

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

[Häft. 24—27.]

1870.

STOCKHOLM, 1870.

P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

INLEDNING

TILL

Statistisk tidskrift / utgiven av Kungl. Statistiska centralbyrån.
– Stockholm : Norstedt, 1860-1919.

H. 165, utg. 1919 utgör register till 1860-1913. – I Statistisk tidskrift årgångarna 1871-1913 publicerades *Sveriges officiella statistik i sammandrag* som första nummer.

Efter ett uppehåll 1914-1951 uppstod Statistiska tidskrift igen åren 1952-1984.

Efterföljare:

Journal of official statistics : JOS : an international quarterly / published by SCB, Statistics Sweden. – Stockholm : Statistics Sweden [Statistiska centralbyrån], 1985- .

Tidskriften finns från 1985 fritt tillgänglig i fulltext på internet.

Anmärkning: Vid digitalisering av Statistisk tidskrift, 1860-1913, har häftena med *Sveriges officiella statistik i sammandrag* och tre bilagor brutits ut ur sin årgång och behandlats som separata häften.

Statistisk tidskrift. 1870: häft. 24-27.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

urn:nbn:se:scb-st-1870_h24-27

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KONGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

[Häft. 24—27.]

1870.

STOCKHOLM, 1870.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KONGL. BOKTRYCKARE.

INNEHÅLL AF ÅRGÅNGEN 1870.

[Häft. 24*] Årgångens N:o 1.

Utkast till en plan för Sveriges officiella statistik:

Allmän inledning	sid. 1.
Särskild tillämpning på Sverige	» 17.
Land	» 35.
Folk	» 39.
Folkets verksamhet och ståndpunkt:	
A) inom det kyrkliga och religiösa området	» 46.
B) i afseende på tillfällen till intellektuel bildnings erhållande samt dessa tillfällen begagnande och verkan	» 49.
C) med hänsigt till rättssäkerheten och lagskipningen	» 54.
D) med hänsigt till fattigvården och åtgärder till fattigdoms före- byggande	» 56.
E) med hänsigt till helsovården och helsotillståndet	» 67.

[Häft. 26] Årgångens N:o 2.

F) inom näringslivets område	sid. 127.
1) Jordbruk och boskapsskötsel	» 135.
2) Skogsskötsel	» 139.
3) Fiske och jagt	» 140.
4) Bergshandtering och stenbrott	» 144.
5) Fabriker och handverk	» 147.
6) Varuomsättning och transportindustri	» 151.
7) Rörelsemedel och kreditförhållanden, myntvärde samt kapital- bildning	» 165.
G) Frågan om statistiska öfversikter öfver folkets verksamhet och ståndpunkt i afseende på förvaltning	» 170.

[Häft. 27] Årgångens N:o 3.

Sparbankerna i Sverige år 1868	sid. 175.
Folkmängd, vigde, födde, döde, m. m. i hvarje län och dess städer sedan Svenska tabellverkets början år 1749:	
Calmar län	» 211.
Gotlands län	» 221.
Blekinge län	» 232.

[Häft. 25] Årgångens Supplement.

Folkräkningen i Stockholm den 31 December 1868 (fortsättning och slut från 20:de häftet)	sid. 71.
Folkräkningen i Göteborg den 31 December 1868 (fortsättning och slut från 21:sta häftet)	» 108.

* Signeringen å de två första arken: 5:de bandet. Ny följd. 1:sta häftet ändras till: 21:de häftet.

Utkast till en plan för Sveriges officiella statistik *).

Inledning.

Den officiella statistikens uppgift är att fortgående samla, tillhandahålla och framlägga upplysningar öfver samhällslifvets

*) De talrika och värdefulla bidrag till vårt lands officiella statistik, som numera offentliggöras, erbjuda dock ännu blott en ringa del af de upplysningar, hvilkas tillgänglighet alltmer vore behöfelig och önskvärd. Många frågor af stor vikt för både förvaltningen, lagskipningen och vetenskapen lemnas ännu af vår statistik obesvarade, andra kunna ännu blott med mer eller mindre ofullständiga och osäkra uppgifter besvaras. Denna brist röjer sig tydligast, när man med en omfattande blick söker svaret på frågan: *hvad behöfva vi känna rörande vårt land och vårt folk, rörande dess utveckling, verksamhet och ståndpunkt, för att om dem kunna bilda oss ett säkert omdöme, för att med andra länder och folk kunna rätt jämföra Sverige och Svensken?* Äfven om man härvid inskränker sig till det nödvändigaste, till blotta grunddragen, så stannar man snart vid mången så väsentlig brist på vägledning, att man deraf ovilkorligt hänvisas till nödvändigheten af en mängd planmessigt utförda förarbeten, egnade dels att fylla luckor i vår statistiska kunskap, dels att åt densamma bereda ökad säkerhet.

Det Statistiska embetsverket har ingalunda förbisett den medverkan, som detsamma härtill skall lemna. Men vid de flesta inom Statistiska Beredningen behandlade frågor, vare sig om statistiska undersökningar i någon ny riktning, eller om utvägar att anskaffa säkrare och fullständigare uppgifter inom de redan bearbetade grenarna af vår statistik, har man mötts af svårigheter, som för sin lösning fordra tillgång på arbetskrafter och nödiga medel. Sådan tillgång kan vinnas blott i den mån det växande behovet af statistisk kännedom om vårt land rätt uppfattas af det upplysta fosterländska folkmedvetandet. Men detta behöfver otvifvelaktigt ock någon ledning för sin pröfning af behoven. I sådan afsigt har det ansetts kunna blifva gagneligt, att till en början offentliggöra det utkast till en plan för Rikets officiella statistik, hvilket af Chefen för Statistiska Central-Byrån afgifvits till Statistiska Beredningen såsom utgångspunkt för dennas vidare öfverläggningar och åtgärder i frågan.

företeelser. Men då dessa företeelser naturligtvis äfven kunna utgöra föremål för enskild forskning, för iakttagelser och meddelanden af enskilda personer, föranledes häraf frågan: hvad berättigar statistiken att göra anspråk på och erhålla en särskild, egen, verkningskrets inom statsförvaltningens organism, och i följd deraf ikläda sig egenskapen af officiell? Svaret på denna fråga ligger uti omfånget och beskaffenheten af den uppgift, hon har att lösa, uti den egna method, hvars stränga vidhållande hennes forskning kräver, derest målet ej skall förfelas, uti statens och samhällets egna behof af upplysning och omöjligheten af ett sådant behofs tillfredsställande, derest detta vore öfverlemnadt åt tillfälligheten, att en eller flere enskilda möjligen skulle dertill tidtals vara hågade. Det är visserligen sant, att statistiska specialundersökningar i flera ämnen endast genom enskildes insigter och nit kunna tillvägabringas och följaktligen ej ensamt genom officiella anordningar möjliggöras, men iakttagelser, som omfatta blott delar af samhällsområdet, blott en eller annan gren, en eller annan tidpunkt af samhällslifvets yttringar, kunna ej gifva en omfattande bild af det hela. Att samla dragen till en sådan bild af det hela, att i denna äfven delarnes inbördes förhållande och utvecklingen i oafbruten tidsföljd må kunna urskiljas, måste vara statistikens uppgift och mål. För att kunna främja lösningen af denna uppgift, efterhand närma sig detta mål, har hon behof af hjälpmedel, som endast af statsmakterna kunna ställas till hennes förfogande, och derjemte ofta måste sökas i nästan hela befolkningens deltagande.

Den upplysning, som statistiken kan bereda öfver flera eller färre samhällsförhållanden vid en viss tidpunkt, eller under ett visst års lopp, har väl värde i förhållande till den tillförlitlighet och fullständighet, som genom de samlade iakttagelserna kunnat ernås. Men om man saknar utväg till jemförelse med förhållandet vid *andra* tidpunkter, under *andra* år, så är dock föga vunnet. Statistiken behöfver derföre blifva officiell, för att genom en sådan ställning betryggas i en *fortgående* verksamhet, som är oberoende af personligheten och den individuella lifslängden.

Statistikens uppgift är att meddela upplysning icke genom framläggande af individuella åsigter, allra minst såsom stöd för förutfattade meningar eller vissa intressen, utan genom fakta ordnade så, att hvar och en, som det vill, må af dem kunna hemta tillräcklig ledning för sitt omdöme. För att vinna dessa

fakta måste statistiken begagna samma utväg, som de s. k. exakta vetenskaperna, eller anordnande och samlande af iakttagelser. Men då inom naturforskningens område det är möjligt för en enda person att sjelf anställa sina iakttagelser och dervid bereda sig tillfälle att aflägsna de inflytelser, som kunde verka störande, då iakttagelserna ofta efter behag kunna förnyas och rönen omgöras, när sådant erfordras, har deremot statistiken, i följd af det stora omfånget och den egna beskaffenheten af dess undersökningar, ett ovilkorligt behof af mångas biträde, ofta utan någon valfrihet i afseende på förmåga eller håg hos dem, som måste anlitas, stundom t. o. m. utan tryggad rättighet att fordra svar på den framställda frågan.

En oundviklig följd häraf är, att den officiela statistiken måste helt och hållet lemna å sido en mängd af de samhällsföreteelser, öfver hvilka upplysning väl vore önskvärd, men om hvilka sådan tills vidare ej kan erhållas med de medel, som för tillfället stå till buds för insamlandet af tillförlitliga primäruppgifter.

Ju mer statistiken är beroende af primäruppgifternas beskaffenhet och ju vidsträcktare biträde den måste anlita för dessas insamlande, destomer måste den söka att bereda trygghet mot ofullständiga och missledande iakttagelser och uppgifter genom en egendomlig strängt vidhållen undersökningsmethod. Denna method i hela dess omfattning kan med skäl sägas vara det väsentliga af den officiela statistiken, fulländningen af densamma det medel, hvarigenom hon åt de sociala kunskapsgränarna bereder vetenskaplig grundläggning, och åt statsförvaltningen möjligheten att lära känna samhällsutvecklingen och betrygga dennas lugna fortgång. En sådan method fordrar bland annat:

att, såsom redan är antydt, man vid hvarje statistisk undersökning bemödar sig att, så vidt möjligt, uti förfarandet nedlägga sådana kontroller, hvarigenom de enskilda iakttagelserna, eller svaren på frågorna, må erhålla önskvärd tillförlitlighet och fullständighet;

att der man ej kan göra räkning härpå, man söker all den ledning, som kan vinnas för omdömet om felens yttersta gränser, för att derpå kunna fästa uppmärksamhet vid den slutliga redogörelsen;

att iakttagelserna öfver de samhällsföreteelser, som äro underkastade dagliga förändringar, liktidigt insamlas öfver hela samhällsområdet för att ej blifva vilseledande;

att tidpunkterna för sådana iakttagelserns förnyande helst väljas så, att mellantiden mellan hvarje särskild undersökning blir lika lång, och derigenom jemförlig från den ena till den andra tidpunkten;

att bearbetningen af de samlade uppgifterna verkställas med all den skyndsamhet, som kan ernås, för att göra resultatet, om ock blott delvis, tillgängligt så snart som möjligt, och derigenom ej blott underlätta kontrollen utan ock tillfredsställa begäret efter upplysning;

att med skyndsamhet dock alltid må förenas den noggrannhet af bearbetningen, som utgör ett nödvändigt vilkor för förtroende till resultatet;

att, då betydelsen af de genom den officiella statistiken vunna resultaten i många fall ej kan rätt uppfattas utan jemförelse med samhällsföreteelserna i andra länder, de statistiska undersökningarna, så vidt sådant är förenligt med hvarje lands egendomligheter, böra anordnas med särskild hänsigt till sådan jemförbarhet; och

att formulären för de statistiska uppgifternas insamlande, de frågor, på hvilka svar äskas, böra vara enkla, bestämda och tydliga, på det att lika beskaffade svar må kunna erhållas, och så anordnade, att de på allt sätt underlätta bearbetningen, hvarjemte de i tillräckligt antal blanketter i god tid böra tillhandahållas dem, som skola lemna uppgifter.

Det är lätt insedt, att en sådan undersökningsmethod nödvändigt förutsätter berättigande dels att anlita hela statsförvaltningens mekanism, för att på den kortaste och säkraste väg kunna komma till de källor, der den bästa upplysning kan vinnas, och dels att i vissa fall med frågor vända sig snart sagdt till hela befolkningen och påkalla dess frivilliga deltagande. Den kräver tillgång att betäcka kostnaderna för allt det arbetsbiträde, som ej kan erhållas utan särskild vedergällning, äfvensom för alla de materiella behof, som af undersökningens utförande och resultatenas bekantgörande föranledas.

Med hänsigt till dessa förutsättningar kan sjelfva benämningen *officiel* statistik uppfattas såsom innebärande ett uttryck af det erkännande, att hvarken dess tillvaro är *möjlig* utan genom statsmakternas bemyndigande, eller att den *kan ersättas* af några åtgärder, som sakna stödet af ett sådant bemyndigande. Man skulle ock i omedelbar följd häraf kunna tyda denna benämning så, som innebure den uttrycket af en utaf staten mot sig sjelf fullgjord *pligt*.

Statistikens behof af statens understöd och statens behof af statistikens resultater borde visserligen jemnt uppväga hvarandra, så att statistiken fullt ersatte statens uppoffringar och statens uppoffringar fullt tillfredsställde statistikens behof. Men i detta hänseendet återstår ännu mycket att önska från så väl den ena som den andra sidan.

Statens behof af statistiska upplysningar kan på olika sätt uppfattas. Om den makt, som gör anspråk på att uttrycka statens vilja och bestämma dess pligter mot sig sjelf, icke erkänner annat berättigande än det egna godtycket — vare sig massornas, fåtalets eller sjelfherskarens — så kan den i reglen icke hafva något intresse, någon häg, att genom samlande och spridande af sanningsenlig upplysning öfver samhällets tillstånd ofta blott öka sitt eget skuldregister. En sådan makt kan dock göras stridig, den kan uppfordras till sjelfförsvar. Exempel saknas ej heller, att den för sådant ändamål till försvarsmedel för maktmissbruk, misstag eller underlåtenhet, begagnat den officiela statistiken på sådant sätt, att denna tvingats eller förlidts än till osanna uppgifters meddelande, än till döljande af allt, som för den eller de maktägande kunde innebära obehag, eller till en tydning af siffrorna, hvartill dessas opartiska granskning ej berättigat. *Försöket* att med siffror bevisa det, som är oriktigt, ej med verkligheten öfverensstämmande, är nu visserligen ingalunda ett redan *lyckadt bevis*, men det angifver likväl känslan af behofvet att taga sin tillflykt till ett försvarsmedel, som afser öfvertygande medelst skäl och alltså berättigar till bemötande med motskäl. Så vidt ett sådant berättigande äger rum, dröjer det vanligen ej heller länge, innan det afsigtliga missbruket af den officiela statistiken framkallar lyckade försök att vederlägga det, som med de oriktiga siffrorna skolat bevisas. Om på detta sätt den officiela statistiken beslås med afsigtligt vilseledande uppgifter, blir den ett vapen, som vänder sig mot den, som anlitat detsamma. Erfarenheten om denna våda måste leda antingen till bortläggande af ett sådant vapen, eller till dess begagnande på det enda rätta sättet, d. v. s. till sanningsens uppdagande. Det gifves ock numera ingen stat med anspråk att räknas bland de bildade och att hafva allmänt väl till syftemål, der ej statistikens vikt såsom medel till upplysningens främjande vinner allt större erkännande.

Främst påkallas statistikens omhuldande af de fria konstitutionela statsförfattningarne. När ordet inom folkförsamlingen och pressen är fritt, när alla de ensidiga åsigter, misstag och

öfverdrifter, hvartill okunnigheten, den sårade egenkärleken, makt- och ärelystnaden, egennyttan m. fl. passioner så lätt kunna göra sig skyldiga, ej sällan vinna talangfulla sakförare, skulle samhället snart afledas från den utvecklingsbana, som friheten velat utstaka med ledning af det upplysta allmänna vettets lugna pröfning och grundade öfvertygelse, och i stället komma att slitas af osäkerhet, misstro, förvirring och omkastningar allt efter den subjektiva uppfattningen, eller de vexlande fläktarna af en konstlad haltlös opinion, derest ej någon skiljedomare funnes, hvars opartiskhet ingen af de stridiga meningarna kunde med framgång göra tvifvelaktig. Att blifva en sådan skiljedomare, att till det allmänna upplysta vettets pröfning, så väl som till dess ledning, samla och framlägga iakttagelser öfver samhällsföreteelserna, så trogna, så fullständiga som möjligt, är inom det fria samhället den officiella statistikens allt mer påkallade uppgift, och häraf måste följa, att staten under sådana förhållanden blott fyller en af sina viktigaste pligter mot sig sjelf i den mån, som den för sin statistik bereder utväg att väl fullgöra en sådan uppgift.

Om man nu erkänner, att ej blott statistiken för sitt ändamåls vinnande har behof af statens understöd, utan ock att staten för sitt bästa har behof af den upplysning, som genom en tillförlitlig statistik kan beredas, så uppstå frågorna: huru kan det ömsesidiga behofvet bäst fyllas? huru kan staten på bästa sätt befrämja statistikens utveckling? huru kan statistiken med det största gagnet återgälda staten dess uppoffringar? Vid besvarandet af dessa frågor torde uppmärksamheten främst böra fästas på nödvändigheten att ej för långt drifva anspråken hvarken på staten eller på statistiken. I många fall saknar den verkställande statsmakten ensamt för sig äfven med bästa vilja utvägar att tillfredsställa de fordringar, som kunna framträda på upplysning om samhällslifvets företeelser. Samverkan med och understöd af folkrepresentationen kan här visserligen undanröjda många hinder, så väl direkt genom medel, ställde till Regeringens förfogande, som indirekt genom inflytelsen på det allmänna folkmedvetandet. Men inom det område, der tillförlitliga primäruppgifters erhållande ytterst beror af den enskildes välvilja, måste bristande framgång hufvudsakligen skrivas på räkningen af bristande individuel insigt om gagnet, bristande individuel håg att för ändamålet medverka. Det vore dock orätt, att i dessa fall drifva misströstan om framgång allt för långt, och i följd deraf ej våga något försök, ty äfven det

frivilliga enskilda deltagandet kan otvifvelaktigt stegras derigenom, att dess bemödanden af statsmakterna eller upplysta medborgare hugnas åtminstone med erkännande. Under sådant förhållande kunna brister och ofullständigheter i de första försöken allt mer undanröjas i de efterföljande och resultater vinnas, hvilka genom sitt gagn sjelfve bevisa sin behöflighet och betrygga vilkoren för sin fortgång.

Det gifves dock ett ganska vidsträckt område, inom hvilket staten har fria händer att utan särdeles svårigheter bereda en riklig tillgång på statistiska uppgifter. Härtill fordras blott att vid förvaltningens ordnande den sanning får tillräckligt göra sig gällande, att ingen förvaltningsgren kan undvara en noggrann kännedom om resultaten af sin verksamhet, och att följaktligen hvarje sådan bör vara beredd att öfver dessa lemna öfversigt. Den tillgång till statistiska uppgifter, som sålunda regelmässigt kan beredas, har ock fördelen att med minsta kostnad kunna gifva det tillförlitligaste resultat. Den tillvägabringas nemligen under den sakkunniga myndighetens kontroll och med dess intresse för upplysning såsom ett embetsåliggande, för hvilket särskilda omkostnader ofta ej behöfva påkallas.

Att det vigtiga anspråket på förvaltningen i denna del ej alltid tillvunnit sig nog uppmärksamhet har medfört många olägenheter både för förvaltningen sjelf och för den officiella statistiken. Det har allt för ofta varit fallet, att när tillfälligtvis behovet af åtskilliga statistiska uppgifter framträd, sådane saknats, der de med rätta bordt finnas, och att de antingen måst umbäras, eller anskaffas med tidsförlust och genom särskilda mer eller mindre kostsamma åtgärder. Många statistiska undersökningar, för hvilkas utförande påkallats nedsättandet af särskilda tillfälliga komitéer, eller andra tillfälliga åtgärders vidtagande, skulle hafva, åtminstone i väsentlig mån, underlättats och gifvit vida bättre eller åtminstone mindre kostsamma resultater, derest man med säkerhet haft att påräkna lätt tillgängliga och fullt tillförlitliga källor uti redan befintliga förvaltningsöfversigter hos särskilda myndigheter, embets- och tjenstemän. De upplysningar, som genom den tillfälligt anordnade undersökningen vunnits blott för en viss tidpunkt, en viss tiderymd, förlora äfven ofta en stor del af sitt värde vid sidan af en oafbruten årsföljd af iakttagelser, ledda af sakkunnig och intresserad personal.

Om staten underlåter att genom ändamålsenliga åtgärder och kontroller betrygga sig mot brister i de grenar af statistiken.

der den för ändamålets vinnande blott behöfver anlita sin myndighet, så uppstår härigenom ock ett menligt föredöme, hvars verkan lätt röjes, när det gäller infordrandet af sådana statistiska uppgifter, som ej kunna anbefallas, utan endast af fri vilja lemnas. Numera synes det ock allt mer och mer erkännas, att en ändamålsenlig anordning inom sjelfva förvaltningen, för tillvaratagandet af statistiskt material öfver allt, der sådant inom embetsverk eller ministärer blir tillgängligt, härigenom på samma gång kan tillgodose förvaltningen och med minskad kostnad bereda källor för den officiella statistiken. Äfven der kostnader erfordras för att inom särskilda embetsverk eller regeringsdepartementen inrätta särskilda statistiska specialbyråer, synes man i andra länder allt mer öfvertygad att gagnet häraf vida öfverväger utgiften.

Utan kostnad kan en officiel statistik ej tillvägabringas, och kostnaden måste stiga i den mån, man eftersträfvat ökad omfattning och tillförlitlighet. Här gäller blott att lösa uppgiften så, att kostnad och gagn motsvara hvarandra. Under inflytelsen af Belgiens föredöme och de åsigter, som gjort sig gällande vid de internationela statistiska kongresserna, har man under de sistförflutna decennierna inom flera länder sökt att minska statens utgifter, för den officiella statistiken derigenom att man, jemte ett lämpligt anordnande af arbetet med denna inom särskilda grenar af statsförvaltningen, äfven i betydlig utsträckning för ändamålet anlitat kommunernas och lokalmyndigheternas biträde. Man har nemligen öfver hela landet utbredd ett nät af statistiska kommunal- och provincialkommissioner, hvilka genom lokalmyndigheterna äro ställda i det samband med det centrala statistiska embetsverket, att de primäruppgifter, som af detta äskas, genom dylika kommissioner insamlas, granskas och till sammandrag för respektive territorier bearbetas. Man har vid denna anordning sökt och flerstädes äfven lyckats förena det frivilliga deltagandet med tjenstepliggens, samt tillvägabringa arbetets och kostnadernas fördelning. Att kommunen sålunda med staten får dela kostnaden är en utväg, hvars anlitande väl har sin grund dels deruti, att kommunen ansetts hafva en ersättning uti det gagn, hvilket den för sig kan hemta af de statistiska undersökningar, som beröra dess egna förhållanden, dels måhända deruti, att kommunen i flera fall torde hafva vida lättare än staten att förskaffa sig kostnadsfritt eller billigt biträde. Detta förfarande, ytterst hvilande på den otvifvelaktigt riktiga förutsättningen, att allmänt med-

borgerligt intresse och nit är den säkraste grunden för statistikens utbildning, antyder följaktligen ock ett mål, till hvilket man allestädes bör sträfvä. Möjligheten att utan fara för den officiella statistikens bestånd och utveckling kunna lemna dess primära bearbetning i kommunernas händer hvilat dock på en annan förutsättning, nemligen en kommunal författning, som ej försatt kommunen i allt för stort oberoende af regeringsmakten i afseende på de upplysningar, som denna för gemensamma statsändamål kan behöfva äska. Föredömet af t. ex. konungariket Italien, der centralmyndigheten äger att begagna omkring 8000 statistiska kommunal- och provincialkommissioner såsom organer för de statistiska primäruppgifternas insamlande, granskning och bearbetning till lokalsammandrag, synes visserligen uppmuntrande till efterföljd för länder, som med skäl skulle kunna göra anspråk på en högre ståndpunkt af folkbildning och åtminstone lika stor fosterlandsskärlek, och för hvilka äfven förefinnes lika stort behof att spara kostnader. Men framgången af denna organisation lär dock i ej ringa mån betryggas deraf, att kommunernas Syndici och provinsernas Prefekter och Sousprefekter samt dessas kanslibiträden i sin egenskap af statens embetsmän kunna göras ansvariga för de äskade uppgifternas meddelande i de fall, der den statistiska lokalkommissionen skulle brista i sitt åtagande. Folklynnets och de sociala förhållandenas olikhet innebär ock mycken olikhet i afseende på verkan af medborgerligt förtroendeuppdrag och af de uppmuntringar och belöningar, hvarigenom det kommunala nitet skulle kunna sporras. Utan tvifvel skulle det ej gagna statistiken, om man med allt för stora förhoppningar på det kommunala nitet i förtid toge detta i anspråk och snart finge erfara, att man missräknat sig. Men det vore säkerligen ej heller gagnande, om man af allt för stort misstroende till framgången låte för länge afhålla sig från allt vädjande till frivilligt deltagande i statistiska undersökningar. Ett sådant deltagande kan nemligen blifva ett viktigt medel att sprida en riktig uppfattning af statistikens ändamål och värde, och det af undersökningen vunna resultatet måste alltid för den, som med sitt arbete dertill bidragit, vinna ett högre värde.

Ju mer statistiken behöfver och lyckas tillvinna sig statens och kommunernas biträde och understöd, desto viktigare är frågan, huru detta med största *gagn* må kunna återgåldas. Missbruk af siffror och s. k. statistiska uppgifter har nästan gjort till ett ordspråk det talesätt: att man med siffror kan

bevisa hvad man vill, hvaraf åter dragits den slutsats, att statiken vore af ringa eller intet gagn. Att dock den *riktiga* siffran innehåller både det enklaste och det tillförlitligaste uttrycket af sanningen i alla de fall, der denna med siffror kan framställas, är väl obestriddigt, och, derest detta skulle förnekas, upphör ock giltigheten af all räkenskap. *Riktiga* siffror och *riktigt* bruk af dem äro äfven vilkor för statistikens giltighet, målet för dess sträfvanden, och i den mån detta vilkor kan fyllas, återstår ingen möjlighet att af densamma vilseledas. Det vore dock ett stort misstag, om man ville fränkänna den statistiska siffran sitt värde i alla de fall, der dess tillförlitlighet ej kan mätas efter samma måttstock, som för penningaräkenskaper är nödig. Man skulle derigenom döma sig till en beständig och fullkomlig okunnighet om alla de förhållanden, der det är en omöjlighet att utsträcka den säkra räkningen ända ned till hvarje enhet.

Många företeelser inom samhällslifvet äro i och för sig af den art, att blott delvis eller ofullständigt kunna med siffror mätas eller framställas. När dessa det oaktadt göras till föremål för statistisk undersökning, blifver denna ingalunda i tillfälle att alltid framlägga siffror, som kunna göra anspråk på full riktighet. Så t. ex., när man vill göra bevekelsegrunderna till själfmord, andra brott, äktenskapsskillnader o. d. inom ett helt land till föremål för statistisk undersökning, ligger det i sakens natur, att man i mångt fall ej lyckas få någon upplysning, i mångt annat en grundlös uppgift, eller en sådan, som alltför mycket bär prägeln af ensidig uppfattning hos den undersökande, mången gång att flera orsaker samverkat, så att man har svårighet att gifva den ena större vikt än den andra o. s. v.

Sådana områden, å hvilka ofvan antydda svårigheter måste möta, beträdas ock i allmänhet af statistiken ej förr, än samhällets utveckling företer behof att om dem vinna upplysning. Om än de svar, med hvilka statistiken då anser sig förpligtad att tillmötesgå, blifva ofullständiga, kunna de dock gifva en värdefull ledning för omdömet åtminstone genom de olika proportioner, som talen sins emellan utvisa. Man löper alltså ingen fara att missledas, när man i dessa fall blott vaktar sig att öfverskatta siffrornas värde utöfver hvad den statistiska undersökningsmetoden själf medgifver.

I alla de fall åter, der det för den statistiska forskningen blott gäller att räkna och sammanräkna enkla data och fakta, som af den sinnliga iakttagelsen lätt och otvetydigt kunna upp-

fattas, ligger det visserligen ej utom möjlighetens gränser att ernå absolut riktiga tal. Här inträder dock med afgörande vikt frågan om biträde och kostnader för räkningens utförande. Behofven i dessa hänseenden tillväxa starkt i förhållande till den ytvidd, det antal data, som iakttagelserna skola omfatta.

Man är fullt berättigad att af den officiella statistiken fordra absolut riktiga antalet vid en viss tidpunkt af t. ex. de i landet befintliga läroverken af alla slag, äfvensom af lärare och lärjungar i dem o. s. v., emedan man utan särskild kostnad kan till en sådan räkning vinna erforderligt biträde vid hvarje läroverk, om detta blott förpligtas att noggrannt samla och meddela de ifrågavarande uppgifterna.

Man kan, under vilkor att finna tillgång till fullt pålitliga räknare, erhålla det absolut rätta antalet af t. ex. boningshus, boningsrum, innevånare af hvarje åldersår o. s. v. vid en viss tidpunkt och inom ett *mindre* område.

Man kan till och med genom att sprida öfver ett *helt lands* område härar af räknare, som å viss dag gå från hus till hus för att insamla uppgifter om innevånare-antal m. m., söka att erhålla absolut riktiga tal. Men äfven med de största kostnader, de bäst ordnade kontroller, kan man dock vid en så vidt-omfattande förrättning knappast undgå att för det ena eller andra räknedistriktet erhålla uppgifter, som ej äro fullt riktiga.

Man kan ock anordna förandet af befolkningslängder så, att man för ett större eller mindre antal kommuner ur dessa längder kan hemta fullt riktiga folkmängdsuppgifter, men totalsumman af ett helt lands folkmängd blir ej absolut riktig, om längden inom någon enda kommun varit felaktig.

Man kan af den enskilde insigtsfulle jordbrukarens välvilja erhålla riktiga svar på de frågor, som jordbruksstatistiken framställer, men af ett helt lands jordbruksstatistik skall man säkert länge förgäfvets få hoppas absolut riktiga tal. Likaså skall den öfriga industriella statistiken otvifvelaktigt länge låta oss vänta på sådana säkra uppgifter, som man genom välvilligt tillmötesgående af den ene eller andre industriidkaren eller särskilda anordningar för den ena eller andra industrigrenen kan lyckas erhålla.

För att ej missledas i afseende på värdet och användbarheten af statistiska uppgifter, måste man gruppera dem efter de källor, hvarur de hemtats, efter de medel och utvägar, som för deras ernående kunnat användas och blifvit använda. På *en* grupp kunna ställas anspråk att talen ända ned till enhe-

terna skola vara fullt riktiga, på *den andra* kunna sådane anspråk vara oberättigade. Till den förra gruppen höra i allmänhet de statistiska redogörelser, till hvilka primäruppgifter kunnat hemtas från obligatorisk och kontrollerad embets- och tjänstemannaverksamhet, eller från särskildt anordnade undersökningar, vid hvilka alla nödiga försigtighetsmått kunnat föreskrifvas och blifvit iakttagna, äfvensom sådane, hvilka ej hafva större omfattning, än att man kan göra sig förvissad, att forskarens sanningskärlek förnått besegra alla hinder, som kunnat vålla otillförlitliga uppgifter. Den senare gruppen omfattar hufvudsakligen sådana statistiska redogörelser, för hvilkas tillvägabriningande man varit i mer eller mindre vidsträckt beroende af individuel insigt, omdömesförmåga, beredvillighet och noggrannhet i afseende på primäruppgifternas beskaffenhet, utan tillräckliga utvägar till kontroll, äfvensom statistiska undersökningar, utsträckta till områden, der siffran nödvändigt måste blifva en mer eller mindre otillräcklig exponent af verkligheten. Ju klarare statistiken själf uppfattar sin rätta begränsning, desto mer erkänner den ock behovet att lemna upplysning om de källor, den anlitat för hvarje undersökning, och det är genom härpå fästad uppmärksamhet, som den varnar för ett obefogadt bruk af siffrorna.

Lätt uppkallas här frågorna: hvarföre utsträcka den officiella statistiken utöfver det område, inom hvilket siffrornas riktighet till och med enheten kan garanteras? Hvad gagn bereda summar, som ej kunna antagas såsom fullt tillförlitliga?

Svaret härpå ligger uti både den enskildes och det allmännas ovilkorliga behof af upplysning, och den tvingande nödvändigheten att åtminstone söka ernå den största sannolikheten, så länge täckelset höljer den absoluta vissheten. Vi kunna icke umbära tal, som gifva oss en föreställning om t. ex. vårt lands ytvidd, folkmängd o. s. v., om vi än hade fullt skäl att antaga, att våra allvarligaste bemödanden dock för närvarande ej skulle lyckas att bereda oss sådana tal, hvilka ej angäfve ytvidden några qvadratmil, folkmängden ett eller annat tusental för höga eller för låga.

Här är ock nödigt att egna uppmärksamhet åt några andra förhållanden. De oundvikliga felen vid flera omfattande statistiska undersökningar kunna ej antagas alla gå i samma riktning, utan, när *en* uppgift felar med *för mycket*, felar *en annan* med *för litet*. I den stora slutsumman kunna alltså dessa fel i betydlig mån utplåna hvarandra. Betydelsen af

smärre fel i stora summor är ock relativt ringa. Om t. ex. en folkmängdsuppgift för ett år på 4 à 5 millioner vore med något tusental personer för hög eller för låg, om en skördeuppgift för ett år af 14 till 16 millioner likaledes vore felaktig, t. o. m. med något 10-tusental tunnor, så låge häruti icke något giltigt skäl för dess oanvändbarhet till upplysande jemförelser med andra årsuppgifter, som antagligen vore lidande af samma fel. Det ligger ock i sakens beskaffenhet, att inom åtskilliga grenar af statistiken felen i allmänhet kunna antagas gå i samma riktning, antingen till allmänt för höga eller allmänt för låga primäruppgifter. Dessa uppgifters summa gifver oss då antingen den högsta eller den lägsta möjliga gränsen, och värdet af en sådan gränsbestämmelse är redan stort. Det är ock en regel för all statistisk forskning på hithörande områden, mot hvilken tyvärr! fel allt för ofta begås, att noga vakta sig för slutsatser dragna af de små talen, af iakttagelser samlade blott för kortare tiderymder, emedan oberäkneliga tillfälliga inflytelser på dessa kunna utöfva den mest störande verkan. Ju större deremot talen blifva, ju längre tiderymder de omfatta, desto mer minskas denna störande inflytelse, desto lättare blifver det att komma dess orsaker på spåren, och i de stora medeltalen för längre tiderymder reduceras de till sitt minimum af inverkan. Man behöfver blott egna sin uppmärksamhet åt alla de slag af försäkringsanstalter, som i vår tid allt mer utbildat sig till en tryggad verksamhet. Ingenting synes väl vara mera underkastadt tillfälligheternas oberäkneliga inflytelse än alla dessa olycksfall, mot hvilka försäkring meddelas. Genom de år efter år fortsatta och sålunda till antalet oupphörligt växande iakttagelserna vinnes dock efterhand en grund för sådana sannolikhetsberäkningar, att rörelsens ostörda gång af dem fullt be tryggas.

När statistiken framlägger iakttagelser öfver förhållandet vid en viss *tidpunkt* eller under en viss *tiderymd*, lemnar den visserligen en tidsbild, som i mån af dess trohet har allt större värde. Men om nyhetsbegäret uppfattar denna enstaka tidsbild såsom hela ändamålet, så ligger häruti ett stort missförstånd af detta. Den statistiska undersökningsmetoden tillerkänner dessa enstaka tidsbilder blott värdet af länkar i en kedja. Den fordrar oeftergiftigt en regelbundet och likformigt fortgående samling af uppgifter och iakttagelser. Endast under detta vilkor kan den lösa sin uppgift att efterhand minska felen i de iakttagelser, hvilka för sådana äro mest blottställda, och närmare

bestämma gränserna för dessa fel, samt bereda tillfälle till jemförelser emellan olika tidpunkter och tiderymder, hvarigenom det blir möjligt att uppdaga, huruvida de undersökta förhållandena antingen visa sig oförändrade, eller undergått förändringar, och i detta senare fall upplysa om den riktning, i hvilken förändringen skett. Först härigenom öppnas utväg för undersökning af de orsaker, som verkat vare sig stillaståendet eller förändringen och dennas riktning.

Att vidare fullfölja denna väg till utredandet af det sammanlänkade förhållandet mellan orsaker och verkningar, eller det s. k. kausalitetssambandet, inom samhällslifvets företeelser, i ändamål att deraf söka göra tillämpning på samhällets författning och förvaltning, öfverlåter den officiella statistiken i allmänhet och med rätta åt den statsekonomiska och statsvetenskapliga forskningens särskilda grenar och åt dem, som äro berättigade och förpligtade att i samhällsangelägenheternas ledning ingripa, för att själf med odelade krafter få egna sig åt den fortsatta iakttagelsen. På detta sätt stående utom meningsstriderna kan hon otvifvelaktigt bäst tjena sanningen och bevara det förtroende, hvars upprätthållande är ett behof för hela samhället. Kausalitetssambandet mellan samhällsföreteelserna ligger dock i vissa fall så nära själfva iakttagelsen af dem, eller står i andra fall i så omedelbart samband med själfva anordnandet af den statistiska undersökningen, att det hvarken kan eller bör förbises. I detta hänseende framstår inflytelsen af 2 stora grupper af orsaker, den ena, i hvilken naturlagar företrädesvis göra sig gällande, den andra, inom hvilken samhällslag och författning samt sociala förhållanden i främsta rummet visa sig verkande. Inom den förra gruppen är det statistikens uppgift att med ledning af iakttagelserna söka utröna den obekanta lag, som fenomenerna äro underkastade, inom den senare gruppen åter måste uppgiften blifva att med särskild hänsigt till redan bestämd lag och ordning inom samhället samla iakttagelser, som kunna leda omdömet i afseende på dessas inflytelse och ändamålsenlighet, eller i vissa fall genom samlade iakttagelser söka bereda upplysning i frågan om lämpligheten af en tillämnad förändring af gällande lag.

Öfverallt der naturlagars inflytelse kan spåras, röjes en viss grad af oföränderlighet, som just betingar möjligheten att genom tillräckliga iakttagelser ej blott uppdaga den riktning, i hvilken lagen verkat, utan ock på grund häraf utdraga denna riktningslinea för en kommande tid. Inom detta kausalitets-

område saknas ej heller för statistiken sådan möjlighet, och i och med detsamma en sådan forskningsbana blir betryggad, kan den ock fullföljas till resultat, som höja statistiken till en vetenskap, hvars stora gagn ej kan bestridas.

Inom det område åter, der statistiken är begränsad till försöken att utröna verkan af gifna lagar och författningar, eller af andra tillfälliga orsaker, står den helt och hållet i tjänst hos den praktiska statskunskapen och förvaltningen, utan högre mål än att kunna lemna dessa den upplysning, som äskats. Pligten att fullgöra detta försvåras dock ej sällan af många anledningar. Stundom måste man här beröra områden, der de individuella inflytelserna och intressena, eller tillfälligheter af annat slag, lägga hinder i vägen för fullständiga och tillförlitliga upplysningars erhållande. Ej sällan inträffar, dels att i författningar blifvit nedlagda föreskrifter, som hindra eller försvåra vinnandet af de upplysningar, som för en ändamålsenlig statistisk öfversigt vore behöfliga, dels att i dem saknas sådane, som för statistiskt behof varit önskliga eller nödiga, dels att bruk och häfd infört och stadgat ett så olikformigt förfarande, att en tillräckligt upplysande statistisk redogörelse ej kan åstadkommas. Man finner sålunda t. ex. ej sällan räkenskapsåret för den ena eller andra förvaltningsgrenen omfatta så olika tiderymder, att statistikens uppgift att framställa förhållandet gemensamt vid en viss tidpunkt, eller för en viss lika period, ej kan fullgöras.

Gagnet af den officiella statistiken sammanhänger nära med den *skyndsamhet*, hvarmed den kan göra resultaten af sina undersökningar för allmänheten tillgängliga. Men behovet af skyndsamhet får ej heller tillfredsställas på bekostnad af det ännu mer berättigade af tillförlitlighet och fullständighet. Att tillfredsställa dessa behof är förenadt med många och stora svårigheter. Man är i detta afseende beroende af den skyndsamhet, hvarmed äskade primäruppgifter meddelas, af den fullständighet och noggrannhet, hvarmed dessa blifvit affattade, af de arbetskrafter, som stå till buds för dessas granskning och sammanräkning, samt redogörelsernas utarbetande, äfvensom af det omfång, i hvilket dessa skola offentliggöras o. s. v. Man får visserligen ofta nog anledning att beklaga saknaden af tvångsmedel, som skulle kunna förebygga, att en eller annan bristande uppgift länge kan hindra afslutningen af det hela. Men äfven tvångsmedel kunna mången gång förfela sin verkan, der insigt om statistikens ändamål och gagn saknas. Utan att således underkänna gagnet af verksamma tvångsmedel i mångt fall, torde man dock

i främsta rummet få bygga på hoppet att, i den mån sådan insigt allt mer kommer att genomtränga förvaltningen, dess moraliska inflytelse äfven skall göra sig allt mer gällande inom de vidsträcktare kretsar, der frivilligheten är det förnämsta, om ej enda medlet för att vinna upplysning. Intilldess detta efter hand kunnat lyckas, torde det väl få blifva den officiella statistikens lott att uppbära klander äfven för det dröjsmål, som ej legat inom hennes förmåga att med bästa vilja afhjelpa.

Sättet för bearbetningen och offentliggörandet af de statistiska redogörelserna utöfvar en ej ringa inflytelse på den skyndsamt, hvarmed de för allmänheten kunna blifva tillgängliga. De statistiska uppgifterna kunna efter fulländad granskning offentliggöras utan någon vidare bearbetning af innehållet eller med en sådan, afseende upplysande jemförelser och särskild uppmärksamhets fästande på resultaten, så väl som på de orsaker, hvilka till dessa medverkat. De kunna meddelas i sin ursprungliga utförlighet eller i blotta sammandrag. Många skäl tala för så väl det ena som det andra förfarandet, och båda torde efter omständigheterna vara lika berättigade. I utlandet synes man dock i de flesta fall ej hysa betänklighet mot de stora kostnader, som vållas af primäruppgifternes offentliggörande i det omfång, hvaruti de till den centrala myndigheten ingått. Om man af en eller annan anledning nödgas inskränka omfånget af det som genom tryck offentliggöres, bör man så mycket mer draga försorg att den, som söker upplysning i afseende på hvad som ej blifvit offentliggjordt, må finna sådan hos vederbörande centralmyndighet. De statistiska uppgifter, som för hvarje särskild landsort hafva intresse, kunna och böra, så snart de insamlats genom lokalmyndigheters försorg, finna en direkt väg till offentlighet, t. ex. medelst tidningspressen i orten. Ju flitigare denna väg i landsorterna begagnas, desto mer bör man kunna hoppas att der väcka och underhålla intresset för statistiska undersökningar, och ju mer kommunalmyndighet i dessa tagit del, desto begärligare måste ock kommunen motse deras resultat.

Hvad särskildt beträffar Sverige, så lärer väl dess allt mer utvecklade fria statsförfattning otvifvelaktigt få antagas hafva ökat dess behof af en fortgående tillförlitlig officiell statistik. Vårt land tillkommer ock den hedern att i förflutna tider hafva ägt utmärkta personligheter, för hvilka det lyckats att åt detta behof tillvinna uppmärksamhet långt förr, än sådan framgång rönts i andra länder. Den öfverlägsenhet vi sålunda genom några generationers fortsatta arbete vunnit i en och annan gren af den officiella statistiken var dock länge i vida högre grad frukten af enskildas flit och vetenskapligt nit, än af offentliga anordningar grundade på ett allmänt erkänt statsbehof. Häraf har varit en följd, att ända intill senaste tider vår officiella statistik vållat det allmänna så ringa omtänka och kostnader, att detta förhållande utgjort en gåta för andra länder. Med den forna Tabellkommissionens upplösning och inrättandet af det nya Statistiska embetsverket år 1858 erkändes dock af statsmakterna ej blott behofvet af vår officiella statistiks fortgående utbildning och vidgade omfattning, utan ock rättmätigheten af ökad understöd från staten för att främja detta ändamål. Det nu utgående fastställda statsbidraget har dock redan visat sig otillräckligt att betäcka kostnaderna för den ännu inskränkta verksamhet, som af detta embetsverk kunnat utvecklas. Skulle dess uppgift ställas så omfattande, att man af detsamma fordrade insamling och bearbetning af primäruppgifter till alla grenar af Rikets statistik, så skulle ock behofvet af statsbidrag både för personal, lokal- och andra materiella förnödenheter växa till ett sådant belopp, att dess fyllande säkerligen skulle möta oöfvervinneliga svårigheter. Det torde följaktligen blifva nödigt, att, såsom till stor del hitintills i vårt land varit förhållandet, den officiella statistikens förhoppningar om framsteg äfven fortfarande i betydlig mån byggas på dels det biträde, hvilket såsom embets- och tjenstepligt vid sidan af andra tjenstegöromål kan åläggas andra embetsmyndigheter, dels det som af kommunerna eller genom frivilligt deltagande kan ernås.

Den grundsats, som, uttalad i statistiska komitébetänkandet af den 18 Juni 1856, sedermera äfven vunnit statsmakternas bifall, nemligen "att de centrala förvaltande verk och myndigheter, som för närvarande hafva sig uppdraget att afgifva underdåniga berättelser af statistiskt innehåll, fortfarande bibehållas vid åliggandet att insamla och bearbeta de statistiska uppgifter, som i följd af embetsverkets föremål och instruktion,

samt den allmänna planen för den officiella statistikens bearbetning, dem hvart för sig tillkomma", bör sålunda otvifvelaktigt för framtiden hållas i gällande kraft, såsom hittills skett. Af samma skäl torde sådant äfven böra vederbörligen åläggas hvarje nyinrättadt centralt förvaltande verk, såsom ock till större delen hittills varit fallet.

I sammanhang härmed torde ock uppmärksamhet böra fästas på frågan, huruvida ej viktiga bidrag till vårt lands officiella statistik skulle kunna lemnas af åtskilliga statens embetsverk och myndigheter, som hittills ej haft sådant åliggande, eller hvilkas möjligen afgifna, till statistikens område hänförliga, redogörelser ej införlifvats i serien af våra tryckta statistiska berättelser.

Af de centrala förvaltande verken, Collegier, Styrelser och med dem jemförliga myndigheter, afgifva följande numera redogörelser, som ingå i serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik, nemligen:

Kongl. Commerce-Collegium för bergshand- tering, fabriker och manufakturer, inri- kes sjöfart och handel samt utrikes han- del och sjöfart under	Litt. C., D., E., F.
Kongl. Fångvärdsstyrelsen	" G.
" 'Telegrafstyrelsen	" I.
" Sundhetskollegium	" K. I.
" Serafimerordensgillet	" K. II.
" Styrelsen för statens jernvägstrafik	" L.
" General-Poststyrelsen	" M.
General-Direktören för Landtmäteriet	" O.

Kongl. Statskontoret utgifver årligen i samma format, som serien af Bidrag till Rikets officiella statistik, kapitalkonto till rikshufvudboken. Riksbanken och Riksgäldskontoret likaledes flera slag af redogörelser.

Af öfriga förvaltande Centralmyndigheter, nemligen i den ordning de efter Departementsindelningen i statskalendern upp-
tagas: Kongl. Arméförvaltningen, K. Förvaltningen af sjöären-
dena, Stuteri-Öfverstyrelsen, Styrelsen öfver stamholländerierna,
K. Styrelsen öfver väg- och vattenbyggnader, K. Landtbruks-
Akademiens Förvaltningskomité, K. Kammar-Collegium, K.
Kammar-Rätten, K. General-Tullstyrelsen, K. Öfver-Intendents-
embetet och K. Skogsstyrelsen, torde flertalet hafva åliggande
att afgifva underdåniga förvaltningsredogörelser, af hvilka åt-
minstone en del offentliggöras i Post- och Inrikes tidningar.

För samtliga dessa embetsverk torde väl verksamhetsföremålen till större eller mindre del vara af beskaffenhet att omfatta ämnen af allmänt intresse, egnade att lemna bidrag till Rikets officiella statistik och följaktligen att såsom delar af denna offentliggöras. Särskildt skulle t. ex. något utförliga tidiga meddelanden öfver Rikets import och export m. fl. föremål för General-Tullstyrelsen, hvilka nu blott årsvis meddelas i Commerce-Collegii berättelse om utrikes handeln, så mycket heldre kunna antagas blifva af gagn, som man i andra länder allt mer tyckes lägga vikt på tidigt offentliggörande af dylika öfversigter *).

En plan för Rikets officiella statistik synes alltså, med hänsigt till angelägenheten att icke försumma något tillfälle för upplysningars vinnande, påkalla:

att underrättelse inhemtades rörande omfång och beskaffenhet af de till den officiella statistiken hänförliga uppgifter, hvilka ingå i verksamhetsföremålen för ofvannämnde embetsverk;

att samma åtgärd äfven vidtoges i afseende på några befintliga andra centrala embetsverk, hvilka möjligen skulle kunna vara i tillfälle att med upplysningar rikta vårt lands statistik;

att för hvarje fristående centralt embetsverk, som möjligen kan komma att framdeles inrättas, ej förbises den fördel, som för det allmänna kan vinnas af åläggandet att lemna redogörelser öfver de ämnen af statistiskt intresse, hvilka möjligen komma att bland sådant embetsverks verksamhetsföremål ingå, samt

att efter vunna nödiga upplysningar i förenämnde hänseende må pröfvas ändamålsenligaste sättet för bearbetning och offentliggörande af de statistiska öfversigter, hvartill härigenom utväg blifvit beredd.

I följd af särskilda anordningar inom Regerings-departementerna bearbetas:

af särskild byrå i Justitiæ-departementet statistiken
öfver rättsväsendet, hvilken i serien af bidrag till

Rikets officiella statistik ingår under Litt. B.

af Statistiska Centralbyrån befolknings-statistiken

under » A.

*) Sedan ofvanstående nedskrefs, har Kongl. General-Tullstyrelsen låtit ombesörja månatligt meddelande i Post- och Inrikes tidningar från 1869 års början af uppgifter om de förnämsta varor, som blifvit in- och utförda.

Provincial-statistiken, eller Länsstyrelsernas femårs-	
berättelser under	Litt. H.
och Jordbruks-statistiken under.....	» N.
samt Sparbanks-statistiken, tillsvidare offentliggjord	
i Statistisk tidskrift.	

Andra byråer eller afdelningar inom departementerna, hvilka fått sig anvisade särskilda verksamhetsföremål, kunna otvifvelaktigt lemna mer eller mindre viktiga bidrag till Rikets statistik, såsom t. ex. Brävningskontrollbyrån, afdelningen för kommunala ärendens beredning, för kolonialärenden, för bankväsendet, byrån för den högre undervisningen och byrån för folkundervisningen.

En ändamålsenlig plan för Rikets officiella statistik synes alltså ytterligare påkalla: att upplysningar inhemtades rörande omfång och beskaffenhet af de till den officiella statistiken hänförliga uppgifter, för hvilkas anskaffande bästa utvägen finnes inom Regerings-departementerna, och att jemväl för dessas bearbetning och offentliggörande i sammanhang med de öfriga statistiska redogörelserna vidtagas erforderliga åtgärder.

Jemte omsorgen att för hela landets statistik tillgodogöra det material, som för förvaltningens behof måste finnas tillgängligt hos de centrala myndigheterna, eller af dessa lättast kan samlas, måste äfven omtänka egnas åt det område af statistiken, inom hvilket befintliga centralmyndigheter för förvaltningsändamål ej hafva något behof, eller i öfrigt ej erhållit någon befogenhet att regelbundet insamla fullständiga uppgifter, utan vilkoret för dessas erhållande måste blifva särskildt anlitande af lokalmyndigheter, kommunerna och enskilde personer inom hela landet. Omfånget af de hithörande uppgifter, som kunna ifrågakomma, bestämmes i väsentlig mån af lokal- och kommunalförvaltningens organisation. Denna kan vara antingen sådan, att ej blott de lokala statsmyndigheterna, utan ock kommunerna, äro ovilkorligt förpliktade att regelbundet afgifva redogörelse öfver alla de ämnen, som af Regeringen föreskrivas, och i följd deraf sätta i nödvändighet att, när fråga derom väckes, dertill förbereda sig, eller sådan, att kommunen åtminstone i afseende på regelbundet meddelande af statistiska uppgifter till större eller mindre del är ställd i beroende af sin fria vilja och sin uppfattning af statistiska uppgifters gagn. Likartadt är äfven förhållandet med en mängd särskilda stiftelser, inrättningar och förvaltningsbestyr, hvilkas resultater kunna ut-

göra föremål för statistiska redogörelser, t. ex. sparbanker, folkbanker och andra kreditanstalter, välgörenhetsanstalter af många-handa slag, fattigvården o. s. v.

Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser äro till stor del ämnade för insamlande och meddelande af hithörande statistiska uppgifter. Denna anordning hvilar otvifvelaktigt på den förutsättning, att deras anskaffande och granskning skall lättast kunna verkställas af Länsstyrelserna genom dessas myndighet öfver underlydande och genom det moraliska inflytandet, der embetsmyndighet ej ger tillräcklig befogenhet. Med räkning härpå, och då hvarje Länsstyrelse i främsta rummet för sig själf har behof att om länets tillstånd i alla delar äga den noggrannaste kännedom och ej lärer underlåta att för sådant ändamål begagna de medel, öfver hvilka den kan förfoga, förtjena säkerligen femårsberättelserna att intaga det rum, som de erhållit bland Bidragen till Rikets officiella statistik och att följaktligen blifva föremål för all den vidare utbildning, som skäligen kan önskas. Vid anspråken på en sådan få dock hinder och svårigheter ej förbises. Främst bland dessa torde väl vara sjelfva Landshöfdingeembetenas organisation i vårt land, dervid intet afseende synes fästadt vid tillgång på arbetskrafter och tid för statistiska redogörelser. Vid jemförelse med provincieförvaltningens organisation i flera andra länder, der de vigtigaste förvaltningsgrenarna hafva hvar och en sin särskilda speciellt sakkunniga målsman äfven inom denna styrelseinstans, och till och med personer äro anställda uteslutande eller hufvudsakligen för statistiska redogörelser, eller der på annat sätt är sörjdt för regelbundna provincieförvaltnings-redogörelser, är skilnaden så stor, att det arbete, som i vårt land kunnat tillvägabringas, obestriddligen förtjenar så mycket större erkännande. Har ett sådant resultat kunnat vinnas genom nit och sorgfälligt anlitande af de arbetskrafter, som stått till buds, så bör man ock kunna hoppas, att den vidsträckt spridning af femårsberättelserna, som numera äger rum, och det allmännare intresse, som antagligen deraf väckes och underhålles, böra för Länsstyrelserna allt mer underlätta möjligheten att åt de ifrågavarande berättelserna gifva ökadt statistiskt värde åtminstone i alla de delar, der dessa Styrelsens myndighet kan och bör tagas i fullt anspråk.

Beträffande det allmännas rätt att äga regelbunden tillgång till statistiska uppgifter rörande enskilde kommuner, stiftelser och inrättningar, synes väl såsom borde denna vara för-

fattningsmässigt betryggad i alla de fall, der sådana uppgifter jemte sitt lokala intresse äfven hafva ett obestriddigt allmänt sådant, såsom t. ex. beträffande fattigvården, sparbanker m. m. I många fall synes en sådan rätt i vårt land ej genom författning betryggad, i andra närmast förbehållen åt Konungens Befallningshafvande. Följden häraf måste blifva, att den kommunala statistiken t. v. måste finna sin egentliga plats i nämnde myndighets femårsberättelser och i afseende på sin utbildning blifva till ej ringa del beroende af det inflytande Länsstyrelsen kan derpå utöfva. Stadskommunerna, och särdeles de större bland dem, skola väl ock alltmer uppfatta sitt eget behof att öfver förvaltningens gång och tillståndet bereda sig ändamålsenliga översigter, hvaremot inom de mindre kommunerna, särdeles å landsbygden, der personer med tillräcklig insigt, bildning och tid eller håg för det arbete, som härtill erfordras, ej sällan torde saknas, ännu torde komma att lemnas mycket öfrigt att önska i det ifrågavarande hänseendet.

Beträffande de särskilda stiftelser och inrättningar, öfver hvilkas verksamhet det allmänna kan hafva skäliga anspråk att erhålla upplysning genom den officiella statistiken, torde i många fall ändamålet utan svårighet kunna vinnas genom derå fästad uppmärksamhet vid den pröfning af föreslagne stadgar och reglementen, som kan tillkomma offentlig statsmyndighet. Eget intresse och upplyst nit kan säkerligen ock i mångt fall blifva en tillräcklig garanti.

När den officiella statistiken skall utsträckas till områden, inom hvilka dess befogenhet att göra anspråk på fullständiga och tillförlitliga uppgifter är allt för inskränkt, har den ej annan utväg, än att meddela de uppgifter, som kunnat erhållas och derjemte upplysa, att brister förefinnas. Der man i sådant fall kan i offentliga redogörelser specifikt uppgifva t. ex. de kommuner eller andra områden, de särskilda inrättningar o. d., från hvilka uppgifter ej meddelats, är detta en pligt, hvars fullgörande i någon mån kan leda omdömet i afseende på inflytelsen af bristerna och ofullständigheterna. Ett sådant förfarande kan ock stundom vara den enda väckelse, som man är i tillfälle att gifva åt den försumlige, det enda medlet att åtminstone efter hand söka afhjelpa bristerna. Dess anlitande röjer dock alltid saknad af bestämda föreskrifter, eller af utvägar att framkalla dessas efterlefnad, eller af håg och intresse för saken, eller i allmänhet sådana förhållanden, hvilkas blotande inför offentligheten man helst skulle undvika. Ej sällan

sökes och häruti långt öfver befogenheten anledning att misskänna den officiella statistikens värde. Den aktning, om hvars bibehållande både statsmyndigheter och den officiella statistiken böra vara angelägna, synes alltså här icke böra lemnas ur sigte i alla de fall, der behörig myndighet kan göra sig gällande.

Till svårigheter af den art, som ofvan blifvit antydd, kommer ytterligare den omständighet, att vår officiella statistik står under den ogynsamma inflytelsen af landets stora geografiska utbredning och till största delen ringa befolkningstäthet, samt otillräckliga kommunikationsanstalter. Billigheten kräfver, att anspråken lämpas härefter. Att staten på allt möjligt sätt bereder lättnad såsom t. ex. genom utsträckt portofrihet för officiella statistiska uppgifter och meddelanden, kan här blifva af väsentlig vikt.

Då den officiella statistiska undersökningens ändamål är att bereda utväg till upplysnings erhållande, och berättigandet att erhålla sökt upplysning om resultaten af en genom statens förfogande utförd undersökning väl i allmänhet ej hos oss kan någon bestridas, då den officiella statistiken skulle motarbeta sitt eget bestånd och sin förkofran, om den ej lemnade tillfälle till offentlig granskning, och då blotta tillhandahållandet inom respektive embetsverk af begärda statistiska underrättelser ingalunda skulle tillfredsställa behofven, så följer häraf, att staten lika litet kan undgå kostnaderna för offentliggörande genom tryck, som för anskaffande och förberedande bearbetning af de officiella statistiska uppgifterna. Dessa kostnader måste nödvändigt växa i den mån, den officiella statistiken på önskligt sätt kan omfatta allt vidsträcktare område. På deras belopp inverka dock alltid dels det större eller mindre omfång, som gifves åt hvarje särskild redogörelse, dels den form och det sätt, som för utgifvandet väljes, dels upplagans storlek m. m.

Vi stå nu under inflytelsen af den internationela betydelse, som den officiella statistiken alltsedan den första statistiska kongressen i Brüssel år 1853 mer och mer antager. Att söka undandra sig denna inflytelse blefve blott ett misslyckadt försök att motarbeta ett kraf, som tidsförhållandena i sjelfva verket gjort oeftergifligt. Samstämmiga åsigter af statistikens officiella målsmän och idkare inom andra bildade länder måste äfven här, så vidt ske kan, vinna afseende och egga bemödandet att inom området af vår officiella statistik kunna innesluta allt flera grenar, att inom hvarje särskild gren åt den statistiska under-

sökningen gifva en större och mer upplysande omfattning, att så vidt ske kan utarbета redogörelserna, så att de lemna tillfälle till sannt bedömande af vårt lands tillstånd och till jemförelser med andra länders, att i den typografiska anordningen fästa skäligen afseende på andra länders godkända bruk och framsteg, att genom upplagornas storlek bereda tillgång till ökad spridning så inom som utom landet o. s. v.

En följd af dylika bemödanden har blifvit, att den bokstafsserie, som till ett gemensamt helt förenar de särskilda myndigheternas bidrag till Rikets officiella statistik redan år 1868, såsom förut är omnämndt, uppnått talet 15, att ökad och mera utarbetadt innehåll samt innehållsförteckningar å fransyska språket o. d. i mången afdelning äfven ökat tryckningskostnaden, att upplagorna af åtskilliga redogörelser ökats, att särskilda omslag bekostats åtminstone för flertalet bland dem o. s. v.

En sanning är, att ifrågavarande kostnader uppgå och alltid måste komma att uppgå till ett jemförelsevis ej obetydligt belopp, äfvensom att all behörig hushållning dervid bör både af finansiella skäl och i statistikens eget intresse iakttagas. Men då detta intresse i afseende på formen för offentliggörandet af de vunna resultaterna i främsta rummet fordrar, att denna form blir mot ändamålet svarande, läser något eftersättande af hvad som både från vetenskapens och det praktiska lifvets synpunkt oundgängligen påkallas icke böra eller kunna äga rum. Skulle för ett val härutinnan, vid sidan af hvad i alla öfriga kulturländer likasom inom vårt eget land i berörde hänseende varit brukligt, såsom alternativ uppställas, att begagna den vanliga tidningspressen såsom det egentliga medlet för den officiella statistikens spridning, så torde härpå blott behöfva svaras: att ingen tidning skulle kunna utan särskild godtgörelse dertill upplåtas, att denna godtgörelse utan tvifvel skulle blifva ganska kostbar, att man utan särskild afdragskostnad ej blefve i tillfälle att sprida exemplaren dit man önskade samt, såsom det härvid företrädesvis väsentliga och afgörande, att de statistiska redogörelsernas styckande och utminuteri i en mängd tidningsnummer skulle dels i högsta grad försåra, ja snart sagdt omöjliggöra, deras ändamålsenliga begagnande och tillgänglighet vid behof.

Så viktigt det än är, att en god tidningspress i vidsträcktaste mån och med all skyndsambhet ej blott sprider *hufvudresultaterna* af hvarje offentlig statistisk undersökning, utan ock

underkastar dessa den allvarligaste pröfning, så olämpligt skulle det alltså vara att ifrågasätta, det de officiella statistiska redogörelserna ej skulle för allmänheten vara att tillgå annorstädes än i tidningsnummer och -årgångar.

För att besvara frågan om den utförlighet, som i allmänhet bör gifvas åt de officiella statistiska redogörelserna med hänsigt till möjligheten af besparing i tryckningskostnader, torde följande ej böra lemnas utan uppmärksamhet. De statistiska resultater, som omfatta hela Riket, utgöra i allmänhet summor af statistiska uppgifter, meddelade från mindre områden, såsom kyrkosocknar, städer, tingslag och andra judiciella områden, bergslags- och läkare- m. fl. distrikter, särskilda inrättningar o. s. v. Fråga blir nu, huruvida man bör göra till regel att jemte slutresultaterna för Riket äfven offentliggöra primäruppgifterna eller ej. Man kan yrka, att den kommun, den myndighet, som lemnat dessa uppgifter, äfven har rättighet att se dem offentliggjorda, och att uti sådan offentlighet kunde sökas både kontroll och uppmuntran, äfvensom att endast derigenom jemförelser emellan olika områden, inrättningar m. m. möjliggöras. Å andra sidan kan invändas, att detta leder till stora kostnader och måhända till fördunklande af hufvudresultatet bland massan af detaljer. Den rätta medelvägen här torde säkrast bestämmas dels af sättet, hvarpå primäruppgifterna insamlas, dels af de särskilda redogörelsernas olika föremål. Gör man till regel att insamla primäruppgifterna medelst tryckta formulärblanketter, utdelade i tillräckligt antal, att tillåta ett koncept kunna behållas af den myndighet, som skall lemna uppgiften, så kan det område, för hvilket sådan uppgift gäller, vara tillfredsstäldt med dennas tillgänglighet derstädes, och följaktligen något behof af dess offentliggörande genom centralmyndighet i reglen ej åberopas. Behofvet af ett utförligare offentliggörande skulle då kunna med fullt skäl inskränkas till de fall, då en kommun, en inrättning, ett distrikt o. s. v. intager en mera framstående betydelse för det hela, eller då det vore af vigt att bereda ett tillfälle till jemförelser mellan de mindre områdena, såsom socknar o. d. Det ligger ock i sakens natur, att inom mången gren af den officiella statistiken det lilla territoriella området ofta skall förete antingen inga eller ytterst få fall hänförliga till föremålen för den ifrågavarande undersökningen. Den detaljerade redogörelsen kommer här att i tryck förete sidor och blad, upptagna dels af tomma kolumner, dels af sådana, som innehålla blott några få enheter. Då

det nu är en regel i statistiken, att i allmänhet och företrädesvis de stora talen äro berättigade till uppmärksamhet i den mån de individuela och tillfälliga inflytelserna af dem utplånas, så torde häraf ock i allmänhet böra följa, att länet eller annat af omständigheterna påkalladt större och folkrikare distrikt bättre egnar sig till bearbetning för offentliggörande af våra statistiska redogörelser, än de mindre områdena, dock alltid med tillbörlig hänsyn till dessa redogörelsens särskilda föremål.

Härmed sammanhänger ock nära frågan om den tidrymd, som hvarje berättelse bör omfatta, eller huruvida den bör utgifvas för hvarje särskildt år, eller för kortare tidrymder, vare sig att dessa sammanfalla med kalenderåret eller ej, eller för flera (5—10) kalenderår gemensamt.

Skulle man nu vilja af det anförda göra en tillämpning på serien af våra nuvarande statistiska redogörelser, så synes, hvad beträffar:

Litt. A. *Befolkningssstatistik*, vara ändamålsenligt, att årsberättelser regelbundet offentliggöras, att de till dessa berättelser från hvarje församling i Riket meddelade primäruppgifterna begagnas blott till läns-sammandrag, med undantag af städerna, som påkalla särskild uppmärksamhet, att, på sätt Kongl. Maj:t särskildt anbefallt, folkmängdsredogörelsen vid tiden närmast före valen till riksdagsmän i 2:dra kammaren erhåller den större utförlighet, som är nödig till ledning vid dessa val, samt att, under förutsättning att allmänna nominativa folkräkningar hädanefter blott hvar 10:de år skulle ifrågakomma, endast då lemnades tryckt redogörelse för församlingarnes primäruppgifter;

Litt. B. *Rättsväsendet*, möjligen kunna ifrågasättas, att i årsberättelsen, der sådant ej af särskildt administrativt hänseende påkallades, utförligheten inskränktes derigenom, att summar meddelades blott för domsagor och större områden, men ej för hvarje tingslag, och att den mera detaljerade redovisningen inskränktes till hvar 5:te eller 10:de år;

Litt. C. *Bergshandtering*, vara nödigt att, såsom nu sker, årsberättelser afgifvas med primäruppgifterna ordnade och, der ej vissa grenar af handteringen fordra större utförlighet, sammanförda med hänsigt endast till länsindelningen;

Litt. D. *Fabriker och manufakturer*, vara nödigt att, såsom nu äfven sker, årsredogörelser utarbetas till sammandrag af de hufvudsakliga tillverkningsföremålen, men med hänsigt derjemte till ett specifikt angifvande af tillverkningsorterna, länsvis ordnade, inom de gränser, som kunna antydas dels af fabri-

kationens vigt, dels af den grannlagenhet, som statistiken är skyldig att iakttaga i afseende på vissa uppgifter från enskilde industriidkare;

Litt. E. *Inrikes sjöfart och handel*, årsberättelsen ej kunna inskränkas till mindre utförlighet än den, som nu förefinnes;

Litt. F. *Utrikes handel och sjöfart*, fordras en årlig detaljerad redogörelse för handels- och sjöfartsförhållandena med hvarje land, med hvilket Sverige står i handels- och sjöfartsförbindelse, äfvensom en öfersigt öfver resultaten häraf för hela Riket, sådana berättelsen ock nu lemnar; men då denna årsberättelse jemväl i utdrag ur meddelanden från General-Tullstyrelsen upptager den enda i tryck tillgängliga detaljerade redogörelsen i afseende å Rikets import och export samt tullinkomster, synes, på sätt i det föregående är antydt, med skäl kunna ifrågasättas, huruvida ej handelns kraf skulle bättre tillfredsställas, om det derjemte ålæge nämnde Styrelse att sjelf omedelbart ombesörja offentliggörandet af statistisk redogörelse öfver föremålen för sin förvaltning, och att en sådan redogörelse rörande de ämnen, der sådant vore af vigt, kunde, på sätt i flera andra länder äger rum, offentliggöras för kortare tidsrymder än helt kalenderår t. ex. månads- eller kvartalsvis*);

Litt. G. *Fångvården*, behofvet att årligen redogöra för en mängd dithörande ämnen jemte länsvis upprättade sammandrag på sådant sätt tillfredsstäldt i nuvarande uppställning, att någon minskning af dess utförlighet ej torde kunna ifrågakomma;

Litt. H. *Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser*, böra ifrågakomma, huruvida ett sammandrag af beskaffenhet, som det nu anbefallda af samtliga länsberättelserna, skulle kunna göra dessas tryckning öfverflödig derigenom, att åt ett dylikt sammandrag gäfves en erforderlig större utförlighet. Härvid torde ej böra lemnas ur sigte, att, om femårsberättelserna äro bestämda att bilda en fortgående provincialstatistik, väl utarbetade dylika berättelser äfven för provincialförvaltningen, vare sig Landshöfdingeembete, Landsting eller Hushållningssällskap, böra vara af stort gagn och i följd deraf förtjena att i sin ursprungliga utförliga form göras tillgängliga till vidsträckt spridning inom länet. I afseende på innehållet af dessa berättelser, så vidt detsamma genom Cirkuläret af den 25 Oktober 1861 blifvit bestämdt, kommer en förändring att inträda i den mån, Hushållningssällskapens den 3 Maj 1865 anbefallda årliga uppgifter

*) Jfr noten å sidan 19.

rörande jordbruk och boskapsskötsel vinna nog tillförlitlighet att kunna ersätta femårsberättelsernas hithörande uppgifter (tabb. N:ris 2 och 3). Den föreskrifna tab. N:o 1 är det enda tillgängliga sammandraget öfver den mantalsskrifna befolkningen med skilnad mellan landsbygd och städer, och torde måhända äfven af detta skäl kunna försvara sin plats. Derest Skogsstyrelsens årsberättelser komme att med sitt statistiska innehåll ingå i serien af Bidrag till Rikets officiella statistik, torde tab. N:o 4 i femårsberättelserna kunna blifva öfverflödig. Tabb. 5 och 6 rörande dödade rofdjur och af rofdjur vållad skada torde deremot ej sakna värde i den mån, fullständigare uppgifter kunna erhållas. Tabb. N:ris 7 och 9 rörande fabriker, handtverk, sjöfart och handel förete visserligen till följd af olikhet i de grunder, efter hvilka primäruppgifterna insamlas, i åtskilliga delar störande stridigheter mot de uppgifter, som lemnas af Commerce-Collegium, men kunna i andra delar komplettera dessa. Frågan om indragning eller förändring af dessa tabeller torde väl rättast böra pröfvas i sammanhang med den om bemälda Collegii redogörelser för samma ämnen. Öfver föremålen för tab. N:o 8, allmänna vägar, gästgifverier och skjutsning, saknas annan tillgång till upplysning än femårsberättelserna. Visserligen ingå i den nu utkommande årliga jordbruksstatistiken såsom behöflig kontroll och upplysning vissa af de kamerala frågor, som äro föremål för tab. N:o 10 i femårsberättelserna, men då denna dessutom innehåller åtskilliga andra uppgifter, som på annat sätt ej blifva tillgängliga, torde den måhända vara förtjent att t. v. bibehållas. Tab. N:o 11 rörande skiftesverket kan i allo ersättas af General-Direktörens för landtmäteriet numera i serien under Litt. O ingångna årsberättelser. Till en så beskaffad redogörelse öfver kronouppbörden, som tab. N:o 12 är afsedd att upptaga, saknas annan tillgång. Genom årligt, regelbundet och fullständigt insändande till Statistiska Centralbyrån af redogörelser från Sparbankerna, hvarigenom åt Byrån bereddes tillfälle att, såsom på senare åren skett, offentliggöra sammandrag öfver dessas verksamhet, skulle tab. N:o 13 göras öfverflödig. — Då fattigvården är ett ämne, som otvifvelaktigt förtjenar högsta uppmärksamhet och väl äfven hos oss skall tillvinna sig sådan, så är en statistik deröfver ett viktigt önskningsmål. Tab. N:o 14 omfattar väl blott en ringa del af dithörande frågor, men intilldess genom lämpliga administrativa förfoganden bättre källor för uppgifterna, än de nu tillgängliga, kunnat beredas, torde Länsstyrel-

serna hafva minsta svårighet att härom skaffa all den upplysning, som f. n. kan vinnas, och sålunda t. v. böra bibehållas vid sådant åliggande.

Derest på ofvan antydda sätt omfånget af femårsberättelserna skulle kunna något minskas, finnas å andra sidan så många till den kommunala statistiken hörande ämnen, hvilka, i den mån tillräckliga uppgifter skulle kunna förskaffas, lämpligast torde böra ingå i femårsberättelserna, att dessa tillsammans svårigen lära kunna, i tryck offentliggjorda, erhålla ett mindre omfång än de förr utgifna årgångarne;

Litt. I. *Telegrafväsendet*, årsberättelserna förena den statistiska och ekonomiska redogörelsen inom ett omfång, som ej torde kunna inskränkas;

Litt. K. *Helso- och sjukvården*, att man skulle kunna ifrågasätta möjligheten att minska årsredogörelsernas omfång genom ett skarpare afskiljande af det rent administrativt statistiska innehållet såsom deras hufvudföremål. Då man likväl tager i betraktande den medicinska statistikens egendomliga ställning, behof och utvägar, finner man lätt, att anspråken på fullständighet här måste nedstämmas, att t. ex. uppgift om en farsots framträdande ej förlorar allt värde, därför att dess offer ej *fullständigt* kunnat uppgifvas, och att det vetenskapliga sträfvet att utreda kausalitetssamband medelst reflexioner, data och kasuistik här åtminstone inom vissa gränser har en berättigad plats;

Litt. L. *Statens jernvägstrafik*, Trafikstyrelsen tillräckligt hafva ådagalagt, att statistikens egentliga behof kan fullständigt fyllas genom den korta afdelning, som i senaste årens berättelser förekommer under titeln "Statistik". I årsredogörelser för en förvaltningsgren af så stor betydelse, som den ifrågasvarande, måste dock inrymmas många andra ämnen än den blotta statistiska tabellen öfver resultaten. Ingen annan förvaltningsgren torde i så hög grad hvila på och följaktligen kräfva detalj-iakttagelser, hänförliga till statistik, men just med hänsigt till dessas stora omfång torde kunna med skäl ifrågasättas, huruvida det är nödigt, att dessa detaljer lemnas åt offentlighet genom tryck, och följaktligen huruvida behof förefinnes att fortfarande låta årsberättelserna åtföljas af bilagor i den utförlighet som hittills;

Litt. M. *Postverket*, ändamålet af en årlig redogörelse för en förvaltningsgren af så stor vikt icke kunna fyllas utan den fullständighet, som hithörande berättelser förete;

Litt. N. *Jordbruk och boskapsskötsel*, det till största delen blott approximativa värde, öfver hvilket hitförande uppgifter sannolikt på länge ej komma att höja sig, visserligen ej berättiga att åt årsredogörelserna, såsom i flertalet fall hittills skett, gifva den stora utförlighet, som föranledes af sockneuppgifternas tryckning, helst man förnämligast genom de större slutsummorna för län och hela Riket kan i mer eller mindre mån sättas i tillfälle att uppskatta det sannolika värdet af uppgifterna. Då emellertid i denna gren ännu är fråga mera om ett försök att kunna vinna en tillförlitlig statistik, än om en redan vunnun sådan, och då den utförliga sockneredogörelsens tryckning kan verka godt derigenom, att dess tillgänglighet för flera bland sockneinnevånarne ökas, och att lättadt tillfälle beredes till jemförelser mellan särskilda socknars uppgifter, med afsedd verkan att derigenom egga till någon täflan i fullständighet, så torde det hittills skedda tillmötesgåendet af flera Hushållningssällskaps önsknings i detta hänseende kunna rättfärdigas. Men så snart dylika skäl för utförlighet förlorat sin vikt, torde jordbruksstatistiken, så framt den lyckas tillvinna sig ett deltagande, som betryggar dess framgång, både kunna och böra offentliggöras i den mera sammanträngda form af summariska länsredogörelser, som äfven ligger antydd i det ena slaget (Litt. B) af de formulärblanketter, hvilka vid dess bearbetning användas;

Litt. O. *Landtmäteriet*, någon inskränkning af årsberättelsens omfång icke vara med dess ändamål förenlig.

Att några berättelsers (såsom t. ex. General-Poststyrelsens) omfång ökats deraf, att i en årgång af dem en historisk öfversigt af ämnet såsom inledning meddelats, är otvifvelaktigt en fördel, som förtjenar allt erkännande och säkert skulle medföra stort gagn, om den blefve regel för hvarje berättelse, som hädanefter komme att i serien för första gången upptagas. Det är likaledes en stor fördel, att genom tabellariska öfversigter för en kortare eller längre årsföljd vinna lättadt tillfälle till jemförelser, hvadan den obetydliga ökning af statistiska berättelsernas omfång, hvilken härigenom kan vållas, väl låter försvara sig.

I förhållande till öfrige kostnader är upplagans storlek i det hela af så underordnad betydelse, att i detta afseende frågan om full tillgång att tillfredsställa spridningsbehovet otvifvelaktigt bör i främsta rummet afses. Det här genom bestämda föreskrifter eller vana stadgade förfarandet, att exemplar af de statistiska berättelserna utdelas till samtliga centrala myndigheter och riksdagsmän, har sin giltiga grund uti den officiella

statistikens ändamål, att i främsta rummet kunna lemna ledning för omdömet hos dem, som på statens förvaltning och författning öfva närmaste inflytelsen, och förutsätter väl, åtminstone hvad embetsverkens arkiver beträffar, skyldighet att tillvarata det utdelade. På samma grund och under samma förutsättning påkallas, att de offentliggjorda redogörelserna åtminstone i flera grenar af statistiken genom utdelning spridas till de lokalmyndigheter, hvilkas biträde anlitas för uppgifternas insamlande, eller hvilka för sin verksamhet antagligen af dem skulle kunna hafva behof, såsom Länsstyrelserna, Landstingen, Hushållningssällskapen, Magistrater, Häradshöfdingar m. fl., och beträffande Befolkningsstatistiken, Pastoratsarkiven. Jemte de större offentliga biblioteken i Riket här Statistiska Centralbyrån äfven, såvidt tillgång förefunnits, i utdelningen inneslutt Elementarläroverkens och med vederbörligt tillstånd de socknebiblioteker, som derom framställt önskan.

Det internationela utbyte, som af Statistiska Centralbyrån underhålles och omfattar samtliga litteræ af serien jemte Statskontorets, Bankens, Riksgäldskontorets m. fl. redogörelser, erfordrar redan inemot 100 exemplar af hvarje berättelse och lönas rikligen så väl genom hit ankommande officiellt statistiskt tryck från andra länder, som genom den kännedom om vårt land, hvilken derigenom sprides.

De af Justitie-Departementet och Statistiska Centralbyrån utgifna berättelserna hållas dessutom tillgängliga i bokhandeln för ett pris, som på sin höjd betäcker trycknings- och häftningskostnaden. En sådan tillgänglighet torde väl ock böra beredas åt de i serien ingående berättelser, med hvilka hittills ej på detta sätt förfarits.

Om än förhållandet skulle vara sådant, att gratisutdelningen på förenämnde sätt af det officiella statistiska trycket och dermed förenade kostnader härstädes äro större än i mångt annat land, så böra ock å andra sidan afses de fördelar, som derigenom kunna vinnas.

En efter meddelande med Statistiska Centralbyrån åvägbragt öfverenskommelse mellan de myndigheter, som utgifva ifrågavarande berättelser, i afseende på upplagornas storlek, spridning m. m., synes dock ingalunda obehöflig.

Redan nu förefinnes ett behof att genom lämpliga sammandrag bereda kortare öfversigter öfver vår officiella statistiks resultat och tillfällen att genom jemförelser af dessa resultat inom olika yttringar af samhällslifvet ledá uppmärksamheten

på dettas utveckling. Detta behof växer med den ökade omfattning, som åt denna statistik kan beredas. Att till dess afhjelpande söka bidraga, är ock en pligt för Statistiska Centralbyrån. Men härvid möta mycket stora svårigheter. Utarbetandet och utgifvandet af en kortfattad och sammanträngd statistisk öfversigt öfver vårt land, ett slags minnesblad, som med största lätthet och bekvämlighet skulle kunna vid behof rådfrågas, fordrar först och främst en systematisk anordning af innehållet. En sådan blir åter möjlig blott under det vilkor, att man verkligen äger tillförlitliga uppgifter åtminstone öfver de hufvudsakligaste ämnen, för hvilka en systematisk redogörelse skall lemnas. I motsatt fall blir öfversigten alltför fragmentarisk för att från ett embetsverk böra utgå. Förhållandet är nu, att vi öfver en mängd ämnen, som i en systematisk öfversigt ej böra utelemnas, antingen sakna nödiga uppgifter, eller blott äga tillgång till sådana, som äro ofullständiga och otillförlitliga eller sins emellan stridiga. En öfversigt af ifrågavarande slag bör, för att mest gagna, ofta och måhända helst årligen utgifvas, lemna tillfälle till jemförelser med förhållandet under förutgångne år och åtminstone för den närmast förflutna tiden innehålla liktidiga, eller för ett och samma år gällande, uppgifter. Detta möter f. n. stora hinder bland annat deruti, att då det ena embetsverket är i tillfälle att offentliggöra berättelser, som afse förhållandet under det sistförflutna året, så kan ett annat vara urständssatt att förr än efter 2 å 3 års förlopp afsluta redogörelsen. Att tillfredsställa allas anspråk i afseende på omfattningen af de ifrågavarande öfversigterna är en omöjlighet. Det är redan ytterst svårt att här träffa det lagom i afseende på antalet af de detaljuppgifter, som böra inrymmas, att dessa ej må med skäl anses för många eller för få. Denna fråga är ock från ekonomisk synpunkt af vikt, när det skulle gälla att på allmän bekostnad bearbeta och utgifva öfversigter af redogörelser, hvilkas tryckning redan förut af statsmedel blifvit bestridd. Det försök jag gjort, att beträffande Stockholms kommun fästa dess Styrelses och innevånares uppmärksamhet på gagnet af statistiska öfversigter, dels medelst ett till denna Styrelse derom framställt förslag, dels medelst utarbetande och utgifvande af s. k. statistiska minnesblad öfver Stockholm, har åtminstone intill 1868 års slut hvarken ledt till någon åtgärd från kommunalstyrelsens sida, för att underlätta tillgången till erforderliga uppgifter, eller till något intresse hos allmänheten, och blott vållat mig en förlust af kost-

naden för offentliggörandet. De göromål, som i främsta rummet måste fortgå, hafva ej heller hitintills för Byråns tjenstemän lemnat tid öfrig af byråtimmarne för arbete af ifrågavarande slag, lika litet som den fastställda staten lemnat någon utväg för bekostande af dylika öfversigters offentliggörande.

Statistiska Beredningen har bland annat till åliggande, att till Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och stadfästelse uppgöra en fullständig plan för insamlande och bearbetning af alla de uppgifter, som anses böra ingå i Sveriges officiella statistik, och att tillse, att den statistiska undersökningen, så vidt möjligt, utsträcket till alla ämnen, som för det allmänna äro af intresse. Detta åliggande har visserligen icke varit förbisedt, fastän det hitintills ej kunnat efter bokstafliga lydelsen fullgöras. Skälen härtil ligga till stor del uti hvad som i det föregående blifvit anfördt om statistikens ställning så väl i allmänhet som inom vårt land särskildt. En "fullständig" plan för den officiella statistiken, omfattande alla ämnen, som för det allmänna äro af intresse, är en uppgift icke för en viss tidpunkt utan för en fortgående verksamhet i den mån nya förvaltningsgrenar uppstå, nya föremål för allmänt intresse uppträda. En definitiv Kongl. fastställelse inom områden, der man blott delvis äger fria händer, der tillräcklig ledning af erfarenhet saknas, eller der oftare behof af förändringar kunna förutses, kan lätt blifva ett hinder för framsteg. Hoppet om framgång och lyckligt genomförande af en "fullständig" plan till den officiella statistiken hvilat på förutsättningarna om ett allmänt erkänt behof, en allmänt påräknelig beredvillighet att bidraga till detta behofs fyllande, en allmänt genomförd ändamålsenlig organisation af stats- och kommunalförvaltningen samt en väl ordnad samverkan med tillräckliga arbetskrafter och tillräckliga medel att bestrida kostnaderna. Att Statistiska Beredningen med dessa villkor för ögonen ej velat hos Kongl. Maj:t anmäla önskningsar, hvilka måhända till större delen ej kunde föranleda Regeringen till någon åtgärd, utan i stället valt den praktiska utvägen att efterhand söka bereda en fortgående utveckling af vår statistik i den mån utsigt till framgång förefanns och med ständig hänsigt till behovet att utan svårighet kunna ernå de förändringar, som af erfarenheten påkallades, torde väl kunna försvaras. Skulle man ännu länge nödgas fortgå på denna väg, är dock obestriddt, att en plan, som bereder tillfälle till en systematiskt ordnad öfversigt öfver åtminstone de hufvudsakligaste upp-

gifter, som vore önskliga för vårt lands officiella statistik, kan leda uppmärksamheten på mångt ämne, för hvars bearbetning utväg skulle kunna utan större svårigheter beredas. Från denna synpunkt har jag ansett för min pligt att åter söka göra detta ämne till föremål för Statistiska Beredningens benägna pröfning.

Utkast till en systematisk, framställning af den officiella statistikens hufvudsakliga innehåll.

Äfven om man med fullt skäl begränsar den officiella statistikens område inom redogörelsen för de samhällsförhållanden, som inom relativt kortare tidrymder äro underkastade sådana förändringar, hvilka kunna göras till föremål för säkra iakttagelser, och hänvisar densamma att för skildringen af dessa förändringar hufvudsakligen begagna siffrans språk, inträder dock ganska ofta ett oafvisligt behof, att, för de statistiska uppgifternas insamlande, kontrollerande, bearbetning och begagnande, hemta upplysningar från områden, som, strängt taget, skulle kunna anses ligga utom föremålen för den statistiska undersökningen och det sätt, hvarpå denna vanligen meddelar sina resultat.

Det har följaktligen och med rätta blifvit brukligt att i de allmänna rubrikerna för en systematisk uppräknning af statistikens föremål i främsta rummet upptaga rubriken *land* eller statsterritoriet med hänsigt till dess naturliga och politiska förhållanden, derefter rubrikerna *folk*, *folkets verksamhet*, åtgärderna för dess främjande och resultaten deraf med hänsigt till moraliska, intellektuella och materiella förhållanden, samt slutligen *statsförfattning* och *förvaltning*. I underafdelningar af dessa allmänna rubriker har man sedan mer eller mindre otvunget kunnat inrymma de särskilda ämnena. Dessa kunna, såsom redan är antydt, utsträckas till ett snart sagdt obegränsadt omfång. De schemata, som på nämnde sätt uppställas, kunna därför ej göra anspråk på fullständighet, men de fela ej heller genom sträfvandet derefter, ty de gifva derigenom åtminstone antydningar om det önskvärda, äfven när detta för tillfället ej kan tillfredsställas. Om, på sätt i det föregående är föreslaget, så väl de embetsmyndigheter, som för närvarande äro representerade i Statistiska Beredningen, som ock alla öfriga, hvilkas verksamhet dertill kan gifva anledning, sättas i tillfälle att granska dessa schemata med ledning af ägande speciel sakkännedom,

bör derigenom ej blott fullständigheten kunna ökas, utan ock upplysning vinnas om de källor, som för uppgifters erhållande finnas tillgängliga och följaktligen äfven om de uppräknade ämnen, för hvilka sådana källor för närvarande ej finnas.

Från dessa synpunkter torde följande schematiska detalj-öfversigt blifva bedömd och behandlad.

I. Land.

A) Landets konfiguration.

- 1) Yttersta punkternas longitud, latitud.
 - 2) Longitudsgraders olika längd (i mil) på olika latitudsgrader, och latitudsgradernas storlek åtminstone vid de yttersta gränserna.
 - 3) Landets största längd, största bredd och medelpunkt.
 - 4) Landets perimeter, längd af landgräns, hafsgräns.
 - 5) Areal af land, vatten, slättbygder, småkulliga, bergiga trakter.
 - 6) Kurvor för 0—500', 500—1,000', 1,000—2,000', 2,000' etc. höjd öfver hafvet.
 - 7) Areal för dessa höjdområden, fjällplatåer; landets medelhöjd.
 - 8) Höjdpunkter: vatten (lägsta punkterna), bergshöjder (högsta punkterna), höjden af vattendelare, andra märkliga punkter, triangelpunkter.
 - 9) Landets lutning: floddalar.
- O. s. v.

B) Markens beskaffenhet.

- 1) Geologiska formationer: a) äldre bildningar (med fästadt afseende på deras tillgodogörande: qvarnstensbrott, kalkbrott, skifferbrott, alunverk o. s. v.); b) yngre bildningar (beskaffenheten af åkerjorden, mergel?), ängs- och skogsmarken, närvaron och ytvidden af sand- och ljunghedar, flygsandsfält, torfmossar o. s. v.
- 2) Malmer och nyttiga mineralier (stenkol, fältspat o. s. v.).
- 3) Jordtemperatur: det djup, hvartill vinterkylan tränger; vid hvilket de dagliga och månatliga värmeförändringarna äro märkbara (jfr käll-, sjö- och hafs-temp.).
- 4) Snögräns: glacierer.

5) Jordmagnetism (deklination, inklination).

6) Jordskalf.

O. s. v.

C) Vattnets beskaffenhet.

1) Haf. (Östersjön, Kattegatt):

a) vattnets renhet, salta, specifika vikt, temperatur, när isbeläggning, islossning;

b) areal;

c) djup: (medel-, största, längs kusterna), bankar, skär, skärgårdar, öar;

d) strömmar: ebb och flod;

e) vågornas höjd;

f) förändringar i hafvets nivå;

O. s. v.

2) Insjöar (öfver 1 qv.-mil):

a) vattnets renhet, genomskinlighet, drickbarhet, specifika vikt, temperatur, när isbeläggning, islossning;

b) areal;

c) djup, botten, öar, holmar;

d) stränder: höga, låga (öfversvämningar);

e) nivå-förändringar;

f) segelbarhet;

O. s. v.

3) Floder:

a) vattnets renhet, temperatur, när isbeläggning, islossning;

b) riktning;

c) längd: längs floden;

d) » direkte från källan till mynningen;

e) flodstränderna, deltabildningar;

f) djup, bredd;

g) vattenmängd;

h) öfversvämningar: (höst-, vår-, sommarflod), högsta, lägsta vattenståndet;

i) strömhastighet, fall (obs. fall äfven i eller rättare mellan vissa sjöar, isynnerhet i Lappland);

k) segelbarhet, flottbarhet;

O. s. v.

4) Källor:

vattenmängd, temperatur, kalkkällor, mineralkällor.

O. s. v.

D) Atmosferiska förhållanden.

1) Barometerstånd: medel- (för år, för årstider), ytterligheter (stiger eller faller för vissa vindar?).

2) Temperatur: medel- (för år, för årstiden), ytterligheter (vissa dagar?).

3) Fuktighet:

a) dagg, dimma: antal dagar under året;

b) regn: medelnederbörd, ytterligheter;

c) snö: medelnederbörd, ytterligheter (när första och sista?);

d) hagel: tid, mängd, storlek, skada;

e) is: när vattendrag, sjöar, hafvet frysa, islossning; hamnar, kanaler, andra farleder när segelbara;

f) afdunstning.

4) Vindar (hvilka herskande? hvilka kalla, varma, fuktiga, torra?), storm, orkan.

5) Åska, norrsken, vädersolar, meteoror.

O. s. v.

E) Astronomiska förhållanden.

1) Tidskilnad mellan orter.

2) Tidsräkning (vanlig, jernvägstid, telegraftid).

3) Daglängder å olika orter.

4) Solen synlig hela natten.

O. s. v.

F) Växtverlden.

1) Zoner (utbredning och höjdgräns) för

a) sädesslagen (korn, hafre, råg, hvete), trindsäd (ärter vicker, bönor);

b) potatis och andra rotfrukter;

c) humle, tobak, cichoria, lin och hampa;

d) fruktträd;

e) löfträd;

f) barrträd.

2) Växtlighetsgräns.

3) Löfsprickning.

4) Löffällning.

5) Mognadstider.

O. s. v.

G) Djurverlden.

1) Zoner för

A) husdjuren: α) däggdjur (hästar, nötkreatur, får, getter, svin, renar); β) foglar (höns, kalkoner, gäss, ankor, påfoglar); γ) lägre djur (silkesmask, bin).

B) vilda djuren: a) nyttiga djur: α) däggdjur (elg, hare, bäfver m. fl.); β) foglar (ripa, orre, tjäder, morkulla, hjerpe m. fl.); γ) fiskar (sill, strömming, lax, forell, nejonögon, torsk, flundra m. fl.); δ) lägre djur (kräftor, hummer, ostron, perlmusslor); — b) skadliga djur: α) däggdjur (björn, varg, lo, räf m. fl.); β) foglar (örn, hök m. fl.); γ) lägre djur (gräsmask, mygg, orm).

2) Djurlifvet: fjällemars vandringar, flyttfoglars ankomst och affärd o. s. v.

H) Administrativ indelning

för alla särskilda förvaltningsändamål. Oregelbundenheter deruti. Förändringar deraf.

Förestående schema omfattar dels oföränderliga, dels föränderliga förhållanden. Om de förra kunna sägas ej tillhöra statistikens forskningsområde, äro de dock för densammas tillvägbringande eller användning af väsentlig vikt. De senare finna till stor del sitt bästa uttryck i siffror och tabellariska framställningar. Åskådlighet genom kartografisk bearbetning och diagrammer är här ock i hög grad påkallad.

För A) beredas källor genom landets undersökning för topografiska, geologiska och ekonomiska karteverken, så väl som för andra kartors utarbetande.

För B) måste källor sökas dels i geologiska och ekonomiska karteverken och dels i undersökningar, som utförts eller komma att utföras af lärda samfund och enskilde vetenskapsmän. Åtskilliga hithörande ämnen hafva ock nära beröring med Hushållnings-Sällskapens verksamhet.

För C) kan Sjökartekontoret sannolikt meddela många upplysningar; för C) 2) 3) 4) kan en del upplysningar vinnas af karteverk och för särskilda ändamål anställda undersökningar; andra måste beredas genom lokalmyndigheter och iakttagelser af enskilde.

Föremålen för D) ingå till det mesta i de meteorologiska iakttagelser, som under Kongl. Vetenskaps-Akademiens ledning anordnats och genom offentliga medel uppehållas.

E) omfattar förhållanden, öfver hvilka topografiska corpsens arbeten lemna de viktigaste upplysningarna.

Öfver F) och G) finnas spridda iakttagelser, för hvilkas ändamålsenliga fullföljande och utsträckning Kongl. Vetenskaps-Akademien, Universiteten och andra lärda samfund så väl som enskilde vetenskapsidkare äfvensom Hushållnings-Sällskapen torde kunna intresseras.

H) ligger inom Statistiska Central-Byråns förpligtade verksamhet.

II. Folk.

Befolknings-statistiken har ursprungligen haft till uppgift att bereda upplysning dels om folkmängden *vid en viss tidpunkt*, dels om antalet ingångna äktenskap, födde och aflidne, in- och utflyttade *under en viss tidrymd*. Då man förr nöjde sig med ett fåtal speciela detaljuppgifter rörande förenämnda ämnen, hafva efterhand fordringarna alltmer ökats i ändamål att derigenom kunna lemna allt talrikare och värdefullare bidrag till demografien eller folkbeskrifningen. Omfånget af dylika specialuppgifter bestämmes dock i väsentlig mån af samhällsutveckling, folklynne och allmän landssed, beskaffenheten af de källor, som kunna anlitas, och de medel, öfver hvilka för dessas begagnande kan förfogas.

För Sverige äro uppgifterna till denna gren af statistiken numera hufvudsakligen genom Kongl. Kungörelsen den 4 November 1859 och Kongl. Brevet den 27 April 1860 jemte de förslag, som föregått, och de föreskrifter, som framkallats af dessa Kongl. Maj:ts Nådiga beslut, bestämda att upplysa om

A) **folkmängden** vid borgerliga årets slut, fördelad efter kön:

1) *hvarje år blott summariskt efter husförhörlängderna;*

2) *hvar femte år nominativt med ytterligare detaljuppgifter rörande: a) födelseår, b) födelseort, c) civilstånd (gift, ogift, enkling, enka, fränskild), d) hushåll eller matlag (antal och antal dithörande personer), e) embete, yrke och näringsfång, f) stånd (adel, prest), g) nationalitet (om främmande), h) lyten (neml. sinnessvaghet, blindhet, döfstumhet, spetelska), i) genomgångna naturliga eller skydds-koppor, k) längre tids frånvaro från kyrkoskrifningsorten, l) tillhörighet till lagligen erkändt dissenter-samfund.*

B) förändringarna under borgerliga årets lopp inom befolkningen medelst *nominativa* uppgifter rörande:

1) antalet *vigde par* med specifikation för hvarje kontrahent af a) födelseår, b) civilstånd, c) giftets ordning (1:sta, 2:dra o. s. v.), d) embete, yrke, e) adligt stånd, f) nationalitet (om främmande), g) religionsbekännelse (om främmande);

2) antalet *genom skiljobref upplösta trolofningar och äktenskap* med uppgift om a) längden af sammanlevnad, b) antal lefvande barn vid skilsmessan, samt för hvarje kön: c) födelseår eller ålder och d) embete eller yrke, samt e) huruvida skilsmessa förr ägt rum;

3) antalet *barnaföderskor*, med uppgift om a) tid för nedkomsten, b) senast fylld åldersår, c) civilstånd, d) begagnadt examineradt förlossningsbiträde, e) efter en- eller flerfostrigt hafvandeskap;

4) antalet *födde barn* med specifikation af a) födelsedag, b) kön; och för hvarje kön af c) lefvande födde, d) dödfödde, e) tvillingar, trillingar m. m., f) äkta, g) oäkta; och för dessa h) om af trolofvade mödrar; i) adelsstånd, k) kända föräldrars yrke och l) nationalitet (om främmande) samt m) religionsbekännelse (om främmande); n) födelseort utom hemmet;

5) antalet *aflidne* med specifikation af a) dödsdag, b) kön, c) ålder till år, månader och dagar, d) civilstånd, e) embete och yrke, f) adligt stånd, g) nationalitet, h) religionsbekännelse (om främmande), i) föräldrar till minderåriga, k) dödsorsak: å landsbygden endast af farsot eller våldsam anledning; i städerna af samtliga anledningar, enligt betyg af läkare eller barnmorska, l) dödsort (om ej i hemmet);

6) antalet *från Sverige utflyttade* med specifikation af a) kön, b) ålder, c) civilstånd, d) yrke, e) uppgifven utrikes bestämelseort.

Hvartill kan läggas summariska beloppet af

7) till hvarje *församling inflyttade, från hvarje församling utflyttade*; (in- och utflyttade skilda till kön);

8) hittebarn;

9) skyddskoppypade;

10) utländingar, som erhållit svensk medborgarerätt, skilda till yrken.

Gällande svensk *civillag* stadgar intet rörande den s. k. civilståndsregistreringen. *Kyrkolagen* af 1686 föreskrifver deremot för presterskapet skyldighet att föra lysnings-, vigsel-, dop- och begravningsböcker samt längder öfver församlingarnes inne-

vånare, in- och utflyttade. När i medlet af förra århundradet vårt tabellverk inrättades, förefunnos sålunda redan de behöfliga uppgifterna, och har Sveriges presterskap fortfarande under $1\frac{1}{2}$ sekel lemnat dem utan någon särskild kostnad för staten. Att på civilmyndighet öfverflytta civilståndsregistreringen och förpligtelsen att föra befolkningslängder samt meddela de för befolkningsstatistiken nödiga uppgifterna komme säkert att för staten medföra betydlig kostnad, såvida ej dess bestridande kunde, såsom i åtskilliga andra länder, genom lagstiftning åläggas kommunerna, i hvilket fall dock längdernas ordentliga förande nödvändigt måste underkastas kontroll af statsmyndighet.

Bland de i förestående schema anförda uppgifter erhållas de under N:o 2 från konsistorierna och omfatta hela stift, de under N:o 10 från Justitie Stats-Departementet. Alla de öfriga meddelas från presterskapet för hvarje *församling* i Riket. Att sålunda för den minsta territoriella administrativa enheten erhålla uppgifter, är en stor fördel för kontrollen. I följd af den administrativa indelningens oregelbundenheter blir dessutom nödigt att i en mängd fall infordra särskilda uppgifter om folk-mängd m. m. för särskilda församlingsdelar, då det endast härigenom blir möjligt att sammanföra uppgifterna till redogörelser för alla de större administrativa områdena.

Sedan genom Kongl. Maj:ts Nådiga Cirkulär af den 27 April 1860 formulär för Ministerialböckerna blifvit fastställda och de formulärblanketter, å hvilka utdrag ur dem meddelas Statistiska Central-Byrån, blifvit anordnade i öfverensstämmelse med sjelfva Ministerialböckerna, torde, med hänvisning i öfrigt till den på Nådigste befallning den 2 April 1857 afgifne "Planen för insamlande af uppgifterna till Sveriges befolkningsstatistik", här blott följande förhållanden böra uppmärksammas.

Den omständigheten, att Ministerialböckernas tillvaro har sin grund egentligen blott i kyrklig lagstiftning, är ej utan inflytelse på uppfattningen af deras ändamål och i följd deraf äfven på deras fullständighet. Saknaden af allmänt stadgande om pligt att till inskrifning anmäla födt barn har till följd, att sådant kan underlätas af Baptister, eller vägras af prest, när föräldrar vägra dopförrättning. I de fall, der barn aflider före dopet, torde väl ock under vissa förhållanden anmälan kunna komma att saknas.

Beträffande äktenskap, afslutna endast inför civil myndighet, kan, äfven då vederbörande pastorsembete derom erhåller underrättelse, fråga uppstå, huruvida de i *vigselsbok* böra införas.

Möjligheten att emigrera utan föregången anmälan hos presterskapet måste vålla ofullständighet i presterskapets uppgifter om dem, som från Riket afflytta.

Saknaden af bestämda föreskrifter rörande utländingars inflyttning till Riket har vållat, att hittills icke kunnat ifrågasättas någon statistisk redogörelse häröfver. Antagligen sökes svensk medborgarerätt blott af ett fåtal bland dem, i följd hvaraf inflyttningarnas belopp ingalunda uttryckes af de i schemat under N:o 10 anförda uppgifter. Många utländingar anse sig genom vistandet i Sverige ej hafva frånträdt sitt förra undersåttlighetsförhållande. Enligt de grunder, som i allmänhet gälla för infödda svenskar, skulle utländing, som här mantalskrifves, äfven vara här kyrkoskrifven. Här måste uppstå frågan, huruvida kyrkoskrifning, äfven då den af utländing begäres, kan ske, derest han ej tillhör vår statskyrka eller ej kan förete de tillförlitliga intyg, som vid kyrkoskrifning måste fordras. En statistik öfver hit inflyttade utländingar, som skulle grundas på uppgifter från presterskapet, skulle förutsätta obligatorisk kyrkoskrifning, men att ifrågasätta sådan, är måhända betänkligt. Följden häraf är, att vi sakna den ingalunda ovigtiga kunskapen om immigrationen till vårt land.

När prest anlitats till kyrklig förrättning såsom vigsel, dop eller begrafning af utländing, som ej varit kyrkoskrifven, saknas anledning att antaga, det sådant fall ej i vederbörande kyrkböcker blifvit infördt.

Under anförda förhållanden synes redan i den allmänna ordningens intresse ett behof förefinnas af särskildt stadgande rörande de skyldigheter, som böra åtfölja utländings rätt att till Sverige inflytta, och statens trygghet för sina rättigheter torde lika litet för den inflyttade utländingen som för den infödde böra lemnas ur sigte.

Den rättighet, som 1778 års Kongl. Bref medgifver barnaföderska, att till namn och hemvist förblifva okänd, utgör i allmänhet på landsbygden och inom mindre städer intet hinder för fullständighet i uppgifterna till födelseboken, men vållar deremot i de största städerna, särdeles der offentliga barnbörds-hus finnas (och der, såsom i Stockholm, omkring 2,000 oäkta barn årligen födas) ej blott betänkliga ofullständigheter i Ministerialböckerna, utan ock stora olägenheter för fattigvården. Det hufvudsakliga motivet till nämnde Kongl. Bref eller förekommandet af barnamord synes ock af helt och hållet förändrade tidsförhållanden numera vara till stor del undanröjdt.

Att den kvinna, som en kort tid efter nedkomsten nödgas för sig och sitt barn anlita fattigvården och då måste i afseende på sin person undergå ett strängt förhör, från barnbördshuset eller barnmorska till presterskapet uppgifves såsom okänd, synes ingalunda vara med god ordning öfverensstämmande. Utan att såra grannlagenheten synas styrelserna af barnbördshusen kunna i flertalet fall så anordna, att de väsentligaste uppgifterna för civilstånds-registrationen i dessa fall ej komma att saknas.

I afseende på personer, afidna inom offentliga inrättningar, så väl som beträffande de s. k. politi-liken i Stockholm förekomma ej sällan försummelser, bestående dels deruti att man underlåtit att inhemta upplysningar om personens kyrkoskrifningsort i lifstiden, dels deruti att fullständig uppgift om dödsfallet ej i rätt tid meddelas vederbörande. Detta bör kunna i flertalet fall afhjelpas genom vederbörande styrelsers och myndigheters omtänka.

Underlåtenhet att begagna de medel, som mantalsskrifningsförordning och andra författningar medgifva för att åt in- och utflyttnings- samt husförhörlängder bereda nödig fullständighet, röjer sina verkningar företrädesvis inom de större städerna, till någon del äfven inom vissa större landsförsamlingar.

Ingen bland härvarande församlingar af främmande trosförvandter synes kunna betraktas såsom territoriell, hvilket ock röjes deraf, att i personaluppgifterna förekomma bostäder på spridda ställen inom Riket. Ofta saknas upplysning, huruvida personerna äro här blott tillfälligt vistande utlänningar.

Då, såsom förhållandet är i Sverige, folkmängden beräknas efter personallängder, som genom iakttagande af in- och utflyttningar skola städse hållas à jour, är man underkastad den menliga inflytelsen deraf, att dessa längder af ofvan antydda skäl ej i allo kunna vara fullständiga. Men sedan folkmängden blifvit lagd till grund för antalet riksdagsmän, äro fullständiga uppgifter derom äfven af politiska skäl påkallade hvar 3:dje år. Den uppmärksamhet, som det åligger Statistiska Central-Byrån att egna åt de möjliga felen i folkmängdsuppgifterna, har ådagalagt, att dessa i allmänhet och med undantag för de största städerna äro så obetydliga, att de ej verka störande. Korrektivet mot tillväxt af dessa fel ligger uti tidtals anställda allmänna nominativa folkräkningar. Sådana äro ock af Kongl. Kungörelsen den 4 November 1859 föreskrifna hvar 5:te år. Af särskilda anledningar inställdes dock den,

som skulle hafva ägt rum år 1865. Åt framtida erfarenhet torde böra lemnas, huruvida efter verkställd allmän folkräkning år 1870 densamma bör förnyas blott hvar 10:de år. I afseende på behovet att oftare anställa särskilda folkräkningar i Stockholm och Göteborg, torde likaledes detta bäst bestämmas, sedan erfarenheten gifvit utslag öfver de åtgärder, som äro anbefallda eller komma att anbefallas i afseende på kyrko- och mantalsskrifningarna i dessa städer.

I alla länder, der civilståndsregistrationen genom borgerlig lag blifvit ordnad, äro ock kontroller öfver dess riktiga handhafvande föreskrifna. Den visitation, som kyrkolagen föreskrifver, omfattar väl bland annat äfven kyrkoböckerna. Hvarken med den korta tid, som deråt kan egnas, eller med dess egentliga kyrkliga ändamål torde dock vara förenligt att alltid åt Ministerialböckerna egna uppmärksamhet från civilrättslig synpunkt. Föreståndare för främmande församlingar äro visserligen förpligtade att föra Ministerialböcker och följaktligen att ur dem meddela de intyg, som äskas, men öfver dessa böckers förande saknas all kontroll af offentlig myndighet.

En uppgift i officiella tidningen om tillåtelse till bildande af en Baptistförsamling inom Stora Kopparbergs län föranlät Statistiska Central-Byrån att till Konungens dervarande Befallningshafvande öfversända formulärblanketter till utdrag ur Ministerialböcker att vederbörande föreståndare tillhandahållas. Utdrag hafva ock för 1868 ingått, men om andra dylika samfund föra egna böcker, är okänt.

Skäl synes sålunda ej saknas att ifrågasätta ordnandet af en inspektion öfver Ministerialböckerna med särskild hänsyn till deras borgerliga ändamål, och af en dylik inspektion, utförd med behörig grannligheten och omtanka, skulle jemväl kunna undanröjas många fel och brister, hvilkas afhjelpande nu ligger till större eller mindre del utom presterskapets förmåga.

Den föreskrifna tid, inom hvilken utdragen ur Ministerialböckerna böra vara från samtliga församlingar genom Kontraktsprostarnes försorg insända direkte till Statistiska Byrån, eller Februari månads utgång, är för vårt land så knappt tillmätt, att den särdeles för de nordligaste delarne af landet ej sällan mött oöfvervinneliga hinder. Någon större skyndsambet i detta hänseende synes alltså redan af detta skäl ej kunna ifrågasättas. Sådan skulle deremot i mångt fall vara önskelig i besvarandet af de anmärkningar och förfrågningar, till hvilka utdragens granskning inom Central-Byrån föranleder. Härvid

måste dock fästas billigt afseende på presterskapets andra embetsgöromål och ej förbises landets förbindelse för det kostnadsfria biträde, som å det ifrågavarande området erhålles.

Fribrefsrätt är visserligen medgifven Kontraktsprostarna, men billigheten torde fordra, att sådan utsträcktes äfven till samtliga församlingsföreståndare för deras svar å förfrågningar från Statistiska Central-Byrån. Kontrollen vore i dessa fall lätt, då skrivelser af ifrågavarande slag i allmänhet utgå å formulärblanketter, å hvilka adressen till Statistiska Central-Byrån är tryckt.

Omfanget af de uppgifter till befolkningsstatistiken, hvilka hemtas ur officiella längder, kan ej utsträckas längre än till dessa längders fastställda innehåll. När åter folkräkningar från gård till gård, från hus till hus anställas, kunna föremålen för de iakttagelser, som då skola samlas, erhålla vida större utsträckning. Denna beror dock alltid på räknarepersonalens kvalifikationer och lokala förhållanden och måste sålunda för hvarje särskildt tillfälle bestämmas. Bostädernas beskaffenhet torde, i fråga om sådan utsträckning, utgöra ett bland de viktigare föremålen för iakttagelser.

Uppgifter rörande *dödsorsakerna*, som äfven i afseende på det allmänna säkerhets- och rättstillståndet ingalunda sakna vikt, hafva för den allmänna befolkningsstatistiken hufvudsakligen det ändamål att lemna upplysning om den inflyttelse, som farsoterna utöfvat på dödlighetsbeloppet. För detta ändamål är alltså antalet dödsfall, vållade af *farsoter*, det som i främsta rummet bör afses. För den speciella helsovårdsstatistiken och den medicinska vetenskapen är detta ej nog. Dessa behöfva upplysning ej blott om *samtliga* dödsorsaker, utan ock om såväl den primära som den sekundära sjukdom, hvaraf döden vållats. Denna mera detaljerade redogörelse, som på det närmaste sammanhänger med morbiditetsstatistiken, och hvars bearbetning oafvisligt fordrar medicinskt bildad personal, måste falla inom Sundhets-Kollegii embetsverksamhet. Men både kontrollen öfver uppgifterna och de slutsatser, som af dem kunna dragas, förutsätta jemväl kännedom om flera af den allmänna befolkningsstatistikens data (såsom t. ex. folkmängd, folkmängdstäthet, hela antalet afidne m. m.). Det med hvarje år växande antalet läkare i statens och kommunernas tjänst och allmogens allt större förtroende till läkarekonsten böra otvifvelaktigt kunna betrygga en säker utveckling af vår kunskap om dödsorsakerna.

Så mycket angelägnare är att med första vara betänkt på den samverkan, som säkrast kan leda till målet. Hvad landsbygden beträffar, är det i allmänhet presterskapet, som vid yppad farsot påkallar läkare, och dennes åliggande att till presterskapet lemna namn å farsoten bör bereda nödig upplysning. Här gäller sålunda blott lämplig uppmaning att göra vederbörligt, fullständigt bruk af tillgängliga uppgifter.

I städerna, der det är möjligt att om *samtliga* dödsorsaker erhålla uppgift och sådana uppgifter alltså äro anbefallda, synes detta ändamål säkrast och med minsta möda för både läkare och prest kunna vinnas, om vederbörande stadsläkare finge del af presterskapets dödboksutdrag jemte samlingen af inkomne dödsattester för att med vetenskaplig kritik inskrifva rätta dödsorsakerna i den för sådant ändamål afsedda kolumn i de utdrag af dödböckerna, som till Statistiska Central-Byrån skola insändas. De sålunda af både läkare och prest verifierade dödboksutdragen blefve i Central-Byrån tillgängliga för så väl den allmänna som den speciela medicinska statistikens behof, och stadsläkarnes tabellariska uppgifter om samma ämne till Sundhets-Kollegium kunde i sådant fall möjligen indragas, eller åtminstone betydligt förenklas.

III. Folkets verksamhet och ståndpunkt:

A) inom det kyrkliga och religiösa området.

De sedan långliga tider då och då af enskilda personer utgifna s. k. Stiftsmatriklarne, såväl som den hela Riket omfattande s. k. Ecklesiastikmatrikeln, torde redan vara tillräckliga bevis för ett förhandvarande erkänt behof af upplysningar om vår statskyrka. Då man afser från Stiftsmatriklarnes biografiska underrättelser, är deras innehåll i öfrigt hufvudsakligen statistiskt, om än mer eller mindre uteslutande beräknadt blott för vissa ändamål. Man finner alltså, åtminstone i flertalet af dem, kyrkosocknars och pastorats antal, ytvidd, oförmedlade och förmedlade mantal, taxeringsvärde, folkmängd m. m., pastoratens natur och klassindelning jemte upplysning om de särskilda privilegier, som vissa af dem åtnjuta, antalet kyrkor och kyrkornas inkomster, boställens beskaffenhet och afkastning, den presterliga befattningens taxerade inkomst, predikoskyldighetens fördelning mellan presterskapet, kyrkovägens längd

för presterskapet, vissa presterskapets särskilda afgifter, bref-adresser o. s. v.

När matriklar af ifrågavarande beskaflenhet utkomma blott med flera års mellantid, är naturligt, att de ej kunna lemna tillfredsställande upplysning i de ämnen, som äro underkastade årliga förändringar. Af sådan anledning har numera i Statskalendern inrymmts personalförteckning öfver kyrkoherdarne jemte deras födelse- och utnämnings-år samt brefadress.

De årliga uppgifterna om folkmängden inom hvarje församling i Riket medföra äfven till Statistiska Central-Byrån upplysning om antalet församlingar och dessas fördelning på pastorat, prostier, härader och län samt stift. Fastän dessa detaljuppgifter ej hvarje år offentliggöras, finnas de dock för behof tillgängliga.

Beträffande församlingar af främmande trosförvandter äro visserligen genom Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning af den 23 Oktober 1860 åtskilliga årliga uppgifter, som för Rikets befolknings-statistik påkallas, anbefallda att afgifvas. Men, såsom redan i det föregående är anfördt, återstår mycket att önska och ordna, innan en väl behöflig statistisk öfversigt kan vinnas öfver den ståndpunkt, på hvilken vi befinna oss med hänsigt till de konfessionela skiljaktigheterna.

Skulle man nu vilja genom en fortgående, särskild, fullständigare statistisk redogörelse för den del af kyrkliga förhållanden, som dertill kan vara egnad, söka fylla det behof, som otvifvelaktigt förefinnes, så torde en sådan statistik böra inledas med en sammanträngd öfversigt öfver den kyrkliga lagstiftningens grunddrag, i hvad beträffar det statskyrkliga presterskapets och församlingarnes inbördes rättigheter och skyldigheter, äfvensom med de hufvudsakliga föreskrifter, som gälla främmande trosförvandter.

Beträffande statskyrkan synes en statistisk redogörelse för densamma fordra flera särskilda afdelningar, såsom t. ex.

a) *territorialförhållanden*, eller församlingar, inclusive kapeller, pastorater, prostier och stift till ytvidd, mantal, taxeringsvärde, folkmängd och befolkningstäthet, pastoratens klasser och natur samt särskilda privilegier m. m.;

b) *gudstjänstlokaler*, antal inom församlingar och pastorat, absoluta och relativa rymligheten, läge med hänsigt till kyrkväg för prest och församling, befintlig orgel, nybyggnadskostnad, årlig underhållskostnad, kyrkornas egendom, årliga inkomster och utgifter m. m.;

c) *boställen*: mantal, areal, afkastning, taxeringsvärde, åbyggnader m. m.;

d) *presterliga tjänstebefattningar*: antal innehafvare af dem, aflöning, förhållande till folkmängd och till ifrågakommande kyrkliga förrättningar m. m.;

e) *kyrkobetjening*: antal, boställen och aflöning m. m.;

f) *summariska kyrkoförvaltnings-redogörelser*, såsom t. ex. öfver antal konfirmerade, öfver kyrko-rådens verksamhet, prost- och biskops-visitationer, konsistoriela göromål m. m., så vidt dessa vore egnade för formen af statistisk öfversigt.

Hvad angår härvarande lagligen erkända församlingar af *främmande trosförvandter* synas gällande författningar visserligen berättiga till erhållande af årlig upplysning om föreståndarens och församlingsmedlemmarnes namn, samt antalet inom dem ingångne äktenskap, födde och aflidne. För en upplysande statistisk öfversigt öfver dessa församlingar skulle dock erfordras vida mer omfattande uppgifter.

Af icke mindre vikt vore, att erhålla upplysning om de schismatiska rörelser inom statskyrkan, hvilka väl ännu ej föranlett lagligt afskiljande, men dock i verkligheten underhålla en mer eller mindre märkbar söndring, framträdande med egna gudstjenstlokaler, särskilda samfällda andaktsöfningar, särskilda ledare af dessa andaktsöfningar, särskild ritual och särskilda andaktsböcker m. m.

Individens inre religiösa lif tillhör ett område otillgängligt för menskliga blickar, men yttringarna deraf, när dessa inom det sociala lifvet framträda såsom uttryck af samfällda åsikter, samfällda bemödanden, samfälld verksamhet, ligga deremot inom fältet för mensklig iakttagelse. Iakttagelsen af dem är under sådant förhållande ej blott berättigad, utan synes så mycket mer förpligtad, som här gäller att vinna objektiv ledning för omdömet rörande samhällets högsta lifsfråga.

Den sammanhållningskraft, som Svenska Statskyrkan äger i följd af sin historiska utveckling och sin på denna utveckling grundade organisation, har visserligen ofta visat sig nog stark att oskadliggöra många söndringar, och i denna erfarenhet från forna tider torde måhända få sökas någon anledning dertill, att man åt dylika söndringar i senare tider ej synes hafva egnat all den uppmärksamhet, som af förändrade tidsförhållanden torde hafva påkallats. Härmed sammanhånga ock på det närmaste de svårigheter, som måste möta erhållandet af önskvärda upplysningar, så länge dessa kunna af några yttre eller inre betänkligheter påverkas.

Skulle någon regelbunden, fortgående statistisk redogörelse öfver våra kyrkliga förhållanden ifrågakomma, synes den böra börja med statskyrkan. I den mån en sådan början lemnar önskvärd upplysning, torde ock med stor sannolikhet kunna antagas, att den åtminstone efterhand skall hos de svenska medborgare, som mer eller mindre öppet skilt sig från statskyrkan, framkalla och underhålla hog att äfven se deras kyrkliga förhållanden framställda och följaktligen benägenhet att meddela de upplysningar, som härtill erfordras.

Det Regerings-departement, som, jemte annat, har kyrkovi-sendet till verksamhetsföremål, torde ock vara rätta stället, dit de för statistiken öfver kyrkliga förhållanden erforderliga uppgifterna böra ingå, för att der granskas och bearbetas, samt från tryck utgifvas. Skulle detta blifva händelsen, så följer ock häraf, att de antydningar till denna statistiks innehåll, hvilka i det föregående blott fragmentariskt kunnat lemnas, komme att blifva föremål för den speciela sakkunskapens allvarliga granskning, samt till sitt omfång och innehåll bestämmas dels efter det behof, som af förvaltningen anvisas, dels efter de utvägar, som förefinnas eller kunna beredas för uppgifternas regelbundna erhållande.

B) — i afseende på tillfällen till intellektuel bildnings erhållande samt dessa tillfällen begagnande och verkan.

1) *Undervisning.*

Ett folk kan vara lemnadt utan något annat tillfälle till förståndsodling och kunskapers inhemtande än det, som lifvets erfarenhet erbjuder åt hvarje individ. Mellan denna ytterlighet och den motsatta, der förståndsodling och kunskapers inhemtande utgöra en lagstadgad allmän medborgerlig pligt, ligger en mångfald af olika gradationer så väl i afseende på antalet, beskaffenheten och den mer eller mindre underlättade tillgängligheten till bildningstillfällen, som på de minima af kunskapsmått, hvilka kunna eller böra inhemtas, och de frukter för det sociala och enskilda lifvet, som kunskapssökandet och sättet för dess tillfredsställande medföra o. s. v. Verknningar af olika klimat, naturbeskaffenhet, nationallynne, religion, historisk utveckling, regeringssätt, utvägar för industriell verksamhet m. m. framträda här till sådant omfång och sådan inflytelse på hela riktningen af kunskapssökandet och tankearbetet, att det för stati-

ken visserligen torde blifva ytterst svårt, om ens möjligt, att bereda en gemensam måttstock, efter hvilken folkens verkliga bildningsgrad skulle kunna bestämmas. Då likväl förmågan att läsa och skrifva modersmålet otvifvelaktigt utgör ett viktigt medel, hvarigenom kunskapers inhemtande och meddelande väsentligt underlättas, så erbjuder redan den större eller mindre utbredningen af sådan förmåga en värdefull ledning för jemförelser mellan olika folk såväl som olika tider inom samma folk.

Den undervisning, som sålunda äfven till ringa omfång erbjudes åt och tillgodogöres af de stora massorna, kan följaktligen blifva en bättre måttstock på folkbildningen i det hela än den, som i största fulländning vid universiteter och andra med dem jemförliga högre bildningsanstalter, blott af ett fåtal kan omedelbart begagnas. Äfven de anordningar för kunskapers spridande, hvilka ligga emellan undervisningens första början och de högsta bildningsanstalterna, synas i sjelfva verket vara bättre mätare af den allmänna bildningens riktning och tillstånd än sjelfva högskolorna, hvilkas verkan dock alltid ligger till grund.

Såsom föremål för statistiken skulle alltså undervisningsanstalterna möjligen kunna indelas i 3 grupper, hvilkas värde såsom mätare af allmänna folkbildningen äfven torde uttryckas af följande ordning, nemligen:

1:o) de, hvilka afse det kunskapsmätt, som kan och bör blifva allas gemensamma egendom, dit man torde kunna räkna: undervisningen i hemmet, räddningshem, småbarnsskolor, söndagsskolor m. fl. dylika, folkskolorna, skolor för blindas och döfstummas, barnhusskolor, skolor vid bruk, fabriker, välgörenhetsanstalter, fängelser m. fl., ehvad de afse barn eller okunniga äldre personer;

2:o) de, som redan förutsätta den föregående gruppens kunskapsmätt och afse dess ökande såsom berättigande till eller underlättande ett friare val af lefnadsyrke, såsom våra elementarläroverk, offentliga och enskilda, och med dem jemförliga andra skolor, till hvilka möjligen skulle kunna räknas handels-, slöjd-, bruks-, lägre landt-, skogs-, bergs-, trädgårds-, navigations-, veterinär-skolor, krigsskolor, högre folkskolor och folkhögskolor, seminarier och enskilda läroverk m. fl. dylika;

3:o) de, hvilka såsom fortsättning af den nästföregående gruppen lemna tillfälle till en högre utbildning, eller afse slutliga pröfningar för behörighet till vissa offentliga befattningar, såsom universiteterna, högre tekniska, bergs-, landtbruks-, skogs-, militära o. d. läroverk.

Undervisningsanstalterna inom 2:dra och 3:dje grupperna stå, i afseende på anlitan och verksamhet, företrädesvis i samband med sociala förhållanden, hvarföre den jemförande statistiken öfver dem otvifvelaktigt bör i afseende på dessa förhållandens olikhet bland olika folk och vid olika tider sprida mycket ljus.

En statistik öfver undervisningsväsendet i sin helhet synes böra föregås af åtskilliga upplysningar öfver organisationen af så väl den högsta myndigheten öfver detsamma, som af de intermediära och lokala myndigheterna m. m., hvilket för en rätt uppfattning kan vara af nöden.

Beträffande särskildt gruppen N:o 1 torde den speciela statistiken böra inledas med en kort öfversigt af folkskolestadgans hufvudsakliga föreskrifter, för att sedan åskådliggöra, huru dessa inom kommunerna blifvit genomförda i afseende på

de särskilda slagen af folkskolor;

skolbyggnader, med hänsigt till läge, byggnadssätt, rymlighet, lekplats, trädgårdsland, kostnader för uppförande och underhåll;

lärarepersonal, manlig, qvinlig, lefnads- och tjensteålder, bostad, aflöning, tjensteåligganden, kvalifikation, pensionerade;

lärjungar af hvarterda könet, i skilda eller gemensamma rum, ålder, inskrifna, närvarande, under olika årtider;

undervisningstid, ferier, lärotimmar och deras fördelning;

undervisningsmateriel, method;

undervisningsämnen, gymnastik, sång, teckning, handarbeten, trädgårdsskötsel, militära öfningar;

framsteg, premier, stipendier, examina, bildande inflyttelse på ungdomen för nattvardsläsningen, på beväring, kommunala verksamheten, helsotillstånd, sedlighet, lefnadsyrken m. m.;

skolans finanser;

o. s. v.

2:dra gruppens undervisningsanstalter sönderfalla i tvenne afdelningar, den ena omfattande de egentliga elementarläroverken och med dem likartade, som ej afse en bestämd yrkesbildning, och den andra omfattande de lägre speciela yrkes-skolorna. Följaktligen måste de statistiska uppgifter, som öfver denna grupp kunde ifrågakomma, lämpas efter dessa olikheter, så att egendomligheterna för hvarje särskildt slag af dessa skolor må kunna framträda, med bibehållande af gemensamheten i uppgifter rörande lokaler, lärarepersonal, lärjungar, undervis-

ningsmateriel och method, tid och ämnen, resultat, finanser m. m.

Likartadt förhållande med den 3:dje gruppens undervisningsanstalter synes kräfva likartad anordning af dithörande uppgifter, så att universiteten måste erhålla sin från de öfriga högre tillämpningsläroverkens särskilda statistik.

En ändamålsenlig statistik öfver undervisningsväsendet synes böra bereda ledning för omdömet om den tid, som i medeltal måste i läroverken användas för anskaffande af det kunskapsmått, som utgör vilkor för behörighet att söka särskilda befattningar, äfvensom om den proportion, i hvilken t. ex. antalet lärjungar i elementarläroverken, eller studerande vid universiteten inom särskilda fakulteter står till hela manliga befolkningen inom motsvarande åldersklasser, hvilka samhällsklasser de studerande genom födseln tillhöra o. s. v.

Materialier för en undervisningsstatistik, grundad på speciel sakkännedom af så väl det, som för administrativt ändamål behöfver upplysas, som de källor, hvilka kunna och böra anlitas, äro eller kunna sannolikt blifva tillgängliga inom de särskilda byråerne i Ecklesiastik-departementet. Det här ofvan gjorda flygtiga utkastet torde därför erhålla något värde såsom ledande för åtgärder först sedan det inom nämnda departement blifvit bedömdt.

För de öfriga skolorna torde ock de hufvudsakliga upplysningarna redan vara tillgängliga eller åtminstone kunna beredas genom vederbörande Regerings-departement.

2) *Vetenskapliga och bildande inrättningar, samlingar, föreningar och andra bildningsmedel såsom*

a) biblioteker, b) museer, c) vetenskapliga samfund, d) föreningar för skön konst och flerahanda andra ändamål, e) tryckpressens alster m. m.

Beträffande a) *biblioteker* torde bland annat få antydas såsom föremål för redogörelse: befintliga särskilda slag — statens, lärda samfunds, läroverkens, kommuners, enskilda med tillgänglighet o. s. v. — särskilda lokaler, tillgångar för underhåll, antal band, handskrifter, kartor vid viss tidpunkt, årlig tillväxt genom köp, gåfvor, antal årligen utlånade verk, antal på stället begagnade, tjänstepersonal o. s. v. Nödiga upplysningar öfver de större katalogiserade och ordnade biblioteken torde ej vara svåra att erhålla. Försöken att genom Länsstyrelsernas femårsberättelser vinna upplysning om socken-

biblioteken hafva deremot till största delen strandat på likgiltighet för frågan;

b) *muscer*: särskilda slag med hänsigt till så väl samlingarnas art och museets ändamål som äganderätten till detsamma, särskilda lokaler, tillgångar till underhåll och förkofran, vilkor för inträde, antal besökande o. s. v. Kataloger öfver samlingarna och årliga förvaltningsredogörelser innehålla sannolikt det material, som statistiken skulle behöfva.

Hvad angår c) och d) *vetenskapliga samfund* och *andra föreningar*, torde redan deras särskilda bestämmelser och verksamhetsföremål jemte ledamotsantalet innebära en god upplysning öfver riktningen och omfånget af deras bildande inflytelse. Ytterligare skulle kunna ifrågasättas uppgifter om speciella verksamhetsföremål såsom reseunderstöd, prisutdelningar och andra uppmantringar, utgifna skrifter, expositioner m. m.

Rörande e) *tryckpressens* alster, torde de ej periodiskt utkommande böra skiljas från de periodiska, och i afseende på de förra vara önskvärdt att erhålla upplysning om antalet årligen utkomna nya originalarbeten, systematiskt ordnade, antalet nya upplagor, antalet öfversättningar från särskilda språk, antalet verk utgifna på annat språk än landets eget, antalet författare, antalet boktryckare och omfånget af deras rörelse, antalet bokhandlare, antal verk utgifna på allmän bekostnad eller med allmänt understöd, antal gratis utdelade verk af de sistnämnda slagen o. s. v. Af de periodiskt utkommande torde för de egentliga tidningarna vara önskvärdt att erhålla upplysning om deras antal med särskild hänsigt till utgifningsorten, om tiden hur ofta de utkomma, om spridningens vidsträckthet, prenumerationspris m. m. d.

För statistiska öfversigters utarbetande öfver flera af förenämnda frågor torde redan förefinnas tillräckliga källor.

Möjligen torde ock stentryckpressens och fotografiens samt dermed jemförliga alster förtjena afseende.

Så framt man finge förutsätta att *offentliga nöjen* äfven borde utgöra ett slag af bildningstillfälle, skulle man här lemna ett rum åt en statistisk öfversigt af hvad dit kunde hänföras. Äfven om de offentliga nöjena hos ett folk skulle hafva antagit en sådan karaktär, att de ledde till motsatsen af verklig bildning, vare sig i fysiskt, intellektuelt eller moraliskt hänseende, förlora de ej sin betydelse för statistiken, just emedan denna i följderna af en sådan förvillelse möjligen skulle kunna finna förklaringsgrunden till en mängd af de skugglinier, som fram-

träda på det ena och andra fältet af samhällslifvets företeelser.

C) — med hänsigt till rättssäkerheten och lagskipningen.

Rättstillståndet hos ett folk har sitt uttryck både uti lagstiftningen och lagskipningen. För att uppfatta den statistiska öfversigten af denna senares resultat, måste grunddragen af den förra vara kända. Statistiken öfver rättsväsendet har ej och kan ej hafva annan uppgift än den att åskådliggöra verkningarna af gällande lagstiftning. Den är icke och kan icke blifva någon mätare af sedlighetstillståndet i vidsträcktare mån än efter den skala, som borgerliga lagen utstakar. Denna skala är inom samma folk underkastad en ej ringa rörlighet i mån af samhällets utveckling. Det som under en tiderymd bedömdes såsom ett brott af gröfsta beskaffenhet och belades med högsta straff uppfattas ej sällan under en annan tid vida mildare och tvertom. Än mer saknas en bestämd måttstock för alla jemförelser, som beröra rättsförhållandena hos olika folk och i olika länder, intill dess tillgång blifvit beredd till jemförande öfversigter öfver grunddragen i de olika lagstiftningarna.

Vi äga från och med året 1830 en oafbruten följd af årsredogörelser för rättsväsendet, till uppställning och innehåll efterhand förändrade i den mån förändringar i vår lagstiftning och andra förhållanden sådant påkallat, men just derföre att denna lagstiftning i så väsentlig mån hvilat på rent nationel grund, möta så mycket större svårigheter för jemförelser med andra länders judiciela statistik. Dessa jemförelser äro dock påkallade både till vår egen och andras upplysning. Alla andra europeiska stater, i hvilka Code Napoléon ej är gällande, befinna sig i samma förhållande som vi i afseende på svårigheterna af de ifrågavarande jemförelserna, hvaraf en naturlig följd blef, att redan den första statistiska kongressen i Brüssel år 1853 uttalade den önskan, att af de rättslärderna inom dessa länder måtte uppgöras tablåer med definitioner, som beredde utväg till de behöfliga nationela jemförelserna. Då denna önskan blott delvis och ofullständigt blifvit tillfredsställd, har åt de följande kongresserna gifvits ökad anledning till dess förnyande under allt mer ökadt erkännande af ämnets internationela vikt. Det torde ock vara att hoppas bästa verkan af det beslut, som fattades vid 1869 års möte i Haag om utarbetandet af en jemförande internationel statistik genom ordnad samverkan af de offentliga

statistiska embetsverken. I följd af detta beslut skulle uppdraget med den judiciela statistiken öfvertagas af Frankrike och Holland efter inhemtade nödiga upplysningar från andra länder. Naturligtvis måste den judiciela statistiken för hvarje land motsvara fordringarna af den lagstiftning och lagskipning, som i detsamma äro gällande. Men i den mån, som folkens ideela och materiela utbyten tillväxa, måste nya rättsåsigter, nya rättsförhållanden framträda, hvilka ej blifva utan inverkan på de statistiska redogörelserna. Dessas form och innehåll kunna följaktligen i en och annan del komma att bestämmas af de upplysningar, som en internationel komparativ judiciel statistik skulle kunna lägga i dagen.

Genom den ordning, som i allmänna rättssäkerhetens intresse måste vid domstolsförhandlingarna iakttagas, bör otvifvelaktigt beredas tillgång till uppgifter för den judiciela statistiken af full tillförlitlighet. Den större eller mindre svårighet, som måste möta vid det omfångsrika materialets tillgodogörande för statistiskt ändamål, synes dock ej böra lemnas utan afseende. Från denna synpunkt torde måhända alltså kunna ifrågasättas, huruvida ej, i stället för de statistiska uppgifternas mödosamma uppsökande ur massor af protokoller och domböcker m. m., under eller omedelbart efter sjelfva domstolssessionen förda diarier eller kortfattade tabellariska öfversigter enligt formulär, som kunde underlätta de statistiska sammandragen, vore af stort gagn. Genom sådana kunde ock tillfälle beredas att efter behof vinna upplysning rörande åtskilliga frågor, som nu lemnas obesvarade, hvarförutom tillgången till nominativa uppgifter enligt sådana diarier skulle åt den judiciela statistikens bearbetning bereda den största tillförlitlighet, som kan vinnas.

Att här närmare vidröra de vidlyftiga schemata, som vid de statistiska kongresserna blifvit framställda såsom förslag för den judiciela statistikens bearbetning, torde vara öfverflödigt, då till deras bedömande fordras speciel juridisk kunskap och erfarenhet, och då upplysningar, som i det ena landet allmänt påkallas och med mer eller mindre lätthet kunna anskaffas, i ett annat hvarken kunna utan svårighet erhållas, eller anses äga så stor vikt.

Då Beredningen dessutom har fördelen att bland sina ledamöter räkna Chefen för Justitie-departementets Statistiska Byrå, torde den kunna trygga sig vid hans omtanka att sörja för den utbildning af denna gren af statistiken, som kan åstad-

kommas med de utvägar, som stå till nämnda departements förfogande.

En del af lagskipningsredogörelsen, som ej ingår i Justitiestatsministerns underdåniga berättelser, fylles af Fångvårdsstyrelsens.

Huruvida de af lagskipningen föranledda verkställighetsåtgärder, hvilka ej hafva frihetens förlust till följd, torde vara förtjenta af särskild redogörelse, och i hvad omfång en statistisk öfversigt af hithörande förhållanden skulle kunna tillvägabringas, torde endast af juridiskt bildade personer kunna rätt bedömas, men måhända förtjena Beredningens uppmärksamhet.

D) — med hänsigt till fattigvården och åtgärder till fattigdoms förebyggande.

För att af fattigvårdsstatistiken kunna vinna den upplysning, som af densamma sökes, måste uppmärksamhet egnas åt flera omständigheter. Närmaste uppgiften för denna statistik är att inregistrera antalet "fattige", för att medelst detta antal kunna anställa upplysande jemförelser mellan olika tidpunkter, olika orter och länder o. s. v. Men här möter först nödvändigheten att bestämma betydelsen af ordet "fattig". En enskild person, ett helt folk kunna vara fattiga, utan att vara nödställda; tvungna att försaka, men dock ej saknande vilkoren för ett nödtorftigt uppehälle. Främst bland dessa vilkor stå förmåga, hog och tillfälle till arbete och klokt användande af arbetets lön. Antager man, att fattigbröd delas endast åt dem, som icke kunna arbeta eller som med bästa vilja icke kunna erhålla något arbete, eller icke kunna på erhållet, ordentligt skött, arbete ens lifnära sig och de sina, så uttrycker talet å fattigunderstödsdagare det verkliga antalet nödlidande eller åtminstone hjälpbehöfvande. Endast dessa borde dock vara föremål för den offentliga fattigvården och statistiken öfver denna. Om den offentliga fattigvården åter genom allt för vidsträckt allmosegifvande lägger hyende under hogen för lättja och försummelse att begagna befintligt arbetsstillfälle; om den undergräver förmågan att försaka och aflägsnar blygseln för tiggeri, så närar den pauperismen och bidrager att åt benämningen fattig gifva en alltför vidsträckt betydelse, och följaktligen att i fattigvårdsstatistiken inrymma ett vida större antal än de verkligt nödlidande och hjälpberättigade. Till den stora inflytelsen i dessa hänseenden af klimat, seder, folklynne, religion

och bildningsgrad, statsförfattning o. s. v. kommer särskildt den af gällande fattigvårdslagstiftning genom den större eller mindre begränsning, som denna gifver åt kategorien hjälpberättigade. Denna begränsning kan naturligtvis ock blifva ganska olika, när fattiglagens tillämpning är beroende af tusentals olika kommuner.

Den nöd, som med fullt berättigande påkallar hjälp, kan vara *ständig* eller *tillfällig*. Saknar statistiken tillräcklig upplysning för att åskådliggöra denna skilnad, så blir hon lätt otillfredsställande, ja missledande. Det tillfälliga behovet kan åter vara stora växlingar underkastadt under olika — kortare eller längre — tiderymder och i följd af en stor mängd omväxlande inflytelser, såsom t. ex. livsmedelspriserna, arbetstillfällena, arbetslöner, olyckshändelser, helsotillstånd, farsoter o. s. v.

Inom ett land af den vid- och långsträckta beskaffenhet, som Sverige, har man naturligtvis ock att vänta särdeles stora olikheter i ofvanantydde hänseenden emellan olika landsdelar. För att kunna uppfatta dessa måste fattigvårdsstatistiken söka och kunna framlägga upplysningar från hvarje särskildt fattigvårdsområde, åtminstone i alla de fall, då dessa sins emellan förete så skilda förhållanden, att inverkan på fattigvården deraf fölgt. I främsta rummet gäller här uppmärksamhet å skilnaden emellan *landsbygd* och *städer*, samt emellan de orter i öfrigt, som i afseende på näringsverksamheten förete de största skilligheterna.

Ett blott summariskt belopp af dem, som *omedelbart* anmält sig till och erhållit hjälp af fattigvården, är otillräckligt att lemna nödig upplysning. Understödstagaren kan nemligen vara blott en ensam person, eller såsom familjförsörjare representera ett flertal af personer. Om man nu ej räknar och uppgifver antalet medlemmar i den understödda familjen, utan dessa representeras af blott en enda person i redogörelsen, så erhåller man ett tal, som kan vara 3 till 4, ja måhända än flera gånger lägre än verkligheten. Fattigvårdsstatistiken bör alltså eftersträfvä att kunna skilja ensamme fattige från fattiga familjer eller hushåll och att om antalet medlemmar i dessa familjer eller hushåll erhålla kännedom.

Både med hänsigt till fattigunderstödet och dess anledningar har personen mycket olika betydelse efter olika kön, ålder, civilstånd, idkadt lefnadsyrke o. s. v. Med afseende härpå borde fattigvårdsstatistiken kunna upplysa om antalet understödde:

A) *ensamme personer*, fördelade i

- 1) föräldralösa minderåriga äkta barn;
- 2) moderlösa " oäkta " ;
- 3) ogifta, vuxna män;
- 4) " " qvinnor;
- 5) enklingar utan minderåriga, eller eljest af deras omvårdnad beroende, barn;
- 6) enkor d:o d:o;

B) *familjer*, bestående af

- 1) gifta par utan minderåriga, eller af dem ovilkorligt beroende, barn;
- 2) gifta par med d:o d:o;
- 3) enklingar " d:o d:o;
- 4) enkor " d:o d:o;
- 5) ogifta qvinnor med d:o d:o, hvartill
- 6) skulle kunna läggas i konkubinats öppet sammanlevande personer utan eller med barn.

Att i många fall uppgift om den fattiges förra lefnadsyrke måste blifva upplysande, är lätt att inse.

Antalet af de särskilda fattigförsörjningsområdena inom landet är naturligtvis behöfligt att känna redan från synpunkten af nödig kontroll öfver uppgifternas fullständighet och för att kunna bestämma förhållandet mellan folkmängd och understödsgätare.

Hvad som jemte de fattiges antal är af vikt att få veta, är den utgift, som deras försörjning vållat. Då nu fattigunderstödet kan lemnas ej blott i penningar, utan i naturapersedlar och genom inackordering eller kringgång med eller utan beräknad ersättning af den fattiges arbetsförmåga, i särskilda fattigförsörjnings- och arbetshus, eller i eget hem genom bekostad sjukvård, beredda arbetstillfällen på allmän bekostnad o. s. v.; och då dessa olika sätt hafva stor inflytelse på utgiftsbeloppet, så är ock för statistiken önskvärdt, att om dem erhålla fullständig upplysning jemte en tillförlitlig förvandling i penningvärde af alla slags naturaprestationer.

Beloppen af de särskilda inkomstitlar, med hvilka fattigvårdsutgifterna betäckas, hafva ock sitt intresse, då man endast genom dem kan erhålla tillförlitlig upplysning om de obligatoriska bidrag, som inom distriktet måste uttaxeras.

Särskild upplysning om de tillfälliga anledningar, som tydligen inverkat på ökning eller minskning af fattigantalet, bör ej heller saknas.

När vårt tabellverk inrättades, förbisågs ingalunda det tillfälle, som erbjöds, att vinna materialier för en fattigvårdstatistik. Det tabellformulär, som den 3 Februari 1748 fastställdes för uppgifter om folkmängden, innehåller, bland andra rubriker, äfven följande med skilnad för könen:

- »bräckligt inhysesfolk (ej hospitalshjon) i städerna»;
- » d:o d:o (ej allmosehjon) på landet»;
- »fattiga prestenkor»;
- »gammalt afskedadt krigsfolk (utom krigsmanshus)»;
- »verkligen intagne i hospitaler»;
- » d:o d:o i fattighus»;
- »eländige utom hospitaler och fattighus»;
- »galne och vansinnige utom hospital»;
- »bräcklige af fallandesot och smittosam sjukdom»;
- samt
- »lägrade qvinfolk».

Det tabellformulär, som fastställdes den 1 Mars 1773, in-skränkte rubrikerna till följande:

- a) »lytte och bräcklige, såsom galna, blindade, döfva, dumba, som till arbete äro oskickliga eller af ålder vanföra»;
- b) »lytte och bräcklige samt gamla personer, som kunna göra något arbete»;
- c) »lytte och bräcklige samt fattige och nödlidande, som äro intagne i hospitaler och fattighus»;
- allt med skilnad mellan kön, gifte, ogifte öfver 15 år, enklingar, enkor och barn under 15 år.

Tabellformuläret af den 11 Maj 1802 upptog rubrikerna:

»fattige, som underhållas af barn eller andre»;

» » » hemma njuta fattigdel»;

» » i fattighus»;

» » i hospitaler, med skilnad för könen»;

men äskade dessutom bland annat uppgift om antalet:

»åldrige och bräcklige bönder och torpare, som upphört med landtbruket»;

»fosterbarn på barnhus eller hos andre»;

»enkor och ogifta qvinnor bland fattigpersonalen»;

samt antalet af »fattige» och »utfattige» hushåll, bestående af 2, 2—5, 5—10 o. s. v. personer.

Dessa båda hushållsrubriker förändrades genom 1825 års tabellformulär till lydelsen: »hushåll, som icke kunna försörja sig utan andras gåfvor och understöd».

Genom det tabellformulär, som den 26 Juni 1840 fastställdes, förändrades rubrikerna till

»fattige, som underhållas af enskilde»;

» » » njuta underhåll hemma af församlingen»;

» » i fattighus och hospitaler intagne»;

»fader- och moderlösa barn, som af församlingen blifvit hos enskilde personer inackorderade»;

och hushållen klassificerades i

»sådana, som af egna medel ega en del af sitt uppehälle, och sådana, som för bristande arbetsförmåga och i saknad af egna tillgångar helt och hållet försörjas genom allmänna eller enskildes gåfvor och understöd».

I det sista tabellformulär, som begagnades före den genom Kongl. Kungörelsen den 4 November 1859 stadgade nya ordning för befolkningsstatistiken, hade de nu ifrågakvarande rubrikerna lydelsen:

»fattige med full försörjning»;

» » » understöd till försörjning»

» » tillfälligt intagne i hospital»;

»fosterbarn i barnhus»;

» » uttagne från barnhus»;

» » i öfrigt till vård inackorderade»;

hvarförutan skulle uppgifvas antalet icke arbetsföre backstugu- och inhysesshjon.

Enligt det nya förfarandet vid folkräkningarna, hvilket från 1860 räknadt blott hvar 10:de år torde ifrågakomma att tillämpas, skall jemte hvarje persons namn, kön, ålder, civilstånd och yrke jemväl uppgifvas, om personen är fattighjon och af vissa lyten lidande.

Äfven om man medgifver, att presterskapet ganska ofta måste hafva mött oöfvervinneliga svårigheter att noggrannt lemna alla förenämnda affordrade uppgifter, och att följaktligen de af Tabellkommissionen upprättade sammandragen för hela Riket blott haft ett approximativt värde, hade dock varit önskvärdt, att större uppmärksamhet åt dem egnats, än förhållandet i verkligheten varit. En tillbörlig kritik skulle säkert ej varit utan välgörande inflytelse, att efterhand förbättra uppgifterna och att göra dem alltmer användbara såsom upplysning för lagstiftningsåtgärder, i den mån de lemnat en tillförlitlig anvisning på den riktning, som af vexlingarna i antalet fattige angafs.

Sedan 1809 års riksdag i skrifvelse af den 24 November för Kongl. Maj:t framställt angelägenheten af en fullständigare lagstiftning om fattigvården och anhållit om ärendets pröfning af en särskild komité, synes denna komité hafva gifvit nytt uppslag till statistik öfver fattigvården genom dess den 7 December 1810 utfärdade cirkulär till samtliga Konungens Befallningshafvande och Konsistorier med äskande af åtskilliga uppgifter för de 10 sistförflutna åren. Sedan dessa uppgifter under loppet af åren 1811—1815 samt 1819 och 1820 efterhand inkommit, blef komitéen först den 4 Juni 1821 i tillfälle att afgifva sitt underdåniga betänkande, hvilket dock ej föranledde till någon ny fattigvårdsstadga och ej heller innehåller någon sammanställning af de erhållna statistiska uppgifterna.

Med anledning af en från Öfverståthållaren afgifven omständlig berättelse om fattigvården inom hvarje församling i Stockholm, och då det vore af vigt, att likaledes utröna fattigvårdens tillstånd öfver hela Riket, anbefalldes genom Nådigt Cirkulär till Konsistorierna af den 13 Augusti 1831 att för hvarje församling inom den 1 Maj 1832 infordra uppgifter om fattigväsendet och dessa uppgifter, beledsagade af såväl Konsistoriernas som Konungens Befallningshafvandes underdåniga utlå-tanden, till Kongl. Maj:t insända; »börande omförmälde uppgifter upplysa enligt förhållandet år 1829:

1:o) församlingens folkmängd och näringsfång;

2:o) de personers antal, ålder och kön, samt förra eller varande yrken, hvilka under årets lopp i ett eller annat afseende åtnjutit underhåll eller understöd af fattigvårdsmedlen;

3:o) fattigförsörjningens beskaffenhet för sig, enligt allmänna författningar eller särskilda reglementen, gåfvor eller anslag, hvarom stadgarne i sådant fall böra till dag och årtal uppgifvas, fattighusets storlek, antal af personer, som inom eller utom detsamma åtnjutit försörjningsunderstöd; beskaffenheten eller beloppet af årliga bidrag i penningar eller annat till fattigförsörjningen; dithörande kassor, sädsmagasin, arbetshus, barnhus m. m. med de förändringar häruti, som efter 1829 möjligen inträffat;

4:o) fattigförsörjningens tillräcklighet eller bristerna deri och möjligheten att dem afhjelpa;

5:o och 6:o) enahanda uppgifter om de fattigas sjukvård särskildt, som mom. 3 och 4 föreskrifva angående fattigförsörjningen; samt

7:o och 8:o) enahanda uppgifter särskildt om fattiga barns undervisning, antingen densamma skulle ifrån den allmänna barnundervisningen vara afsöndrad eller dermed förenad».

Att något sammandrag af dessa uppgifter skett, har jag mig ej bekant.

Med anledning af Rikets Ständers skrifvelse af den 9 Maj 1835 rörande förändring af åtskilliga stadganden om fattigvården, anbefalldes Kongl. Maj:t den 30 December s. å. dess Befallningshafvande att afgifva underdånigt förslag till berättelser om fattigvårdens tillstånd och förbättring, hvarefter den 17 Mars 1837 en särskild komité nedsattes för utarbetande af förslag till allmän stadga om fattigvården i Riket. Efter granskning af de inkomna förslagen till berättelser, meddelades i Cirkulär af den 5 Maj 1837 till samtliga Konungens Befallningshafvande nödigt antal formulärblanketter (Svensk Förf.-Saml. N:o 23) för uppgifternas inhemtande, och föreskrefs att för året 1836 och sedan framgent hvar 3:dje år till Kongl. Maj:t enligt formulär afgifva berättelser om fattigvårdens tillstånd inom hvarje särskild församling. Uppgifterna skulle, af kyrkoherden utarbetade för hvarje församling, inom den 15 Juni nästpåföljande år aflemnas till kontraktsprosten för uppgörande af häradssammandrag, hvilka sammandrag jemte sockneuppgifterna inom den 1 Augusti skulle tillställas Konsistorierna och genom dem inom den 1 September Landshöfdinge-embetena, hvilka inom den 1 November skulle till Kongl. Maj:t insända läns-sammandrag.

Rikssammandrag af första årsuppgifterna åtföljer det betänkande, som sistnämnde komité den 8 Juni 1839 afgaf, dock med anmärkning att formulären blifvit olika tillämpade, hvadan sammandraget ej vore så upplysande och pålitligt som påräknats. Detta sammandrag upptager, utom folkmängdsuppgift, fattigvårdens *egendom*: af barnhus, arbetshus, fattig- och försörjningshus, fattigmagasiner, sjukhus, hemman eller andra fastigheter till antal och ograveradt värde, beloppet af inventarie- och lagervärde, af fordringar och kontanter; *inkomster*: af staten, af staden, af enskilda stiftelser och gåfvor, af församlingens gemensamma bidrag och af öfriga intägter; antal *understöds-tagare*: tillfälligtvis behöfvande, mindre arbetsföre, till arbete oförmögne; aflönad förvaltnings- och betjeningspersonal; samt *utgifter*: till barnavård, arbetsinrättningar, vård om sjuka och dårrar, fattigförsörjningsanstalter, för tjenstemän och betjening samt afskrifning och förluster.

Vid 1840 års riksdag hemställde preteståndet om upphörande af de genom Cirkuläret af den 5 Maj 1837 anbefallda uppgifterna om fattigvården, hvadan Kongl. Maj:t redan den 2 Juni s. å. tillät deras inställande för året och den 6 Augusti 1841 ytterligare medgaf deras inställande tills vidare, och synas de sedermera ej hafva ifrågasatts.

Af det anförda framgår tydligt, att de uppgifter om fattigpersonalen, hvilka vårt tabellverk samlat från 1749, sedan dess väl ej blifvit afbrutna, men att hvarje gång fråga om ny lagstiftning för fattigvården uppstått, behovet af en fullständigare statistik öfver densamma gjort sig gällande, och att deraf föranledts särskilda åtgärder för dess erhållande. Då dessa särskildt anbefallda statistiska undersökningar dels omfattat blott ett visst år, dels för utförandet påkallat så lång tid, att det slutligen vunna resultatet, äfven om det i öfrigt ej varit alltför bristfälligt, hufvudsakligen kunnat tjena blott som historisk upplysning för en längesedan förfluten tidpunkt, och då, äfven i den händelse att en fortgående statistik varit afsedd, sådan afslut dock ej fullföljts, så har vinsten af den tidtals nedlagda stora mödan i sjelfva verket blifvit ytterst ringa. Om deremot allvarliga bemödanden utan afbrott hade egnats åt fullföljande och fulländande af fattigvårdsstatistiken, äfven inom en mera inskränkt ram, skulle otvifvelaktigt intresset hafva underhållits och stegrats, samt vanan vid uppgifternas meddelande både underlättat arbetet och ökat tillförlitligheten, så att man under hopp om framgång kunnat allt mer vidga ramen för iakttagelserna.

Från denna synpunkt trodde sig Statistiska Beredningen böra försöka att genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser från och med perioden 1856—1860 förskaffa landet en fortgående fattigvårdsstatistik, och det, efter vederbörandes hörande, på Beredningens hemställan af Kongl. Maj:t gillade formuläret för fattigvårdsredogörelsen i dessa berättelser upptager i enlighet med 1853 års förordning om fattigvården rubrikerna: *fattigvårdssamhälle* med gemensam fattigvård, med fattigvården rotevis delad, och antalet rotar; antal *fattighus*; antal *fattighjon*, som erhållit full försörjning, äldre personer, i fattighus, på annat sätt, barn i och utom fattighus; antal *understödde*, som ej fått full försörjning; fattigvårdens *inkomster*: af egendom, kollekt m. m., personel afgift, tillskott efter fyrk eller bevillning, efter annan grund, ersättning af statsmedel, af annat fattigvårdssamhälle, samt *utgifter* i och för fattigförsörjning.

Formulären afse *ärliga* uppgifter i ofvanstående hänseenden och blanketter utdelas från Statistiska Central-Byrån genom Konungens Befallningshafvande till hvarje fattigvårdssamhälle i tillräckligt antal, att tillåta så väl *ärligt* infordrande af uppgifterna, derest sådant skulle ifrågasättas, som qvarstående af koncept hos vederbörande.

I det af Kongl. Maj:t gillade förslaget till femårsberättelsernas anordning fästes dessutom uppmärksamhet på önskvärdheten att erhålla upplysning om befintliga särskilda reglementen för fattigvården, om fattighusens rymlighet och beskaffenhet, om fattighjonens ålder och civilstånd, antalet vårdade oäkta barn, orsakerna till betydligare växlingar i fattigantalet, åtgärder hänförliga till den preventiva fattigvården o. s. v.

Då frågan om förändradt formulär för Länsstyrelsernas femårsberättelser för sitt afgörande fordrade så lång tid, att utdelningen af formulärblanketter för insamlande af uppgifterna rörande femårsperioden 1856—1860 ej kunde ske förr än mot slutet af året 1861, så kunde ej heller för nämnde femårsperiod motses fullständighet i redogörelsen för fattigvården. Närmande till en sådan borde deremot kunna väntas genom sedermera i god tid beredd tillgång till formulärblanketter för femårsperioden 1861—1865 och genom den större vana, som med hvarje år borde förvärfvas i afseende på blanketternas begagnande. Om än denna väntan ej blifvit sviken af redogörelsen för sistnämnde femårsperiod, så har dock denna redogörelse, till hvilken, för vidlyftighets undvikande här, torde få hänvisas (Sammandrag af Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1861—1865 sid. 148 o. f.), tydligt ådagalagt, att ännu sakna den upplysning af fattigvårdsstatistiken, som är af behovet påkallad. I förenämnde sammandrag har ock frambållits vigten deraf, att största uppmärksamhet egnades åt de framsteg, som fattigvårdsstatistiken på senaste tid gjort och kommer att göra i broderlandet Norge, så väl med hänsigt till det utmärkta föredöme, som denna statistik gifver, som särskildt därför att möjligheten af en jemförelse mellan fattigväsandet i de båda länderna bör vara i högsta måtto eftersträfvansvärd. Detta är så mycket mer händelsen, som lagstiftningsåtgärder rörande fattigvården i båda länderna synas förråda en stor gemensamhet i grundtankarna och hafva ledt till likartade följder. Men i Norge synes man i tid hafva varit betänkt på utväg att genom statistiska uppgifters insamlande kunna följa lagstiftnings verkningar på spåren, då genom

Kongl. Resolutionen af den 10 December 1850 hvarje fattigvårdssamhälle ålades att årligen till vederbörande Regeringsdepartement afgifva statistisk redogörelse öfver sitt fattigväsande enligt af samma departement utfärdade formulär och föreskrifter, och Storthinget 1865—1866 beviljat anslag till ett särskildt statistiskt kontor för fattigväsandet.

Då nu Sveriges kommunalförfattning icke egnat uppmärksamhet åt något åliggande för fattigvårdssamhällena att öfver fattigväsandet afgifva statistiska redogörelser, då enligt Konungens Befallningshafvandes meddelanden flera fall förekommit af fattigvårdsstyrelses vägran att lemna uppgifter å de utdelade formulärblanketterna, då än oftare inträffat, att de lemnade uppgifterna i följd af saknad vilja eller förmåga varit i mer eller mindre hög grad bristfälliga eller felaktiga, men dock måst antagas, då sålunda de nu ifrågavarande uppgifterna till fattigvårdsstatistiken i sjelfva verket ej kunna med stöd af författning kommunerna affordras, när de ej lemnas frivilligt, så inträder här i främsta rummet frågan, huruvida man kan hysa förhoppning att på denna frivilliga väg erhålla en tillfredsställande fattigvårdsstatistik, eller om man bör sträfvä att likasom i Norge betrygga statsmagterna tillgång till kännedom om fattigväsandet medelst bestämdt åliggande för fattigvårdsstyrelserna att lemna upplysningar enligt behörigt fastställda schemata.

I förra fallet torde ingen annan utväg finnas, än att i afseende på de uppgifter man önskar inskränka sig till det minsta antal och åt Länsstyrelserna öfverlemnä, att genom den inverkan, de möjligen skulle kunna utöfva, betrygga utveckling på samma väg, som nu är beträdd.

Skulle åter detta ej anses mot redan befintligt behof svarande, torde i främsta rummet det Regeringsdepartement, som har bland annat fattigvården till föremål, böra pröfva lämpligheten af obligatoriska förfoganden i fattigvårdsstatistikens intresse, och en detaljerad plan för densammes årliga bearbetning först kunna ifrågakomma, sedan man vunnit tillgång till källor för en sådan bearbetning, och torde då dessa källor måhända med minsta besvär för fattigvårdsstyrelserna och största gagn för statistiken böra anlitas så, att man erhöile årliga nominativa uppgifter å de fattige med upplysning rörande hvar och en bland dem i de för en ändamålsenlig fattigvårdsstatistik behöflige delar.

Vid behandlingen af den fråga om förändrad lagstiftning för fattigvården, hvarmed 1869 års riksdag sysselsatte sig, skulle utan tvifvel tillgång till fattigvårdsstatistik hafva kunnat gifva den säkraste ledning för omdömet om behöfliga ändringar, derigenom att den ej blott hade framställt en trogen bild af de förändringar och det tillstånd, som under den gällande fattigvårdsstadgan framkallats, utan ock kunnat lemna mången upplysning, huruvida detta tillstånd vore till större eller mindre del en följd ensamt af lagstiftningen eller derjemte af det sätt, hvarpå denna blifvit tillämpad, eller af tillfälliga och öfvergående inflytelser o. s. v. Det är icke mindre nödigt, att, om en ny fattigvårdslagstiftning kommer att antagas, man öfver dennas verkningar skaffar sig den tillförlitliga upplysning, som endast genom en god statistik kan vinnas.

Under sådant förhållande bör man kunna hysa god förhoppning om framgång åt den förpligtelse, som i ett den 13 September 1869 af särskild komité afgifvet underdånigt förslag till Förordning angående fattigvården i Riket inrymts bland fattigvårdsstyrelses åligganden, att nemligen angående fattigvården afgifva statistisk redogörelse i enlighet med de föreskrifter och formulär, som af Konungen utfärdas.

I de för innehållet af Länsstyrelsernas femårsberättelser gifna anvisningar är afsedt att genom dessa berättelser vinna upplysning om de bidrag till den allmänna fattigvårdens underlättande, hvilka lemnas af *särskilda stiftelser och anordningar*, äfvensom om de inrättningar, som äro hänförliga till *preventiv fattigvård*. Oaktadt de svårigheter, som vid undersökningar på detta mera enskilda område kunna möta, torde dock med säkerhet kunna antagas, att föredömet af en god statistik öfver den allmänna fattigvården skall betydligt bidraga till vidgad kännedom om den enskilda välgörenheten eller den genom förenad sjelfverksamhet väckta och närda omtanken för ekonomiskt oberoende. Men derest det skall blifva möjligt att i den stora mångfalden af hit hänförliga inrättningar och föreningar vinna den upplysning, som är nödig för att kunna göra något slags utkast till de formulär, genom hvilka de statistiska uppgifterna skulle inhemtas, synes det i främsta rummet vara nödigt, att man finge en så fullständig kännedom om antal och bestämmelse af befintliga dylika inrättningar, att man kunde fördela dem i klasser eller grupper efter den olika beskaffenheten m. m. Denna förberedande åtgärd synes knappast kunna

genomföras, utan att den blefve särskildt föremål för samtliga lokala stats- och kommunalmyndigheters medverkan.

E) — med hänsigt till helsovården och helsotillståndet.

Lika litet som statistiken förmår att omedelbart efter någon bestämd numerisk skala ådagalägga den ståndpunkt, som ett helt folk intager i afseende på sin gudsfruktan, sedlighet, rättsmedvetande, verkliga intellektuella bildning, barmhertighet mot behöfvande likar o. s. v., lika litet äger den utväg att anorlunda än medelbart upplysa om det allmänna helsotillståndet. Men likasom man genom statistiska redogörelser för skilda riktningar af den verksamhet, som i samhället framträder för religiösa, intellektuella, rättsliga m. fl. föremål, kan hemta god ledning för omdömet, så kan man i vida större utsträckning anlita den statistiska forskningen för att vinna upplysning om folkets fysiska beskaffenhet och om dess helsotillstånd.

Den allmänna befolkningsstatistiken omsluter redan inom kretsen af sina iakttagelser, på sätt i det föregående är visadt, de viktiga upplysningarna om folkmängden, om dess fördelning i grupper efter ålder m. m., om dess tillväxt, om giftermål, födda barn, aflidne, om vissa lydens utbredning m. m. Derest man skulle vilja försöka att vidga den allmänna befolkningsstatistikens uppgift ända derhän, att den borde såsom demografi omfatta allt, som angår folkets naturhistoriska, fysiska ståndpunkt, så skulle naturligtvis helsotillståndet äfven deruti helt och hållet ingå. Härvid får dock ej förbises, att det officiella förarbetet lika litet i detta fall, som i många andra, kan fylla den vetenskapliga anordningens kraf. De iakttagelser, på hvilka ett moget omdöme om folkets helsotillstånd skall grundas, måste utlöpa i så många skilda riktningar och påkalla så olika kvalifikationer hos iakttagarne, att de endast genom en stor samverkan kunna vinnas och alltså måste sökas inom flera särskilda grenar af den officiella statistiken. Detta gäller ännu mera, om forskningen ej begränsas blott till helsotillståndet och den fysiska beskaffenheten, utan äfven utsträcker till de orsaker, som derpå utöfvat inflytelse.

För att blifva verkligt upplysande måste statistiken öfver helsotillståndet följa människan under en mängd olika förhållanden af hennes lif. Första lefnadsåret bildar sålunda en med hänsigt till sina egendomligheter väl begränsad afdelning, erbjudande ett rikt fält för läkarevetenskapens iakttagelser. Den

följande barnåldern intill inträdet i skolan utgör en annan afdelning. Skolåldern erbjuder sedan de rikaste tillfällen till iakttagelser både för läkaren och för skolmannen. I sammanhang med den författningsenligt föreskrifna helsovårdsomtanken under denna ålder och de kroppsöfningar, som då föreskrifvas, synes det ej ligga utom möjlighetens gränser att samla direkta iakttagelser öfver t. ex. kroppslängd, kroppsvigt, respirationsverksamhet, kroppskrafter o. s. v. Beträffande denna ålder måste statistiken öfver helsotillståndet fordra plats inom den allmänna undervisnings-statistiken.

Vid och under perioden för beväringsspligtens fullgörande erbjuda sig måhända ännu bättre tillfällen att beträffande den manliga befolkningen samla iakttagelser öfver dess fysiska beskaffenhet. Dessas anordnande och begagnande ligga Krigsförvaltningen närmast. Iakttagelser öfver helsotillståndet under den åldersperiod, då människan är i sin fulla yrkesverksamhet, kunna i någon liten mån erbjudas af den speciela yrkesstatistiken, men torde förnämligast blifva föremål för läkarevetenskapen.

Öfver invaliditetsperioden kunna upplysningar vinnas från de offentliga och enskilda inrättningar och föreningar, som hafva till ändamål att för den högre åldern mer eller mindre ersätta förlusten af arbetskraft.

Då det är obestriddt, att helsotillståndet på det närmaste sammanhänger med jordmån, klimat, tillgång på frisk luft, solljus och rent vatten, bostädernas beskaffenhet, befolkningstätheten, födoämnen, lefnadssätt, sysselsättning m. m., så måste alla dessa förhållanden uppmärksammas, innan man om helsotillståndet kan bilda sig ett fullständigt och grundadt omdöme. Den olika inflytelsen af alla de orsaker, som inverka på helsotillståndet, måste kunna objektift mätas, derigenom att man för olika orter, olika befolkningsgrupper jemför dödlighetsförhållandet, medellifslängden, medelåldern af de affidne och af den lefvande befolkningen, antalet lytta och ofärdiga, dödsorsakerna, sjukligheten af tillfälliga, epidemiska och endemiska anledningar, motståndskraften mot sjukdomsinflytelser och resultaten af den vård, som åt de sjuke lemnats o. s. v. På detta sätt blifver kunskapen om helsotillståndet väsentligt beroende af den om den enskilda och allmänna helso- och sjukvården samt följaktligen af den medicinska vetenskapens idkare och administrativa målsmän.

De viktigaste bidragen till kunskapen om folkets hälsotillstånd måste alltså sökas inom den officiella hälso- och sjukvårdsstatistiken. Till hvad omfång denna kan och bör upptagas af de upplysningar, som enligt det föregående kunna tillflyta från många olika källor, är en fråga, hvars besvarande till en väsentlig del beror af administrativ samverkan och de utvägar, som genom sådan kunna beredas. Uppfattad blott såsom en offentlig myndighets redogörelse för dess egen förvaltningsgren, skulle den strängt taget ej hafva rum för de vetenskapliga iakttagelserna och åsigtorna på det ifrågavarande området. Om den åter obegränsadt öppnades för dessas inrymmande, ordnande och bedömande, så skulle den alltför mycket nödgas afkläda sig sin officiella egenskap och sin berättigade plats i serien af de officiella statistiska redogörelserna.

Den svåra uppgiften synes i det hela vara väl löst i den redogörelse för hälso- och sjukvården, som under Litt. K I och II ingår i serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik. Målet af en fullständig öfversigt öfver folkets hälsotillstånd är naturligtvis ännu långt aflägsset, bemödandet att erhålla nog omfattande och värdefulla iakttagelser måste ännu länge möta hinder, som icke lätt låta sig besegra, men ju flera vägar, som brytas och fullföljas i den rätta riktningen, desto säkrare blir alltid närmandet till målet. Få länder torde kunna göra grundade anspråk att stå framom oss i sin allmänna hälsovårdsstatistik, om de ock i enskilda delar deraf äga företräde, men många sakna de upplysningar, som här äro tillgängliga.

För hälso- och sjukvårdsstatistikens bearbetning föreligga från de statistiska kongresserna schemata eller formulär af en utförlighet, som i många delar förutsätter arbetskrafter, till hvilka här ej kan beredas tillgång, i andra delar utgår från administrativa anordningar, som här ej förefinnas. Att förorda denna utförlighet vore alltså ej rätt. Hvad åter med våra förhållanden är förenligt, blir säkert efterhand allt mer indraget inom kretsen af ordnade iakttagelser, såsom en följd deraf att det vetenskapliga intresset hos läkarekorpsen här utöfvar en så stor inflytelse och området för hvarje läkares forskning minskas i den mån antalet läkarebefattningar ökas.

(Forts. i ett följande häfte.)

BERG.

Folkräkningen i Stockholm den 31 December 1868.

(Fortsättning och slut från Statistisk tidskrift 20:de häftet.)

Den i det föregående lemnade redogörelsen upptager i tab. N:o 1 det uppgifna antalet å folkräkningsdagen närvarande och frånvarande jemte upplysning huruvida kyrko- och mantals-skrifningsorten varit Stockholm eller icke, samt i tab. N:o 2 folkmängdens fördelning efter hushåll eller matlag.

Ehuru i afseende på det med folkräkningens ifrågasättande af Stadsfullmäktige afsedda ändamål, eller folkmängdens bestämmande till ledning för 1869 års riksdagsmannaval, nödige upplysningar alltså redan innehållas ej blott i förenämnde tabeller utan ock uti en särskildt utgifven redogörelse för folkmängden i hela Riket till ledning vid riksdagsmannavalen, har Statistiska Central-Byrån dock ej bort förbise vigten af de upplysningar i många andra hänseenden, som erbjudas af folkräkningsuppgifterna.

Då från kommunalmyndigheternas sida ännu icke försports någon afsigt att låta bearbeta dessa uppgifter för kommunens ändamål, skulle alltså frukten af folkräkningen blott i ringa mån komma att bereda kommunens innevånare ersättning för det välvilliga biträde, hvartill de tagits i anspråk. Men, när man åt statistiska undersökningar vill bereda den ökade framgång, som ytterst hvilar på den upplysta allmänhetens växande intresse för upplysning, ligger högsta vikt derpå, att åtminstone de hufvudsakliga resultaten af hvarje undersökning må blifva tillgängliga, och att derigenom insigt må blifva spridd om de fördelar, som genom dylika undersökningar kunna vinnas.

Ej utan tvekan i afseende på befogenheten att deråt egna en högst betydlig arbetstid, har Statistiska Central-Byrån dock från ofvan antydda synpunkt trott sig böra utföra den ytterligare bearbetning af folkräkningsuppgifterna, hvars resultat innehålles i efterföljande tabeller.

Den första af dessa, tab. N:o 3, redogör för Stockholms rättsliga folkmängd den 31 December 1868 fördelad efter uppgifven *födelseort* a) inom Riket, b) utom Riket.

Stockholms rättsliga folkmängd den 31 Dec.
a) inom

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
a) Födde inom riket uti	Boende inom nedanstående församlingsterritorier den											
	Storkyrkans.		Clara.		Jakobs och Johannis.		Maria.		Catharina.		Kungsholms.	
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Stockholms Stad.....	2,342	3,102	3,054	4,362	3,235	4,650	3,588	4,503	3,983	5,129	1,438	1,550
Stockholms läns { Landsbygd	223	390	368	668	364	654	563	801	609	824	324	383
{ Städer.....	16	55	44	76	40	97	38	72	31	55	12	29
Upsala d:o { Landsbygd	151	253	215	371	235	407	228	304	247	344	158	179
{ Städer.....	53	73	76	125	52	132	44	79	45	91	37	44
Södermanlands d:o { Landsbygd	244	391	292	573	279	485	394	535	383	514	182	241
{ Städer.....	41	115	64	155	65	185	72	156	91	125	41	63
Östergötlands d:o { Landsbygd	219	288	281	433	294	369	395	423	437	395	241	175
{ Städer.....	95	157	138	219	120	245	150	201	148	220	69	89
Jönköpings d:o { Landsbygd	140	114	175	165	115	134	263	168	230	119	109	102
{ Städer.....	46	50	48	75	58	57	46	61	63	61	30	24
Kronobergs d:o { Landsbygd	81	37	96	62	92	68	118	49	124	72	60	52
{ Wexjö.....	7	10	6	6	18	22	10	5	13	11	4	3
Kalmar d:o { Landsbygd	173	203	196	261	197	274	301	327	383	369	161	167
{ Städer.....	56	81	57	132	64	94	41	86	101	130	21	32
Gotlands d:o { Landsbygd	33	52	44	84	32	82	59	68	76	101	18	20
{ Wisby.....	27	36	24	51	21	43	13	42	35	50	15	22
Blekinge d:o { Landsbygd	40	41	44	50	39	53	69	56	84	58	24	17
{ Städer.....	51	88	64	102	59	117	59	93	98	123	32	43
Christianstads d:o { Landsbygd	57	22	84	32	45	27	54	22	65	33	28	4
{ Städer.....	13	13	26	11	22	32	15	10	27	15	5	7
Malmöhus d:o { Landsbygd	54	20	107	40	112	41	67	26	64	26	38	9
{ Städer.....	53	28	99	75	85	78	73	41	63	40	24	16
Hallands d:o { Landsbygd	7	8	19	14	13	23	17	14	16	7	2	3
{ Städer.....	10	8	11	7	9	14	11	9	8	1	5	2
Göteborgs o. Bohus { Landsbygd	18	16	17	33	30	31	43	50	42	30	15	16
läns { Städer.....	56	56	82	108	79	101	79	84	108	92	26	18

N:o 3.

1868, fördelad efter uppgifven födelseort.
riket.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.		
31 December 1868.						Vid folkkräkningen uti Göteborg anmärkte, der ej räknade Stockholm tillhörige.						I fängelser utom Stockholm förvarade fågar.		Summa.		Summa af båda könen.		Utgörande i procent.	
Ladugårds-lands med Kongl. Djurgården.		Adolf Fred-riks.		Skepps-holms.		m.		q.		m.		q.		m.		q.			
4.197	5.165	2.462	3.169	148	125	33	20	—	—	—	—	—	—	24.480	31.775	56.255	43.720		
715	874	558	819	22	10	2	1	—	—	—	—	—	—	3.748	5.424	9.172	7.128		
54	90	18	48	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	255	525	780	0.606		
369	383	229	360	7	9	1	—	—	—	—	—	—	—	1.840	2.610	4.450	3.459		
92	112	52	73	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	456	730	1.186	0.922		
399	524	213	406	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2.400	3.673	6.073	4.720		
105	133	43	86	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	522	1.022	1.544	1.200		
560	383	274	286	9	7	2	2	—	—	—	—	—	—	2.712	2.761	5.473	4.254		
199	218	66	117	7	2	3	4	—	—	—	—	—	—	995	1.472	2.467	1.917		
366	187	179	163	12	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1.590	1.154	2.744	2.133		
66	52	29	36	7	2	2	3	—	—	—	—	—	—	395	421	816	0.634		
266	92	120	72	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	962	504	1.466	1.139		
16	12	3	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	84	162	0.126		
432	350	181	258	11	6	1	1	—	—	—	—	—	—	2.036	2.216	4.252	3.305		
79	131	29	76	5	4	3	2	—	—	—	—	—	—	456	768	1.224	0.951		
74	82	45	44	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	382	533	915	0.711		
24	48	8	32	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	167	326	493	0.303		
67	59	35	29	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	411	368	779	0.605		
96	119	21	56	87	24	1	2	—	—	—	—	—	—	568	767	1.335	1.038		
141	25	52	13	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	530	182	712	0.553		
36	25	13	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158	122	280	0.218		
185	27	67	34	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	698	223	921	0.716		
102	54	52	35	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	552	371	923	0.717		
43	15	4	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	90	212	0.165		
14	11	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	56	131	0.102		
54	34	16	29	3	3	1	2	—	—	—	—	—	—	239	244	483	0.375		
92	79	41	49	4	4	4	7	—	—	—	—	—	—	571	598	1.169	0.909		

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	
a) Födde inom riket uti	Boende inom nedanstående församlingsterritorier den												
	Storkyrkans.		Clara.		Jakobs och Johannis.		Maria.		Catharina.		Kungsholms.		
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	
Elfsborgs läns.....	{ Landsbygd	67	40	79	76	61	60	106	69	103	60	55	31
	{ Städer.....	27	24	27	31	25	45	23	19	20	18	15	13
Skaraborgs d:o.....	{ Landsbygd	173	153	215	194	194	198	317	186	262	163	235	137
	{ Städer.....	22	22	32	49	32	42	28	40	32	29	13	18
Wermlands d:o.....	{ Landsbygd	78	123	108	193	127	198	145	151	130	149	103	76
	{ Städer.....	30	41	24	81	31	70	16	33	23	40	14	17
Örebro d:o.....	{ Landsbygd	171	246	174	309	139	271	241	316	214	251	101	106
	{ Städer.....	27	78	63	140	34	94	35	94	53	72	18	22
Westmanlands d:o	{ Landsbygd	110	178	134	249	138	273	146	230	159	255	100	100
	{ Städer.....	45	103	39	132	47	128	45	84	71	85	31	34
Kopparbergs d:o...	{ Landsbygd	35	75	54	119	44	120	49	110	56	109	28	82
	{ Städer.....	12	48	15	49	19	41	17	33	25	25	13	16
Gefleborgs d:o.....	{ Landsbygd	24	19	29	40	16	42	23	19	28	31	15	19
	{ Städer.....	19	30	25	49	19	82	27	48	21	62	12	17
West.-Norrlands d:o	{ Landsbygd	18	28	19	23	13	26	14	22	12	25	9	9
	{ Städer.....	12	32	11	38	7	23	12	33	12	23	2	9
Jemtlands d:o.....	{ Landsbygd	8	10	6	5	15	8	4	12	9	13	1	—
	{ Östersund	6	6	8	4	2	5	2	3	3	—	1	1
Westerbottens d:o	{ Landsbygd	6	31	13	21	9	23	14	24	12	27	8	14
	{ Städer.....	7	27	10	21	9	18	6	22	9	40	4	9
Norrbottens d:o...	{ Landsbygd	14	34	9	18	5	15	6	31	6	33	4	7
	{ Städer.....	9	42	13	32	2	24	10	16	9	24	6	10
Födelseort icke uppgifven.....		1	4	10	13	3	7	7	12	25	20	20	38
Summa		5,227	7,101	6,848	10,176	6,765	10,328	8,103	9,892	8,868	10,589	3,927	4,095

N:o 3 a).

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.		
31 December 1868.						Vid folkräkningen uti Göteborg anmärkte, der ej räknade Stockholm tillhörige.		Vistade & fartyg uti hamnarna.		Utrikes vistande Svenska Diplomater med familj och Svensk betjäning.		I fängelser utom Stockholm förvarade fångar.		Summa.		Summa af båda könen.		Utgörande i procent.	
Ladugårdslands med Kongl. Djurgården.		Adolf Fredriks.		Skeppsholms.															
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.				
163	72	69	48	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	706	459	1,165	0.905		
25	35	13	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	176	195	371	0.288		
418	217	224	158	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	2,012	1,409	3,451	2.682		
41	41	16	26	1	—	2	1	—	—	—	—	—	—	219	268	487	0.378		
232	233	115	144	3	4	—	1	—	—	—	—	—	—	1,041	1,272	2,313	1.798		
42	59	16	32	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	200	374	574	0.446		
344	321	181	225	6	7	—	2	—	—	—	—	—	—	1,571	2,054	3,625	2.817		
83	82	32	68	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	347	654	1,001	0.778		
230	287	122	181	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1,142	1,760	2,902	2.255		
78	114	44	83	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	405	764	1,169	0.909		
78	140	41	126	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	385	883	1,268	0.985		
35	47	10	28	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	287	435	0.338		
34	42	9	22	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	179	234	413	0.321		
44	61	5	40	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	172	390	562	0.437		
24	49	5	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	206	320	0.249		
12	40	9	14	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	77	213	290	0.225		
15	12	7	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	66	68	134	0.104		
7	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	26	56	0.044		
11	27	7	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	181	261	0.203		
14	28	2	14	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	64	179	243	0.189		
11	17	9	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	170	237	0.184		
12	25	4	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	193	258	0.201		
10	25	8	15	—	—	—	—	5	2	64	58	328	43	481	237	718	0.558		
10,806	11,264	5,765	7,639	401	254	68	54	5	2	64	58	328	43	57,175	71,495	128,670	100		

Tab.
 b) utom

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
b) Födde utom riket uti	Boende inom nedanstående församlingsterri-									
	Storkyr- kans.	Clara.		Jakobs och Johannis.		Maria.		Catharina.		
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Norge	13	9	26	11	23	10	15	9	23	8
Danmark	11	4	31	32	28	24	13	14	19	10
Finland	25	34	27	44	35	63	34	69	63	84
Ryssland	6	5	15	5	3	8	11	10	18	5
Polen	8	4	1	1	3	1	13	6	23	29
Holland	1	2	2	5	—	—	—	—	1	1
Tyskland	84	46	146	78	96	60	79	27	93	52
Schweitz	1	3	3	8	1	4	—	2	1	1
England	2	4	11	11	11	12	2	9	2	4
Belgien	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Frankrike	2	1	9	12	10	9	1	—	4	1
Italien	—	1	3	2	—	1	1	—	—	—
Spanien	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Grekland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Turkiet	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Afrika	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—
Asien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Amerika	—	1	4	8	4	5	3	5	—	3
Ost-Indien	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Australien	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—
S:t Barthelemy	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Under sjöresor å Nordejön, Indiska och Atlantiska oceanen	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—
Födelseort icke uppgifven	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	153	115	280	221	214	201	179	153	249	200

N:o 3.

riket.

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
torier den 31 December 1868.								Från folk- räkningen uti Göte- borg på- förde.		Summa.		Summa af båda könen.	Utgö- rande i pro- cent.
Kungs- holms.		Ladugårds- lands med Kongl.Djur- gården.		Adolf Fred- riks.		Skepps- holms.							
m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		
6	2	35	11	14	6	—	—	—	2	155	68	223	8·17
9	5	17	20	9	10	—	1	—	—	137	120	257	9·42
21	23	33	67	23	61	2	3	—	—	263	448	711	26·05
4	3	3	4	11	13	2	—	—	—	73	53	126	4·62
—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	50	43	93	3·40
—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	6	9	15	0·55
40	18	79	35	49	24	1	—	3	1	670	341	1,011	37·02
1	—	—	6	—	2	—	—	—	—	7	26	33	1·21
2	1	6	10	5	10	—	1	—	—	41	62	103	3·77
—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2	4	6	0·22
1	—	2	6	1	13	—	—	—	—	30	42	72	2·64
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	6	4	10	0·37
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	3	0·11
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	0·04
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	0·04
—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	3	4	7	0·26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	0·04
—	—	—	4	1	6	—	—	—	—	12	32	44	1·61
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	0·07
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	0·14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	0·07
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	0·14
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	0·04
84	52	183	169	114	147	5	5	3	3	1,464	1,266	2,730	100

Af denna tabell upplyses bland annat, att den andel af Stockholms rättsliga befolkning, hvars födelseort *icke* varit Sverige år 1868 utgjorde 2'08 % och att följaktligen antalet infödde Svenskar uppgick till 97'92 %. Denna proportion afviker föga från den som fanns vid 1860 års folkräkning, nemligen respektive 2'14 % och 97'86 %. Då 1868 års folkräkning i Göteborg gaf proportionen 1'67 % och 98'33 %, så befinnes alltså hufvudstadens rättsliga folkmängd till en något större andel utgöras af *utomlands* födde personer.

Af den *inom* Riket födda delen af Stockholms befolkning utgjorde Stockholms stads *egne infödingar* år 1868 43'72 % och år 1860 nära nog samma belopp, eller 43'55 %. Då 1868 års folkräkning i Göteborg gifvit 48'22 % stadens egne infödingar, framträder i detta förhållande en anmärkningsvärd skilnad mellan de båda städerna.

Bland de förhållanden, som inverka på inflyttningarne till Stockholm från andra län, måste närbelägenheten intaga ett viktigt rum. Man finner alltså infödingar från Stockholms län talrikast, eller uppgående till 7'73 %, men att äfven andra förhållanden här medverka, röjes redan deraf, att infödingar från Östergötlands län intaga 2:dra rummet i talrikhet, eller 6'17 %, framför de närbelägnare Södermanlands och Uplands län, samt att infödingar från Calmar län intaga 5:te rummet framför de närmare belägna Örebro och Westmanlands län, o. s. v. Bland dessa medverkande förhållanden intager länens olika folkrikhet ett viktigt rum, enär nemligen ett län med större folkmängd kan lemna en större tribut än ett län med färre antal innevånare, och blir med fästadt afseende härpå ordningsföljden mellan länen den, att Stockholms län bidragit mest, eller med 7'6 % af sin folkmängd, hvarefter följa Upsala, Södermanlands, Westmanlands, Östergötlands, Örebro, Calmar län o. s. v. Genom sådan kombination visar sig närbelägenhetens inflytande tydligast. Jemtlands och Hallands läns infödingar träffas till minsta antalet bland Stockholms befolkning.

Bland de *utomlands* födde personer, som ingått i Stockholms rättsliga befolkning utgöra Tyska infödingar högsta antalet eller 37'02 %, efter hvilka närmast i ordningen med 26'05 % följa Finska infödingar, o. s. v. Proportionen af Tyska infödingar utgjorde äfven 1860 i Stockholm den högsta, nemligen 39'63 %, likasom i Göteborg 1868 icke mindre än 41'05 %.

Då hufvudstadens inom Sverige födda folkmängd, och sålunda utan inberäkning af de utrikes födde, år 1868 utgjordes af 56'28 %, som ej voro *stadens* infödingar, så följer här af, att när man fördelar denna folkmängd efter de särskilda åldersåren, man icke kan göra sig räkning att möta det förhållande mellan åldersklasserna, som äger rum, der störande inflyttelse af in- och utflyttningar ej förekommer, att nemligen hvarje högre åldersklass i allmänhet framstår fåtaligare än den nästförutgående lägre. Inflyttningarna åstadkomma tvärtom den verkan, att de ofta till betydligt belopp höja den högre åldersklassens folkmängd utöfver den lägres. När folkmängdens förändringar bestämmas uteslutande eller hufvudsakligen af skilnaden mellan födde och affidne, framträder ock i åldersklassernas olika talrikhet en märkbar inflyttelse af betydligare vexlingar i antalet levande födde, så väl som i antalet affidne. Men äfven denna inverkan kan nästan till omärkbarhet förringas genom talrika inflyttningar.

Den redogörelse, som efterföljande tab. N:o 4 lemnar öfver Stockholms folkmängd den 31 December 1868, fördelad på samma gång både efter *ålder, kön och civilstånd*, gifver här på full bekräftelse.

Tab. N:o 4.

**Stockholms stads rättsliga folkmängd den 31 December 1868,
efter kön, åldersår och civilstånd.**

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Födelseår.	Antal levande födde af båda könen.	Levnadsår.	Folkmängd			D e r a f							
			man-kön.	qvin-kön.	Summa	Ogifta.		Gifta.		Enklingar.	Enkor.	Från-skilda.	
						m.	q.	m.	q.			m.	q.
1868	4,219	0—1	1,598	1,508	3,106	1,598	1,508	—	—	—	—	—	—
1867	4,628	—2	1,341	1,379	2,720	1,341	1,379	—	—	—	—	—	—
1866	4,827	—3	1,358	1,369	2,727	1,358	1,369	—	—	—	—	—	—
1865	4,650	—4	1,264	1,248	2,512	1,264	1,248	—	—	—	—	—	—
1864	4,651	—5	1,244	1,257	2,501	1,244	1,257	—	—	—	—	—	—
1863	4,512	—6	1,197	1,149	2,346	1,197	1,149	—	—	—	—	—	—
1862	4,263	—7	1,058	1,100	2,158	1,058	1,100	—	—	—	—	—	—
1861	4,099	—8	969	1,059	2,028	969	1,059	—	—	—	—	—	—
1860	4,239	—9	1,059	1,091	2,150	1,059	1,091	—	—	—	—	—	—
1859	4,000	—10	1,003	1,042	2,045	1,003	1,042	—	—	—	—	—	—

Forts. af Tab. N:o 4.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fødselsår.	Antal levende fødte af både kønen.	Levnedsår.	Folk mængd			D e r a f							
			man- køn.	qvin- køn.	Summa	Ogifta.		Giffta		Enkin- gar.	Enfor.	Från- skilda.	
						m.	q.	m.	q.			m.	q.
1858	3,924	—11	961	1,007	1,968	961	1,007	—	—	—	—	—	—
1857	3,514	—12	835	848	1,683	835	848	—	—	—	—	—	—
1856	3,260	—13	766	769	1,535	766	769	—	—	—	—	—	—
1855	3,442	—14	795	897	1,692	795	897	—	—	—	—	—	—
1854	3,209	—15	775	786	1,561	775	786	—	—	—	—	—	—
1853	3,167	—16	772	775	1,547	772	775	—	—	—	—	—	—
1852	3,367	—17	768	873	1,641	768	872	—	1	—	—	—	—
1851	3,285	—18	848	919	1,767	848	918	—	1	—	—	—	—
1850	3,190	—19	918	955	1,873	918	941	—	13	—	1	—	—
1849	3,121	—20	1,024	1,040	2,064	1,024	1,001	—	38	—	—	—	1
1848	2,859	—21	1,056	1,121	2,177	1,056	1,070	—	50	—	1	—	—
1847	2,760	—22	1,037	1,152	2,159	1,027	1,056	10	91	—	5	—	—
1846	2,736	—23	1,115	1,137	2,252	1,097	1,015	18	119	—	3	—	—
1845	2,944	—24	1,230	1,313	2,543	1,175	1,135	55	175	—	1	—	2
1844	2,867	—25	1,442	1,471	2,913	1,324	1,215	115	244	3	9	—	3
1843	2,873	—26	1,422	1,428	2,850	1,224	1,137	196	286	2	5	—	—
1842	2,788	—27	1,413	1,612	3,025	1,159	1,230	247	368	5	11	2	3
1841	2,643	—28	1,348	1,479	2,827	1,029	1,067	316	384	2	22	1	6
1840	2,753	—29	1,513	1,599	3,112	1,055	1,078	450	488	6	30	2	3
1839	2,566	—30	1,350	1,541	2,891	885	1,006	449	500	14	31	2	4
1838	2,714	—31	1,358	1,473	2,831	799	912	544	528	14	25	1	8
1837	2,521	—32	1,321	1,401	2,722	712	859	589	504	16	30	4	8
1836	2,791	—33	1,391	1,557	2,948	728	881	640	625	19	47	4	4
1835	2,713	—34	1,347	1,496	2,843	656	800	665	629	21	56	5	11
1834	2,701	—35	1,267	1,500	2,767	549	754	689	679	25	59	4	8
1833	2,800	—36	1,264	1,474	2,738	560	697	676	695	20	65	8	17
1832	2,507	—37	1,064	1,312	2,376	439	605	593	622	29	74	3	11
1831	2,570	—38	1,052	1,234	2,286	378	532	636	623	31	73	7	6
1830	2,454	—39	980	1,212	2,192	358	542	589	583	28	80	5	7
1829	2,465	—40	959	1,178	2,137	295	489	628	582	27	90	9	17
1828	2,676	—41	867	1,174	2,041	300	474	531	572	31	118	5	10
1827	2,539	—42	795	1,042	1,837	232	428	527	496	29	107	7	11
1826	2,741	—43	814	1,165	1,979	212	444	551	563	43	143	8	15

Forts. af Tab. N:o 4.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fødselsår.	Antal levende fødsle af begge køn.	Levedeår.	Folkmængd			D e r a f							
			man- køn.	qvin- køn.	Summa.	Ogifta.		Giffta.		Enkin- gar.	Enkter.	Från- skilda.	
						m.	q.	m.	q.			m.	q.
1825	2,697	—44	871	1,083	1,954	242	392	561	512	58	171	10	8
1824	2,692	—45	801	1,112	1,913	220	443	529	494	44	164	8	11
1823	2,705	—46	760	1,061	1,821	200	400	505	492	42	158	13	11
1822	2,651	—47	725	1,110	1,835	195	423	480	505	41	172	9	10
1821	2,428	—48	626	942	1,568	169	378	413	387	38	166	6	11
1820	2,211	—49	523	837	1,360	128	305	354	354	37	170	4	8
1819	2,515	—50	534	848	1,382	125	297	349	329	52	213	8	9
1818	2,543	—51	530	890	1,420	123	333	353	330	49	216	5	11
1817	2,675	—52	484	783	1,267	121	272	313	265	42	235	8	11
1816	2,810	—53	470	866	1,336	106	333	318	302	41	223	5	8
1815	2,527	—54	409	832	1,241	104	301	252	284	49	241	4	6
1814	2,354	—55	352	752	1,104	76	277	227	226	46	245	3	4
1813	2,333	—56	306	621	927	53	217	207	182	42	215	4	7
1812	2,389	—57	309	673	982	65	246	197	182	44	242	3	3
1811	2,510	—58	278	666	944	56	245	178	175	41	240	3	6
1810	2,398	—59	244	614	858	57	245	157	139	28	227	2	3
1809	1,771	—60	196	440	636	40	160	128	109	27	169	1	2
1808	2,404	—61	178	508	686	37	171	110	104	28	228	3	5
1807	2,320	—62	190	475	665	39	159	112	103	35	210	4	3
1806	2,326	—63	180	421	601	29	139	101	74	47	203	3	5
1805	2,475	—64	149	460	609	35	147	85	73	28	238	1	2
1804	2,441	—65	150	456	606	34	160	82	79	33	212	1	5
1803	2,510	—66	122	398	520	25	141	70	67	26	190	1	—
1802	2,462	—67	140	442	582	23	131	77	57	39	252	1	2
1801	2,472	—68	82	355	437	16	113	46	42	20	200	—	—
1800	2,381	—69	81	295	376	11	101	47	32	22	159	1	3
1799	2,596	—70	62	311	373	9	100	31	31	19	173	3	7
1798	2,685	—71	75	281	356	12	87	35	29	27	164	1	1
1797	2,768	—72	69	272	341	13	95	40	27	14	150	2	—
1796	2,746	—73	54	252	306	8	80	26	13	20	157	—	2
1795	2,495	—74	40	206	246	6	56	21	19	13	130	—	1
1794	2,862	—75	44	162	206	8	50	18	7	17	104	1	1
1793	2,907	—76	34	175	209	6	46	15	10	13	119	—	—

Forts. af Tab. N:o 4.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Fødestær.	Antal levende fødsle af børn.	Levestær.	Folk mængde			D e r a f							
			man- køn.	qvin- køn.	Summa.	Ogifte.		Gifte.		Fukto- gar.	Etkor.	Från- skilda.	
						m.	q.	m.	q.			m.	q.
1792	3,022	—77	45	175	220	12	55	19	8	13	111	1	1
1791	2,513	—78	16	106	122	3	31	7	4	6	69	—	2
1790	2,224	—79	22	97	119	5	32	10	4	7	61	—	—
1789	2,423	—80	16	83	99	1	26	9	1	6	55	—	1
1788	2,894	—81	14	82	96	2	19	7	4	5	59	—	—
1787	2,464	—82	14	63	77	—	19	7	1	7	43	—	—
1786	2,733	—83	6	50	56	1	13	1	1	4	36	—	—
1785	2,856	—84	9	44	53	1	16	3	—	5	28	—	—
1784	2,338	—85	4	33	37	1	7	2	1	1	25	—	—
1783	2,324	—86	2	25	27	—	8	1	—	1	17	—	—
1782	2,194	—87	4	17	21	1	9	1	—	2	8	—	—
1781	2,409	—88	2	14	16	—	5	1	—	1	9	—	—
1780	2,436	—89	2	10	12	—	1	1	1	1	8	—	—
1779	2,770	—90	3	10	13	—	1	—	—	3	9	—	—
1778	2,420	—91	1	5	6	—	3	1	—	—	2	—	—
1777	2,282	—92	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—
1776	2,410	—93	—	7	7	—	3	—	—	—	4	—	—
1775	2,685	—94	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—
1774	1,957	—95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1773	1,953	—96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1772	2,298	—97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1771	2,538	—98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1770	2,674	—99	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
1769	2,491	—100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1768	2,604	—101	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
Okändt			453	193	646	424	143	26	30	3	20	—	—
Summa			58,639	72,761	131,400	40,644	47,577	16,247	16,548	1,552	8,011	196	325
						89,521		32,795		9,563		521	

För utarbetandet af förestående tabell hafva lagts till grund särskilda sammandrag upprättade för hvar och en af de territoriella församlingarne. Att befordra dessa sammandrag hvar för

sig till tryckning skulle hafva blifvit alltför kostsam. De finnas emellertid i embetsverket tillgängliga för kommunens behof, derest denna skulle vilja draga fördel för sin förvaltning af de talrika upplysningar, som deraf kunna hemtas.

En blick på kol. 6 af denna tabell visar, huruledes folkmängden temligen regelbundet sjunker inom hvartera af de första 14 till 16 lefnadsåren, men huru den derefter betydligt höjer sig, så att den t. ex. i 29:de lefnadsåret blir högre än uti det första. Ej förr än i 48:de lefnadsåret träffas åter en folkmängd till samma lägre belopp, som i 15:de och 16:de lefnadsåren. Detta förhållande vore oförklarligt, derest det ej framkallades af den starka inflyttningen till Stockholm af personer i den verksammaste lefnadsåldern.

I kol. 1 och 2 å tabellen äro utförda de mot hvarje ålders år svarande *födelseåren*, jemte hela antalet i Stockholm *levvande födde* barn under hvartera af dessa år *). Derest in- och utflyttningar ej utöfvat störande inflytelse skulle vexlingarna i antalet lefvande födde hafva visat tydlig inflytelse på folkmängden inom den åldersklass, som motsvarar hvarje särskild årskull af lefvande födde. Inflyttningarnes talrikhet vålla nu, att man blott i ringa mån kan uppdaga denna inflytelse. Den kan dock för några år tydligt spåras och borde naturligtvis väntas skola mest framträda vid särdeles starka höjningar eller sänkningar af nativitetsbeloppet. En sådan sänkning finnes för året 1809, hvars kull vid 1868 års slut var i 60:de lefnadsåret. För detta år företer ock kol. 6 ett starkt fall af folkmängden från det nästförutgångna lefnadsåret. För året 1792 finnes åter en stark höjning af nativiteten och den kull, som från detta år härstammade, vid 1868 års slut i 77:de lefnadsåret, visar ock enl. kol. 6 en betydlig höjning. Huruvida man kan vara berättigad att efter en så lång årsföljd äfven spåra den verkan, som bestämdare framträder för kortare tidrymder måste dock lemnas ofgjordt.

Till en lättare öfversigt af inflyttningarnes verkan och jemförelser så väl mellan Stockholm och Göteborg som af förhållandena i den förstnämnda staden vid 2 olika tidpunkter är följande tab. N:o 5 utarbetad.

*) Från och med 1851 äro i antalet lefvande födde inräknade äfven främmande trosförwandters barn, rörande hvilka före nämnde år de tillgängliga upplysningarne voro allt för ofullständiga. Antalet är dock så litet att det föga inverkar på uppgifterna för de äldre åren.

Jemförelse mellan 10-åriga åldersgrupper

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Åldersgrupp.	Stockholm 1860.					
	Mankön.		Qvinkön.		Båda könen.	
	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.
0—10 år	9,055	17·63 %	9,232	15·17 %	18,287	16·29 %
11—20 "	7,775	15·14 "	7,773	12·77 "	15,548	13·85 "
21—30 "	13,743	26·75 "	12,533	20·59 "	26,276	23·42 "
31—40 "	10,902	21·22 "	11,908	19·56 "	22,810	20·32 "
41—50 "	5,868	11·42 "	8,744	14·36 "	14,612	13·02 "
51—60 "	2,590	5·04 "	5,460	8·97 "	8,050	7·17 "
61—70 "	1,042	2·03 "	3,517	5·78 "	4,559	4·06 "
71—80 "	346	0·68 "	1,427	2·34 "	1,773	1·58 "
öfver 80 "	48	0·09 "	280	0·46 "	328	0·29 "
Summa	51,369	100	60,874	100	112,243	100

Af denna tabell framgår tydligt den starka tillväxten af folkmängden inom företrädesvis åldern 21—40 år, äfvensom att denna tillväxt genom inflyttningar är starkare för Stockholm än för Göteborg och för Stockholm synes hafva öfvat större inflytelse år 1860 än år 1868.

Fördelad efter *kön* och *civilstånd* utgjorde befolkningen vid 1868 års slut

	i Stockholm.	i Göteborg.
af ogifte män.....	30·93 %.	29·98 %.
» » qvinnor.....	36·44 "	35·37 "
» gifte män	12·36 "	14·28 "
» » qvinnor	12·59 "	14·37 "
» enklingar.....	1·18 "	1·11 "
» enkor	6·10 "	4·74 "
» fränskiljde män.....	0·15 "	0·05 "
» " qvinnor.....	0·25 "	0·10 "

S:a 100·00 %. S:a 100·00 %.

Den högre proportion som den *gifta* befolkningen i Göteborg intager faller här tydligt i ögonen, likasom det relativt större antalet enkor i Stockholm.

N:o 5.

af Stockholms och Göteborgs befolkning.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Stockholm 1868.						Göteborg 1868.					
Mankön.		Qvinkön.		Båda könen.		Mankön.		Qvinkön.		Båda könen.	
Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.	Antal.	Procent.
12,091	20·78 %	12,202	16·81 %	24,293	18·58 %	5,985	24·71 %	5,944	20·41 %	11,929	22·36 %
8,462	14·55 »	8,869	12·22 »	17,331	13·26 »	4,189	17·30 »	4,230	14·53 »	8,419	15·78 »
12,926	22·22 »	13,853	19·09 »	26,779	20·48 »	4,596	18·97 »	5,393	18·52 »	9,989	18·73 »
12,003	20·63 »	13,837	19·07 »	25,840	19·76 »	4,347	17·95 »	5,400	18·54 »	9,747	18·27 »
7,316	12·57 »	10,374	14·30 »	17,690	13·53 »	3,069	12·67 »	3,957	13·59 »	7,026	13·17 »
3,578	6·15 »	7,137	9·84 »	10,715	8·19 »	1,375	5·67 »	2,287	7·85 »	3,662	6·87 »
1,334	2·29 »	4,121	5·68 »	5,455	4·17 »	476	1·97 »	1,193	4·10 »	1,669	3·13 »
415	0·71 »	1,809	2·49 »	2,224	1·70 »	162	0·67 »	607	2·08 »	769	1·44 »
61	0·10 »	366	0·50 »	427	0·33 »	22	0·09 »	112	0·38 »	134	0·25 »
58,186	100	72,568	100	130,754	100	24,221	100	29,123	100	53,344	100

Den yngsta bland *gifta qvinnor* i Stockholm är uppgifven till 17 års ålder, lägsta åldersåret för gifta qvinnor var deremot i Göteborg det 18:de året, i hvilket 2 uppgifvits befintliga. I åldern utöfver fyllda 81 år funnos i Stockholm blott 4 gifta qvinnor, i Göteborg 3. Högsta absoluta antalet gifta qvinnor föll både i Stockholm och Göteborg på 36:te lefnadsåret.

I 22:dra lefnadsåret hafva från Stockholm uppgifvits 10 *gifte män*, från Göteborg 4; Stockholm hade 5 gifta män öfver fyllda 85 år, Göteborg blott 1. På 35:te lefnadsåret föll både i Stockholm och Göteborg högsta absoluta antalet *gifta män*.

Redan i 19:de lefnadsåret finnes en *enka* uppgifven från Stockholm, hvaremot den yngsta enkan från Göteborg uppgifvits i 22:dra lefnadsåret. Enkor öfver fyllda 90 år äro från Stockholm uppgifna till ett antal af 11, deribland den äldsta personen inom Stockholms samhälle, nemligen en i 101:sta lefnadsåret, hvaremot i Göteborg räknats blott en enka öfver 90 år. Denna enka jemte en enkling i samma ålder, det 94:de lefnadsåret, voro Göteborgs äldsta personer. Högsta absoluta antalet enkor är uppgifvet för Stockholm i 67:de lefnadsåret, för Göteborg i 54:de.

I 25:te lefnadsåret äro uppgifna från Stockholm 3 och från Göteborg 2 *enklingar*. Öfver fyllda 80 år äro uppgifna enklingar från Stockholm till ett antal af 30, från Göteborg till ett antal af 14. Högsta absoluta antalet enklingar är från Stockholm uppgifvet inom 44:de lefnadsåret, hvaremot för Göteborg detta antal faller till lika belopp på 44:de och 54:de lefnadsåren.

Redan i 20:de lefnadsåret har i Stockholm räknats en *frånskild kvinna*, hvaremot i Göteborg den yngsta förekommer i 26:te lefnadsåret. Den äldsta bland qvarlevande frånskilda kvinnor var i Stockholm i 80:de, i Göteborg i 76:te lefnadsåret.

Då i Stockholm i 27:de lefnadsåret förekommo 2 *frånskilda män* föredede Göteborg en redan i 25:te lefnadsåret.

Antalet *ogifta män* öfver fyllda 80 år var i Stockholm 6, i Göteborg 3, antalet *ogifta kvinnor* i samma höga ålder i Stockholm 105, i Göteborg 25.

När man på grund af allmänna folkräkningar skall uppgöra en *yrkesfördelning*, ämnad att tillfredsställa de praktiska behoven, möter man svårigheter, som statistiken ännu ej förmått lösa. De primäruppgifter, som erhållas, grundade ytterst på individuel uppfattning, hafva visat sig mer eller mindre otillfredsställande, dels genom försummad anteckning om yrket, dels genom felaktig sådan, dels genom benämningar, som ej tillåta att skilja mellan yrke och vanlig titulatur, dels genom dubbla yrkestitlar o. s. v. Att i folkräkningsredogörelser upptaga en fullständig förteckning på alla yrkestitlar, som å räknelistorna förekommit, leder till en utförlighet, som bland många andra olägenheter äfven har den, att blifva oöfverskådlig utan att dock kunna göra anspråk på full tillförlitlighet. Att åter i ett färre antal grupper af större eller mindre omfattning sammanföra yrkesuppgifterna, medför olägenheten af ett visst systematiserande godtycke, mot hvilket mer eller mindre befogade anmärkningar kunna göras. Detta senare förfarandet är emellertid det allmännast antagna, och har äfven blifvit följdt uti den yrkesredogörelse, som här nedan i tab. N:o 6 lemnas.

Tab. N:o 6. Stockholms rättsliga folkmängd den 31 December 1868, fördelad efter kön och yrken.

Stat. Tidskrift. 22:de häftet.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
I. Jordbruk med binärningar.												
Jordägare, -brukare och -arrendatorer	143	128	271	37	2	39	36	—	36	13	28	41
Idkare af ladugårdsskötsel	29	51	80	13	6	19	—	3	3	1	13	14
Trädgårdsmästare	302	246	548	81	3	84	89	16	105	31	49	80
Idkare af jagt och skogsskötsel	4	4	8	3	—	3	—	—	—	—	2	2
D:o d:o af fiske	2	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Idkare af bergverka- och bruksrörelse	40	79	119	15	—	15	9	—	9	7	40	47
II. Tillverkningsindustri.												
<i>a.</i> För tillverkning af matvaror m. m. sysselsatte:												
Bagare	854	608	1,462	107	21	128	479	49	528	104	187	291
Slagtare	315	306	621	87	11	98	75	8	83	37	79	116
Bryggare	285	230	515	31	4	35	124	2	126	74	84	158
Sockerbagare	183	175	358	31	4	35	85	26	111	29	67	96
Karamell-, Våffel- och Baksetillverkare	4	23	27	—	11	11	—	—	—	—	4	4
Korf- m. fl. matvarutillverkare	1	16	17	—	4	4	—	5	5	1	1	2
Mjölare	67	53	120	26	1	27	4	—	4	5	5	10

Forts. af tab. N:o 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Sockerbruksidkare	412	354	766	7	—	7	222	2	224	—	22	22
Tobaksfabrikörer	512	448	960	36	—	36	341	81	422	4	40	44
Destillatorer	46	57	103	14	2	16	8	2	10	10	23	33
b. För tillverkning af kläder m. m. sysselsatte:												
Skräddare (incl. sömmerskor)	1,922	3,801	5,723	322	146	468	703	2,085	2,788	6	155	161
Skomakare	2,288	1,592	3,880	544	26	570	1,056	27	1,083	4	103	107
Hattmakare	125	106	231	24	1	25	52	15	67	5	15	20
Handskmakare	43	45	88	8	1	9	13	10	23	1	8	9
Snörmakare	54	70	124	10	5	15	28	8	36	—	8	8
Gulddragare	8	15	23	2	1	3	3	3	6	—	4	4
Väfvare, Spinnare (incl. Band- och Strumpf- fabrikanter)	141	360	501	24	4	28	46	185	231	6	28	34
Garfvare (incl. Sämiskmakare, Pergaments- tillverkare)	176	156	332	21	—	21	89	—	89	6	24	30
Bundtmakare (Körnsnärer)	58	63	121	14	—	14	25	14	39	3	18	21
Vaddtillverkare	4	11	15	2	4	6	—	1	1	—	3	3
Perukmakare, Barberare (incl. Badare och Fältskärer)	167	150	317	63	9	72	66	9	75	3	30	33

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Trätterskor.....	201	1,114	1,315	—	830	830	—	—	—	—	13	13
c. Vid byggnader m. m. sysselsatte:												
Byggmästare (incl. Ingeniörer).....	355	370	725	170	—	170	30	—	30	27	122	149
Murare.....	794	650	1,444	422	—	422	83	9	92	—	18	18
Timmermän.....	590	534	1,124	341	—	341	3	—	3	—	18	18
Snickare (incl. Ornamentsbildhuggare)....	1,759	1,301	3,660	340	4	344	850	19	869	9	110	119
Svarfvarer.....	128	87	215	36	—	36	54	—	54	1	7	8
Målare.....	858	588	1,446	174	3	177	454	—	454	1	60	61
Tapetserare.....	246	212	458	70	2	72	98	1	99	3	41	41
Glasmästare.....	133	98	231	37	1	38	48	—	48	1	5	6
Spegelfabrikörer och Förgyllare.....	89	63	152	28	—	28	30	3	33	2	6	8
Kakelugnsmakare.....	220	182	402	33	—	33	109	1	110	2	16	18
Skorstensfejare.....	88	37	125	7	2	9	73	—	73	3	13	16
Porslins- och Lergodstillverkare.....	233	244	477	4	—	4	119	14	133	4	14	18
Gipsarbetare.....	6	4	10	3	—	3	1	—	1	—	—	—
Sten- och Grundläggare (incl. Asfaltläg- gare och Skiffertäckare).....	44	33	77	26	—	26	4	—	4	—	3	3
Stenhuggare (incl. Bergsprängare).....	156	135	291	13	—	13	87	—	87	—	8	9
Vid Gas- och Vattenledningsverken an- ställda personer.....	57	53	110	3	—	3	34	—	34	—	7	7
d. Metallarbetare:												
Guldsmeder och Juvelerare.....	318	329	647	48	5	53	172	60	232	1	29	30
Guldslagare.....	12	18	30	2	—	2	6	3	9	—	3	3
Nysilfverarbetare.....	22	14	36	4	—	4	7	3	10	1	4	5
Kopparslagare.....	198	156	354	34	—	34	87	1	88	—	17	17

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Bleck- och Plåtslagare	338	218	556	64	1	65	179	—	179	2	25	27
Smeder (incl. Klensmeder, Gevärssmeder, Filhuggare och Hofslagare)	653	416	1,069	117	—	117	349	—	349	5	33	38
Nålmakare	18	9	27	4	—	4	8	—	8	—	—	—
Gjutare (incl. arbetare vid mekaniska verkstäder och Myntarbetare)	409	363	772	12	—	12	251	1	252	12	49	61
Öfrige jernarbetare	504	377	881	—	—	—	326	—	326	—	12	12
Tenngjutare (incl. Stilgjutare)	19	20	39	5	—	5	2	1	3	2	5	7
Gelbgjutare och Gördelmakare (incl. Klockgjutare och »Metallfabrikörer»)	153	106	259	24	2	26	77	—	77	1	11	12
Messingsdukstillverkare	7	6	13	1	—	1	1	—	1	—	—	—
e. Instrumentmakare:												
Fabrikanter af musikaliska instrumenter (incl. Orgelbyggare)	193	183	376	49	—	49	72	—	72	3	18	21
Fabrikanter af optiska och mekaniska instrumenter	65	72	137	20	1	21	30	—	30	2	13	15
Urmakare	138	113	251	50	—	50	62	—	62	—	19	19

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
<i>f. Boktryckare m. fl.:</i>												
Boktryckare (incl. Stentryckare och Lithografer)	741	575	1316	84	1	85	487	16	503	2	85	87
Tapettryckare	12	14	26	4	—	4	2	—	2	—	3	3
Grävörer (incl. Xylografer och Ciselörer)	64	59	123	33	4	37	11	1	12	—	13	13
Fotografer	97	112	209	43	7	50	9	6	15	1	27	28
Kortfabrikanter	6	8	14	1	—	1	4	—	4	—	—	—
<i>g. Vid tekniska tillverkningar sysselsatte:</i>												
Kemisk-tekniska fabrikanter (incl. lack-, ljus-, olje-, tvål-, svafvelsyre-, tänd- sticks- och vinfabrikanter).....	87	114	201	28	2	30	24	15	39	2	32	34
Färgare	111	107	218	26	—	26	32	3	35	7	30	37
<i>h. Diverse handverkare och arbetare:</i>												
Korkskärare	58	43	101	7	2	9	15	4	19	1	4	5
Kammakare	26	24	50	13	—	13	3	—	3	—	3	3
Borstbindare	56	46	102	15	—	15	20	1	21	—	3	3
Knappmakare	7	6	13	2	—	2	1	—	1	—	2	2
Paraplyfabrikanter	9	15	24	5	—	5	2	2	4	—	5	5
Kardfabrikanter	4	8	12	3	—	3	—	—	—	—	2	2
Tillverkare af artificiella blommor.....	4	6	10	1	—	1	—	—	—	—	1	1
Zinkare	2	3	5	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Bokbindare	381	278	659	81	3	84	199	15	211	2	34	36
Läderlackerare	14	17	31	6	—	6	3	—	3	—	3	3
Sadelmakare	223	165	388	52	—	52	112	—	112	—	17	17

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Vagnmakare	126	97	223	28	—	28	60	—	60	—	12	12
Korgmakare	57	32	89	14	2	16	29	1	30	—	6	6
Tunnbindare	163	112	275	37	—	37	82	—	82	1	7	8
Sprutslagare	27	16	43	13	—	13	2	—	2	—	2	2
Repslagare (Sejlarer)	75	63	138	13	1	14	38	1	39	2	4	6
Segel- och Kompassmakare	29	41	70	8	1	9	8	6	14	—	6	6
Läst- och Blockmakare (incl. Pumpmakare)	16	20	36	7	—	7	3	—	3	—	1	1
Jernbörare, Kolmätare, Packhuskarlar, Sillpackare, Spannmålsbörare och Vindragare)	492	455	947	282	—	282	—	—	—	1	16	17
Fabriksarbetare utan annat uppgifvet yrke	465	837	1,302	—	—	—	290	411	701	—	19	19
Arbetare (incl. jernvägsarbetare) utan annat uppgifvet yrke	8,107	5,991	14,098	5,379	134	5,513	—	—	—	—	130	130
III. Handel.												
Handlande (incl. Månglerskor)	4,292	5,810	10,102	1,309	806	2,115	1,349	169	1,518	281	1,817	2,098
Bok-, Musik- och Konsthandlare	75	85	160	32	3	35	23	3	26	2	36	38

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Konsuler (främmande staters) utan annat uppgifvit yrke	8	21	29	3	—	3	1	—	1	2	9	11
Börstjenstemän (incl. Skeppsklarerare, Mäklare, Vexlare och Kommissionärer)	182	252	434	91	—	91	5	—	5	5	89	94
Vid Bank-, Kredit- och Försäkringsanstalter anställda personer	245	330	575	94	1	95	41	2	43	3	123	126
Hotellvärdar och Vårdshusidkare (incl. Krögare och Biljardägare)	800	1,650	2,450	168	217	335	248	395	643	116	517	633
IV. Transportindustri (person-, varu-, m. m. befordring).												
Post-, telegraf- och jernvägspersonal	548	554	1,102	167	—	167	207	1	208	5	135	140
Lotspersonal	33	40	73	12	—	12	8	—	8	—	9	9
Sjöfarande	1,365	1,311	2,676	259	—	259	633	—	633	2	163	165
Hyrkuskar och Åkare	554	368	922	161	2	163	178	—	178	42	42	84
V. Sjuk- och fattigvård.												
Läkare (icke undervisande)	173	248	421	93	—	93	—	—	—	24	129	153
Apothekare	145	79	224	20	—	20	83	—	83	18	44	62
Barnmorskor	34	129	163	—	75	75	—	—	—	—	10	10
Tandläkare	34	50	84	14	2	16	4	—	4	1	20	21
Djurläkare	17	20	37	6	—	6	—	—	—	—	8	8
Sysslomän, Kamrerare och öfrige vid sjukvårds-, fattigvårds- och uppfostringsanstalter anställda personer	123	468	591	26	23	49	51	248	299	19	100	119

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
VI. Undervisning och konstnärliga yrken.												
Lärare och Lärarinnor vid allmänna läroverk...	299	467	766	172	93	265	—	—	—	1	153	154
Med enskild undervisning sysselsatte	127	448	575	71	218	289	—	—	—	1	86	87
Vid inrättningar för vetenskap och konst anställda, icke undervisande	110	145	255	34	3	37	27	8	35	5	41	46
Artister (incl. Målare, Musici och Aktörer).....	577	647	1,224	371	94	465	—	—	—	1	102	103
Literatörer (incl. skrifbiträden).....	165	184	349	91	3	94	23	2	25	1	49	50
VII. Kyrko-, stats- och lokalförvaltning.												
Evangeliskt Lutherskt Presterskap	307	389	696	54	—	54	116	3	119	3	99	102
Presterskap, tillhörande annan trosbekännelse ..	11	12	23	6	—	6	3	—	3	1	9	10
Statens civila embets- och tjenstemän (utom Bank-, post-, telegraf- och jernvägspersonal)	2,320	3,129	5,449	812	—	812	560	14	574	59	1,003	1,062
Kommunala embets- och tjenstemän (utom Børstjenstemän)	1,186	1,163	2,349	195	—	195	525	—	525	2	191	193
Extra ordinarie embets- och tjenstemän	308	157	465	298	5	303	—	—	—	—	60	60

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Officerare.....	574	772	1,346	360	—	360	—	—	—	43	395	438
Underofficerare, Soldater och Båtsmän.....	4,035	629	4,664	3,803	—	3,803	—	—	—	1	43	44
Kronohandtvverkare (incl. Fyrverkare-korpsen m. fl.).....	167	120	287	100	—	100	9	—	9	—	2	2
VIII. Personligt tjenstebitråde.												
Hofffunktionärer utan annat uppgifvet yrke	432	597	1,029	53	21	74	209	33	242	30	169	199
Vaktmästare och betjente (icke civile) utan upp- gifven bestämd anställning (incl. Stadsbud, portvaktare, hushållerskor m. fl.).....	1,394	3,461	4,855	—	—	—	828	2,161	2,989	4	84	88
IX. Icke utöfvare af något uppgifvet egentligt yrke.												
Husägare utan uppgifvet särskildt yrke	611	1,430	2,041	284	336	620	—	—	—	56	391	447
F. d. utöfvare af yrke, pensionärer, enkor m. fl.	5,425	14,978	20,403	2,065	6,269	8,334	—	—	—	56	1,832	1,888
Studerande och elever vid Akademier, Semina- rier, Elementarläroverk etc.	—	—	—	1,590	289	1,879	—	—	—	—	—	—
Underhållstagare (incl. hospitalshjon, fattighjon, arbets- och försörjningshjon samt å vård- och uppföstringsanstalter intagne barn).....	1,818	2,493	4,311	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fångar.....	722	267	989	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utan uppgifvet yrke.....	768	3,335	4,103	318	2,397	2,715	—	—	—	2	157	159
Summa	58,632	72,755	131,387	22,983	12,131	35,114	13,826	6,188	20,014	1,237	10,323	11,560

Forts. af tab. N:o 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Öfversigt.												
I. Jordbruk med binäringar	520	509	1,029	150	11	161	134	19	153	52	132	184
II. Tillverkningsindustri	28,128	26,008	54,136	9,701	1,263	10,964	8,561	3,130	11,691	399	2,074	2,473
Deraf:												
a. För tillverkning af matvaror m. m. sysselsatte	2,679	2,270	4,949	339	58	397	1,338	175	1,513	264	512	776
b. För tillverkning af kläder m. m. sysselsatte	5,187	7,483	12,670	1,034	1,027	2,061	2,081	2,357	4,438	34	409	443
c. Vid byggnader m. m. sysselsatte	5,756	4,591	10,347	1,707	12	1,719	2,077	47	2,124	53	448	501
d. Metallarbetare	2,651	2,032	4,683	315	8	323	1,465	69	1,534	24	188	212
e. Instrumentmakare	396	368	764	119	1	120	164	—	164	5	50	55
f. Boktryckare m. d.	920	768	1,688	165	12	177	513	23	536	3	128	131
g. Vid tekniska tillverkningar sysselsatte	198	221	419	54	2	56	56	18	74	9	62	71
h. Diversa handtverksidkare och arbetare	10,341	8,275	18,616	5,968	143	6,111	867	441	1,308	7	277	284
III. Handel	5,602	8,148	13,750	1,697	1,027	2,724	1,667	569	2,236	409	2,591	3,000
IV. Transportindustri (person-, varu- m. m. befordring)	2,500	2,273	4,773	599	2	601	1,026	1	1,027	49	349	398
V. Sjuk- och fattigvård	526	994	1,520	153	100	253	138	248	386	62	311	373
VI. Undervisning och konstnärliga yrken	1,278	1,891	3,169	739	411	1,150	50	10	60	9	431	440
VII. Kyrko-, stats- och lokalförvaltning	8,908	6,371	15,279	5,628	5	5,633	1,213	17	1,230	109	1,802	1,911
VIII. Personligt tjenstebitråde	1,826	4,058	5,884	53	21	74	1,037	2,194	3,231	34	253	287
IX. Icke utföware af något uppgifvet egentligt yrke	9,344	22,503	31,847	4,257	9,291	13,548	—	—	—	114	2,380	2,494

Då nu å samma dag folkräkning ägt rum både i Stockholm och i Göteborg, har det synts ändamålsenligast, att, oaktadt de smärre olikheter, som kunna förefinnas mellan dessa båda städer i afseende på vissa yrkens förekommande och benämningar, dock samma schematiska uppställning af yrkesredogörelsen användes för dem båda, hvarigenom fördelen af jämförelse dem emellan bäst kan vinnas.

Den följda planen för yrkesredogörelsen har varit, att summorna af samtliga till de särskilda grupperna hänfödda personerna skulle öfverensstämma med *hela* folkmängdsbeloppet. Den kontroll, som härigenom är afsedd, har till följd, att i den s. k. yrkesfördelningen måste ingå ett stort antal, som icke utöfvar eller icke uppgifvit något egentligt yrke och bland andra äfven fattighjon och fångar m. fl.

Den behöfliga skilnaden emellan yrkets egentliga idkare, eller hufvudpersoner för yrket, dessas biträden dels i och för yrket, dels blott till personlig tjänst, samt hela den af yrkets bedrivande underhållna personalen, så väl familj som yrkesbiträden och tjänstefolk, har man sökt åskådliggöra genom 4 hufvudafdelningar, af hvilka den första under rubriken »af yrket underhållne personer» (kol. 2—4) innesluter hela folkmängden, den andra upptager blott »hufvudpersoner för yrket» (kol. 5—7) den tredje »biträden i och för yrket» eller »betjente», då fråga är om embets- och tjänstemannabefattningar, (kol. 8—10) samt den fjerde »tjänstehjon» eller personliga biträden (kol. 11—13). När man alltså från den första hufvudafdelningen fråndrager summan af de tre senare, så erhålles antalet af de familjemedlemmar, som utom yrkesutöfvarne af yrket underhållits.

Så väl för nödig kontroll, som för att bereda Stockholms kommun tillfälle att vinna närmare upplysning om yrkesfördelningen inom särskilda delar af hufvudstaden, har tab. N:o 6 utarbetats församlingsvis. Att offentliggöra den i så stor utförlighet skulle emellertid leda till en ökad kostnad, som ej ansetts förenlig med de tillgångar, hvilka Statistiska Central-Byrån kunnat hoppas få till sitt förfogande ställde. Församlingssammandragen äro dock tillgängliga, derest kommunalstyrelsen skulle vilja begagna sig af dem.

Af den öfversigt, som är tillagd vid slutet af den ifrågasvarande tabellen, inhemtas bland annat, att af Stockholms rättsliga folkmängd vid 1868 års slut, uppgående, när Kongl. Familjen ej medräknas, till 131,387, endast 35,114 eller 26.73 %

kunnat hänföras till hufvudpersoner för visst yrke eller näringsfång. I denna summa äro dock inberäknade icke mindre än 2,715 personer, för hvilka yrkesuppgifter ej funnits å räknelistorna antecknade och annan plats i tabellen ej kunnat anvisas än i gruppen IX. Det bör ej heller förbises, att denna grupp såsom hufvudpersoner inrymmer ej blott »f. d. utöfvare af yrke, pensionärer, enkor m. fl.» till ett antal af 8,334, utan ock 1,879 studerande och elever vid åtskilliga läroverk. Då man säkert torde kunna antaga, att en stor del af den IX:de gruppens personal snarare tillhör klassen af underhållstagare än underhållsgifvare, så lärer väl deraf följa, att antalet hufvudpersoner för yrken och näringsgrenar i sjelfva verket måste antagas vara vida lägre än förenämnde proportion af 26 % och måhända sjunka ej obetydligt under 20 % af stadens befolkning.

Såsom man väl i Stockholm kunnat vänta, är gruppen »*tillverkningsindustri*» talrikast representerad af 10,964 hufvudpersoner eller 31·22 % af dessas hela antal med 11,691 biträden för yrket, och 2,473 enskilde tjenare, så att hithörande personal med inräkning af familjemedlemmarne tillsammans uppgår till 54,136 eller 41·20 % af hela folkmängden.

Närmast i antalet hufvudpersoner kommer gruppen N:o VII »*kyrko-, stats- och lokalförvaltning*», en grupp som under alla förhållanden i en hufvudstad måste vara talrik. Med 5,633 hufvudpersoner, 1230 biträden (»betjente») och 1,911 tjenstehjon omfattar den inclusive familjemedlemmarne en personal af 15,279 eller 11·63 % af hufvudstadens folkmängd.

Närmast derefter följer i III:dje gruppen »*handelsindustrien*» med 2,724 hufvudpersoner, 2,236 biträden i yrket och 3,000 enskilde tjenare, samt med inneslutande af familjemedlemmarne uppgående till en personal af 13,750 eller 10·47 % af folkmängden.

Nästföljande VI:te grupp »*undervisning och konstnärliga yrken*» med 1,150 hufvudpersoner, 60 biträden, 440 enskilde tjenare samt med familjer 3,169 personer utgör endast 2·41 % af befolkningen.

IV:de gruppen »*transportindustri*» har blott 601 hufvudpersoner men 1,027 biträden i yrket, 398 enskilde tjenare och uppgår med familjemedlemmarne till 4,773 eller 3·63 %.

V:te gruppen »*sjuk- och fattigvård*» räknar blott 259 hufvudpersoner, 386 biträden, 373 enskilde tjenare och belöper sig med familjemedlemmarne till 1,520 eller 1·16 % af befolkningen.

Af de Kongl. och Furstliga hofvens uppvaktning, eller högre och lägre hofffunktionärer, hafva alla de, som uppgifvits för annat yrke, till detta blifvit hänförde, så att hithörande hufvudpersoner i gruppen VIII utgöras blott af de hofffunktionärer, som ej uppgifvit annat yrke än sin hofcharge.

Naturligtvis hafva de fall ej varit få, då bristande uppgifter och saknadt tillfälle att vinna närmare upplysning vållat svårigheter i afseende på skilnad mellan hufvudpersoner och biträden vid yrkena. I detta hänseendet torde böra upplysas, att de i gruppen II d) från hufvudpersonerna uteslutne jernarbetare varit anställda vid åtskilliga gjuterier och mekaniska verkstäder och alltså ej kunnat upptagas hvarken såsom hufvudpersoner för yrkesdriften, eller till någon viss särskild gren deraf hänföras; att samma förhållande gäller om de i mom. h) upptagne »fabriksarbetare»; samt att de vaktmästare, betjente, hushållerskor, drängar, pigor m. fl., hvilka ej uppgifvit bestämd anställning, måst i gruppen VIII upptagas såsom biträden utan närmare specifikation, oaktadt en del af dem otvifvelaktigt torde lemna uteslutande eller hufvudsakligt biträde vid en eller annan bestämd yrkesgren. För att alltså kunna beräkna antalet af samtliga de till tjenstehjonsklassen hänförliga personerna, torde en stor del af dessa biträden böra tilläggas till summan af de såsom blott tjenstehjon upptagne, hvadan hela denna klass skulle utgöras af vid pass 14,000 personer, af hvilka 12,000 tillhöra qvinnokönet.

Den i gruppen IX införda rubriken »*f. d. utföware af yrke, pensionärer, enkor m. fl.*» utgör näst tillverkningsindustriens personal den talrikaste och visar sig detta bero af det till ej mindre än 6,269 uppgående antalet qvinnor, företrädesvis enkor.

För att i yrkesredogörelsen ej nödgas utelemna samtliga studerande och elever vid Akademier, Seminarier och Elementarläroverk m. fl., hvilka tillhöra Stockholms rättsliga folkmängd, hafva dessa i gruppen IX införts under kategorien hufvudpersoner för yrket, ehuru de ej tillhöra sådan kategori utan till aldra största antalet underhållas af föräldrar och anhöriga, af hvilken anledning de ock blifvit hvar och en inom sin familjs yrke inräknade i kategorien »af yrket underhållne personer».

Om man med åsidosättande af gruppen IX, såsom till största delen inrymmande dem, som uppgifvits icke drifva något visst yrke, undersöker hufvudpersonernas fördelning mellan könen, så befinnes högsta relativa antalet qvinnor eller 38.6 % syssel-

satte med sjuk- och fattigvård, hvarefter följa för handelsindustrien 37·7 %, för undervisning och konstnärliga yrken 35·7 %, för tillverkningsindustri 11·5 %, hvaremot vi för transportindustrien finna endast $\frac{1}{3}$ % och i kyrko-, stats- och lokalförvaltningen endast $\frac{9}{100}$ % kvinnor mot män.

För att ej åt dessa häntydingar på de upplysningar, som af tab. N:o 6 kunna inhemtas, gifva för stor vidlyftighet, torde i öfrigt få hänvisas till sjelfva tabellen.

Efter derom väckt förslag beslöt den af Stadsfullmäktige för Stockholm utsedda folkräkningskomitén, att, såsom i 20:de häftet af denna tidskrift blifvit anfördt, vid folkräkningen borde för hvarje egendom efterfrågas: *antalet af boningshus, fritt lig-gande eller skilda genom brandmur; de särskilda boningshusens byggnadsmaterial; bottnarnes (våningarnes) antal samt luruväda vindsrum finnas; antalet boningsrum med eldstad samt antalet kök.*

Då bristande upplysning i förenämnde hänseenden ej sällan röjts inom kommunalförvaltningen, var det så mycket viktigare att nu söka sådan.

Med rättvist erkännande att det öfvervägande flertalet af de erhållna uppgifterna vittnat om noggrannt besvarande af de framställda frågorna, bör dock ej lemnas oanmärkt, att ej så sällan förekommit brister eller uppenbart felaktiga uppgifter, vållade af missförstånd. Med hänsyn till ämnets vikt för kommunen har Statistiska Central-Byrån i dessa fall sökt att få bristerna och felen afhjelpna, så vidt ske kunnat, och för sådant ändamål under sammandragens utarbetande esomoftast anlitat polismyndighetens biträde. I det stora hela är dock den kontroll, som härigenom kunnat vinnas, ganska inskränkt.

Efterföljande tabell N:o 7, som innehåller sammandrag af de vunna uppgifterna, kan i följd häraf ej göra anspråk på mer än att hafva återgifvit dessas innehåll, sådant det af husägare och -värdar meddelats. Om den i afseende på antalet tomt-nummer och egendomar ej skulle fullt öfverensstämma med de längder, som torde förefinnas hos staden's embetsmyndigheter, kan Statistiska Central-Byrån i detta hänseende ej ikläda sig någon förbindelse att afgöra, hvilka tal som äro de rätta.

Då särdeles i vårt klimat frågan om rymlighet och beskaffenhet af befolkningens bostäder utgör ett bland de viktigaste föremålen för Sundhetsförvaltningens omtanka, och då de resultat, som kunna hemtas af den gjorda undersökningen i detta hänseende, ingalunda framgå af blotta slutsummorna för hela

staden, eller ens för de territoriella församlingarna, utan måste vinnas genom ändamålsenligt anställda jämförelser mellan de mindre områdena, eller kvarteren, så har jag, oaktadt från Sundhets-Nämndens sida dertill icke gifvits någon anledning, dock till kommunens gagn, om den deraf vill betjena sig, låtit utarbета hela redogörelsen för bostäderna *kvartersvis*. Att i tryck å allmän bekostnad offentliggöra denna redogörelse har jag deremot icke ansett mig berättigad. Tab. N:o 7 meddelar alltså blott sammandrag för hvarje församling.

Uppgifter rörande bostäder vid folkräk-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Församling.	Antal.				Antal böningshus af			
	Tomt-nummer.	Egen-donar.	Obebyggda egen-donar.	Obebyggda mar.	Sten.	Trä.	Sten och trä.	Anat byggnads-ämne.
S:t Nicolai församling	567	501	1	20	531	—	1	—
S:t Clara d:o	461	396	17	7	546	21	10	—
S:t Jacobs d:o	387	334	7	6	455	39	21	1
S:t Johannis d:o	218	173	7	3	144	92	32	1
S:t Maria d:o	761	548	33	6	562	244	80	6
S:t Catharina d:o	1,133	766	74	15	557	598	114	—
Kungsholms d:o	237	185	22	2	233	109	20	—
Hedvig Eleonora d:o	684	507	24	4	528	284	57	1
Skeppsholms d:o	—	1	—	—	11	1	3	—
Adolf Fredriks d:o	507	355	10	6	411	147	64	—
Summa (utom K. Djurgård.)	4,955	3,766	195	69	3,978	1,535	402	9
Djurgårds stadsdel	57	46	1	2	15	68	3	—
D:o landsdel	8	88	—	5	18	203	5	3
Summa (med K. Djurgård.)	5,020	3,900	196	76	4,011	1,806	410	12

1.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
Församling.	Jordvä-ningen.		Nedra bot-ten.		$\frac{1}{2}$ tr. upp.		1 tr. upp.		2 tr. upp.	
	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.
S:t Nicolai församling	52	28	1,527	355	186	19	2,817	474	2,833	508
S:t Clara d:o	77	25	3,324	944	65	6	4,610	873	3,476	659
S:t Jacobs d:o	55	30	2,641	712	42	6	3,462	608	2,547	447
S:t Johannis d:o	30	17	840	366	—	—	723	242	370	142
S:t Maria d:o	78	40	3,331	1,299	5	4	3,202	963	1,542	451
S:t Catharina d:o	65	33	3,997	1,681	—	—	3,110	890	1,227	363
Kungsholms d:o	98	16	1,409	454	4	—	1,157	260	580	159
Hedvig Eleonora d:o	10	10	3,265	1,288	14	4	3,078	879	1,833	489
Skeppsholms d:o	—	—	112	61	—	—	100	32	7	—
Adolf Fredriks d:o	56	26	2,386	909	2	—	2,061	571	1,088	322
Summa (utom K. Djurgården)	521	225	22,832	8,069	318	39	24,320	5,792	15,503	3,540
Djurgårds stadsdel	1	2	291	117	—	—	270	73	36	8
D:o landsdel	21	14	763	229	2	—	517	56	72	7
Summa (med K. Djurgården)	543	241	23,886	8,415	320	39	25,107	5,921	15,611	3,555

N:o 7.

ningen i Stockholm den 31 December 1868.

10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
A n t a l b o n i n g s h u s .									
1 Vå- nings.	2 Vå- nings.	3 Vå- nings.	4 Vå- nings.	5 Vå- nings.	6 Vå- nings.	7 Vå- nings.	8 Vå- nings.	9 Vå- nings.	10 Vå- nings.
8	17	—	74	6	290	5	127	2	3
49	154	1	179	1	165	4	24	—	—
47	143	—	148	2	142	5	28	—	1
105	95	—	42	—	24	—	3	—	—
295	368	—	165	—	59	—	5	—	—
629	432	—	153	—	48	—	6	—	1
165	116	—	58	—	22	—	1	—	—
307	296	—	127	1	124	—	15	—	—
7	6	—	—	—	2	—	—	—	—
264	206	—	78	—	68	—	5	—	1
1,876	1,833	1	1,024	10	944	14	214	2	6
29	50	—	6	—	1	—	—	—	—
129	89	—	10	—	1	—	—	—	—
2,034	1,972	1	1,040	10	946	14	214	2	6

30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.
3 tr. upp.	4 tr. upp.	5 tr. upp.	1½ tr. upp.	2½ tr. upp.	3½ tr. upp.	Å vinden.	Summa.	Summa								
Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum.	Kök.	Rum och Kök.
2,240	511	504	133	6	2	8	2	3	—	1	—	903	202	11,080	2,234	13,314
1,849	344	225	34	—	—	6	—	16	6	—	—	1,594	360	15,242	3,251	18,493
1,412	239	250	40	11	—	19	2	13	—	7	1	1,020	201	11,479	2,286	13,765
181	63	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	198	67	2,354	901	3,255
456	160	35	12	—	—	1	1	—	—	—	—	1,028	321	9,678	3,251	12,929
364	101	51	14	14	3	—	—	—	—	—	—	872	249	9,700	3,334	13,034
158	60	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	405	133	3,817	1,084	4,901
1,087	293	102	30	—	—	—	—	—	—	—	—	899	280	10,288	3,273	13,561
14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	13	276	109	385
592	192	57	13	10	2	—	—	—	—	—	—	703	211	6,955	2,246	9,201
8,353	1,966	1,242	282	41	7	34	5	32	6	8	1	7,665	2,037	80,869	21,969	102,838
6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	19	684	221	905
13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	8	1,497	315	1,812
8,372	1,969	1,242	282	41	7	34	5	32	6	8	1	7,854	2,064	83,050	22,505	105,555

Då jag ej känner, huru långt det framskridit med de arealberäkningar af särskilda delar af hufvudstaden, till hvilka den genom Stadsfullmäktiges försorg af K. Topografiska Korpsen upprättade karta gifver önskad tillfälle, så lemnas här åsido den intressanta jämförelse, som bör ifrågakomma mellan *areal* och *tomtantal*. Detta sistnämnda är nu uppgifvet för staden utom K. Djurgården till 4,955, med Djurgården till 5,020, med inom staden högsta tomtantalet 1,133 i Catharina och lägsta 218 i Johannis församling.

Vid jämförelse med de uppgifter om tomternas antal, hvilka från Stadsingeniörskontoret benäget meddelades efter 1860 års folkräkning i Stockholm (se Statistisk Tidskrift Bd I. sid. 230) har antalet i Nicolai församling minskats med 16, men i alla öfriga stadsdelar ökats.

Antalet *egendomar*, beräknadt efter de s. k. egendomslistor, som vid folkräkningen användes för hvar och en i mantalslängderna upptagen egendom, och omfattande så väl allmänna som enskilda, är för staden utom K. Djurgården uppgifvet till 3,766, med Djurgården till 3,900. Största antalet 766 faller på Catharina församling. Skeppsholms församling, helt och hållet tillhörig Kongl. Maj:t och Kronan, utgöres alltså af blott en enda egendom.

Antalet *obebyggda egendomar* i staden är uppgifvet till 195, å K. Djurgården till en; antalet *obebodda egendomar* i staden till 69, å Djurgården till 7.

Antalet *boningshus af sten* är för staden uppgifvet till 3,978, för K. Djurgården till 33; af *trä* för staden till 1,535, för Djurgården till 271, af *sten och trä* för staden till 402, för Djurgården till 8, af *annat byggnadsämne* för staden till 9 och för Djurgården till 3.

Nicolai församling är den enda, i hvilken något boningshus af trä ej finnes uppgifvet och blott *ett* sådant af sten och trä. Högsta antalet boningshus af trä är uppgifvet från Catharina församling med 598.

De uppgifter, som erhållits om boningshusens höjd eller *antal våningar*, hafva stundom utvisat en lätt förklarlig osäkerhet eller tvetydighet, så t. ex. med hus belägna på slutningar och af olika höjd på ena och andra sidan, eller i fråga om den inflytelse, som entresol och vindsrum borde utöfva på beräkning af våningarnes antal o. s. v.

Enligt uppgifterna funnos i staden boningshus af blott *en våning* till ett antal af 1,876, af *två våningar* till ett antal af 1,833, af *två våningar med entresol* 1, af *tre våningar* 1,024, af *tre våningar med entresol* 10, af *fyra våningar* 944, af *d:o med entresol* 14, af *fem våningar* 214, af *d:o med entresol* 2, af *sex våningar* 6.

Å Kongl. Djurgården uppgår boningshusen af *en vånings* höjd till 158, af *två våningar* till 139, af *tre* till 16 och af *fyra våningar* till 2.

Nicolai församling utmärker sig framför de öfriga genom största antalet hus af betydligare höjd.

Beträffande uppgifterna om *boningsrummens läge* i de särskilda våningarne gäller samma anmärkning, som häröfvan rörande husens höjd blifvit gjord. Dessutom har den betydelse, som fästats vid benämningen boningsrum stundom varit olika, så nemligen att den dels gjorts likbetydande med eldbara, dels med bebodda rum.

För staden har uppgifvits följande antal *boningsrum*:

i jordvåning	521.
å nedra botten	22,832.
$\frac{1}{2}$ trappa upp	318.
en d:o	24,320.
$1\frac{1}{2}$ d:o	34.
två trappor d:o	15,503.
$2\frac{1}{2}$ d:o	32.
tre d:o	8,353.
$3\frac{1}{2}$ d:o	8.
fyra d:o	1,242.
fem d:o	41.
vindsrum	7,665.

Summa boningsrum 80,869.

För Kongl. Djurgården äro uppgifna *boningsrum*:

i jordvåning	22.
å nedra botten	1,054.
$\frac{1}{2}$ trappa upp	2.
en d:o	787.
två trappor d:o	108.
tre d:o	19.
vindsrum	189.

Summa boningsrum 2,181.

Antalet *kök* är uppgifvet i staden till:

i jordvåning	225.
å nedra botten	8,069.
$\frac{1}{2}$ trappa upp	39.
en d:o	5,792.
$1\frac{1}{2}$ d:o	5.
två trappor d:o	3,540.
$2\frac{1}{2}$ d:o	6.
tre d:o	1,966.
$3\frac{1}{2}$ d:o	1.
fyra d:o	282.
fem d:o	7.
å vinden	2,037.

Summa kök 21,969.

För Kongl. Djurgården är antalet *kök* uppgifvet till:

i jordvåning	16.
å nedra botten	346.
en trappa upp	129.
två trappor d:o	15.
tre d:o	3.
å vinden	27.

Summa kök 536.

För staden och Kongl. Djurgården tillsammans utgör alltså hela uppgifna antalet boningsrum 83,050, kök 22,505. Af samtliga dessa lägenheter utgjorde alltså boningsrummen 78·68 %, köken 21·32 %.

Om man skiljer staden från Djurgården, så utfaller för den förra proportionen med 78·64 % boningsrum och 21·36 % kök, för den senare med 80·27 % boningsrum och 19·73 % kök.

Derest man fördelar antalet boningsrum och kök mellan samtliga å folkräkningsdagen såsom i Stockholm närvarande uppgifne personer, så gifver detta ett medeltal af 1·29 personer på rum.

Enligt samma fördelningsgrund kom i Göteborg ett medeltal af 1·65 personer på rum, hvaraf sålunda ådagaläggas, att Stockholms befolkning är rymligare logerad än Göteborgs.

Om man åtskiljer staden och Djurgården, så faller på den förra 1·30 person på hvart boningsrum med kök, på den senare deremot blott 1·23 person.

Så framt man skulle vilja frånräkna samtliga kök och fördela den faktiska folkmängden blott på det uppgifna antalet boningsrum, så utfalla proportionerna i medeltal för staden med Djurgården med 1'65 person på hvarje boningsrum, för staden ensamt med 1'66 och för Djurgården ensamt med 1'01 person på hvarje boningsrum.

Inom hvar och en af de särskilda församlingarna i staden, Djurgården oberäknad, ställa sig proportionerna af faktisk folkmängd till boningsrum med kök på det sätt, att på hvarje sådan lägenhet kommer i medeltal:

i Nicolai församling	0'96	person.
» Clara d:o	1'01	»
» Jacobs d:o	0'94	»
» Johannis d:o	1'70	»
» Maria d:o	1'51	»
» Catharina d:o	1'56	»
» Kungsholms d:o	1'74	»
» Hedvig Eleon. d:o (utom Djurgården)	1'52	»
» Skeppsholms d:o	2'55	»
» Adolf Fredriks d:o	1'57	»

Dessa betydliga skiljaktigheter äro här antydda blott i afsigt att på dem fästa uppmärksamhet, såsom ett föremål i främsta rummet för den möjliga inflytelsen på sundhetstillståndet. Att här ingå i närmare utredning af orsaker och verkningar skulle leda till en vidlyftighet, oförenlig med Statistiska Central-Byråns åligganden och obehöflig under den förutsättning, att Stockholms stads Sundhetsnämnd icke lär förbise de viktiga upplysningar, som äfven för den finnas tillgängliga i resultaten af den afslutade folkräkningen.

BERG.

Folkräkningen i Göteborg den 31 December 1868.

(Fortsättning och slut från Statistisk Tidskrift 21:sta häftet.)

Den förut lemnade redogörelsen för hufvudresultaten af den folkräkning, som förrättades i Göteborgs stad den 31 Dec. 1868, har uti tab. N:o 1 framställt antalet vid folkräkningen *uppgifne personer*, distriktsvis, uti tab. N:o 2 a) och b) *hushålls- eller matlagsfördelningen* inom den uppgifna folkmängden, likaledes distriktsvis, uti tab. N:o 3 a) och b) stadens rättsliga folkmängd fördelad efter *födelseorter* inom och utom Riket, uti tab. N:o 4 a) och b) stadens rättsliga folkmängd fördelad efter *kön, åldersår och civilstånd* och uti tab. N:o 5 jemförelse mellan 10-åriga åldersgrupper inom Göteborgs och Stockholms befolkning.

Bland de upplysningar, som vid folkräkningar vanligen sökas, intager den om *yrkesfördelningen* ett viktigt rum, och då uppgifter i detta hänseende äskats vid den nu ifrågavarande folkräkningen i Göteborg likasom i Stockholm, har jag ansett Statistiska Central-Byrån ej böra underlåta att öfver de vunna uppgifterna utarbета och offentliggöra ett sammandrag på samma sätt, som för Stockholms stad äfven skett.

Vid bedömandet af detta sammandrag är dock angeläget att ej förbise de stora svårigheter, som öfverallt vid folkräkningar möta ernåendet af sådana yrkesuppgifter, som troget återgifva verkligheten och fylla de praktiska behofven. De yrkesuppgifter, som erhållas, äro helt och hållet beroende af hvarje individs egna omdöme och mer eller mindre riktiga uppfattning af folkräkningens ändamål. Brukliga titulaturer, som antingen ej upplysa om visst yrke eller missleda, förekomma ej sällan. Skilnaden mellan verkligt innehafvande och f. d. innehafdt yrke finnes ganska ofta oangifven. Stundom uppgifvas dubbla yrkestitlar, stundom saknas sådana helt och hållet. Derest man ej i redogörelsen skulle lemna en förteckning på hvarenda sådan yrkestitel, som funnits antecknad, och derigenom göra framställningen snart sagdt ööfverskådlig, utan att man dock derigenom beredde sig trygghet att hafva fullständigt återgifvit det verkliga

förhållandet, nödgas man alltså att sammanföra uppgifterna i större grupper och blottställa sig för de olägenheter, som häraf kunna uppstå. Den yrkesgruppering, som nu blifvit för utarbetandet begagnad, är lika beskaffad med den för Stockholm valda, hvarigenom åtminstone fördelen af jämförelsens möjlighet mellan de båda städerna kunnat vinnas. Planen för den samma har varit att i kol. 2—4 af efterföljande tabell N:o 6 upptaga hela det rättsliga folkmängdsbeloppet fördeladt efter de särskilda yrkesgrupperna, i kol. 5—7 antalet af hufvudpersoner för de särskilda yrkena, i kol. 8—10 biträden och betjente använda af dem i och för yrket, samt i kol. 11—13 personligt tjänstebiträde.

De såsom *hufvudpersoner* för de särskilda yrkesgrupperna uppförda personerna, till ett sammanlagdt antal af 12,188, utgöra af hela den rättsliga folkmängden 22·80 % eller något mindre än i Stockholm, der proportionen uppgick till 26·73 %. I förestående summa 12,188 ingå dock 843 personer, för hvilka yrkesuppgifter saknats och 117 studerande äfvensom 2,527 f. d. utöfvare af yrken, pensionärer, enkor m. fl., af hvilka ej få torde rättare böra räknas såsom underhållstagare än som underhållsgifvare, ehuru annan plats än i gruppen IX för dem ej förefunnits. De verkliga hufvudpersonernas antal är sålunda otvifvelaktigt lägre än det här ofvan anförda.

I afseende på proportionen mellan hufvudpersoner för de särskilda yrkesgrupperna företer den vid tabellens slut tillagda öfversigten samma förhållande, som i Stockholm, att *tillverkningsindustrien* omfattar största antalet 5,397 eller 44·28 % af hufvudpersoner, en proportion, som dock vida öfverstiger den i Stockholm af högst 31·22 %.

Deremot framträder en skilnad från Stockholm deruti, att grupperna III och VII *handel*, och *kyrko-, stats- och lokalförvaltning* icke förete den öfvervigt för den senare gruppen, som i Stockholm förefans. Båda dessa grupper hafva nemligen i Göteborg lika talrikhet af 1,106 hufvudpersoner hvardera, eller 9·07 % af dessas hela antal. I Stockholm utgjorde hufvudpersonerna inom gruppen N:o VII 16·04 %, af gruppen N:o III deremot blott 7·76 %.

Derefter följa i talrikhet i Göteborg de till gruppen *undervisning och konstnärliga yrken* hänförde med 313 hufvudpersoner, eller 2·57 % mot 3·28 % i Stockholm.

Gruppen *transportindustri*, omfattande i Göteborg 255 hufvudpersoner, eller 2·09 %, uppgick i Stockholm till blott 1·71 %.

Gruppen *sjuk- och fattigvård* omfattar i Göteborg 76 personer, eller 0·62 %, i Stockholm 0·74 % af samtliga såsom hufvudpersoner räknade.

I afseende på hufvudpersonernas fördelning mellan könen, när gruppen IX ej i beräkning medtages, utfaller proportionen för Göteborgs stad med 92·55 % hufvudpersoner af manligt mot 7·45 % af qvinligt kön. Då ifrågavarande proportion i Stockholms stad utgjorde 86·83 % mankön mot 13·17 % qvinkön, så visar sig häraf, att i hufvudstaden det sistnämnda könet till ej obetydligt högre relativt antal uppträder såsom hufvudpersoner för yrken.

BERG.

Tab. N:o 6. Göteborgs stads rättsliga folkmängd d. 31 December 1868, fördelad efter kön och yrken.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
I. Jordbruk med binäringar.												
Jordägare (incl. brukare och arrendatorer)	80	83	163	20	1	21	24	7	31	10	28	38
Torpare	114	93	207	44	1	45	5	—	5	—	1	1
Trädgårdsmästare	88	81	169	26	—	26	24	1	25	3	15	18
Bruksidkare	2	—	2	1	—	1	1	—	1	—	—	—
II. Tillverkningsindustri.												
a. För tillverkning af matvaror m. m. sysselsatte:												
Bagare	272	327	599	41	40	81	129	29	158	19	103	122
Slagtare	105	123	228	35	7	42	14	—	14	9	31	40
Bryggare	197	190	387	15	—	15	67	—	67	28	36	64
Socketbagare	62	68	130	17	3	20	30	15	45	6	25	31
Karamell- och baksetillverkare	1	9	10	—	4	4	—	—	—	—	4	4
Mjöltnare	7	14	21	4	—	4	1	—	1	1	2	3
Socketbruksidkare	338	323	661	—	—	—	169	1	170	—	8	8
Tobaksfabrikörer	160	130	290	16	—	16	97	3	100	3	24	27
Destillatorer	3	2	5	2	—	2	—	—	—	—	2	2

Forts. af Tab. N:o 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
b. För tillverkning af kläder m. m. sysselsatte:												
Skräddare.....	509	968	1,477	121	56	177	173	383	556	1	62	63
Skomakare.....	813	683	1,496	246	—	246	256	3	259	1	52	53
Hattmakare.....	32	32	64	8	—	8	16	2	18	—	9	9
Stråhattfabrikörer.....	3	7	10	3	—	3	—	—	—	—	3	3
Handsmakare.....	18	23	41	5	—	5	1	4	5	—	5	5
Snörmakare.....	9	11	20	2	1	3	4	—	4	—	2	2
Väfvare, Spinnare (incl. Band- och Strumpfabrikanter).....	64	107	171	4	4	8	31	13	44	1	9	10
Garfvare (incl. Sämiskmakare).....	36	41	77	4	—	4	13	—	13	1	4	5
Bundtmakare (Körsnärer).....	9	12	21	2	—	2	1	—	1	—	3	3
Perukmakare, Barberare (incl. Badare och Fälskärer).....	40	52	92	19	2	21	9	—	9	—	13	13
Tvätterskor.....	14	66	80	—	42	42	—	—	—	—	8	8
c. Vid byggnader m. m. sysselsatte:												
Byggmästare (incl. Ingeniörer).....	97	111	208	41	—	41	7	—	7	3	41	44
Murare.....	311	299	610	148	—	148	22	1	23	—	11	11

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Timmermän	448	433	881	224	—	224	—	—	—	—	12	12
Snickare (incl. Ornamentsbildhuggare)....	646	567	1,213	124	—	124	256	—	256	2	43	45
Svarfware	50	53	103	17	—	17	15	—	15	—	11	11
Målare.....	329	265	594	61	1	62	156	—	156	2	28	30
Tapetserare.....	70	73	143	18	—	18	15	2	17	—	13	13
Glasmästare	44	44	88	17	—	17	19	—	19	—	8	8
Spegelfabrikörer och Förgyllare.....	18	11	29	5	—	5	6	—	6	1	5	6
Kakelugnsmakare.....	88	64	152	13	—	13	40	—	40	—	7	7
Skorstensfejare.....	24	9	33	3	1	4	17	—	17	1	1	2
Porslins- och Lergodstillverkare.....	2	—	2	—	—	—	4	—	4	—	—	—
Gipsarbetare.....	3	1	4	1	—	1	2	—	2	—	1	1
Sten- och Grundläggare (incl. Asfaltläggare och Skiffertäckare).....	11	17	28	6	—	6	—	—	—	—	4	4
Stenhuggare (incl. Bergsprängare).....	23	15	38	—	—	—	13	—	13	—	1	1
Vid Gas- och Vattenledningsverken anställda personer.....	49	47	96	5	—	5	17	—	17	—	5	5
d. Metallarbetare:												
Guldsmeder och Juvelerare.....	64	48	112	14	—	14	28	—	28	3	12	15
Kopparslagare.....	44	26	70	9	—	9	23	—	23	1	6	7
Bleck- och Plåtslagare	137	106	243	40	—	40	61	—	61	—	11	11
Smeder (incl. Klensmeder, Gevärssmeder, Filhuggare och Hofslagare).....	273	245	518	49	—	49	138	—	138	1	17	18
Nålmakare	7	6	13	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Gjutare (incl. arbetare vid mekaniska verkstäder.....	51	52	103	7	—	7	23	—	23	1	13	14

Forts. af Tab. N:o 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Öfrige jernarbetare.....	57	46	103	—	—	—	31	—	31	—	1	1
Tenngjutare (incl. Stilgjutare).....	5	5	10	2	—	2	2	—	2	—	1	1
Gelbgjutare och Gördelmakare.....	21	10	31	6	—	6	11	—	11	—	2	2
e. Instrumentmakare:												
Fabrikanter af musikaliska instrumenter.....	38	36	74	9	—	9	8	—	8	1	9	10
Fabrikanter af optiska och mekaniska instrumenter.....	8	9	17	2	—	2	3	—	3	2	3	5
Urmakare.....	37	30	67	17	—	17	9	—	9	—	8	8
f. Boktryckare m. fl.												
Boktryckare (incl. Stentryckare och Lithografer).....	98	78	176	10	1	11	59	—	59	—	14	14
Tapettryckare.....	10	9	19	1	—	1	3	—	3	—	—	—
Grävörer (incl. Xylografer och Ciselörer).....	4	9	13	3	1	4	—	—	—	—	2	2
Fotografer.....	18	15	33	9	—	9	3	1	4	1	3	4
g. Vid tekniska tillverkningar sysselsatte:												
Kemisk-tekniska fabrikanter (incl. lack-, ljus-, olje-, tvål-, pudrett-, svafvelsyre-, tändsticks- och vinfabrikanter).....	15	19	34	5	—	5	2	—	2	—	5	5

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Färgare	58	81	139	10	1	11	23	2	25	2	15	17
A. Diverse handtverkare och arbetare:												
Korkskärare	23	18	41	2	—	2	7	3	10	1	1	2
Kammakare	15	13	28	4	—	4	7	—	7	—	2	2
Borstbindare	5	5	10	3	—	3	2	—	2	—	2	2
Tillverkare af artificiella blommor	4	1	5	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Bokbindare	66	39	105	14	—	14	29	—	29	—	7	7
Sadelmakare	58	50	108	14	—	14	26	—	26	—	4	4
Vagnmakare	28	15	43	7	—	7	10	—	10	—	2	2
Korgmakare	11	9	20	3	—	3	6	—	6	—	1	1
Tunnbindare	58	41	99	10	1	11	21	—	21	2	4	6
Repslagare (Sejlar)	26	35	61	4	1	5	14	—	14	—	4	4
Segel- och Kompassmakare	67	68	135	11	—	11	34	—	34	—	10	10
Läst- och Blockmakare	12	12	24	4	—	4	4	—	4	2	4	6
Jernbärare, Mätare, Packhuskarlar och Spanmålsbärare	203	210	413	96	—	96	—	—	—	—	11	11
Fabriksarbetare, utan annat uppgifvet yrke	613	746	1,359	—	—	—	314	213	527	—	23	23
Arbetare utan annat uppgifvet yrke	6,310	5,516	11,826	3,543	93	3,636	—	—	—	—	116	116
III. Handel.												
Handlande (incl. Månglerskor)	2,459	3,112	5,571	743	149	892	790	45	835	172	1,216	1,388
Bok-, Musik- och Konsthandlare	18	17	35	6	—	6	6	—	6	1	8	9
Konsuler (främmande staters) utan annat upp- gifvet yrke	11	18	29	7	—	7	—	—	—	—	9	9

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	12.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
Börstjenstemän (incl. Skeppsklarerare, Mäklare, Vexlare och Kommissionärer).....	127	176	303	56	—	56	17	—	17	2	75	77
Vid Bank-, Kredit- och Försäkringsanstalter anställda personer.....	69	103	172	31	1	32	7	—	7	—	44	44
Hotellvärdar och Vårdshusidkare (incl. Krögare och Biljardägare).....	209	456	665	57	56	113	66	135	201	29	119	148
IV. Transportindustri (person-, varu-, m. m. befordring).												
Post-, telegraf- och jernvägspersonal.....	287	279	566	90	—	90	92	—	92	—	57	57
Lotspersonal.....	6	9	15	1	—	1	3	—	3	—	—	—
Sjöfarande.....	947	1,018	1,965	124	—	124	425	—	425	—	136	136
Hyrkuskar och Åkare.....	138	124	262	40	—	40	33	—	33	11	22	33
V. Sjuk- och fattigvård.												
Läkare.....	51	99	150	26	—	26	—	—	—	12	45	57
Apothekare.....	35	15	50	4	—	4	26	—	26	1	10	11
Barnmorskor.....	5	33	38	—	23	23	—	—	—	—	5	5

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Tandläkare	13	12	25	8	—	8	—	—	—	—	6	6
Djurläkare	4	6	10	3	—	3	—	—	—	—	3	3
Sysslomän, Kamrerare och öfrige vid sjukvårds-, fattigvårds- och uppfostringsanstalter anställ- da personer	57	131	188	9	3	12	15	50	65	7	25	32
VI. Undervisning och konstnärliga yrken.												
Lärare och Lärarinnor vid allmänna läroverk	126	206	332	71	61	132	—	—	—	2	46	48
Med enskild undervisning sysselsatte	49	118	167	31	66	97	—	—	—	—	23	23
Vid inrättningar för vetenskap och konst an- ställda, icke undervisande	12	18	30	5	—	5	3	2	5	—	6	6
Artister (incl. Målare, Musici och Aktörer)	77	64	141	56	2	58	—	—	—	—	16	16
Litteratörer (incl. Skrifbiträden)	45	46	91	21	—	21	14	—	14	—	12	12
VII. Kyrko-, stats- och lokalförvaltning.												
Evangeliskt Lutherskt presterskap	111	154	265	17	—	17	44	1	45	2	41	43
Presterskap tillhörande annan trosbekännelse...	13	19	32	3	—	3	2	—	2	—	9	9
Statens civila embets- och tjänstemän (utom bank-, post-, telegraf- och jernvägspersonal)	409	481	890	76	—	76	137	4	141	4	110	114
Kommunala embets- och tjänstemän (utom börs- tjänstemän)	572	677	1,249	97	—	97	225	1	226	6	133	139
Extra ordinarie embets- och tjänstemän	10	3	13	14	—	14	—	—	—	—	—	—
Officerare	83	80	163	62	—	62	—	—	—	1	42	43

[illegible]

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Fångar.....	51	42	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utan uppgifvet yrke.....	280	911	1,191	170	678	843	—	—	—	—	41	41
Summa	24,277	29,171	53,448	8,557	3,631	12,188	4,868	1,508	6,376	399	3,954	4,353
Öfversigt.												
I. Jordbruk med binärningar.....	284	257	541	91	2	93	54	8	62	13	44	57
II. Tillverkningsindustri	13,349	12,805	26,154	5,138	259	5,397	2,501	675	3,176	96	909	1,005
Deraf:												
a. För tillverkning af matvaror m. m. sysselsatte	1,145	1,186	2,331	130	54	184	507	48	555	66	235	301
b. För tillverkning af kläder m. m. sysselsatte	1,547	2,002	3,549	414	105	519	504	405	909	4	170	174
c. Vid byggnader m. m. sysselsatte	2,213	2,009	4,222	683	2	685	589	3	592	9	191	200
d. Metallarbetare.....	659	544	1,203	129	—	129	317	—	317	6	63	69
e. Instrumentmakare	83	75	158	28	—	28	20	—	20	3	20	23
f. Boktryckare m. fl. dylika.....	130	111	241	23	2	25	65	1	66	1	19	20
g. Vid tekniska tillverkningar syssel- satte.....	73	100	173	15	1	16	25	2	27	2	20	22
h. Diverse handtverksidkare och ar- betare	7,499	6,778	14,277	3,716	95	3,811	474	216	690	5	191	196
III. Handel.....	2,893	3,882	6,775	900	206	1,106	886	180	1,066	204	1,471	1,675
IV. Transportindustri (person-, varu- m. m. befordring).....	1,378	1,430	2,808	255	—	255	553	—	553	11	215	226

Forts. af tab. N:o 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Yrken.	Af yrket underhållne personer.			D e r a f								
				hufvudpersoner för yrket.			biträden (betjente) i och för yrket.			tjenstehjon.		
	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.	m.	q.	Summa.
V. Sjuk- och fattigvård.....	165	296	461	50	26	76	41	50	91	20	94	114
VI. Undervisning och konstnärliga yrken ..	309	452	761	184	129	313	17	2	19	2	103	105
VII. Kyrko-, stats- och lokalförvaltning.....	2,119	1,631	3,750	1,106	—	1,106	408	6	414	13	362	575
VIII. Personligt tjenstebitråde	785	1 331	2,116	—	—	—	408	587	995	—	44	44
IX. Icke utförfvare af något uppgifvet egentligt yrke	2,995	7,087	10,082	833	3,009	3,842	—	—	—	40	712	752
Summa	24,277	29,171	53,448	8,557	3,631	12,188	4,668	1,508	6,376	399	3,954	4,353

Under fortgången af ofvan meddelade redogörelser öfver befolkningsförhållandena i Stockholm och Göteborg, sådane de framträdte vid folkräkningarne derstädes den 31 December 1868, hafva visserligen redan här och der i förbigående inskjutits uppgifter om de viktigare skiljaktigheter och märkligare jemförelser, hvartill de tvenne städernas folkmängdsiffror gifva anledning. Detta oaktadt, och särskildt af det skäl, att i flera viktiga fall Stockholms befolkningsförhållanden år 1860 härofvan måst tagas till utgångspunkt, emedan 1868 års uppgifter ej ännu varit bearbetade, har man ansett önskligt, att till ett sammanhängande helt sammanföra ett antal af dessa och dylika uppgifter.

Först möter oss då det faktum, att *hushållens* antal i Göteborg upptager en ej obetydligt högre procent af hela befolkningen än i Stockholm. De för sig *ensamt* lefvande utgjorde i Göteborg ett antal af 5,677 personer — eller 10·5 % af hela befolkningen; — i Stockholm deremot 20,330 eller nära 16 %. Om i denna grupp inberäknas garnisonerne samt de på sjukhus, välgörenhetsanstalter och fängelser intagne, blir förhållandet än mer olika; 14 % i Göteborg mot 23 % i Stockholm *). I Göteborg består ett hushåll i medeltal af 3·2 personer; i Stockholm endast af 2·7. Med hänseende till medlemmarnes talrikhet följa Göteborgshushållen hvarandra i följande ordning: 4, 5, 3, 6, 1, 7, 2, o. s. v.; det vill säga: största antalet hushåll i Göteborg består af 4 personer; dernäst i ordningen följa de af 5 personer, o. s. v.; de blott af *en* person bildade matlagen intaga först det femte rummet. I Stockholm åter följa dessa siffror på hvarandra i följande ordning: 1, 3, 4, 5, 2, 6, o. s. v.; det vill säga: antalet af matlag, bildade af blott *en* person öfverstiger hvilket som helst af de *egentliga familjernas*. Med ett ord: i Göteborg lefver befolkningen tydligen jemförelsevis mera i hushålls- eller familjegrupper, än i Stockholm är fallet.

I nära samband med denna fråga stå de betraktelser, som äro egnade att framkallas af jemförelsen mellan de båda befolkningsarnes fördelning efter *civilstånd*, samt särskildt af de *ogiftes* antal i förhållande till den öfriga befolkningen. I detta hänseende visar sig då, att under det att de ogifte i Stockholm utgjorde 67·37 % af hela befolkningen, uppgick i Göteborg deras antal endast till 65·35 %; och då de giftes antal i hufvudstaden blott uppgick till 24·95 % af befolkningen i dess helhet, var det

*) I Kjöbenhavn (1855) 13·78 %.

deremot i Göteborg 28·65 % eller nära 4 % högre. Af hela den *manliga* befolkningen i Göteborg voro 66 % ogifte, 31·45 % gifte; mot 69·31 % ogifte och 27·7 % gifte i Stockholm; och af den *qvinliga* befolkningen i Göteborg voro 66·8 % ogifte, 26·34 % gifte; mot 65·8 % ogifte och 22·74 % gifte i Stockholm *).

Ännu skarpare träder denna skilnad i dagen, om man — såsom billigt synes vara — på hvardera stället afräknar den ännu ej till giftvuxen ålder hunna befolkningen. En jämförelse anställd på denna grund, d. v. s. efter frånräknande af *alla kvinnor under 17 år och alla män under 21 år*, visar följande resultat: af Stockholms *hela, till giftas-år hunna, befolkning* voro ogifte 53·20 %; af enahanda klass i Göteborg 45·52 % **). Af Stockholms *giftvuxna, manliga* befolkning voro 51·4 % ogifte och af den *qvinliga, giftvuxna* 54·43 % ogifta; i Göteborg funnos inom samma kategorier blott respektive 39·77 % och 49·39 %

Att den *giftvuxna, men ogifta, manliga* befolkningen i Stockholm, jämförd med samma befolkningsandel i Göteborg, visar en öfvervigt af nära 12 %, måste anses särdeles betecknande och utöfvar säkerligen ett betydligt inflytande på de sociala förhållandena inom vår hufvudstad.

Men huru skall då detta faktum förklaras? Den större garnisonen i hufvudstaden (ungefär 3 % af hela befolkningen; i Göteborg ej fullt 1·5 %) förklarar något, men dock ej allt ***). Af afgörande vikt åter är det förhållande, att den yngre befolkning, som vid dessa procentberäkningar frändragits i Göteborg utgör omkring 38 % af hela befolkningen, i Stockholm deremot

*) För jämförelses skull må meddelas några uppgifter från andra orter.			
Af 100 personer af hvardera könet voro			
(1855) i Christiania.....	68·17	ogifte män;	65·63 ogifta kvinnor.
(1860) i Köbenhavn.....	64·3	»	59·2 »
(1861) i Berlin (med frånräknande af garnisonen)	68·77	»	60·91 »
(1861) i Dresden	65·77	»	60·48 »
(1856) i Bruxelles.....	63·45	»	61·62 »
(1858) i Madrid	62·64	»	56·54 »
(1858) i Torino.....	65·05	»	54·93 »

**) Grundas åter denna beräkning på en frånräkning af *alla under 20 år*, utfalla följande procenttal: för Stockholm 52·23; för Göteborg 44·05. Proportionen visar sig således äfven då vara i det närmaste densamma.

***) De senast anförda procenttalen för hvardera stadens manliga befolkning förändras genom hvardera garnisonens frånräknande till 45·44 % och 36·25 %; således sänkes differensen från 12 till 9 %.

endast bortåt 32 %. Det visar sig nemligen, att, under förutsättning det äfven Stockholms underåriga befolkning utgjorde 38 % af hela folkmängden, procenttalet för Stockholm skulle sjunka ned till omkring 47 %. Och omvänt: derest den icke-giftvuxna befolkningen i Göteborg uppginge till blott 32 % af hela folkmängden, skulle procenttalet för Göteborg stiga ända till något öfver 49 %.

Nyssnämnde omständighet, att åldersklasserna t. o. m. 20 år i hufvudstaden med mer än 6 procent understiga samma åldersklasser i Göteborg, är ytterligare en omständighet att lägga märke till. En jemförelse med ett antal andra samhällen torde än bättre ådagalägga, att Stockholm härvidlag har något att tänka på.

	Mellan 0—10 år.	Mellan 10—20.
voro i Stockholm.....	18·58 %;	13·26 % af hela befolkningen.
i Göteborg	22·36 »	15·78 »
(1867) i Christiania ...	22·12 »	18·81 »
(1860) i Kjøbenhavn...	20·13 »	15·64 »
(1856) i Bruxelles	23·08 »	18·35 »
(1861) i Edinburgh.....	21·77 »	19·64 »
(1859) i Haag.....	24·35 »	17·96 »

Det är imellertid sannolikt, att sagde förhållande, hvad beträffar Stockholm, bör tillskrifvas ej ensamt den större dödligheten hos det uppväxande släktet, ehuruval vår hufvudstad, såsom bekant, i detta hänseende intager en sorgligt framstående plats*), utan ock till en viss grad den ovanligt stora öfvervigt, som åldersklasserna 21—50 förete, och hvilken endast af en storartad inflyttning kan förklaras.

Uppgifterna från båda städerna tala för öfrigt tydligt nog om en dylik inflyttning, såsom bäst synes af efterföljande tal:

Åldersklasserna 21—50 år utgjorde:

i Stockholm.....	53·77 % af hela folkmängden och
i Göteborg	50·17 %; medan de, nyssnämnde år,
i Christiania voro blott.....	47·62 »
i Kjøbenhavn.....	43·21 »

*) I fråga om den icke obetydliga olikhet, som i detta hänseende företer sig mellan vårt lands tvenne största städer, hänvisa vi till de tillägg till uppsatsen *om dödligheten i första lefnadsåret* (Stat. Tidskr., Häft. 23), hvilka i ett nästkommande häfte komma att meddelas.

i Bruxelles	43·96 %;
i Edinburgh	41·65 "
i Haag	50·17 "

Detta förhållande kan ej gerna undgå att utöfva ett visst inflytande i åtskilliga riktningar af samhällets lif.

De uppgifter, som å båda orterna insamlats rörande *befolkningens födelseort*, gifva ock anledning till betraktelser af åtskillig art. Göteborgs svenskfödda befolkning utgöres till 48·22 % af »stadens barn», Stockholms endast af 43·72 %. Lägges dertill på hvarterdera stället de inflyttade från angränsande län (till Stockholm från Mälardalens 4 län, till Göteborg från Göteborgs och Bohus län, Halmstads och Elfsborgs), så erhålles för Göteborg ett procenttal af 87·28 mot 64·92 för Stockholm. Det synes oss själfklart, att Stockholms kommun under sådane förhållanden (och detta helst enär sannolikt flertalet inflyttade redan nått åldersklasserna 21—50 år) måste hafva betydligt svårare att tillvinna sig och sina angelägenheter det lifligare intresse, som gerna skänkes åt *hembygden*. Det torde ock i fråga om inflyttingarne från annan ort i riket förtjena påpekas, att de till Stockholm i icke obetydligt högre grad än de till Göteborg (25·04 % mot 20·54 %) skett från *stadssamhällen*.

I ingendera staden är det utländska elementet synnerligen betydande. De utom riket födde utgjorde i Stockholm ej mer än 2·08 %, i Göteborg allenast 1·67 % af hela befolkningen. På båda ställena utgjorde Tyskarne det öfvervägande antalet, (i Göteborg 41 %, i Stockholm 37 % af samtliga utomlands födde). För öfrigt följde nationaliteterna hvarandra i följande ordning; i Stockholm: Finnar (26 %), Danskar (9·42 %), Norrmän (8·17 %), Ryssar (4·62 %); i Göteborg: Norrmän (18 %), Danskar (17 %), Engelsmän (10 %)*, Finnar (4 %) o. s. v.

Med hänsyn ändtligen till *yrkesfördelningen* förete sig följande anmärkningsvärdare olikheter mellan de båda städernas befolkning. Hufvudpersonerna inom samtliga de uppställda nio yrkesgrupperna utgöra i Stockholm 26·73 %, i Göteborg allenast 22·80 % af den rättsliga folkmängden. Den nionde gruppen,

*) Detta faktum torde i viss mon bevisa öfverdriften af det tidt och ofta hörda påståendet att Göteborgs befolkning är så starkt uppblandad med ett Engelskt element. Vi förbise dock ingalunda, att det senare kan få näring jemväl af ett antal, visserligen inom landet födde, men dock till härkomst och afstamning mer eller mindre »Engelska» personer.

i hvilken blifvit sammanförde alle, som ej egentligen kunnat inberäknas bland utöfvare af något visst yrke, upptager i Göteborg 20·7 %, i Stockholm ej mindre än 39·71 % af samtliga gruppernas hufvudpersoner.

Frånskiljes åter denna nionde grupp, så visar sig, att de återstående *verkliga yrkesidkarne* (hufvudpersoner och biträden sammanräknade, men utan fästadt afseende vid familjemedlemmarne i öfrigt) med hänsyn till talrikheten stå i följande förhållande till hvarandra.

Grupp.	Stockholm.	Göteborg.
I.	0·75	1·05
II.	54·50	58·23
III.	11·92	14·76
IV.	3·91	5·49
V.	1·55	1·12
VI.	2·91	2·26
VII.	16·51	10·33
VIII.	7·95	6·76

Det visar sig häraf, att i Göteborg de fyra första grupperna äro icke obetydligt starkare företrädde bland yrkesidkarne; likasom i Stockholm de 4 öfriga.

En jämförelse mellan hvardera stadens folkmängd och de verkliga yrkesidkarne (efter samma begränsning som ofvan stadsgats) visar följande resultat:

Grupp.	Stockholm.	Göteborg.
I.	0·24	0·29
II.	17·24	16·04
III.	3·78	4·06
IV.	1·24	1·51
V.	0·49	0·31
VI.	0·92	0·62
VII.	5·22	2·84
VIII.	2·52	1·86

I Stockholm utgöra sålunda yrkesidkarne och deras biträden 31·65 %, i Göteborg blott 27·53 % af den rättsliga folkmängden.

Med hänseende till de *båda könen*s deltagande i yrkesutöfningen förete sig följande förhållanden. Af samtliga hufvudpersoner och biträden voro inom

Gruppen.	i Stockholm,		i Göteborg,	
	män.	qvinnor.	män.	qvinnor.
II.	80'18.	19'82.	89'11.	10'89.
III.	67'82.	32'18.	82'23.	17'77.
V.	46'05.	53'95.	54'49.	45'51.
VI.	65'21.	34'79.	60'54.	39'46.
VIII.	32'98.	67'02.	41'01.	58'99.

I grupperna I, IV och VII ingå endast ett högst obetydligt antal qvinnor.

Af samtliga hufvudpersonerna voro:

i Stockholm 86'83 % män; 13'17 % qvinnor,

i Göteborg 92'55 » » 7'45 » »

det vill säga i Stockholm nära nog dubbelt så stort procenttal qvinnor.

Af samtliga biträden voro:

i Stockholm 60'99 % män; 39'01 % qvinnor,

i Göteborg 76'35 » » 23'65 » »

De egentliga tjenstehjonen utgjordes i Stockholm till 89'30 %, i Göteborg till 90'83 % af qvinnor.

Inom denna afdelning är qvinnornas öfverlägsenhet störst. Dernäst i ordningen följa i Stockholm yrkesgrupperna VIII och V, samt afdelningen II. b. (med 52'07 % qvinnor mot 47'93 % män); i Göteborg åter är gruppen VIII den enda, inom hvilken qvinnorna äro talrikare än männen; V upptager blott 45'51 %; VI 39'46 % och II. b. endast 35'71 %.

HELLSTENIUS.

Utkast till en plan för Sveriges officiella statistik *).

(Forts. från häftet 24.)

F) Folkets verksamhet och ståndpunkt inom närings- livets område.

När den officiella statistiken vill beträda detta område och för sådant ändamål äskar de upplysningar, som den finner behöfliga, kan den mötas af inkast mot befogenheten af dess spörsmål, så vidt den genom dessa skulle anses träda den enskildes affärsställning och egendomsförhållanden för nära. Behörigheten af sådana inkast kräver af många skäl en noggrann pröfning.

*) Kongl. Maj:ts Nåd. bref af d. 27 Januari 1870 till Chefen för Statistiska Central-Byrån rörande spridningen af detta utkast till en plan för Sveriges officiella Statistik är af följande lydelse:

"CARL med Guds Nåde, Sveriges, Norges, Götes och Wendes Konung. Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig! Jemte öfverlemnande af 24:de häftet af Statistiska Centralbyråns Tidskrift, innehållande ett af Eder författadt och inför Statistiska Beredningen föredraget "utkast till en plan för Sveriges officiella statistik", hvarutinnan I uttalat Edra åsikter om lämpligaste sättet för insamlande och bearbetning af de uppgifter, som ansågos böra i nämnde statistik ingä, hafven I, uti underdänigt memorial den 16 sistlidne December, bland annat, tillkännagifvit, att Statistiska Beredningen delat Eder mening, att ej blott åt den större allmänheten borde genom den Statistiska Tidskriften erbjudas tillfälle att med det omförmälda utkastet göra bekantskap, utan ock att alla de offentliga embetsmyndigheter, som till landets statistik redan lemnat och kunde ifrågakomma att lemna bidrag, borde erhålla kännedom om detsamma, i ändamål att på detta sätt skulle kunna vinnas upplysning om befintlig tillgång och utvägar för erhållande af statistiska uppgifter, samt planens närmare pröfning sålunda förberedas; Och hafven I, som, på grund af nämnde Berednings tillstyrkande fogat anstalt om afdrag af 500 exemplar utaf ofvanberörde häfte af Tidskriften, inrymmande den del af ifrågavarande utkast, som hittills blifvit tryckt, i underdånighet anhållit, dels att Wi måtte i näder tillåta, att kostnaden för dessa afdrag samt deras fortsättning i den mån tryckningen fortginge, till ett pris af 33 Rdr för tryckt ark med papper samt häftning och omslag, finge Tidskriftens förläggare godtgöras af Statistiska Centralbyråns årsanslag till det statistiska trycket, så vidt å denna titel tillgång kunde beredas, dels ock att, derest Wi godkände ändamålsenligheten af det föreslagna

Det kan icke bestridas, att näringsverksamhetens frihet måste innebära skydd för hvarje näringsidkare mot allt obehörigt intrång i hvad till näringens bedrivande hörer. En näring kan nemligen ej sällan vara af beskaffenhet, att den skulle kunna blifva väsentligt lidande, derest ej dess idkare ägde trygghet att för sig sjelf kunna bevara kännedomen om vissa dess enskildheter och sättet för dess handhafvande. Äfven med det skydd, som patenträtten kan bereda, är det dock tänkbart, att en statistisk undersökning skulle kunna hos den ene eller andre näringsidkaren vålla otrygghet i afseende på möjligheten för honom att få behålla för sig den hemlighet — den af honom sjelf uppfunna eller dyrt förvärfvade arbetsmethod — som åt honom beredt öfverlägsenhet öfver medtäflare. Hvarje ifrågasatt upplysning, som störde denna trygghet, innebure otvifvelaktigt ett förnärmande ej blott af enskild rätt, utan till och med af allmänt bästa.

Men å en annan sida befinna sig, just i följd af den fria näringsverksamheten, samtliga näringsgrenar numera i ett växande ömsesidigt beroende af hvarandra med hänsigt till behofven af råämnena, arbetskrafter och metoder, produkternas omsättning m. m. Detta ömsesidiga beroende är ej heller inskränkt inom det egna landets område, utan sträcker sig allt mera utöfver hela jorden.

Det är alltså i sjelfva verket ett industriens eget behof af upplysning, som gjort sig gällande i de bemödanden, hvilka numera inom hvarje civiliseradt land allt mer framträda för till-

sättet att, genom nämnde exemplars utdelning till de offentliga myndigheterna, kunskap inhemtades rörande de utvägar för statistiska upplysningars erhållande, som genom hvar och en af dem skulle kunna beredas. Statistiska Centralbyrån måtte erhålla de nädiga föreskrifter, hvilka af Oss i sådant hänseende kunde finnas påkallade.

Vid föredragning häraf hafve Wi velat, med godkännande af det föreslagna sättet för spridning af kännedom om de utaf Eder uttalade åsigtter, i nåder medgifva, att kostnaden för ifrågavarande afdrag samt deras fortsättning, i den mån tryckningen fortgår, till ett pris af Trettio tre riksdaler för tryckt ark med papper samt häftning och omslag, må godtgöras af Statistiska Centralbyråns årsanslag till det statistiska trycket; hvaremot Wi funnit någon åtgärd i öfrigt icke för närvarande af Eder framställning föranledas.

Meddelande Eder detta till svar, befalle Wi Eder Gud Allsmäktigt Nädeligen. Stockholms Slott den 27 Januari 1870.

C A R L.

Axel Adlercreutz.

vägabringandet af en god industriel statistik. Det är samma näringarnas egna behof, som påyrkar upplysning om det industriella tillståndet i andra land. Ett land, som man ville föreställa sig i fullkomlig saknad af något slags öfversigt öfver sin egen industri, och följaktligen urständsat att åt andra land meddela någon upplysning om densamma, kunde ej undgå att på världsmarknaden af en sådan brist blifva i särdeles hög grad lidande. Ju mer åter ett land blir i tillfälle att ådagalägga ställningen och resultaten af sin näringsverksamhet, desto mer kommer det att till näringarnas egen fromma blifva föremål för uppmärksamhet och spekulation. Det är visserligen sannt, att näringsverksamheten ej kan utbilda sig till någon industri i den bemärkelse, som numera vanligen fästes vid detta ord, derest ej näringsidkaren sjelf genom enskild omtanke förskaffat sig upplysning om fördelaktigaste sättet för anskaffandet af sina behof och för afsättningen af sina produkter, derest han ej försökt att på den egna erfarenhetens väg sjelf samla några drag af näringsgrenens statistik. Denna enskilda omtanke kan naturligtvis ej göras öfverflödigt af någon officiel statistik, hur fulländad denna än må kunna önskas, men ju värdefullare upplysningar den officiella statistiken kan erbjuda, desto större måste ock de fördelar blifva, som den enskilda omtanken och företagsamheten deraf kunna hemta.

För att till industriens eget gagn kunna lösa sin uppgift, måste den industriella statistiken alltså å ena sidan eftersträfvat den grannlagenhet i sina efterforskningar, att hon ej må göra sig skyldig till någon grundad förebräelse att hafva öfverskridit den enskilda affärsställningens fridlysta område och derigenom för sig sjelf stängt vägen, och å den andra sidan bemöda sig att genom spridandet af de upplysningar, som kunnat ernås, återgälda det besvär och den kostnad, som uppgifternas insamlande och bearbetning vållat, så att på detta sätt den enskilde näringsidkaren må för sig kunna draga största fördel af en lättad öfversigt öfver näringsverksamheten i det hela, eller åtminstone i ett större omfång.

Friheten i näringsverksamhet utesluter naturligtvis ingalunda behovet af statsmakternas mellankomst i en mängd näringsförhållanden, för att genom lagstiftnings- och förvaltningsåtgärder aflägsna hinder för utvecklingen. Derest statsmakterna i dessa fall äro i saknad af den säkra kännedom om de särskilda näringsgrenarnes ståndpunkt och ömsesidiga beröring med hvarandra, hvilken den officiella näringsstatistiken har till sin

uppgift att bereda, så lära väl misstag, som skadligt inverka på både enskildt och allmänt väl, svårligen kunna undvikas.

De medel, hvarmed såväl statens som kommunernas utgifter skola bestridas, måste utgå af folkets arbete och näringsverksamhet. Det blir i följd häraf klart, att den beskattning, som kan fotas på en noggrann kännedom om näringslivets verkliga ståndpunkt, bäst måste komma att motsvara rättvisans och billighetens kraf, bäst värna mot misstag och lättast kunna fylla statens och kommunens behof med minsta olägenhet för de skattdragande.

Inom ett fritt samhälle är det alltså en missriktning, vådlig både för den enskilde och det allmänna, om den uppfattning får göra sig gällande, att den officiella industri-statistiken skulle innebära någon våda för industriidkaren, någon afsigt att framtvinga högre beskattning, eller blott gagna för tillfredsställelandet af ett nyhetsbegär, som ej vore förtjent af något afseende. Tvärtom torde kunna med fullt skäl påstås, att en fullständig och tillförlitlig näringsstatistik är ett af de bästa medlen ej mindre för ett ändamålsenligt främjande af näringsverksamhetens utveckling, än ock för ett rättvist fördelande af de till denna verksamhet hänförliga samhällsbördor.

Den väg, på hvilken samhällets industri utvecklar sig, nemligen från den enskildes arbete att sjelf och med de sina fylla inskränkta lefnadsbehof ända till arbetets fördelning i en tallös mängd särskilda befattningar, till dess utförande medelst vidtomfattande associationer af intellektuella och fysiska krafter samt kapitaler, till maskinväsendets oupphörliga anlitage för att ersätta handkraften, till den mest ansträngda täflan att tillfredsställa behof, som oafflåtigen nyskas o. s. v. — allt detta innebär redan en tillräcklig förklaring, hvarför tillvägabringandet af en industriel statistik möter och måste möta stora svårigheter.

I sin början till största delen idkad som handverk och i liten skala samt med små anspråk företer näringsverksamheten stor svårighet att kunna af statistisk forskning öfverskådas, just för den brist på teknisk utbildning, som vållade dess sammanfallande till stor del med hus- och hemslöjden. I sin nutida tekniska utveckling åter framställer den alltmer ett fält, der den statistiska forskningen synes kunna blifva fullt fruktbringande snart sagdt endast och allenast i den mån, den ledes af speciel teknisk sakkunskap. Sådan kunskap synes vara ett nödvändigt vilkor för att kunna rätt gruppera näringsgrenarne efter deras beröringar med hvarandra, för att kunna bedöma

hvarje näringsgrens verkliga behof, utveckling och ståndpunkt, för att kunna rätt bestämma omfånget och beskaffenheten af de upplysningar, som statistiken behöfver ifrågasätta, för att af de uppgifter, som, utan förnärmande af den enskildes rätt, kunnat erhållas, draga riktiga slutsatser o. s. v. Full trygghet mot de erhållna statistiska uppgifternas missbruk till någons förfång är ock numera ett oeftergifligare vilkor än någonsin förr.

Vid frågan om tillvägabringandet af industriel statistik måste man ock vara beredd att bemöta ett missförstånd, som i högsta grad kan motverka framgången. Ofta medgifves väl utan synnerlig motsägelse, att en fullständig och tillförlitlig sådan statistik är af ett högt värde, är ett verkligt samhällsbehof. Men, säger man, då det är omöjligt att tillvägabringa en sådan, då det visat sig, att man ej kunnat erhålla annat än mer eller mindre ofullständiga, mer eller mindre otillförlitliga uppgifter, så är arbetet fruktlöst förspildt och dess fullföljande ändamålslost. Detta är ett missförstånd i dubbelt hänseende, först och främst emedan flertalet af menskliga arbeten af beskaffenhet som det ifrågavarande nödvändigt måste lida af brister, men därför icke kan eller bör underlätas, och vidare därför att detta inkast utgår från den oriktiga förutsättning, att resultaten af en statistisk undersökning skulle vara värdelösa, derest de ej vore fullt noggranna ända ned till enheterna. Äfven de ofullständiga uppgifter, som vinnas genom en industriel statistik, kunna, när de med tillräcklig speciel sakkännedom insamlats och behandlats, bereda upplysningar af ganska högt värde. Ju mer detta blir fallet, desto mer måste framgången till allt bättre resultat betryggas. Men utan början, utan fortsättning kan intet mål upphinnas. Att börja äfven der man med säkerhet kan förutse, att målet är adägset, är alltså i detta fall intet fel utan tvärtom en pligt, likasom att ej af mötande hinder låta afskräcka sig från fortsättning.

Vår tids märkvärdiga företeelser af nationela och internationela *industriutställningar* hafva ej blott åskådliggjort industriens ståndpunkt genom förevisandet af industrialstren, utan derjemte gifvit det kraftigaste stöd åt den industriela statistiken. Man behöfver blott kasta en blick på den rika litteratur, som af dessa utställningar framkallats, för att öfvertygas, huru man med begärlighet uppsökt alla de upplysningar, som af den industriela statistiken kunnat vinnas, och huru dessa äfven i ofullständigt och bristfälligt skick dock kunnat till gagn användas. Det närmast praktiska ändamålet af expositions-katalog-

gera och beskrifningarna har ej heller kunnat fyllas, utan att man nödgats beträda den systematiserande uppställningens väg och derigenom ådagalägga så väl behovet af ett system för den industriela statistiken, som den vidsträckta omfattning, hvilken för densamma kan ifrågakomma.

Näringsverksamhetens första yttring inom samhället lärer väl bestå i besittningstagandet af de områden, som äro nödvändiga för särskilda verksamhetsfält, såsom jordbruk, boskapskötsel, bergsbruk, skogsskötsel, jagt, fiske, kommunikationer m. m. Näringsidkarne bereda sig härigenom lifsmedel och råämnen för vidare bearbetning. Från denna utgångspunkt kunde näringsstatistiken anses böra förgrena sig i 2 hufvudafdelningar, den ena rörande tillvägabringandet af *råämnen*, den andra rörande *råämneshandlingen*. Benämningen råämne är emellertid af en obestämd betydelse för industrien, då de fulländade alstren af den ena industrigrenen ofta äro råämnen för den andra. Indelningsgrunden är alltså ej fullt hållbar.

Denna relativa betydelse af "råämnet" utgör ock en anledning till fel inom den industriela statistiken i följd af den dubbelräkning, som lätt uppstår i fråga om kvantiteter och värden af de ämnen, som äro föremål för särskilda industrigrenar, och gifver ökad vikt åt det förut antydda behovet af tekniskt bildade personers deltagande i de statistiska undersökningarna på detta område.

Bland många försök att genom ämnenas systematiska gruppering och afdelning bereda en lättare öfversigt öfver föremålen för den industriela statistiken, dervid man jemväl mer eller mindre vidsträckt uppfattat benämningen "industri", torde särskildt böra nämnas förfaringssättet härutinnan vid den internationela Statistiska Kongressens möte i Wien år 1857. Då upptogos i programmet 2:ne hufvudafdelningar: *råämnen* och *industrialster*. Den förra afdelades i 3 grupper, eftersom råämnena härrörde från *mineral-, växt- eller djurriket*. Den senare inrymde i 1:sta gruppen *maskiner, verktyg, transportmedel och instrumenter*, i 2:dra *alster af icke metalliska mineralier*, i 3:dje *af metaller*, i 4:de *kemiska produkter*, i 5:te *näringsmedel och dermed jemförliga ämnen*, i 6:te *garnsorter, väfnader och arbeten af dem*, i 7:de *arbeten af andra organiska ämnen* och i 8:de *byggvads- och konstarbeten*. Dessa 8 grupper voro åter fördelade i 34 särskilda klasser och dessa i 185 underafdelningar.

Med bibehållande af den vidsträcktare betydelsen af ordet "industri" föreslog dock Kongressen den mera häfdvunna grup-

peringen af den industriela verksamheten, nemligen i *jordbruk* och *boskapsskötsel*, *skogsskötsel*, *jagt*, *fiske*, *bergsbruk* och *stenbrott*, *fabriks- och handtverksindustri*, (*industrie manufacturière*), samt *handels- och transportindustri*. Den näst sista af dessa grupper är den, som företrädesvis påkallar en mängd särskilda underafdelningar, för hvilka ledning kan hemtas dels af öfverensstämmelse i material och tillverkningsmethod, dels af fabrikkatets ändamål. Antalet af sådana underafdelningar bestämmes otvifvelaktigt bäst af industriens ståndpunkt inom hvarje land, så väl som af de utvägar, som kunna beredas för upplysnings erhållande.

En industriel statistik måste för att kunna göra skäl för sitt namn i främsta rummet söka att bereda upplysning:

om industriens och den industriela befolkningens *lokala utbredning*,

om de för dess ändamål *verksammas krafterna* — dessa må nu framträda genom arbete af människor eller djur eller genom maskinarbete

samt om omfånget af *produktionen och förbrukningen*.

Detta förutsätter kunskap om befintliga industrigrenar.

Här möter åter frågan: i hvad omfång den befintliga näringsverksamheten, som äfven i stor skala kan drifvas ej blott fabriks- och handtverksmässigt, utan ock såsom *hus- och hemslöjd*, kan och bör blifva föremål för industriel statistik? Någon bestämd skilnad mellan fabrik och handtverk torde i synnerhet inom vissa områden numera vara ytterst svår att utstaka; och husslöjden undandrager sig till största delen möjligheten af noggranna statistiska undersökningar. Den industriela statistikens utsträckning utöfver antalet af de industri-inrättningar och -idkare, hvilka på grund af själfständig ställning såsom sådana och erlagd skatt för handteringen äro kända, måste i följd häraf möta större eller mindre svårigheter. Värdet af denna statistikens resultat måste alltså ock bedömas med hänsyn till dessa svårigheter.

För att kunna fylla nationalekonomiens på bithörande forskningsfält ställda fordringar, måste den industriela statistiken söka att erhålla sådana uppgifter, som kunna läggas till grund för ett tillförlitligt omdöme så väl om det inbördes förhållandet mellan de särskilda industrigrenarna, som om den inflytelse, hvilken hvar och en af dem utöfvar på nationalväståndet. Till ledning för ett sådant omdöme erfordras uppgifter om:

a) mängd och värde af förbrukadt *råämne*, äfvensom huruvida detta är af inhemskt eller utländskt ursprung,

b) antalet *arbetare*, med deras olika kvalifikationer och skilnad mellan könen samt särskild uppgift om de minderårige, som i fabriker användas till arbete,

c) *arbetstidens* längd för dag och år samt *arbetslönens* belopp,

d) antal och beskaffenhet af *arbetsmaskiner* och apparater samt af *motorer* med deras kraft,

e) mängd och värde af *produktionen*, om möjligt med skilnad mellan åtgången för in- och utrikes *förbrukning*,

f) *drift*- och *transportkostnader*.

I afseende på de medel och utvägar, genom hvilka förestående uppgifter kunna erhållas, måste svårigheter af många slag möta. Att på ett ändamålsenligt sätt kunna besegra och minska dessa är, på grund af hvad i det föregående blifvit anfördt, utan tvifvel den industriela statistikens svåraste uppgift. Att på grund af svårigheternas öfverskattande helt och hållet rygga tillbaka från hvarje försök vore säkerligen dock ett ännu större fel än det motsatta, som ock förekommer, nemligen att öfverskatta värdet af de resultat, som genom försöken till en början kunnat vinnas. Ju mer man gör sig förtrogen med den åsigt, att den industriela statistikens framgång skall i främsta rummet sökas hos det upplysta allmänna vettet, desto mer måste man väl å ena sidan vid betraktande af uppgifternas vidsträckta omfång afstå från förhoppning om det slutliga målets snara vinnande, men å andra sidan uppfordras att åt detta allmänna vett gifva ledning genom bemödanden, som åtminstone delvis åskådliggöra vunna framsteg oaktadt de mötande hindren.

De för den industriela statistiken behöfliga upplysningarna kunna ej erhållas annorlunda, än dels genom insamlande af special-uppgifter enligt ändamålsenliga formulär, dels genom en af speciel sakkunskap ledd kombination för att, så vidt sig göra låter, fylla bristerna. Ej blott i det senare hänseendet, utan ock i det förra framstår tydligt vigten deraf, att speciel sakkunskap i yrkesdriften anlitas. Om den, som insamlar uppgifterna, är i besittning af sådan, förenklas arbetet i betydlig mån, hvarjemte oriktiga och missledande primär-uppgifter på denna väg bäst aflägsnas. Äro uppgifterna insamlade utan tillräcklig ledning af sådan sakkunskap, så är behovet så mycket större, att denna må kunna ingripa vid deras pröfning och bearbetning.

För vissa näringsgrenar bör den industriella statistiken redan nu ej sakna utväg att höja sig till *monografisk* bearbetning, och i den mån detta lyckas, banas alltmör vägen för ett fruktbärande arbete på detta fält.

Kartografiska framställningar af industriens ståndpunkt förtjena ock största uppmärksamhet såsom medel att lätta öfvervakningen och öka intresset.

I afseende på frågan, huruvida den industriella statistiken kräver årliga uppgifter och redogörelser, eller bör omfatta tiderumder af flere år, t. ex. fem till tio, torde det ligga i sakens natur, att detta bör bestämmas dels af föremålets beskaffenhet, dels af de utvägar, som kunna beredas för uppgifternas insamlande.

Många af dessa äro af den art, att de kunna och böra *ärligen* inhemtas för att bereda det största gagnet, andra åter äro dels så ringa förändringar underkastade, att de ej behöfva ånyo ifrågasättas förr än efter flere års förlopp, dels ock så svåra att erhålla, att deras ifrågasättande allt för ofta skulle vålla för mycket besvär och arbete och för stora kostnader i förhållande till det gagn, som deraf kunde påräknas. Den rätta medelvägen i detta hänseendet måste alltså sökas i flere samverkande förhållanden under erfarenhetens ledning.

Efter dessa inledande betraktelser vilja vi nu öfvergå till de särskilda större afdelningarna af den industriella statistiken.

1) *Jordbruk och boskapsskötsel.*

I afseende på den uppmärksamhet, som under tidernas lopp varit egnad åt denna gren af näringsstatistiken inom vårt land, och de åtgärder, som deraf framkallats, torde till vidlyftighets undvikande få hänvisas till "Underd. betänkande och förslag rörande inrättandet af ett statistiskt embetsverk af d. 18 Juni 1856", till de i "Statistisk Tidskrift" tryckta, inom Statistiska Beredningen förda förhandlingar och väckta förslag rörande tillvägabringandet af en statistik öfver Sveriges jordbruk, samt till "Bidrag till Sveriges officiella statistik, Litt. N. 1, 2, 3 och 4, *Jordbruk och boskapsskötsel*".

De olika villkor och förhållanden, under hvilka jorden besittes och brukas, utöfva en ej ringa inflyttelse på de data, som utgöra närmaste föremålet för jordbruksstatistiken. Denna synes alltså, för att rätt kunna uppfattas, kräva förberedande upplysning rörande en mängd vanligen s. k. kamerala förhållanden, såsom t. ex. *jordegendomens* fördelning mellan staten,

kyrkan, kommunerna, särskilda stiftelser, korporationer och associationer samt enskilde; besittningsförhållandenas art af att bero på full äganderätt, fideikommiss-stiftelser, boställs-, äbo- eller arrende-rätt, jordens egenskap af säteri, frälse, krono, skatte o. s. v., mantalsberäkning såsom grund för skatter och onera, dessas belopp m. m., som till hufvudsaklig del bör innehållas i jordeböckerna.

Kännedom om den *skuld*, som belastar jordegendomen, är ock önskvärd i jordbruksstatistikens intresse.

De embetsverk, inom hvilka hithörande uppgifter samlas och begagnas, nemligen Kongl. Kammar-Kollegium, Kongl. Kammar-Rätten och Allmänna Hypotheksbanken torde bäst vara i tillfälle att närmare bestämma omfång och innehåll af de statistiska öfversigter, som om förenämnda och andra dermed sammanhängande ämnen skulle kunna lemnas. Blott en ringa del af dylika uppgifter inflyta för närvarande i Länsstyrelsernas femårsberättelser.

Vårt land saknar en genomförd kadaster i detta ords fullständiga betydelse, som innebär uppmätt och kartlagd areal af hvarje ägområde, uppskattning af dess värde på grund af yt-innehåll och produktionsförmåga samt derefter bestämd grundskatt, fortgående inregistrering af förändringar genom förändrade äganderättsförhållanden, fortlöpande bokföring af den in-tecknade skulden o. s. v. Man måste sålunda här tillsvidare nöja sig med de upplysningar, som möjligen skulle kunna erhållas från förenämnda embetsverk och möjligen några andra myndigheter.

Men vi äga dessutom en källa till upplysning öfver Svenska jordbrukets utveckling af ett högt värde, nemligen i den historiskt statistiska öfversigt öfver *skiftesverket*, som General-Landtmäteri-Kontoret torde vara i tillfälle att lemna. Då serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik numera från och med året 1867 under Litt. O. jemväl omfattar General-Direktörens för landtmäteriet underdåniga årsberättelser, synes det mig vara i högsta grad önskvärdt, att genom en historiskt statistisk öfversigt öfver afvittrings- och skiftesverket under tiden före 1867 tillfälle bereddes att uppfatta och bedöma den stora och välgörande inflytelse, som vårt jordbruk rönt af de fördelar, hvilka jordskiftningen är afsedd att bereda.

I de land, der brandförsäkring af åbyggnader är obligatorisk och verkställes i en för hela landet gemensam offentlig försäkringsanstalt, äger man i och med detsamma den bästa källa för statistisk öfversigt öfver åbyggnadernas antal, beskaf-

fenhet, ändamål och värde, samt derigenom en ytterligare faktor för beräkning af hela jordbruksfastighetens värde. Här torde vara tvifvel underkastadt, huruvida man med någon förhoppning om framgång och med någon utsigt att derigenom vinna värdefull upplysning skulle kunna ifrågasätta en undersökning om åbyggnaders antal å jordbruksfastigheterna. Emellertid synes den om än ofullständiga upplysning, som genom befintliga brandstodsföreningar skulle kunna vinnas om åbyggnaderna, deras värde och brandförsäkrings belopp, ej böra förbises. Så vidt genom Läns-Styrelserna upplysningar så väl i detta som flere förenämnda hänseenden låte sig anskaffa, skulle deras meddelande i femårsberättelserna otvifvelaktigt öka dessa berättelsers statistiska värde.

Då uppå Statistiska Beredningens underd. förslag Kongl. Maj:t genom nådigt bref af d. 3 Mars 1865 anbefallt början till ett fortgående mer och mer fullständigt insamlande af uppgifter till rikets jordbruksstatistik och åt Hushållnings-Sällskapen lemnat uppdrag att ombesörja sådant insamlande, samt de formulär, som härvid begagnas, redan af Beredningen blifvit pröfvade och godkända, torde dessas innehåll här ej behöfva vidare omnämnas. Den erfarenhet, som 4 års arbete med jordbruksstatistiken lemnat i afseende på de mötande svårigheterna, torde deremot vara förtjent af särskild uppmärksamhet. Uti Statistiska Central-Byråns sammandrag för året 1867 Litt. N. 3 har alltså lemnats ej blott en redogörelse för dem, utan ock antydning om det sätt hvarpå, enligt embetsverkets åsigt, den möda, som inom mångt län förmenats hafva fruktlöst nedlagts på arbetet, skulle kunna både minskas och bereda mera gagn.

Med hufvudsaklig vikt lagd på meddelandet af *årliga* uppgifter om skörd, utsäde och kreaturs antal samt så vidt möjligt arealen af den till hvarje sädesslag använda ägovidden af odlad jord, har uppmärksamheten fästats derpå, att många af de andra rubrikerna i formulären dels afse blott hjälpmedel för kontroll af de hufvudsakliga uppgifterna, dels innebära frågor, för hvilkas noggranna besvarande annan utväg kan beredas o. s. v.

Sålunda har föreslagits

att t. v. lemna kol. 5 "hela ägovidden" obesvarad, då Statistiska Central-Byrån kan derom bereda sig nöjaktig upplysning från andra källor;

att inskränka specifikationen af mantal, kol. 2, till de fall, då betydligare förändringar af förra uppgifter skett, eller t. ex. till blott hvar 5:te år;

att i afseende på antalet brukningsdelar och jordtorp med första söka vinna noggrann upplysning, men sedan denna vunnits, åter upptaga undersökningen härom blott hvart femte år, då förändringarna kunna antagas hafva uppgått till större belopp; samt

att i öfrigt och med undantag för utsädes- och skördeuppgifterna heldre tillsvidare lemna en eller annan kolumn af formulären utfylld, än nedlägga arbete på sådana uppgifters införande, som Hushållnings-Sällskapet pröfvar vara värdelösa.

Dessutom har anvisats en utväg, hvarigenom man otvifvelaktigt om några års förlopp bör hafva tillförsäkrat sig en värdefull jordbruksstatistik, den nemligen, att Hushållnings-Sällskapet, der så behöfves, afdelar sitt område och för hvarje år gör en ny del deraf till föremål för en grundlig undersökning, samt sålunda inom några år bereder sig den noggranna kännedom om hela området, hvarigenom framtida insamlande af uppgifterna från detta i sin helhet väsentligt måste komma att underlättas. Sedan de år 1870 församlade ombuden från Hushållnings-Sällskapen ånyo förehaft frågan om de jordbruksstatistiska uppgifterna och dervid lära hafva förklarat sig tillfredsställda med förenämnda anvisningar och lätnader, men önskat att äfven erhålla Kongl. Maj:ts nåd. fastställelse å dem, har Statistiska Central-Byrån för sin del äfven i underdånighet tillstyrkt sådan, hvarefter den af Kongl. Maj:t blifvit under den 23 Mars 1870 i nåder meddelad.

På grund af den erfarenhet, som hittills vunnits, och de anmärkningar, som ofta gjorts mot mängden af rubriker i de begagnade formulären, synes någon ökning af dessas antal ingalunda snart kunna ifrågakomma. Emellertid torde i minnet böra återkallas, att i de förslag till jordbruksstatistiska uppgifter, som förelegat till Beredningens pröfning, ingingo bland annat frågor om jordmånen och utsädeskornets beskaffenhet, om antagliga åtgångnen till föda för menniskor och kreatur af de särskilda hufvudsakliga jordbruksalstren, om ortens priser å dem så väl som å kreatur i April och Oktober månader, om gödslingsämnen, införda nya sädesslag, om åkerbruksredskap, byggnads- och stängselsätt, försäljningspriset å jord, djurracer m. m. Från ett och annat håll väcktes ock fråga, huruvida ej jordbruksstatistiken borde lemna uppgifter till ledning för omdömet om jordbrukets onera.

Fastän det otvifvelaktigt borde underlätta jordbruksstatistikens framgång, att frågorna till en början inskränktes så vidt

sådant var med ändamålet förenligt, så torde dock ej kunna nekas, att svar på flere af förenämnda frågor skulle vara af stort värde. Antagligen lära sådana ej heller kunna helt och hållet saknas i de årsberättelser, som från Hushållnings-Sällskapen ingå till Kongl. Landtbruks-Akademien. Här af skulle uppmärksamheten kunna ledas på denna fråga: huruvida det är ändamålsenligt, att från Hushållnings-Sällskapen jordbruksredogörelser årligen ingå till 2:ne myndigheter, eller huruvida det ej vore för framgången mera betryggande, att Kongl. Landtbruks-Akademien genom sin särskilda statistiska afdelning öfvertog bearbetandet och utgifvandet af jordbruksstatistiken, i hvilket fall ej blott den myndighet, som Kongl. Akademien åtminstone till en del eger öfver Hushållnings-Sällskapen, utan än mer den speciela sakkunskapen inom Akademien och den rika tillgång å upplysningar, som der förefinnes, synas böra i betydlig mån komma till gagn. Då emellertid denna fråga redan varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, innan uppdrag lemnades åt Statistiska Central-Byrån genom Kongl. Maj:ts nåd. bref af den 3 Mars 1865, och då de berättelser, som till Kongl. Landtbruks-Akademien ingå från Hushållnings-Sällskapen icke lära innehålla något statistiskt material, samt då Kongl. Landtbruks-Akademien representant inom Statistiska Beredningen vid de tillfällen, då fråga härom varit väckt, förklarat sig af flere skäl icke kunna densamma understödja, torde häruti ligga tillräckliga skäl att t. v. icke ifrågasätta någon förändring af hvad i afseende på sättet för jordbruksstatistikens bearbetning blifvit genom nyssnämnda nåd. bref anbefaldt.

Särskilda grenar af jordbruket och landthushållningen såsom t. ex. trädgårdsskötsel, odling af vissa handelsväxter (hvitbetor, tobak, raps m. fl.), smör- och ostberedning, biskötsel, silkesodling m. fl. torde böra uppmärksammas såsom förtjente af utförligare behandling, i den mån den industriela verksamheten dermed vidgas.

2) Skogsskötsel.

Då t. v. uti formulären för jordbruksstatistiken ingå frågor om arealen af skogbärande mark, af skogs-sådd och plantering, skogstillgång, afyttring af skogsalster samt begagnandet af brännrotsmossar, så har detta haft sin anledning uti det egendomliga förhållande, hvaruti skogshushållningen befunnits och ännu befinner sig i Sverige, att nemligen blott till ytterst ringa del någon skilnad gjort sig gällande mellan skogsskötsel

och landtbruk i inskräntare mening. Tvifvelsutan kan detta ej i samma omfång som hittills i längden fortfara, och med dess förändring till ett bättre, till en åt skogsskötseln ensamt för sig mera egnad industri, inträder ock ej blott behovet, utan ock den hittills saknade möjligheten att åt skogshushållningen egna en särskild fortgående statistisk redogörelse. Ombesörjandet af en sådan måste väl då falla på Kongl. Skogs-Styrelsens lott, i följd hvaraf planen för densamma jemväl af denna myndighet komme att utarbetas.

I en sådan plan bör väl, med all den fullständighet och tillförlitlighet, som kan ernås, ingå hvad som nu genom de jordbruksstatistiska uppgifterna endast högst ofullständigt kunnat vinnas. Sålunda t. ex. lokal fördelning och areal af statens, kyrkans, kommuners, boställens, stiftelsers och korporationers skogar, af enskildes, så vidt upplysning kunnat vinnas, om trädslagen, om skogsbeståndens beskaffenhet, värde och förändringar, om hushållningsplaner, underhålls- och vårdkostnader, afverkning till mängd och värde, skogs-sådd och plantering, af-sättning till export m. m.

Med den stora betydelse, som skogshushållningen har för vårt land, synes densamma redan nu väl förtjent att erhålla sitt rum med egen bokstafs följd inom samlingen af Bidrag till Sveriges officiella statistik. Om än häremot kunde invändas, att de statistiska uppgifter, som till en början skulle kunna erhållas, blefve inskränkta inom det relativt ringa omfånget af kronans skogar samt en del bolag eller enskilde tillhörige skogar, som underkastats en rationel hushållning, torde dock början med of-fentliggörandet i den föreslagna formen blifva säkraste medlet att vinna allt större framgång, allt vidsträcktare kunskap.

Möjligen torde ock vissa grenar af förädlingsindustrien, till hvilka skogen lemnar råämne, såsom tjärubrännning, pottaske-, harts- och terpentintillverkning, pappersmasseberedning m. fl. åtminstone i någon mån kunna egna sig att uppmärksammas i sammanhang med redogörelsen för skogshushållningen, så vidt skogstjenstemän i främsta rummet vore i tillfälle att derom vinna värdefull upplysning.

3) *Fiske och jakt.*

Den mängd af författningar, som sedan mer än 200 år utfärdats rörande så väl salt- som färskvattensfisket, ådagalägger tillräckligt den vikt, som fästats vid denna näringsgren. Detta oaktadt måste medgifvas, att vi ännu allt för kännbart sakna

vägledning för omdömet om denna närings hela betydelse för vårt land. Anledningen härtill ligger utan tvifvel deruti, att utvägar till nödiga upplysningars erhållande dels saknats, dels, der de förefunnits eller kunnat beredas, lemnats obegagnade. Den vidsträckta fri- och rättighet, hvarmed vårt land gynnar fiskes idkande af den enskilde, den stora utsträckning, i hvilken fiskes bedrifvande såsom binäring till jordbruk och andra yrken samt till blott husbehof härstädes förekommer, måste lägga nästan öofvervinneliga hinder mot möjligheten att om fiskfångstens belopp och värde m. m. erhålla sådana upplysningar, som kunna anskaffas, der fisket helt och hållet bedrifves såsom en särskild näringsgren och under stränga kontroller öfver dess gång. Men om man ock blott till en ringare del skulle kunna vinna upplysning härutinnan, är dock i detta hänseendet det ofullständiga bättre än intet.

För att icke nämna om andra lands offentliggjorda berättelser rörande fisket, torde det föredöme, Norge nyligen gifvit genom den i serien af dess officiella statistiska berättelser under Litt. C N:o 9 intagna redogörelsen öfver fiskerierna år 1868, vara särdeles värdt att beakta. Ehuru med säkerhet kan förutses, att man väl till en början härstädes måste blifva inskränkt till mera spridda uppgifter, ligger dock i ett börjadt meddelande af dessa det säkraste medlet att bereda ökad tillgång på upplysning. Huruvida här i landet likasom i Norge källor för statistik öfver fisket äfven skulle kunna ifrågasättas från Läns-Styrelser och Kronobetjente, torde väl vara tvifvel underkastadt, men då sedan år 1864 en särskild Fiskeri-Intendent för riket är tillsatt, och denne jemväl har till sitt biträde anställde tjenstemän, torde väl få antagas, att alla tillgängliga upplysningar böra samlas hos denne funktionär och att följaktligen fiskeristatistiken vore att från honom förvänta. Då, såsom ofvan är antydt, det i forna tider rikliga fiske, hvaraf vårt land hade att glädja sig, föranledt en mängd författningar, som gifva anledning till den förmodan, att historiska uppgifter om detta fiske ej heller torde saknas, synes det vara särdeles önskvärdt, om första offentliggjorda redogörelsen för fiskerierna kunde föregås af en inledning, som i korthet framlade ej blott hufvudragen af gällande författningar rörande fisket, utan ock sådana historiska data rörande dess forntid, som kunde finnas tillgängliga och vara förtjenta af uppmärksamhet såsom utgångspunkter för jemförelser.

Vid den Statistiska Kongressens 7:de möte i Haag år 1869 öfverenskoms om en anhållan till samtliga representerade länders regeringar, att åtgärder måtte vidtagas för tillvägabringande och offentliggörande af årliga statistiska redogörelser öfver fisket. Man ansåg, att såsom föremål för dessa redogörelser borde kunna upptagas ej blott *hafsfisket*, utan ock *sötvattensfisket* i floder och sjöar. Beträffande det förra, föreslogs såsom föremål för uppmärksamhet:

- 1) det för hafsfisket använda kapital;
- 2) fiskets bedrifvande;
- 3) handeln med fiskets alster;
- 4) lagstiftningen rörande fisket.

Enär den allmänna handeln vore i hög grad intresserad af tidiga underrättelser om fångstens mängd och beskaffenhet i de fall, då denna är företrädesvis begränsad inom vissa kortare perioder af året, framställdes ock önskan, att de officiella rapporterna härom måtte, så snart sig göra låte, blifva för allmänheten tillgängliga.

Beträffande *flod- och insjöfisket*, framställdes till föremål för den statistiska redogörelsen följande:

- 1) de särskilda slagen af idkadt fiske;
- 2) begagnade fiskebragder;
- 3) priserna å dem;
- 4) årstiden då hvarje slag af fiske egentligen bedrifves;
- 5) antal fiskeriidkare;
- 6) fångstens årliga belopp för hvarje slag;
- 7) medelpriser i friskt tillstånd och i tillstånd af de särskilda preparations- och konserveringsmetoder.

Möjligen skulle ytterligare kunna såsom föremål för uppmärksamhet vid den Svenska fiskeristatistikens bearbetning kunna antydas: antalet och afkastningen af kronofisken, af i öfrigt utarrenderade fiskevatten, ostronbankar, själfångst, fiskodling, förbättringar i konserverings- och beredningsmetoder, trankokning o. s. v.

Då nu Fiskeri-Intendenten uti sina till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förvaltnings-Komité afgifna embetsberättelser redan ådagalagt, att statistiska uppgifter rörande fiskerinäringen i vårt land kunna i ganska vidsträckt omfång anskaffas, att de redan vunna upplysningarna hafva ett högt värde, som gifver ökad vikt åt deras regelbundet fortsatta insamlande, och äfven enskildt meddelat mig, att intet hinder möter för fiskeristatistikens bearbetning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med före-

stående af Kongressen antagna schema, så synes tillräckligt skäl vara förbanden att Fiskeri-Intendentens årsberättelser, i likhet med flera andra förvaltande myndigheters statistiska berättelser, öfverlemnas åt offentligheten såsom en särskild afdelning af den serie, som under titeln Bidrag till Sveriges officiella statistik utgifves.

Likasom för fisket förefinnas för *jagten* sedan mera än 200 år flera författningar, som afse dels skydd för det nyttiga villebrådet, dels utrotande af rof- och skadedjur. De särskilda belöningar, som för detta sistnämnda ändamål genom Stadgan om jagt och djurfång af d. 13 April 1808 först fastställdes att utgå af medel, som skolat redovisas, hafva enligt samma stadgas föreskrift Art. 3 § 21 beredt tillgång till upplysning om antalet af de dödade rofdjur, för hvilka sådana belöningar uttagits. Denna källa för upplysning finnes enligt Nåd. förordningen af d. 16 Mars 1824, rörande öfverflyttning af Öfver-Hofjägmästare-Embetets åligganden på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, numera hos denna sistnämnda myndighet tillgänglig och synes så mycket mer förtjent att fortfarande såsom hittills begagnas, som den bör kunna lemna en god ledning för omdömet i fråga om bestämmandet af premiernas belopp och utsträckning till flere eller färre slag af fällda rofdjur. Då de särskilda länen sinsemellan förete så stora olikheter både i afseende på rofdjurens antal och den skada, som af dem kan utöfvas, är det äfven af vigt att ega tillgång till redogörelser för hvarje särskildt län.

Uppgift om det antal husdjur, som af rofdjuren blifvit dödade, är utan tvifvel af intresse i frågan om det större eller mindre behovet af skyddsåtgärder. I det formulär, som gäller för Läns-Styrelsernas femårsberättelser, äskas ock för hvarje år under perioden meddelande om såväl de fällda rofdjurens, som de af dem dödade husdjurens antal, jemte beloppet af utbetalde skottpenningar och uppskattadt värde af skadan å husdjuren.

Upplysningar öfver jagten af nyttigt villebråd vore utan tvifvel ej mindre önskvärda och skulle säkerligen, derest de kunde erhållas nog tillförlitliga och fullständiga, lemna god ledning för lagstiftningsåtgärder och bidraga till jagtens bättre vård genom spridd insigt om dess lönande beskaffenhet.

Under det man t. v. torde få åtnöja sig med de uppgifter rörande rofdjuren, hvilka nu årligen från Läns-Styrelserna ingå till Kongl. Maj:t och, såsom nämnt är, i sammandrag offentliggöras i femårsberättelserna, synes skäl ej saknas att ifråga-

sätta, huruvida ej Skogs-Styrelsen vore den myndighet, som med största sakkännedomen i ämnet bäst kunde bereda sig tillfälle att jemte redogörelsen för skogsskötseln äfven meddela sådan öfver allt hvad som i afseende på jagten stode att inhemta vare sig genom egne embets- och tjenstemän eller meddelade upplysningar från Läns-Styrelserna och enskilda föreningar, som intressera sig för jagten. Om man alltså antager berättelser af Skogs-Styrelsen komma att ingå i serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik, skulle under ofvanstående förutsättning en afdelning af dem kunna inrymmas åt de upplysningar, som kunde vinnas rörande jagten. Bland sådana synas kunna ifrågasättas: jagtmarker, fridlysta, utarrenderade, arrendebelopp, öfverträdelser af jagtförfattningar, särskilda upplysningar rörande särskilda slag af föremål för jagten (elg, hare, själ, sjöfogel, skogsfogel o. s. v.), vinsten af jagten och handeln med villebråd, personal som sysselsätter sig med jagt såsom näringsfång o. s. v.

4) *Bergshandtering och stenbrott.*

Ingen gren af vår officiella statistik har så höga anor, som den om bergshandteringen, då den enligt Statistiska Komiténs betänkande kan räkna sin början ända från 1625. Då för densamma jemväl redan från början anlitas den speciella vetenskapliga och tekniska sakkunskap, som varit tillgänglig, har denna gren af vår statistik äfven tidigt vunnit en utbildning, motsvarande näringsens stora vikt för landet. Men denna näring torde ock måhända mer än någon annan hafva varit underkastad vexlande åsigtter och inflytelser af många slag. Ett sådant förhållande måste ock åt de statistiska undersökningarna gifva vexlande riktningar.

Då ett lands geologiska bildning bestämmer beskaffenhet och mängd af de naturalster, som utgöra föremål för nu ifrågasvarande gren af statistiken, så synes häraf följa, att i samma mån som denna bildning blir fullständigare känd, tillfällen äfven skulle kunna erbjuda sig att i mer eller mindre utsträckning begagna de geologiska formationernas lokala utbredning för åskådliggörande af tillgången på mineraliska naturalster och det omfång, i hvilket denna tillgång tillgodos göres.

När man, vid försöken att indela näringarne i större grupper för statistisk bearbetning, uppställer bergsbruk och stenbrott såsom en afdelning, skild från den speciella fabriks- och handtverksindustrien, utgår man från en förutsatt skarp begränsning mellan råämne och fabrikat, hvilken, såsom i det föregå-

ende är visadt, icke håller stånd, enär i många fall allt mer och mer förädlingen omedelbart anknyter sig till råämnesextraktionen och beredningen, så att den skilnad, som för statistiskt ändamål kunde vara önskvärd, allt mer försvåras eller omöjliggöres. Att här träffa den rätta medelväg, som tryggar både mot ofullständighet och dubbelräkning, är en svår uppgift, som ej kan lösas utan samband mellan de statistiska arbetena inom både den ena och den andra gruppen.

Om än hufvudföremålet för bergverksstatistiken måste blifva att redogöra för det arbete, som nedlagts på framskaffandet af mineraliska råämnen och det resultat, som deraf vunnits, torde den alltså dock ofta nödgas följa dessa ämnen, vare sig metalliska eller icke metalliska, äfven under den förarbetning, som de undergå å fyndorten för att beredas till afsättning.

Vid den internationela statistiska Kongressens 4:de möte i London uttalades särskildt för nu ifrågavarande gren af statistiken önskan, att behofvet af likformiga formulär till underlättande af internationela jemförelser måtte vinna tillbörligt afseende. Programmet till det 5:te mötet i Wien förelade, såsom förut är anfördt, förslag till formulär med utgångspunkt från skilnaden mellan råämnen och industrialster och indelade gruppen *råämnen ur mineralriket* i 6 klasser, nemligen 1) mineralier, som sökas för sin halt af brännbara ämnen, 2) — för sin halt af metaller och andra enkla ämnen, 3) — af alkalier, syror och andra kemiska föreningar, 4) — såsom byggnadsmaterial, 5) — för färgämnen och andra industriella ändamål, 6) — för konstverk och smycken.

Hvad som rör framskaffandet af dessa mineraliska råämnen kan nu visserligen ej hänföras till någon annan gren af statistik än den, som omfattar bergverksrörelsen, men i och med det samma som en bestämd gräns mellan råämnen och industrialster ansågs ej kunna uppdragas, blef ock en bestämd skilnad mellan statistik öfver råämnesproduktionen och den s. k. industrie manufacturière ohållbar, och det formulär, som vid nämnde möte antogs, skiljer ej heller mellan bergverks- och industristatistik genom någon ämnenas hänvisning till den ena eller den andra.

De olika lagar, författningar och särskilda förhållanden, under hvilka inom olika länder framskaffandet af mineraliska råämnen försiggår, och den större eller mindre förarbetning, som dessa råämnen å produktionsorten undergå, synas deremot

bäst egnade att bestämma omfånget af de statistiska uppgifter, som bergverksindustrien bör åt sig förbehålla.

Då Österrike hör till de länder, der denna industri ej blott nått en hög utbildning utan ock genom en talrik sakkunnig tjänstemannapersonal kunnat noggrannt följas i sin gång och sina resultat, så äro dess årliga berättelser om bergshandteringen förtjenta af mycken uppmärksamhet. De innehålla a) allmänna anmärkningar öfver bergshandteringsens gång och resultat för året, b) lokala utbredningen af skärpningar och grufmål, c) de viktigaste inrättningarna för driften och fortskaffningen samt framstegen i handteringen, d) arbetarepersonalen och dess villkor m. m., e) olyckshändelser bland densamma, f) ömsesidiga hjälpkassornas ställning och verksamhet, g) rörelsens resultat för hvarje särskildt slag af dess föremål, h) samfälda resultaten af bergverksrörelsen, i) afgifter för rörelsen. Att döma af dessa berättelser synes man ock hafva beredt sig möjlighet af redogörelsens inskränkning till den egentliga råämnesproduktionen och sålunda öfverlemnadt redogörelsen för förarbetningen af hithörande produkter åt fabrikationsstatistiken. En så skarp begränsning lärer väl icke vara med svenska förhållanden förenlig, lika litet som dessa torde medgifva så många detaljuppgifter, som i Österrike kunna erhållas. Hufvuddragen af förestående uppställning återfinnas dock i mera sammanträngd framställning i de svenska berättelserna om bergshandteringen, Bidrag till Sveriges officiella statistik, Litt. C. 1858—1868.

I den mån denna handtering har särskildt behof att ledas af vetenskapligt och tekniskt bildade personer, samt från statens synpunkt underkastats kontrollerande uppsigt af offentliga tjänstemän, erbjuder den ock för statistiska redogörelser tillgång till källor, som för flertalet andra industrigrenar svårligen torde kunna uppsökas eller beredas. Så vidt dessa källor för upplysningar det medgifva, kan man alltså af statistiken öfver bergshandteringen i flera hänseenden vänta företräde i fullständighet och tillförlitlighet framför den öfriga industriella statistiken. Beträffande åter de mineraliska råämnena, som framskaffas och bearbetas såsom binäring och hemslöjd jemte dem, som ej äro eller ej alltid varit föremål för inmutning och alltså mer eller mindre undandraga sig möjligheten af en sträng kontroll, har denna gren af statistiken äfven sin svåra uppgift att lösa för att härom kunna meddela upplysning.

5) *Fabriker och handverk.*

Det allmänna schema för insamlande af uppgifter till denna gren af statistiken, hvilket antogs vid den internationela statistiska Kongressens 3:dje möte i Wien år 1857, innehåller, utom specifikation af orten der rörelsen bedrifves, följande frågor, som i de flesta delar hafva sin tillämplighet äfven på statistiken öfver bergshandteringen, nemligen

- 1) om motorer eller drifkraft, a) slag och konstruktion, b) styrka i hästkrafter;
- 2) arbetsmaskiner, ugnar och andra inrättningar för rörelsen, a) slag och konstruktion, b) effekt;
- 3) arbetare, a) efter kön och ålder med hänsigt till hvarje lands lagstiftning rörande minderårighet, b) arbetsdagar under året, c) arbetstimmar på dag, d) aflöning kontant per dag eller in natura med värde, e) välgörehetsanstalter för arbetarne;
- 4) förbrukning, a) af bränsle till beskaffenhet och mängd för motorerna och för arbetsmaskiner, ugnar och andra eldstäder, b) af råämnen till slag, mängd och härkomst;
- 5) industriens alster till slag, mängd och värde.

För att göra detta allmänna schema användbart för alla de olikheter, som förekomma inom de särskilda tillverkningsgrenarna, lemnas för hvar och en af dessa en särskild hänvisning på de närmare bestämmelser och modifikation, som af dess egendomliga förhållanden påkallas.

Möjligheten att under industriens oafslutliga utveckling kunna lemna sådana speciella hänvisningar för särskilda yrken, att värdefulla upplysningar derigenom skulle kunna vinnas, utan att industriidkarens rätt trädde för nära eller hans beredvillighet minskades, synes dock helt och hållet hvila på den förutsättning, att anordningarna för primäruppgifternas insamlande skulle utgå från och verkställas af personer med erforderliga specialkunskaper, och att dervid skulle förfaras med all den grannlagenhet och riktiga uppfattning af statistikens ändamål, hvars stora vikt i det föregående blifvit ådagalagd såsom yttersta vilkoret för framgång.

Under denna förutsättning torde visserligen förestående schema kunna bereda grundläggning för en industristatistik, som för både det allmänna och den enskilde lemnade all önskvärd ledning. Möjligen skulle dock kunna ifrågasättas upplysning

äfvén om det i fabriks-inrättningen nedlagda kapitalet, om transportmedlen för råämnén och fabrikater samt om afsättningen.

Om man åter saknar utvägar att, vid begagnandet af äfvén ett fullständigt *allmänt* schema, genom mellankomsten af speciela tekniska insigter bereda sig säkerheten af dess rätta tillämpning på hvarje särskildt slag af industri, så torde man svårligen kunna undgå faran, ej mindre af så heterogena ämnens sammanförande under samma rubrik, än af så felaktiga uppgifter, att ändamålet i mer eller mindre mån förfelas. Att utan anlåtande af specielt tekniskt sakkunnig personal kunna tillvägbringa en tillfredsställande industriell statistik synes sålunda ej möjligt. Om så är förhållandet, så torde det alltså vara af största vikt, att statsmakterna egna omtänka åt detta behöfs fyllande.

Såsom redan i föregående afdelning om bergshandteringen är antydt, erfordras en stadgad områdesfördelning mellan föremålen för denna och för den industriella statistiken i inskränkare mening, så att utelemnande eller dubbelräkning må förekommas. Detta gäller ock beträffande de grenar af statistiken, som hafva till föremål råämnesproduktion ur växtriket (med hänsigt t. ex. till brännvin, socker, stärkelse, tjära o. s. v.) så väl som ur djurriket (ull, hudar o. s. v.).

Från synpunkten af *tillverkningsbeloppens* mängd och värde ensamt för sig synes för den industriella statistiken ingen vikt ligga på skilnaden mellan tillverkning drifven såsom fabrik, handverk eller husslöjd, och äfvén om man utgår från *tillverknings sättet* med större eller mindre anlåtande af människokraft eller mekaniska hjälpmedel o. s. v., synes vigten och möjligheten af en sådan skilnad ej kunna vidhållas. Den blir dock i verkligheten en störande nödvändighet så länge utvägar saknas, att om handtverks- och husslöjden erhålla de statistiska upplysningar, som i afseende på fabriks-inrättningar vunnit en viss häfd.

Men då man om handtverkeriernas rörelse saknar alla uppgifter, utom den mer eller mindre ofullständiga förteckningen öfver antalet handtverksidkare, och för husslöjden eger tillgång till sådana blott rörande en eller annan gren, samt hithörande tillverkningsvärde och arbetskraft sålunda ej komma att ingå i slutsummorna för riket, måste dessa summor följaktligen utfalla långt under verkligheten.

En näring, som enligt nu gällande lagstiftning synes tillhöra fabriksområdet, men enligt samma lagstiftning står under särskild kontroll, nemligen *bränvinstillverkningen*, tyckes i följd af denna sin isolerade ställning oftast undgå medräkning i industriella tillverkningsvärdet för riket. Detta skulle säkerligen ej så lätt kunna inträffa, derest Bränvins-Kontroll-Byråns berättelser inrymdes i serien af Bidrag till rikets officiella statistik.

Då dessutom för en stor mängd af Sveriges fabriker annan upplysning om tillverkningsvärdet saknas, än den, som genom Läns-Styrelserna och Magistraterna meddelas enligt sådana fabriksidkarnes egna uppgifter, som blifvit lagda eller kunna läggas till grund för beskattning, så äger Kongl. Kommerce-Kollegium fullt skäl att fästa uppmärksamhet derpå, att dessa uppgifter såsom verkliga värdemätare icke kunna hafva någon officiell egenskap.

I sammanhang härmed torde ej heller böra förbises frågan, huruvida ej jemte möjliga försök, att ernå fullständigare och tillförlitligare uppgifter till den industriella statistiken, äfven kunde göras någon ändamålsenlig förändring i dess traditionella bearbetning både medelst årliga berättelser från Kongl. Kommerce-Kollegium och femårsberättelser från Läns-Styrelserna, och om man räknar noga äfven medelst den detaljerade yrkesfördelning, som vid de allmänna folkräkningarna äskas och hvars resultat sedermera offentliggöres. Derest dessa olika redogörelser utvisade full öfverensstämmelse, skulle behovet vara fylldt med blott den, till hvilken de omfångsrikaste materialerna sammanflyta hos Kommerce-Kollegium. När de åter ådagalägga brist på öfverensstämmelse, utan att orsaken härtill kan tillfredsställande förklaras, så kan ifrågasättas, huruvida gagnet af alla tre motsvarar det derpå nedlagda arbetet.

Hvad beträffar den detaljerade fördelning af de industriella yrkena, som kan vinnas vid de allmänna folkräkningarna medelst utdrag ur presterskapets s. k. husförhörlängder, så är denna källa alltför litet egnad att gifva en tillförlitlig och fullständig förteckning på de i hvarje slag af industriell verksamhet sysselsatta personerna, då exempelvis de så ofta förekommande yrkesbenämningarna "fabrikör", "handtverksmästare", "gesäll", utan vidare specifikation härom ej lemna någon upplysning och dessutom fortfarande användas för dem, som längesedan upphört med yrkesdrift. Folkräkningsresultaten egna sig alltså endast till behöflig upplysning om antal och proportioner af

samtliga de *stora grupper*, som omfatta hela befolkningens tjenste-, yrkes- och näringsverksamhet.

Om man är ense derom, att den industriela statistikens värde betingas af den speciela tekniska insigt, som legat till grund för primäruppgifternas insamlande och granskning, så följer häraf, att med de medel för dessa uppgifters anskaffande, hvilka f. n. stå Läns-Styrelserna till buds, dessa Styrelser väl icke kunna fylla fordringarna i afseende på den verkliga fabriks-industrien. Genom Kronobetjenings lokalkännedom torde på denna väg högst kunna beredas den upplysning öfver husslöjden, hvartill annan utväg saknas.

Om deremot den centralmyndighet, hos hvilken upplysning om industriens tillstånd inom vårt land skall sökas, blefve satt i tillfälle att genom anlitande af tekniskt bildadt biträde ordna fortgående industriela statistiska uppgifters insamlande, om ock till en början blott beträffande de viktigaste industrigrenarne, borde man kunna hoppas ej blott att om dessa erhålla allt fullständigare upplysning, utan ock att efterhand gifva väckelse och riktning för bättre iakttagelser rörande den öfriga industriela verksamheten.

Att det upplysta allmänna vettet inom vårt land söker och har behof af tillförlitlig ledning för omdömet om vår industriela verksamhets ståndpunkt, torde väl vara obestridligt. Under sådant förhållande torde väl ock kunna motses beredvilighet att möjliggöra tillfredsställande svar på härför erforderliga frågor, så vidt sådant ske kan. Den väg, som i afseende på fiskerihandteringen i senaste tider blifvit beträdd medelst sakkunnig personals anställande för upplysningars inhemtande, synes ej böra lemnas ouppmärksammas, såsom utgörande ett exempel på lyckligt begagnad utväg att förbereda och anskaffa upplysning på samma gång, som att tillbjuda goda råd åt dem, som önska sådana.

De antydningar om *husslöjd*, hvilka lemnas dels i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, dels uti Hushållnings-Sällskapens jordbruksstatistiska redogörelser, äro ännu allt för fragmentariska för att förtjena namnet af bidrag till statistik i ämnet, men den uppmärksamhet, som under senaste tider fästats på vigten af husslöjden och dess uppmuntran, kan möjligtvis gifva en väckelse åt omtanken att i främsta rummet vinna upplysning om de orter, som idka sådan, om de slag deraf, som företrädesvis tillhöra hvarje ort, samt den ståndpunkt, hvarpå de befinna sig, och de medel, hvarigenom de ändamåls-

enligt skulle kunna främjas. Arbeten af beskaffenhet sådan som Eilert Sundts om husfliten i Norge borde i sådant syfte blifva för oss högst välgörande förberedelser för att på samma gång vinna och sprida kunskap och intresse.

6) *Varuomsättning och transportindustri.*

Redan vid den internationela statistiska Kongressens första möte i Brüssel år 1853 utarbetades och antogs en plan för *handels- och sjöfarts-statistiken*, hvilken vid det nästföljande mötet i Paris år 1855 blott till ringa del förändrades och i hufvudsaken var af följande innehåll:

- 1) Allmän öfversigt öfver handelsrörelsen under året.
- 2) Varuomsättningen bör redovisas särskildt med hänsigt till:
 - a) den s. k. commerce général, eller hela varuomsättningen med andra länder, utan särskild hänsigt till landets egen produktion eller konsumtion;
 - b) den s. k. commerce spécial, eller varuomsättningen för landets egen konsumtion;
 - c) transitorörelsen;
 - d) nederlagsrörelsen;
- 3) Varuomsättningen bör vidare redovisas:
 - a) efter in- och utförsel landvägen samt på insjöar, floder och kanaler;
 - b) efter in- och utförsel på hafvet

1) genom inländska	}	fartyg.
2) » utländska		
- 4) Redogörelse bör lemnas särskildt för hvart och ett bland de länder, från hvilka varorna ankomma och till hvilka de afgå, samt derjemte upplysa:
 - a) om deras slag och mängd, vare sig efter vikt, mått eller stycketal, med närmande så mycket som möjligt till likformighet i beräkningen de särskilda länderna emellan;
 - b) om deras värde med angifvande af de följda grunderna för värdesbestämmelsen;

börande angifvandet af mängd och värden ske blott i hela tal och tiondedelar och i skilda kolumner upptaga så väl det stabla officiella, som det föränderliga värdet, och från värdet å införda varor afräknas införselstullen, för hvars beräkningsgrunder och hela belopp bör särskildt redovisas.
- 5) Såsom önskvärdt framhållles slutligen:

vinnandet af upplysning om den varuomsättning, som

genomförande kräver medel och utvägar, som säkerligen ej öfver allt i lika grad stå till buds.

Såsom i det föregående är antydt, och af de svenska berättelserna om *utrikes handel och sjöfart* samt *inrikes sjöfart och handel* ådagaläggas, måste källor här sökas från flera håll såsom Kongl. Norska Regeringen, Kongl. General-Tullstyrelsen, Konsulsberättelser till Kongl. Kommerce-Kollegium, uppgifter från Läns-Styrelser och Magistrater, Börser, m. fl.

Att handels- och sjöfarts-statistiken för näringslivet har en stor omedelbar praktisk vikt, ådagaläggas tydligt af det myckna arbete, som i alla civiliserade länder nedlägges på dess utbildning, och att denna utbildning fortgår i den riktning, att det ena landet må kunna vinna upplysning om det andras handels- och sjöfartsförhållanden, är en naturlig följd af denna närings internationela beskaffenhet. Då man ser frukterna här af framträda i allt digrare volumer af statistiska berättelser ej blott för år utan äfven för kortare tidrymder, för kvartaler och månader, så blir man snart öfvertygad om det stora behof af samverkande arbetskrafter, som måste fyllas för att vinna ändamålet. Det är från denna synpunkt, som den redan i det föregående vidrörda frågan om en ändamålsenlig arbetsfördelning möjligen torde vara förtjent af särskild uppmärksamhet.

Kongl. General-Tullstyrelsen synes till Kongl. Kommerce-Kollegium lemna uppgifter om varu-införsel och -utförsel, om tulluppbörden vid hvarje tullkammare, om antalet och lästetalet af de från utrikes orter med last ankomna och till utrikes orter afgångna fartyg, om antalet och lästetalet af de med last eller i barlast ankomna Norska och fremmande fartyg.

Deremot synes (Bidrag Litt. F, tab. N:o 1,) beräkningen af tullinkomsterna för hvarje särskild artikel vara i Kongl. Kommerce-Kollegium gjord utan fullständig tillgång till nödiga upplysningar.

Med fästad uppmärksamhet på den ofvan angifna grunden för samlandet af Bidrag till Sveriges officiella statistik, att nemligen för hvarje särskild gren af den officiella statistiken uppgifterna böra insamlas och bearbetas af den centrala myndighet, till hvars verksamhetsområde ämnet hör, synes det vara fullt skäl att ifrågasätta öfverflyttning på Kongl. General-Tullstyrelsen af statistisk redogörelses utarbetande öfver samtliga förenämnde dess embetsverksamhet tillhörande föremål.

Genom en sådan fördelning synes kunna vinnas tillgång på upplysning i enlighet med kongress-schemat om sjöfarten

för hvarje särskild hamn, om varuomsättningen medelst in- och utförsel, transito och nederlag likaledes för hvarje särskild hamn, så väl som landvägen från Norge, om tulluppbörd samt influtne fyr- och båk-, nederlags- och transito-afgifter och lastpenningar äfvenledes för särskilda hamnar, om drawback, samt om de under året timade förändringarne i tullsatser, om den olofliga varuinförseln o. s. v.

Denna öfverflyttning torde ock bäst tillgodose ett annat redan erkänt behof, nemligen det af tidiga underrättelser om import- och export-qvantiteterna, för hvilket behofs fyllande månadsöfversigter redan börjat af Kongl. General-Tullstyrelsen offentliggöras i Post- och Inrikes-tidningar.

Om man sålunda tänker sig att, jemte de i Post- och Inrikes-tidningar meddelade månadliga öfversigterna af de förnämsta in- och utförsels-artiklarne, Kongl. General-Tullstyrelsen kunde sättas i tillfälle att särskildt för samlingen af Bidrag till Sveriges officiella statistik från trycket utgifva qvartalsredogörelser öfver förenämnde dess förvaltnings område tillhörande ämnen, så borde härigenom ej blott handelsn och sjöfartens anspråk på tidiga upplysningar kunna tillfredsställas, utan ock en väsentlig lättnad beredas Kongl. Kommerce-Kollegium för utarbetandet af dess årsberättelse om handelsn och sjöfartens resultat.

I fråga om *utrikes handel och sjöfart* synes den föreställning sjelfmant erbjuda sig, att de särskilda ländernas statistiska redogörelser i ämnet borde tjena till ömsesidig belysning och kontroll, så att t. ex. det varuslag och den varumängd, som uppgifves utförd från ett land till ett annat, borde finnas uppgifven såsom införd till det senare, att de fartyg, som utklarerats från ett land till ett annat, i allmänhet borde finnas inklarerade i det senare landet, att uppgifterna om lästetalet borde från afgångs- och ankomstorterna förete samma belopp o. s. v. Denna föreställning ligger utan tvifvel till grund för det allmänt väckta sträfvandet att tillvägabringa sådan likformighet i både innehåll och form af de handelsstatistiska redogörelserna, hvarigenom jemförelser må kunna underlättas. Närmast ligger en sådan jemförelse mellan Sverige och Norge.

Norska tabellerna redovisa för de införda och utförda varorna i grupper ordnade efter likartad beskaffenhet, användning o. d. samt efter vikt, och för de sjöledes inkomna efter fartygets lästetal; de Svenska efter alfabetisk ordning och dels efter stycketal, mått och vikt, dels i penningevärde.

Norska tabellerna göra en skilnad mellan utförseln af inhemska varor och af sådana utländska, som inkommit men inom landet ej förbrukats, samt transiterade varor, hvilken specifikation i sistnämnde tvenne hänseenden blott till en del återfinnes i Svenska tabellen öfver reexporterade varor.

Norska tabellerna uppgifva *specifikt* för inkomna och utgångna varor ej blott tullen, utan ock värdet, hvarom den Svenska berättelsen lemnar blott summarisk upplysning.

Norska tabellerna öfver *kreditupplagsbehållning* samt in- och utförsel *månadsvis* saknas i Svenska berättelsen, till en del såsom följd af olikhet i gällande tull-lagstiftning.

Norska berättelsen rörande införseln från och utförseln till hvarje särskildt land redogör i särskilda tabeller specifikt för både varumängden och värdet ej blott för hela riket utan för de särskilda tullstationerna, då Svenska berättelsen behandlar dessa ämnen mera summariskt för hela riket och med mindre fästadt afseende på specifikation af värden.

Norska berättelserna angifva hela uppbörden vid hvarje tullstation, de Svenska blott egentliga tullinkomster vid sjötullskamrarne.

Norska sjöfartstabellerna upptaga för hvarje tullstation antalet, lästetalet och nationaliteten af ankomna och afgångna lastade och barlastade fartyg med specifikation af orten hvarifrån och orten hvarthän, hvarjemte särskild detaljerad upplysning lemnas om ångfartygstrafiken, på grund af hvilka detaljerade redogörelser flera öfversigter och kombinationer kunnat göras än i de Svenska redogörelserna.

I dessa sistnämnda saknas ock den utförliga redogörelse öfver *fraktfarten* under egen flagg, som gifver så högt värde åt den Norska redogörelsen, så väl som uppgift om skeppsfarten inom hvarje konsuls-distrikt och på de förnämsta utländska hamnarne.

Den Norska årsredogörelsen för handelsflottans numerär samt ökning och minskning jemte skeppsbyggeriets resultat är ock vida utförligare än den Svenska.

Sammanställningen för hvarje särskildt land af införsel, utförsel och sjöfart erbjuder i den Norska berättelsen en särdeles lätt öfversigt.

I Norska berättelsen saknas uppgift om vaxelslut i främmande myntslag och om börspriserna.

Så länge grunderna för värdesbestämmelser af in- och utförsel äro olika i olika länder, så följer häraf, att uppgifterna

om värdet af hela in- och utförseln måste blifva olika. Såsom exempel tillåter jag mig anföra, huruledes värdet af år 1867 från Sverige *utförda varor* är beräknadt i varuomsättningen med Norge:

i Svenska berättelsen till.....	3,611,000 R:dr.
i Norska » »	4,940,876 »
i varuomsättningen med Hamburg:	
i Svenska berättelsen till.....	1,362,000 »
i Hamburgska » »	1,515,047 »
i varuomsättningen med Nederländerna:	
i Svenska berättelsen till.....	4,432,000 »
i Nederländska » »	8,037,228 »
i varuomsättningen med Storbritannien:	
i Svenska berättelsen till.....	62,533,000 »
i Engelska » »	85,617,054 »
i varuomsättningen med Frankrike:	
i Svenska berättelsen till.....	18,306,000 »
i Franska » »	32,250,818 »

Värdet af de år 1868 från Sverige *utförda varor* är i varuomsättningen med Norge beräknadt:

i Svenska berättelsen till.....	4,721,000 R:dr.
i Norska » »	6,142,912 »
med Nederländerna:	
i Svenska berättelsen till.....	5,552,000 »
i Nederländska » »	9,754,635 »
med Storbritannien:	
i Svenska berättelsen till.....	58,193,000 »
i Engelska » »	79,161,022 »

Värdet af de år 1867 från Norge till Sverige *införda varor* är åter uppgifvet:

i Svenska berättelsen till.....	7,415,000 R:dr.
i Norska » » (med frakt).....	6,827,944 »
från Nederländerna:	
i Svenska berättelsen till.....	4,353,000 »
i Nederländska » »	3,803,646 »
från Storbritannien:	
i Svenska berättelsen till.....	28,552,000 »
i Engelska » »	25,203,726 »
från Frankrike:	
i Svenska berättelsen till.....	4,170,000 »
i Franska » »	3,820,380 »

Värdet af de år 1868 från Norge till Sverige *införda varor* är uppgifvet:

i Svenska berättelsen till.....	5,900,000 R.dr.
i Norska " " (utom frakt o. transito)	4,627,904 "
från Nederländerna:	
i Svenska berättelsen till.....	4,253,000 "
i Nederländska " "	3,978,384 "
från Storbritannien:	
i Svenska berättelsen till	25,229,000 "
i Engelska " "	21,774,960 "

Dessa exempel torde vara tillräckliga att ådagalägga den stora uppgift, som handels- och sjöfarts-statistiken har att lösa för att genom upplysning om verkliga anledningarna till så stora skiljaktigheter undergräfvat stöden för alla de hugskott, som inbilla sig kunna med siffror utan vidare granskning och sakkännedom, lånta ur de statistiska berättelserna, beräkna s. k. handelsbalanser, och på grund af sådana beräkningar påyrka lagstiftningsåtgärder.

Då all varuomsättning betingas af tillgång å ena orten och behof å den andra, så måste häraf följa, att varupriset i allmänhet å senare orten utfaller högre än å den förra. Men oafsedd den skilnad i beräkningarna, som häraf och af transportkostnader m. m. måste uppstå, torde det vara af särdeles vikt, att ej sammanföra i samma beräkning värdet af den införsel, som afser förbrukning inom landet med den, som ej till förbrukning ifrågakommer, och att genom åtskiljande af dessa båda slag söka bereda verklig upplysning för hvarje land om den införsel, som det för egna behof påkallar och som utgör den verkliga mätaren af dess förmåga att genom sin näringsverksamhet upprätthålla sin konsumtion.

En kort öfversigt öfver gällande författningar, som hafva inflytelse på omdömet om de olikheter, hvilka kunna förefinnas härstädes mot i andra länder, med hvilka Sverige står i handels- och sjöfartsförbindelser, är för handels- och sjöfartsstatistiken af icke mindre vikt än för andra statistiska redogörelser, hvadan meddelandet af dylika öfversigter är ett önskningsmål gemensamt för dem alla.

Då erfarenheten tyckts ådagalägga, att flerstädes de för handels- och sjöfarts-statistiken behöfliga upplysningarna rörande varuquantiteter och -värden saknade önskvärd tillförlitlighet, fästades vid statistiska Kongressmötet i Haag år 1869 uppmärksamhet på behofvet af rättelser härutinnan. Der uttalades lika-

ledes den önskan, att från vederbörande regeringars sida måtte vidtagas åtgärder för införande af likformighet i klassifikation och nomenklatur af de varor, som utgöra hufvudsakliga föremålen för de handelsstatistiska redogörelserna.

På sätt i det föregående flerstädes är anmärkt, hafva de här ofvan yttrade åsikter och förslag intet annat anspråk än att komma under granskning af den speciela sakkunskap, som förutsättes nödig för att rätt bedöma vidden af de önskningar, som med hänsigt till förhandvarande utvägar för deras fyllande skulle kunna ställas på vår handels- och sjöfarts-statistik.

Att för statistiska uppgifters erhållande följa den *inrikes varuomsättningen*, när denna ej genom restriktiva kontroller såsom accis o. d. är mer eller mindre öfvervakad, möter säkert ööfvervinneliga svårigheter. De farleder, som för denna omsättning här i landet begagnas, erbjuda dock flera tillfällen att i detta hänseende erhålla upplysning, om ock strängt taget genom lån från det område, som tillhör den speciela statistiken öfver transportindustrien.

Såsom föremål för uppgifter till statistiken öfver *inrikes sjöfart och handel* synes man sålunda här förslagsvis kunna uppställa varutransporterna mellan kusthamnarna, å floder, insjöar och kanaler, hvilket derjemte bör innebära redogörelser för den handelsflotta, seglande och ångfartyg, hvilken härtill varit använd, vidare antalet idkare af handelsyrket i hvar och en af de klasser, som af handelsordningen äro fastställda, så väl som af inrikes sjöfarande, särskildt bland stads- och landtbefolkning, samt, i saknad af andra utvägar för bedömande af rörelsens storlek, åtminstone taxeringsbeloppen för de handelsidkande.

I afseende på de förändringar, som efterhand försiggått i sättet för varuomsättningen inom landet, synes en öfversigt af *marknadernas* antal, marknadsplatser och -tider, samt i vissa fall de särskilda föremålen för särskilda marknader, kunna erbjuda intresse.

Antalet *konkurser* och urarfvamål finnes numera uppgifvet i Justitie-Statsministerns underd. årsberättelser (Bidrag till Sveriges officiela Statistik, Litt. B). Ämnet har dock äfven sin nära beröring med handelsstatistiken. Vid senaste internationela statistiska Kongressens möte i Haag fästades ock uppmärksamheten på önskvärdheten, att statistiska redogörelser öfver konkurser måtte bland annat kunna upplysa om det slag af affärsverksamhet, som varit i fråga, om beloppen af aktiva och passiva, om utredningstidens längd, om beloppet af dividend, om

förlikning genom ackord, om rörelsens återöppnande o. s. v. Det stora intresse, som handelsverlden har i dessa frågor, torde möjligen kunna begagnas för att erhålla åtskilliga upplysningar, som det skulle vara svårare att på annan väg ernå.

Då varuomsättningen är beroende ej blott af tillgängliga transportvägar och -medel, utan ock af de *afgifter*, som den måste vidkännas för begagnandet af dessa vägar och medel, synes man ej sakna skäl för den önskan, att handelsstatistiken kunde i större eller mindre mån upplysa om beloppet af dylika afgifter enligt de taxor och beräkningsgrunder, som för dem äro gällande.

Häraf ledes åter uppmärksamheten på behovet af en fullständig och noggrann kännedom om alla de sjöväga transportleder och hamnar, som varuomsättningen kan begagna, det tillstånd, hvaruti dessa sig befinna, och den verksamhet, som äger rum för deras förbättrande m. m. I sådant hänseende synes man kunna såsom ett önskningsmål framställa en öfversigt af de för den allmänna varuomsättningen begagneliga inrikes vattenkommunikationslederna å insjöar, floder och kanaler, jemte de upplysningar rörande hvar och en särskild af dem, som för rörelsen kunde vara af vikt, såsom djuplek, hamnar och lastageplatser m. m.

Om man såsom utgångspunkt ägde en sådan öfversigt ofentliggjord, skulle såsom tillägg till densamma efterhand kunna meddelas upplysning om sedermera timade förändringar.

Fortgående iakttagelser rörande den tid af året, som de inrikes sjöväga farlederna varit för is oförhindrade till begagnande, synas ock vara af vikt.

Åtskilliga upplysningar i ofvanstående frågor förekomma redan i några Konungens Befallningshafvandes femårsberättelser. Om de fortfarande böra der ingå och ej komma att utgöra föremål för någon annan af Seriens statistiska berättelser, synes alligandet att fullständigt upplysa om allt hvad hit hörer böra bestämmas såsom gemensamt för *allu* Läns-Styrelser femårsberättelser.

Varuomsättningens och transport-industriens risker vid befordring så väl till *sjös* som till *lands* skulle möjligen ock kunna uppställas såsom ett föremål för den nu ifrågavarande grenen af den officiella statistiken. Redogörelser för sjöskador å Sveriges kuster samlas nu i Kongl. Förvaltningen af Sjöärendena och

meddelas Kongl. Maj:t årligen i sammandrag. De å farleder inom riket å insjöar, floder och kanaler timade sjöskadorna äro mig veterligt ej föremål för någon offentlig redogörelse och torde vara af ringa betydelse.

Med varuomsättningen stå *priserna* i närmaste samband. Frågan om statistik öfver priser och arbetslöner intog en framstående plats vid den internationela Kongressens 4:de möte i London år 1860, och detta så mycket mer, som samtidens störste forskare i denna riktning lifligt deruti deltog och åt den samma gäfvo en omfattning, vida större än som för den officiela statistiken kan ifrågasättas och alltså måste falla inom den speciela forskningens monografiska bearbetning. Följden häraf blef ock den, att vid 5:te mötet i Berlin år 1863 hela den ända till 1400:talet förslagsvis utsträckta historiska undersökningen om priserna m. m. ansågs tillhöra den historiska forskningens område, och att statistiken borde inskränka sina bemödanden till samlandet från de bästa källor af prisuppgifter, sådana de för samtiden äro tillgängliga, rörande de till näringsmedel använda sädesslagen, brödet i städerna, potatis, ärter, bönor, kött och fisk af de vanligast begagnade slagen, mjölk, smör, ost, ägg, öl, vin, brännvin, kaffe, the, koksalt, socker, tobak, ull, bomull, hampa, lin, ved, torf, stenkol, lysoljor, särskilda metaller o. s. v., hvartill skulle kunna läggas kreatur efter lefvande vigt, hö, halm, tegel m. m.

För Sverige med sin långa geografiska utsträckning och olikartade fysiska och klimatiska beskaflenhet har frågan om priserna å de förnämsta förbrukningsartiklarne sin egna betydelse både med hänsigt till de stora olikheter, som här måste förefinnas emellan priser inom olika landsdelar, och de svårigheter, som måste uppstå i fråga om medeltalsberäkningar vid så stora prisvexlingar. Det vill här synas, som en statistik öfver priser endast under det vilkor kunde blifva möjlig och gagnelig, att den upprättas nästan för hvarje län särskildt, äfvensom för vissa olika årstider. En sådan erbjudes till någon del i de årliga markegångssättningarna, men sannolikt har handelsverlden behof af helt andra data. Huruvida icke sådana i större eller mindre mån skulle kunna af handelsstatistiken anskaffas, torde alltså böra ifrågasättas.

Såsom i det föregående är antydt, sammanfaller statistiken öfver transportindustrien till en stor del med sjöfartsstatistiken. I sammanhang härmed torde alltså vara lämpligast att här äfven egna uppmärksamhet åt öfriga frågor, som beröra statisti-

ska redogörelser öfver hvad som med transportindustrien kan stå i mer eller mindre direkt samband.

Här möta i främsta rummet nutidens förnämsta transportmedel *jernvägarne*. Beträffande dessa, så vidt de varit statens tillhörighet, har det legat i sakens natur, att statistik öfver deras verksamhet måst blifva årsbarn med deras tillvaro. Den fortgående årliga redogörelse öfver Statens jernvägstrafik, som under Litt. L. från och med året 1862 ingår i serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik, omfattar alltså i en återblick tiden från och med året 1856. Först från och med året 1865 upptager denna redogörelse summariska resultat af rörelsen å några staten icke tillhöriga jernvägar, hvilka till allt större antal och fullständighet upptagas i följande årens berättelser.

Den rika erfarenhet, som i många andra länder samlats rörande jernvägarne, måste hafva till följd att, när frågan om statistiska redogörelser för detta transportmedel förekom till öfverläggning vid den internationela statistiska Kongressens möten, den skulle erhålla en behandling, som sökte uttömma ämnet från alla synpunkter. Det skulle här och från min sida leda till en allt för stor och äfven obefogad vidlyftighet, att återgifva det utförliga schema för jernvägsstatistik, hvilket vid mötet i Paris år 1855 antogs under en mängd särskilda hufvudtitlar, såsom: 1:o) förvaltnings- och finansiell organisation, 2:o) finansiella ställningen vid räkenskapsårets slut, 3:o) anläggningens tekniska förhållanden i alla detaljer, 4:o) rörliga materielen, 5:o) årskostnaden, 6:o) driftresultaten i alla detaljer, o. s. v.

Vid mötet i London år 1860 lades en särskild vikt på tillvägabringandet af likformigt uppställda redogörelser öfver jernvägsanläggnings- och drift-kostnaderna.

Mötet i Berlin år 1863 framhöll den stora vigten för statistiken öfver varuomsättningen deraf, att för vissa af de förnämsta varuslagen upplysning kunde vinnas om de riktningar, uti hvilka transporterarna å jernvägarne gått från vissa afsändnings- till destinations-orterna. De hithörande varuslagen beständes till följande, nemligen: byggnadsmateriel af trä, färgträd, kaffe, de särskilda sädesslagen, stenkol och cokes, bomull, hudar, tackjern, jernmanufakturvaror, andra manufakturvaror, garnsorter, oljor, ull, maskiner och maskindelar, mineralier, stenarter, cement, bly, hartz, socker, tobak, i blad och stjolk, viner, zink. När man lyckats vinna de upplysningar, som med denna önskan äro afsedda, har man möjligheten gifven att på kartografisk väg lätt åskådliggöra de riktningar, som både råämnen och fabrikater

följa för att hinna de ställen, der de omhändertagas af förädlingsindustrien och handeln. Dylika kartografiska uppställningar tilldrogo sig ock vid Kongressens senaste möte i Haag år 1869 en stor uppmärksamhet. En blick på dem utvisade t. ex. för till Tyskland infördt stenkol både riktning och mängd af dess spridning genom landet, likasom för det inom Tyskland brutna stenkålet samma förhållande från extraktionsorten. Behovvet att åskådliggöra den riktning, som bland annat de Svenska bergverksalstren söka och begynna från produktions- till afsättningsorten, har i vårt land funnit ett uttryck i kartor, som H. Mit vår nu regerande Konung redan för omkr. 20 år sedan sjelf bearbetade, men som icke erhållit någon större of-fentlighet.

Jernvägsnätet, som nu på både allmän och enskild bekostnad breder sig ut öfver allt större områden af landet, blir ock ett allt viktigare transportmedel. Det synes alltså vara förtjent af uppmärksamhet, att i tid åtgärder vidtoges, genom hvilka sådant samband kunde vinnas mellan de särskilda jernvägsstyrelserna, att derigenom förbereddes en möjlighet af så beskaffad öfversigt öfver trafiken, att det ifrågavarande ändamålet kunde ernås.

Samma vikt, som uppgifterna om mängd och slag af varor hafva för handels- och sjöfartsstatistiken, hafva de äfven i afseende på transportererna å jernvägar. Den önskan, som vid statistiska Kongressens möte i Haag år 1869 uttalades för tillvägbringandet af likformighet i nomenklatur och klassifikation af varutransportererna å jernvägarna, är alltså väl berättigad.

Beträffande *postverket* hafva statistiska årsredogörelser redan från och med året 1864 ingått i serien af Bidrag till Rikets officiella statistik under Litt. M. Den första af dessa har derjemte genom en historisk öfversigt öfver postväsendets hela utveckling i vårt land beredt en särdeles värdefull utgångspunkt för omdömet.

Ännu tidigare, eller från och med år 1861, hafva årsberättelserna om *telegrafväsendet* intagit sitt rum under Litt. I. uti bidragen till Sveriges officiella statistik.

Vid statistiska Kongressens möte i Paris år 1855 öfverenskomms om en plan för statistiken öfver telegraferna.

Då den upptager en mängd speciela tekniska förhållanden, torde den här få förbigås med en blott hänvisning till dess tillvaro för sakkunniges granskning.

Rörande de äldsta landväga kommunikations-medlen och -sätten, de *allmänna vägarna* och hvad dermed sammanhänger såsom skjutsningsväsendet, hafva fortgående statistiska uppgifter enligt fastställda formulär först från och med femårsperioden 1856—1860 blifvit tillgängliga uti Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Dessa formulär äska uppgifter särskildt för allmänna landvägar, häradsvägar och socknevägar, om längden i det hela, så väl som om längden af de för skjutsning vid femårsperiodens slut indelade vägarne, om fulländade och afsynade nya, så väl som om omlagde eller betydligt förbättrade äldre vägar under qvinqvenniets lopp, om kostnaderna särskildt af stats- och särskildt af kommunal-medel för fulländade nya och för omlagde eller betydligt förbättrade vägar under nämnde periods lopp, om antalet vid periodens slut af samtliga gästgifverier, så väl som af dem, der entreprenadskjuts blifvit införd, samt om antalet under hvarje år utgångne hästar så väl till kungs- och kronoskjuts, som till gästgifveri-, håll- och reservskjuts.

Det formulär för statistik öfver allmänna vägar, hvilket vid statistiska Kongressens möte i Paris år 1855 antogs, utgår till största delen från förutsättningar af sådana förhållanden, som äga rum i åtskilliga andra länder, men för det mesta äro för Sverige främmande. Jag tillåter mig dock anföra några grunddrag deraf. Med modifikationer för vägar af olika slag, äskades uppgifter om vägens riktning genom särskilda administrativa afdelningar af landet, längd i det hela, så väl som af stenlagda, macadamiserade m. fl. slags vägar, bredd i det hela, så väl som af körbanor och trottoarer m. m., maximum af lutningsförhållanden, nyanläggningskostnad, underhållskostnad per kilomètre efter de särskilda slagen af vägar, antal vägtillsyningsmän och längden af deras distrikt, längd af vägsträckor, för hvilka vägpennningar erläggas, belopp af denna afgift för hela väglängden och för kilomètre, medeltal resande på dag, medeltal hästar på dag, approximativ uppgift öfver mängden af transporterade varor och medelpris för varutransporten med olika fortskaffningsmedel, medelpris för resande per kilomètre; samt befintliga broars läge, byggnadsår, byggnadssätt och byggnadskostnad, längd, bredd m. m.

Om man torde hafva skäl att antaga, det behof af ny statistisk redogörelse öfver de allmänna vägarne ej förefinnes oftare än hvar femte år, att denna redogörelse bör framträda länsvis, och att Konungens Befallningshafvande har bästa tillfället att genom Kronobetjeningen vinna upplysning om hvad hit hörer, så synes ämnet äfven för framtiden böra förbehållas åt femårsberättelserna. Jemte önskan att de i nu gällande formulär föreskrifna uppgifterna måtte vinnas fullständiga och tillförlitliga, synes man ock på grund af de allmänna föreskrifter, som för Länsstyrelsernas femårsberättelser äro gällande, kunna hoppas, att bland de i förenämnda utländska schema uppgifua föremål för uppmärksamhet sådana, som äro tillämpliga på våra förhållanden och beröra jordägarnes ställning till vägunderhållet, måtte allt mer beaktas.

Om än Kongl. Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens verksamhet icke sträcker sig öfver hela det område, som embetsverkets benämning antyder, under det den å andra sidan icke heller är inskränkt endast till dithörande föremål och Styrelsen sålunda ej ensamt är verkställare eller kontrollant af arbetsföretag, som utgöra materiella villkor för transportindustri och varuomsättning, synes man dock hafva fullt skäl att i sammanhang med det föregående här vidröra vigten deraf, att de lärorika embetsberättelser, som af denna Styrelse afgifvas, måtte införlifvas med serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik i det syfte, att man genom de data, som hos denna sakkunniga myndighet redan äro samlade och genom ytterligare undersökningar vid behof torde kunna ernås, skulle kunna motse möjligheten att erhålla dels för en gång en historiskt statistisk öfversigt öfver de stora allmänna land- och sjöväga kommunikationerna inom landet med de upplysande tekniska detaljer, som af den speciella sakkunskapen pröfvas af vikt, dels från denna öfversigt såsom utgångspunkt en fortgående årlig teknisk och ekonomisk redogörelse för förändringar och förbättringar af dessa kommunikationer.

Derest man på sådant sätt kunde inom en enda serie af berättelser få samlade alla statistiska uppgifter rörande de stora kommunikationsvägarne inom landet med hvad dertill hörer, skulle naturligtvis de spridda upplysningar rörande dem, hvilka i det föregående blifvit förutsatta såsom föremål för en och annan af der vidrörda statistiska berättelser från andra

myndigheter, till stor del från dessa kunna öfverflyttas och återstoden inskränkas till sådana detaljer, hvilka ej lämpligen kunde anses ligga inom fältet för Väg- och Vattenbyggnads-styrelsens iakttagelser.

Äfven om man, af den anledning att nämnda Styrelses verksamhet omfattar andra föremål än blott väg- och vattenbyggnader, skulle anse denna Styrelse motsvara den eller de embetsmyndigheter, som i andra länder representera förvaltningen af allmänna arbeten, och om man i följd häraf ej ville sätta dess berättelser i det nära samband med transportindustrien, som här ofvan skett, måste de dock intaga ett bland de främsta rummen bland bidragen till förvaltningsstatistiken med hänsigt till både verksamhetsföremålens stora vikt och de betydliga belopp af allmänna medel, för hvilkas användande af dem redogöres.

Från alla synpunkter torde alltså vara önskligt, att dessa viktiga berättelser blefve tillgängliga för offentligheten i annan form, än ofta afbrutna tidningsmeddelanden eller det lilla oktavformat, som nu bevarar den intressanta historien om de stora framsteg, hvilka blifvit gjorda, så väl som om den beredvillighet till uppoffringar för allmänt gagn, hvarom de bära ett för statsmakterna så hedrande vittnesbörd.

7) Rörelsemedel och kreditförhållanden, myntvärde samt kapitalbildning.

Till oeftergiffliga villkor för den industriela verksamhetens utveckling höra ett stadgadt myntvärde och tillgång å rörligt kapital till ett sådant pris och under sådana villkor för dess begagnande, att näringsverksamheten kan deraf draga fördel. Häraf följer, att, derest man skall kunna hemta full nytta af de data, som den industriela statistiken, på sätt i det föregående är antydt, bör söka att samla, man äfven måste vara betänkt på att bereda sig statistiska öfversigter öfver penningrörelsen och kreditförhållandena. De svårigheter, som härvid möta, äro dock ej ringa. Den finansiella uppfinningsförmågan är outtröttlig att erbjuda nya former af kreditanstalter och försöka nya utvägar för kapitalbildning, af hvilka många torde helt och hållet undandraga sig all åtkomlighet för statistisk undersökning. De flesta kreditanstalters verksamhet torde ock omfatta flera särskilda slag af penningrörelse och sålunda försvåra en sträng klassifikation. Frågan om en sådan behand-

lades, dock utan egentligt definitivt resultat, vid Statistiska kongressens 4:de möte i London år 1860. Efter olika indelningsgrunder ifrågasattes med hänsigt till de egentliga bankernas *verksamhet*: klasserna *a)* utan cirkulation af banknoter, *b)* med dylik cirkulation; med hänsigt till *författning*: *a)* helt och hållet under Statens styrelse, *b)* blott delvis under Statens styrelse, *c)* helt och hållet under enskild styrelse; med hänsigt till *ansvarigheten*: *a)* under Statens garanti, *b)* auktoriserade af särskild lag, som begränsar ansvarigheten, *c)* med full ansvarighet för delägarne. Uppmärksamhet fästes jemväl på en indelning, utgående från mera *ekonomisk synpunkt*, nemligen *a)* fastighetsbanker, med hypothek af jordbruks- eller annan fastighet, *b)* särskilda jordbruksbanker (för jordbruksinventarier), *c)* handels- och industribanker, *d)* mobiliarkreditanstalter, *e)* offentliga Statsbanker, *f)* cirkulationsbanker, *g)* blandade, som drifva flere slag af förenämnda rörelse, *h)* andra kreditanstalter.

En statistisk öfversigt af bankrörelsen ansågs böra upptaga hvarje bank under sin klass och i kvartalsredogörelser upplysa om beloppet af tecknad, inbetaladt och af aktierna representeradt kapital, antal aktieägare, bankens passiva i löpande räkningar vare sig med Staten eller enskilda, i depositioner, betalbara vid anfordran eller på andra villkor, i cirkulerande banknoter, med specifikation af tillåtet maximum, utelöpande accepter, samt förbindelser af andra slag, bankens aktiva af fast egendom, ädla metaller, värdepapper, diskonterade vaxlar, förskott på löpande räkningar och kassabehållning, lån på handelsvaror, andra bankers noter, olikviderade fordringar, depositioner, som ännu ej äro förfallna, statens pappersmynt. Vidare borde uppgifvas tiden då banken inrättades, stället der hufvudkontoret finnes, antalet afdelningskontor och tiden för deras öppnande, vinst och förlust, reservfond, dividend, räntefot och diskonto.

Detta utkast till bankstatistik torde ej innehålla många rubriker, som icke numera äro i vårt land uppmärksammade, dels uti de särskilda komitébetänkanden, som tid efter annan behandlat bankfrågor, dels uti de fortgående öfversigter öfver bankverksamheten, som offentliggöras, såväl af Riksbankens Styrelse som af Finans-departementet. Det antyder emellertid redan den vigtiga skilnad, som äger rum emellan en finansiell statistik och blotta räkenskapsutdrag. Dessa sistnämnda utgöra dock ej allenast det oeftergiftiga villkoret för den förra, utan måste ock äga den fullständighet och form i uppställningen, att af dem nödig öfversigt må kunna vinnas.

I följd häraf synes i främsta rummet önskvärdt, att offentlighet gifves åt räkenskapsutdrag och förvaltningsredogörelser för hvar och en af hithörande inrättningar, som dertill kan förpligtas, att för dylika redogörelser begagnas formulär, som för hvarje särskildt slag af inrättning bereder likformighet i uppställningen, att redogörelserna omfatta för alla likartade tiderymder, o. s. v.

För Riksbanken och Riksgäldskontoret föreligga redan från förra århundradet fortgående räkenskapsutdrag och redogörelser. Genom Finans-departementets försorg vidgas alltmer omfånget af upplysningar öfver de andra större bankinrättningarna. Med säkerhet bör alltså kunna motses, att genom nämnda Departements myndighet och den speciela sakkunskap, som der leder arbetet, tillgång snart kommer att beredas till *öfversigter* öfver de banker och kreditanstalter, hvilka enligt gällande författningar kunna tillförbindas att lemna äskade upplysningar.

Hvad beträffar öfriga inrättningar, som äro hit hänförliga, har Statistiska Central-Byrån sökt förskaffa upplysningar från Rikets samtliga sparbanker. Framgången af dess bemödanden i detta hänseende kunde utan tvifvel hafva varit större, med hänsigt så väl till fullständigheten af uppgifterna som till deras skyndsammare meddelande, så framt någon förpligtelse för sparbanksdirektionerna förefunnits att inom viss tid meddela äskade upplysningar. Derest man ej förbiser, att dessa meddelanden i sjelfva verket nu äro helt och hållet frivilliga, och ej misströstar om Sparbanks-styrelsernas fortfarande benägenhet att lemna upplysning, torde väl fråga ej kunna uppstå derom, att ju icke försöket bör ihärdigt fortsättas, om ock betänkligheter skulle möta att genom allmän författning, på sätt af en särskild komité blifvit föreslaget, trygga uppgifternas fullständiga och tidiga meddelande. Under väntan på någon sådan författning har emellertid den årliga sparbanksstatistiken hitintills ej upptagits i Serien af Bidrag till Rikets officiella Statistik, utan särskildt meddelats i Statistisk Tidskrift och blott hvar femte år i sammandrag inrymts i K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Så snart åter fullständigt meddelande af uppgifter från samtliga sparbanker kan anses tryggadt, torde den statistiska redogörelsen för dem böra ingå i serien af Bidrag till Sveriges officiella statistik, som framdeles i en eller flere afdelningar torde böra upptaga alla de officiella redogörelser, som kunna tillvägbringas beträffande rörelsemedel, mynt-, kredit- och kapitalbildningsanstalter m. m.

hithörande. Frågan härom torde då ock lämpligast böra behandlas af Statistiska Beredningen i samråd med specielt sakkunniga representanter från Finans-departementet och de särskilda inrättningar, som kunna och böra blifva föremål för detta slag af statistisk redogörelse.

De särskilda inrättningar och åtgärder, genom hvilka den omtänksamme söker dels att genom försäkrings tagande skydda sig mot förluster vållade af olyckshändelser, dels att för framtida behof göra öfverskottet af sin arbetsförtjenst så fruktbärande som möjligt, vinna med hvarje dag i vår tid en allt större vikt och betydelse. De utgöra ej blott en värdefull måttstock för den företänksamhet, som inom ett samhälle gjort sig gällande, utan sprida derjemte i mån af sin vidgade omfattning och framgång välgörande frukter inom alla riktningar af samhällslifvet. Hithörande företag och anordningar hafva i följd häraf så många beröringspunkter med andra grenar af folkets verksamhet, så många olika särskilda syften, att det torde möta någon svårighet att, oaktadt de alla kunna sägas afse det gemensamma målet af kapitals bildande eller tryggande för den enskilde, dock sammanföra dem alla under en samfällid grupp och bearbetning för den officiella statistiken.

Sålunda torde fattigvårdsstatistiken böra inrymma sådana hithörande inrättningar och anordningar, som äro närmast afsedda för preventiv fattigvård. Till statistiken öfver jordbruket och boskapsskötseln skulle kunna närmast hänföras försäkringsanstalter mot de olyckshändelser, som för jordbruksnäringen äro af större inflytelse; likaså försäkringsinrättningar för fiskeriernas förnödenheter till fiskeristatistiken. De föreningar och anordningar, som hafva till ändamål att åt fabriks- och handverksarbetarne bereda vinst af sparsamhet och om tanks i den arbetsföra åldern, torde företrädesvis böra uppmärksammas i sammanhang med de statistiska redogörelser, som hafva dessa arbetare till särskildt föremål. Handels- och sjöfartsstatistiken torde likaledes böra omfatta de försäkringsinrättningar, som hufvudsakligen verka i dessa näringsgrenars intressen o. s. v.

Vid anordnandet af de senaste folkräkningarne i Stockholm och Göteborg har fråga framkastats att söka upplysning om egendomarnes brandförsäkringsbelopp, men af åtskilliga anledningar förfallit. Derest det skulle ifrågakomma, att, efter andra länders föredöme, försöka genomförandet af en statistisk undersökning i hela Sverige rörande åbyggnader och bostäder, borde

brandförsäkringsbeloppet i sammanhang dermed blifva föremål för uppmärksamhet.

Utan kännedom om samtliga befintliga inrättningar, som äro att hänföra till de nu ifrågakvarande slagen, kan en ändamålsenlig fördelning af dem för statistisk öfersigt ej företagas. Men då ett stort antal af dem till följd af sin enskilda beskaffenhet säkerligen ännu är okänt, och kunskap om dem endast genom särskild lokalforskning torde kunna vinnas, hafva Länsstyrelsernas femårsberättelser hittills utgjort den förnämsta källan för hithörande upplysningar, dock utan att hvarken fullständighet eller likformighet i uppgifterna ännu vunnits eller ens, i följd af ämnets beskaffenhet, kunnat vinnas. Dertill erfordras utan tvifvel en särskild åt denna fråga egnad planmessig undersökning öfver hela landet, uppfattad och utförd från en synpunkt, som i möjligaste mån kunde förbereda och underlätta ett villigt meddelande af upplysning. En sådan synpunkt framställer sig för en mängd försäkrings-, pensions- och ömsesidiga understödsanstalter uti deras ovilkorliga behof att begagna sig af statistiska data och statistisk undersökningsmethod för att kunna ordna och bedöma sin egen verksamhet och trygga dess ostörda fortgång. Det detaljerade förslag till en statistik öfver särskilda slag af försäkringsanstalter, hvilket vid statistiska Kongressens 5:te sammanträde i Berlin 1863 antogs, utgår ock från förutsättningen af ett ömsesidigt behof af hvarandra emellan dessa anstalter och den officiella statistiken.

Mängden af de ämnen och förhållanden inom samhällslifvet, hvilka skulle kunna till allmänt gagn göras till föremål för statistiska undersökningar, är så stor, att i ett kort utkast såsom detta ett urval måste göras, för att ej åt arbetet gifva en allt för stor utförlighet. När den afsedda pröfningen af detta utkast förekommer, kan ock motses, att de ämnen, hvilka i detsamma dels mera utförligt blifvit framställda dels blott i korthet antydda, redan skola förete ett så vidsträckt fält för arbete, att detta fordrar lång tid för att göras fruktbärande. En sådan pröfning skall säkerligen ock komma att väcka uppmärksamhet på många önskvärda föremål för den officiella statistiken, hvilka i detta utkast blifvit förbigångna, samt sålunda föranleda vidgande af arbetsfältet. Dessutom kan med säkerhet förutses, att behofvet af ytterligare undersökningar ingalunda

skall minskas, utan tvärtom ökas med hvarje ny gren af statistiken, som till bearbetning företages.

Jag anser mig alltså för närvarande böra till slut inskränka mig till ett ämne, som vanligen i förslag till planer för den officiella statistikens bearbetning intager sista rummet, sannolikt af det skäl, att man i viss mån skulle kunna anse det utgöra det kollektiva uttrycket af de resultat, som vunnits genom folkets verksamhet och uppnådda ståndpunkt i alla de förhållanden, hvilka omfattats af öfriga grenar af statistiken.

Jag vågar sålunda slutligen utbedja mig en benägen uppmärksamhet för

G) frågan om statistiska öfversigter öfver folkets verksamhet och ståndpunkt i afseende på förvaltning.

Resultat af särskilda förvaltningsdetaljer utgöra visserligen källor för flertalet af de statistiska redogörelser, som i det föregående vidrörts, så väl som för de flesta, hvilka ytterligare kunna komma i fråga. Den särskilda benämningen *förvaltningsstatistik* har egnats åt redogörelser för de administrativa former, under hvilka folkets gemensamma angelägenheter ombesörjas, för den verksamhet, som härunder utvecklas, och de frukter för samhällslifvet, som deraf skördas. Om folket icke äger något slags andel i förvaltningen, utan denna uteslutande ligger i Regeringens händer samt ombesörjes ensamt af dess organer, så inskränker sig den särskilda förvaltningsstatistiken till redogörelsen för dessa organers antal och verksamhet samt innefattas till en stor del i de särskilda förvaltande myndigheternas i det föregående omhandlade statistiska specialredogörelser för hela statsområdet. I den mån åter, som decentralisation i förvaltningen lagligen berättigar folket att i mer eller mindre vidsträckt mån såsom själfstyrande öfvertaga förvaltningen inom särskilda administrativa områden af landet, uppstå flere eller färre mellanlänkar i förvaltningsorganisationen, hvilka så att säga bilda små stater i staten.

Förvaltningens utbildning i denna riktning öfverensstämmer utan tvifvel med samhällets idé, så vida denna innebär utveckling af det helas väl genom delarnes samverkan. Men om själfstyrelsen ej skall förirra sig till en samhällsupplösande individuel autonomi, måste sambandet af gemensamma intressen på allt sätt främjas genom spridandet af den upplysning, den kunskap om förvaltningsföremålen, som är nödig för omdömens ledning. För det mindre så väl som för det större själfförval-

tande samhället är sålunda sträfvandet efter sjelfkänedom ett vilkor för förkofran och staten i sin helhet vinner målet för detta sträfvande i den mån, som detsamma inom delarne, inom mellanlänkarne af förvaltningsorganisationen, lyckats göra sig gällande. Om åter samhället i sin helhet saknar utväg att kunna öfverskåda frukterna af den lokala sjelfstyrelsen och denna likaledes saknar utväg att följa resultaten af sin verksamhet på spåren, så leder sjelfstyrelsen till motsatsen af sitt ändamål. Med kommunalförvaltningens utbildning bör alltså behovet af en särskild kommunalstatistik göra sig allt mer gällande, och detta ej blott för kommunen sjelf utan för hela staten.

Då äfven inom kommunen samhällsverksamheten kan gå i en mängd olika riktningar, kunna alltså föremålen för en fullständig kommunalstatistik blifva ganska talrika och åt detsamma i många hänseenden gifvas en omfattning efter samma plan, som för det stora samhällets. Den fullständigaste utbildning af hela Rikets officiella statistik skulle säkert ock bäst främjas, om man såsom källor för densamma hade tillgång till en fullständig och väl utarbetad kommunalstatistik. Intilldess den kommunala sjelfverksamheten skulle kunna med visshet om framgång tagas i anspråk för ett så omfattande arbete torde emellertid till hufvudföremål för den kommunala statistiken företrädesvis böra göras de ämnen, om hvilka upplysning ej kan vinnas på annat sätt, än genom kommunalt biträde, men som äro af intresse att känna, så väl för hela samhället, som för större eller mindre antal af öfrige kommuner.

Benämningen kommun kan tagas i en mer eller mindre vidsträckt betydelse, och från den synpunkt, som här är i fråga, nemligen förvaltning på grund af egen myndighet, kan den ej begränsas ensamt till det minsta territoriella område, som är i åtnjutande af denna myndighet, utan bör äfven utsträckas till de grupper af kommuner, som samfäldt inom visst territorium äga beslutande och förvaltande myndighet.

I främsta rummet torde dock kommunen och landstinget, sådan dessas styrelsebefogenhet blifvit bestämd genom K. förordningen af den 21 Mars 1862, böra blifva föremål för särskilda statistiska öfersigter. Föredömen från motsvariga kommunala förvaltningsmyndigheter i andra länder saknas icke, och bland dem torde vara tillräckligt att åberopa grannländerna Norge och Danmark, hvilka redan äga en mångårig och värdefull kommunalstatistik. Föremålen för densamma torde här-

städes åtminstone till en början och beträffande flertalet af kommunerna på landet icke kunna betydligt utsträckas utöfver den finansiella redogörelse, som kan hemtas ur de räkenskaper, hvilka det åligger kommunalförvaltningen att för hvarje kalenderår föra, och ur de fyrktals och debiteringslängder, hvilka likaledes äro föreskrifna. Emellertid skulle det dessutom ej sakna intresse att få upplysning om kommunernas antal, för så vidt detta genom förening af kyrkosocknar under gemensam kommunalförvaltning ej är med dessas öfverensstämmande, samt om det intresse, den beredvillighet och den framgång, hvarmed förvaltningsbestyren åtagas och ombesörjas.

Stadskommunernas förvaltning omfattar i allmänhet ett vida större fält och har af ålder påkallat större eller mindre antal aflönade tjenstemän för verkställighetsåtgärder och räkenskapers förande m. m. Källor för statistiska förvaltningsöfversigter böra här lättare kunna beredas och en större omfattning af ämnena för dem vinnas.

Beträffande det näst högre steget af kommunalstyrelse eller landstinget och de med detsamma jemförliga Stadsfullmäktige i städer med folkmängd öfver 25,000, innehålla gällande författningar sådana bestämmelser om tryckning af förhandlingarna, att derigenom källor för statistiska öfversigter äro öppnade. De hafva ock redan blifvit genom öfverenskommelse mellan Landstingen begagnade till utgifvande af en Tidskrift för Sveriges landsting.

Hitintills har afsigten varit att Länsstyrelsernas femårsberättelser skulle lemna statistiska öfversigter öfver kommunalförvaltningen och detta har äfven delvis skett. Grunden härtill ligger deruti, att, då kommunalstyrelserna icke hafva sig ålagd skyldighet att till någon offentlig myndighet afgifva förvaltningsredogörelser, men dock i flera fall hafva beröring med Länsstyrelserna, dessa ansetts bäst vara i tillfälle att förskaffa sig nödiga upplysningar. På samma grund skulle man ock kunna utsträcka anspråken på femårsberättelserna till meddelande af öfversigter öfver menighetsstyrelser inom länet genom kyrko- och skolråd m. fl., likasom detta redan skett i afseende på fattigvården och sparbankerna. Att genom centralmyndighet försöka omedelbart insamlande af alla de statistiska primäruppgifter, som skulle sprida tillräckligt ljus öfver den kommunala sjelfstyrelseverksamheten torde för närvarande svårigen kunna tillstyrkas. Ett dylikt försök skulle förutsätta en sådan förändring af författningarna, att meddelandet blefve obligatoriskt,

hvilket ännu torde möta betänkligheter. Fördelen af en of-
fentlig lokalkyndighet, som med sin speciela sakkunskap och
sin inflytelse kan bättre än någon annan bidraga till undan-
rödjandet af fel och fyllandet af brister skulle i sådant fall gå
förlorad.

Emedlertid kan fråga uppstå, dels huruvida de arbets-
krafter, öfver hvilka Länsstyrelserna hafva att förfoga, kunna
tagas i ytterligare anspråk, dels huruvida redogörelser i ämnet
skulle vara påkallade oftare än hvar femte år. I detta hän-
seendet synes vara önskligt, att upplysningar inhämtades från
det Regerings-departement, som har kommunalärenden till sär-
skildt verksamhetsföremål. Att genom tillhandahållandet af
särskilda formulär för de öfversigter, som kunde ifrågakomma,
bestämma de uppgifter, som önskas och underlätta dessas med-
delande, blir i alla händelser nödigt, ehvad arbetet med insam-
lande och granskning kommer att verkställas af Länsstyrelserna
eller af Centralmyndighet.

Beträffande statsförvaltningen erbjuda Statskalendern och
den af E. Fähræus utgifna administrativa och statistiska hand-
boken m. fl. dylika arbeten nödiga bidrag till öfversigt öfver
dess organisation. Derest något afseende skulle fästas vid det
förslag jag i det föregående tagit mig friheten framställa rö-
rande gemensamma öfverläggningar med Delegerade från de
särskilda centrala förvaltande embetsverken, och från samtliga
Regerings-departementen, torde derigenom bäst beredas tillfälle
till vinnande af de upplysningar, som skulle kunna tjena till
ledning för en plan till förvaltningsstatistik.

Riksdagens sammansättning och verksamhet erbjuder jemväl
flera sidor, hvilkas statistiska bearbetning kunde vara af intresse.

När den nya riksdagsordningen af den 22 Juni 1866 första
gången skulle för val af riksdagsmän tillämpas, täcktes ock
Kongl. Maj:t, uppå underdånig hemställan af Statistiska Central-
Byrån, anbefalla, att statistiska öfversigter öfver valen enligt
meddelade formulär skulle af vederbörande upprättas för att
inom 8 dagar efter valförrättningen till Kongl. Maj:ts Befall-
ningshafvande öfverlemnas och vidare ofördröjligen befordras
till Statistiska Central-Byrån, som ägde att bearbeta dem till
sammandrag.

Den erfarenhet, som vanns under verkställigheten af denna
Kongl. Maj:ts befallning, var ej uppmuntrande. Från ett mindre
antal kommuner uteblefvo helt och hållet uppgifter; från andra
förrådde uppgifternas beskaffenhet brister och misstag, som

ådagalade, att kommunalstämmans Ordförande saknat insigt i författningen och formulärets begagnande; från ett stort antal kommuner fördröjdes insändandet öfver ett halft år; o. s. v. Detta jemte den vidlyftiga skriftvexling, som deraf föranleddes, fördröjde sammandraget så länge, att intresset för ämnet till största delen var svalnadt, innan öfversigten kunde offentliggöras i den Statistiska Tidskriftens 18:de häfte. Häruti torde få sökas anledningen dertill, att någon dylik statistisk undersökning sedermera ej blifvit anbefalld. Emellertid synes någon bättre måttstock för ståndpunkten af det politiska lifvet hos folket svårligen kunna sökas än en fullständig redogörelse för det sätt och det intresse, hvarmed de politiska rättigheterna begagnas. Frågan om regelbundna redogörelser öfver riksdagsmannavalen torde alltså vara förtjent att åter upptagas under förutsättning, att kommunernas pligt att med upplysningar tillhandagå bör allt mer och mer uppfattas såsom bindande.

Sparbankerna i Sverige år 1868 *).

Bland de i 1867 års redogörelse omförmälda sparbankerna hafva följande inom utgången af år 1868 *slutat* sin verksamhet, nemligen:

i **Stockholms län**: *Öster- och Wester-Haninge församlings sparbank*, som vid redogörelseårets början blef förenad med läns-sparbanken, och

i **Calmar län**: *Öfverums bruks sparbank*, som upphört med sin verksamhet.

Enligt de för 1868 ingifna redogörelserna äro nedanstående sparbanker att anteckna såsom under årets lopp *nybildade*, eller såsom ej förr i Statistiska Central-Byrån anmälda, nemligen:

i **Östergötlands län**: *Hagebyhöga och V. Stenby socknars sparbank*, hvilken utöfvar sin verksamhet hufvudsakligast inom distriktet, började i Februari 1868, hålles tillgänglig för insättningar en dag i hvarje vecka med undantag af halfva Januari och halfva December månader, lemnar insättare 5 % ränta och utlånar medlen mot borgen eller inteckning i fastighet under halfva taxeringsvärdet, samt mot skyldighet för låntagare att å primitiva lånet afbetala minst $\frac{1}{10}$ -del hvarje år;

i **Gotlands län**: *Wänge sockens sparbank*, hvilken tillsvidare äfven utom socknen utsträcker sin rörelse, som började den 15 Februari 1868, hålles öppen hvarje helgfri 1:sta och 3:dje lördag i alla månader, gifver åt delägare 5 % å insatta medel, men tager af låntagare 7 %;

Martebo sockens, som öppnades med Juli månad 1868, har sin verksamhet endast inom socknen, hålles öppen sista lördagen i hvarje månad, lemnar insättare 5 %, och gifver lån endast mot borgen;

Mästerby sockens, hvilken öppnades i början af Juli 1868, begagnats äfven af en och annan person från angränsande sock-

*) Jfr. redogörelserna för Sparbankerna i Sverige, Statistisk Tidskrift, 2:dra bandet, häftet 13 och 14, 3:dje bandet, häftena 16, 17, 19 och 22.

nar, är tillgänglig för insättningar hvarje måndag eller, om helgdag då inträffar, påföljande tisdag under en timme på e. m., lemnar insättare 5 % för hvarje full riksdaler från och med månadens efter den, då insättningen gjordes, och utlånar medlen mot skuldförbindelse med 2 godkända mäns borgen;

Stenkumla och Träkumla socknars, hvilken ännu icke sträcker sin verksamhet utom antydda distriktet, öppnades den 7 November 1868, hålles tillgänglig hvarje helgfri lördags e. m. kl. 3—5, lemnar åt insättare 5 % och utlånar till nitiske, verkamme och ordentlige medlemmar inom distriktet emot revers med 2 mäns borgen och 6 % ränta;

Älfva pastorats, hvilken mottager insättningar af äfven utom pastoratet boende personer, började den 5 December 1868, hålles öppen hvarje helgfri lördag eller sista söckendag i veckan, gifver insättare 5 % från den 1 i hvarje månad å full riksdaler och utlånar hufvudsakligast till arbetare mot vederhäftig borgen;

i *Christianstads län*: *Glimåkra sparbank*, hvilken öppnades den 31 Oktober 1867 och har sedandess hållits tillgänglig för insättningar och utlåningar sista dagen i hvarje månad äfven för personer boende utom socknen. Sparbankens stiftare tillgodoräknas 5 % för aktier, hvilka uppgående till 4,070 R:dr skola innestå i 5 år från bankens öppnande. Insättare erhålla $5\frac{1}{2}$ % och lån utlemnas mot borgen jemte 6 % ränta och $\frac{1}{10}$ -dels afbetalning hvarje halfår;

Örkeneds sparbank, hvilken mottager insättningar äfven från angränsande socknar, öppnades den 2 December 1867, är tillgänglig en gång i månaden, lemnar åt grundfondsägare 5 % och åt insättare $5\frac{1}{2}$ %, samt utlånar medlen endast inom socknen mot 6 %, som jemte $\frac{1}{10}$ -del af kapitalet erläggas hvar 6:te månad;

Ingelstads och Jerrestads häraders sparbank, afsedd äfven för personer utom sparbankens distrikt, hålles tillgänglig för insättningar hvarje måndag under Februari, Mars, April, Oktober, November och första hälften af December, samt sista måndagen i Maj, Juni, Juli, Augusti och September, började sin verksamhet den 20 Januari 1868, gifver åt insättare 5 % och utlånar medlen dels mot inteckningar i fast egendom, dels mot borgen;

i *Malmöhus län*: *Kattarps sockens sparbank*, hvars verksamhet med få undantag inskränker sig till socknens område, öppnades den 31 Mars 1866 och hålles tillgänglig den sista helgfria dagen i hvarje månad, gifver insättare $5\frac{1}{2}$ % och utlånar å 6 % mot inteckning eller borgen på 10 års amortering;

Allerums, Flenninge och Wälinge sparbank, med verkningskrets äfven utom angifna området, har sitt reglemente stadfäst den 23 April 1866 af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet och började sin verksamhet den 5 påföljande Maj, hålles öppen hvarje helgfri lördag kl. 10—12 f. m.; insättare erhålla $5\frac{1}{2}\%$, räknadt från den halfva månad, som följer närmast efter insättningen; lån, vanligen på 5, stundom 10 år, med säkerhet oftast af borgen men sällan af inteckning, amorteras och förräntas à 6 % halfårsvis;

Svalöfs m. fl. socknars sparbank, som någon gång utsträcker sin verksamhet äfven utom sitt egentliga distrikt, inrättades i April 1867, öppen hvarje helgfri måndag, utom från den 15 December till den 15 Januari; räntefot 5 %, utlåning dels mot borgen och afbetalning på 5 år, dels mot inteckningssäkerhet;

i **Örebro län**: *Lerbäcks sockens sparbank*, hvilken inrättades år 1867 och hålles öppen för insättningar endast från sockneboar kl. 11 f. m. hvarje s. k. torgdag vid Lerbäcks gästgifvaregård, samt lemnar 5 % ränta å insatta medel, hvilken beräknas från månaden näst efter insättningen; utlåning mot borgen eller hypothek;

Grythytte sockens, hvilken utöfvar sin verksamhet med få undantag endast inom socknen, hålles öppen lördagar och söndagar året om, började sin rörelse i Februari 1868 och lemnar insättare $5\frac{1}{2}\%$; utlåningsräntan är 6 %, hvilken jemte $\frac{1}{10}$ -del af primitiva lånet halfårsvis inbetalas;

i **Norrbottnens län**: en sparbank i *Öfver-Torneå*, om hvilken endast ofullständiga meddelanden lemnats till Statistiska Central-Byrån, men hvilken dock synes hafva börjat under redogörelseåret och utlåna insatta medel endast mot säkerhet af borgen och inteckning i hemman.

Efterföljande tabell N:o 1, uppställd såsom uti föregående redogörelser, visar omsättningen i samtliga de sparbanker, om hvilka uppgifter inkommit.

Tab. № 1. Årliga omsättningen i hvar och en af Rikets sparbanker, år 1868.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgåne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ränta & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innesigande behållning tillhörande delägare.	skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.
	Antal.			R:dr R:mt.		Antal.		R:dr R:mt.	
Stockholms stads sparbank	3,774	2,205	1,544,661	251,227	1,190,878	31,543	5,708,421	529,061	6,237,482
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge	57	49	16,690	4,946	14,916	667	108,482	8,032	116,514
2. Tumba bruks	3	3	1,172	856	2,456	76	15,993	877	16,870
3. Wermdö	14	8	1,830	367	1,039	114	8,363	1,074	9,437
4. Färentuna härads a)	—	4	3	2	1,537	18	1,034	921	1,955
5. Norrtelge stads och omgifnings	49	46	8,376	3,434	17,823	524	67,361	3,279	70,640
6. Stockholms läns	1,565	701	571,077	43,518	373,909	7,224	1,048,457	9,031	1,057,488
Summa	1,658	811	599,148	53,123	411,650	8,623	1,249,690	23,214	1,272,904
Upsala läns sparbanker.									
1. Upsala stads och läns	876	628	231,919	67,987	244,662	6,738	1,352,800	66,256	1,419,056
2. Enköpings d:o a)	124	84	24,775	7,199	22,961	704	147,442	6,382	153,824

3. Tierps församlings	4	12	560	630	1,150	125	15,120	2,860	17,980
4. Lagunda och Hagunda häraders a)	24	78	6,967	2,945	16,620	444	62,016	6,447	68,463
Summa	1,028	802	264,221	78,761	285,393	8,011	1,577,378	81,945	1,659,323
Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna	140	144	37,033	12,269	51,628	1,386	258,706	15,508	274,214
2. Nyköpings stads och läns	430	443	94,637	27,768	112,290	3,187	530,720	51,816	582,536
3. Trosa	45	45	6,502	3,023	14,707	500	60,831	6,599	67,430
4. Västra Vingåkers församlings b)	39	41	10,298	3,792	9,475	384	77,724	5,982	83,706
5. Forssjö bruks	51	31	8,168	4,198	8,029	338	78,996	—	78,996
6. Strengnäs	148	106	29,056	9,034	41,519	1,532	194,704	22,368	217,072
7. Oppunda härads	77	54	14,403	4,871	13,842	897	98,722	6,164	104,886
8. Willättinge d:o	44	89	6,256	3,572	18,302	767	72,900	2,396	75,296
9. Mariefreds stads	101	38	16,218	3,253	8,215	690	74,918	1,626	76,544
10. Öster- och Vester-Rekarne med Thorshälla stads	68	13	14,659	1,213	8,721	274	26,154	1,240	27,394
11. Mörkö sockens	8	8	1,672	322	300	59	7,286	537	7,823
Summa	1,151	1,012	238,902	73,315	257,028	10,014	1,481,661	114,236	1,595,897
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	606	434	132,300	27,698	139,153	4,950	610,383	87,310	697,693
2. Linköpings läns	613	668	107,739	39,117	127,484	5,774	754,851	102,506	857,357
3. Wadstena a)	99	201	21,955	8,695	36,025	1,307	191,847	11,932	203,779
4. Söderköpings stads och omgifnings a)	101	87	28,608	8,767	30,239	884	167,673	14,953	182,626
5. Kimstads församlings	18	26	3,351	1,118	6,658	151	21,393	959	22,352
6. Borg och Löts församlings	?	?	1,227	717	3,115	164	14,946	230	15,176
7. Ekbyborna och Asks församlingars a)	17	19	2,670	913	2,276	204	19,847	2,092	21,939

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tilkomne nya delägare.	afgående delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvastående delägare.	innesittande befallning tillhörande delägare.	behöfligt öfverskott (grund- och reservfond, rentvinster m. m.).	Summa af kolonnerna N:rs 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
8. Qvillinge och Simonstorps församlingars	43	46	7,307	2,620	6,690	408	57,444	1,248	58,692
9. Godegårds församlings a)	2	11	896	193	817	55	3,791	735	4,526
10. Klockrike och Brunneby församlingars	11	10	1,778	326	1,951	99	6,936	217	7,153
11. Östra Enby församlings	20	27	4,397	807	3,547	194	18,102	361	18,463
12. Östra Husby d:o a)	11	6	964	371	309	100	8,323	272	8,595
13. Westerlösa d:o c)	8	11	470	171	290	109	3,617	482	4,099
14. Häradshammars d:o a)	8	5	346	166	132	63	3,557	52	3,609
15. Östra Ny d:o	4	4	545	172	719	62	3,514	52	3,566
16. Östra Hargs d:o a)	4	9	439	193	453	54	2,954	33	2,987
17. Åtvidabergs egendomars	21	67	6,284	2,097	10,187	344	41,909	232	42,141
18. Motala köpings	79	63	10,537	2,212	10,921	509	47,489	503	47,992
19. Göstrings härads och Skeninge stads	171	44	17,959	1,417	6,801	600	34,694	1,792	36,486
20. Wikbolands pupill- och sparkassa	43	39	9,340	1,971	7,108	535	44,258	2,064	46,322
21. Fornåsa och Lönsås församlingars a)	36	20	2,891	485	3,015	317	10,410	483	10,893
22. Skärkinds församlings d)	22	4	1,648	243	910	135	5,605	223	5,828
23. Risinge d:o	21	21	2,437	473	1,616	154	10,794	—	10,794
24. Vestra Ny d:o a)	20	15	6,470	954	5,818	169	19,333	588	19,921

25. Walkebo härads.....	212	48	43,383	6,578	12,917	1,174	145,014	1,853	146,867
26. Wifolka d:o a).....	173	54	51,838	4,320	15,189	711	97,765	1,954	99,719
27. Kinds d:o.....	82	21	5,890	605	1,816	411	14,090	980	15,070
28. Dals d:o.....	106	28	15,433	1,015	3,509	370	25,777	459	26,236
29. Bankekinds d:o.....	157	42	9,448	622	1,235	586	17,145	619	17,764
30. Ydre distrikts.....	74	13	4,541	249	1,350	237	6,878	650	7,528
31. Lysings härads.....	86	8	8,564	218	2,099	130	8,714	875	9,589
32. Hagebyhöga och V. Stenby socknars.....	104	—	2,331	54	—	104	2,385	197	2,582
Summa	2,972	2,052	513,426	115,497	444,349	21,064	2,421,438	236,906	2,658,344
Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns.....	917	233	244,883	41,139	186,744	7,686	844,372	82,809	927,181
2. Eksjö stads.....	148	146	26,971	6,534	28,099	1,362	137,616	9,801	147,417
3. Wernamo pastorats.....	177	98	24,569	5,371	20,684	1,844	115,411	22,705	138,116
4. Grenna.....	139	41	9,944	1,773	7,211	1,027	34,961	1,826	36,787
5. Östra härads.....	122	37	14,353	2,759	16,933	1,540	59,027	5,044	64,071
6. Westbo d:o.....	109	25	17,136	2,578	7,281	904	47,660	1,232	48,892
7. Westra d:o a).....	108	16	8,277	251	809	253	8,995	—	8,995
8. Stengårdshults pastorats.....	43	—	1,749	91	260	90	2,310	28	2,338
Summa	1,763	596	347,882	60,496	268,021	14,706	1,250,352	123,445	1,373,797
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns.....	742	594	126,042	32,407	140,594	7,619	675,676	65,699	741,375
2. Elmhults.....	132	55	13,021	1,619	12,490	639	36,015	1,336	37,351
3. Sunnerbo härads (Ljungby).....	150	32	28,793	2,208	17,344	706	46,392	1,218	47,610
Summa	1,024	681	167,856	36,231	170,428	8,964	758,083	68,253	826,336

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	avgångne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godkänd ord ränta & delägares kapital.	uttaget belopp.	qvartsände delägare.	inestående behållning tillhörande delägare.	beholdning öfver skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kollektorna N:o 8 och 9.
	Antal.		R:dr	R:mt.		Antal.		R:dr	R:mt.
Calmar läns sparbanker.									
1. Calmar stads	200	192	36,713	10,185	53,881	1,707	220,766	41,092	261,858
2. Borgholms och Ölands a)	25	9	5,554	1,718	5,336	163	36,510	3,291	39,801
3. Westerviks a)	443	465	127,424	28,738	182,159	3,141	590,104	115,149	705,253
4. Högshy och Långemåla a)	8	7	530	308	877	107	5,785	196	5,981
5. Oscarshamn	104	79	37,606	7,181	44,787	829	155,687	27,784	183,471
6. Wimmerby	53	82	11,075	2,584	14,967	470	53,870	5,389	59,259
7. Söderåkra församlings	18	9	2,478	441	994	110	9,739	2,711	12,450
8. Ålems d:o	10	16	3,237	576	2,569	70	13,324	679	14,003
9. Mönsterås d:o	?	?	428	?	296	55	5,925	713	6,638
10. Calmar läns lifränte-austalts sparbanksafdelning	55	68	9,656	1,891	11,088	647	53,918	1,570	55,488
11. Fliseryds församlings e)	43	3	9,176	506	10,441	347	8,904	31,856	40,760
12. Misterhults socken a)	32	8	3,127	418	1,572	123	9,070	2,580	11,650
Summa	991	943	247,010	54,792	330,217	7,769	1,163,602	233,010	1,396,612
Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s	378	367	54,724	17,496	68,830	3,959	365,124	29,870	394,994
2. Klinte församlings a)	30	5	1,633	737	350	286	16,664	626	16,690

3. Bunge församlings	27	12	6,350	740	2,379	169	16,289	206	16,495
4. Burs pastorats	32	5	939	58	430	117	1,438	21	1,459
5. Wänge sockens	39	1	298	8	61	38	245	3	248
6. Martebo d:o	34	—	679	8	—	34	687	5	692
7. Mästerby d:o	34	—	1,040	12	—	34	1,053	6	1,059
8. Stenkumla och Träkumla d:o	23	—	152	1	—	23	152	1	153
9. Alfa pastorats	62	—	1,054	—	—	62	1,054	—	1,054
Summa	659	390	66,869	19,060	72,050	4,722	402,106	30,738	432,844
Blekinge läns sparbanker.									
1. Carlskrona (eller Blekinge läns)	660	498	176,780	25,948	153,529	4,718	578,328	30,150	608,478
2. Carlskronas stads a)	347	252	198,951	26,959	181,435	2,834	565,700	62,049	627,749
3. Sölvesborgs d:o	154	105	66,805	16,242	92,124	1,684	335,662	62,488	398,150
4. Jemshögs, Kyrkhults och Näsums församlingars	81	119	53,441	6,342	64,998	726	138,457	23,215	161,672
5. Ronneby köpings samt Ronneby och Backaryds socknars distrikts	88	102	46,753	6,010	41,520	711	134,420	4,079	138,499
6. Fridlefsstads, Rödeby och Sillhöfda församlin- gars a)	13	9	2,495	149	1,384	141	3,370	1,010	4,380
7. Tvings sockens och Eringsboda kapells	21	4	3,347	307	2,683	140	6,866	1,678	8,544
8. Asarums församlings f)	91	49	25,927	1,854	18,280	758	46,264	1,178	47,442
9. Östra härads	48	17	9,370	974	5,327	317	23,634	1,045	24,679
10. Hjortsberga m. fl. socknars	33	25	6,047	790	4,501	187	17,437	1,145	18,582
Summa	1,536	1,180	589,916	85,575	565,781	12,216	1,850,138	188,037	2,038,175
Christianstads läns sparbanker.									
1. Christianstads	733	702	144,219	53,233	231,068	5,606	1,078,562	118,002	1,196,564
2. Vestra Göinge härads a)	334	380	84,652	21,328	107,581	2,132	439,525	32,859	472,384

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgåne delägare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godkjord ränta & delägarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delägare.	innesittande behållning tillhörande delägarna.	behålligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinstier m. m.).	Summa af kolumnerna N:o 8 och 9.
	Antal.			Rädr R.mt.		Antal.		Rädr R.mt.	
3. Strövelstorps församling	54	29	9,282	2,741	12,322	453	59,590	6,301	65,891
4. Cimbrishamns	147	95	46,452	9,281	45,934	1,006	205,810	15,872	221,682
5. Östra Göinge härads g)	165	214	48,318	10,063	40,771	1,269	202,481	17,173	219,654
6. Båstads	168	28	61,239	5,335	37,601	717	122,569	3,517	126,116
7. Gårds och Albo häraders	161	173	42,647	9,315	43,198	1,280	193,358	7,387	200,745
8. Norra och Södra Åsbo d:o	176	64	39,767	7,820	27,888	1,185	168,175	6,608	174,783
9. Gårds härads	108	58	30,885	5,391	27,628	1,098	122,451	4,276	126,727
10. Willands d:o	170	64	19,519	2,727	11,496	669	61,539	2,153	63,692
11. Engelholms	202	19	33,005	3,262	10,219	726	81,180	743	81,923
12. Glimåkra	111	7	18,476	1,233	2,571	316	26,784	185	26,969
13. Örkeneds	279	4	11,971	483	841	275	11,622	115	11,737
14. Ingelstads och Jerrestads häraders	588	16	57,203	1,552	2,995	572	55,761	9	55,770
Summa	3,396	1,853	647,635	133,764	602,113	17,304	2,829,407	215,230	3,044,637
Malmöhus län's sparbanks.									
1. Malmö stads	933	550	393,462	46,455	398,602	8,641	994,848	107,700	1,102,548
2. Ystads	690	595	227,444	60,126	318,275	5,500	1,277,056	125,823	1,402,879
3. Sparbanken i Lund	1,239	860	785,602	92,449	824,502	13,566	1,996,258	201,951	2,198,209

4. Landskrona stads	385	313	110,012	23,501	125,488	3,537	488,105	49,796	537,901
5. Helsingborgs d:o	337	238	134,862	25,420	142,056	2,955	529,708	61,990	591,698
6. Höganäs stenkolsverks	22	36	5,680	961	12,120	289	17,646	—	17,646
7. Färs härads	213	287	67,307	21,830	100,090	2,236	408,871	22,652	431,523
8. Oxie d:o	184	85	29,435	7,778	44,046	1,291	158,106	12,412	170,518
9. Skytta d:o a)	217	202	76,884	9,968	38,211	1,045	221,865	10,982	232,847
10. Luggude d:o b)	67	49	22,747	3,965	16,510	1,573	297,739	10,849	308,588
11. Frosta d:o i)	434	234	163,898	31,403	143,211	2,626	618,984	26,238	645,222
12. Torna, Bara och Harjagers häraders	208	74	110,340	15,103	137,858	2,222	315,278	19,130	334,408
13. Wemmenhög's härads	270	120	47,429	9,692	26,105	1,480	210,310	17,254	227,564
14. Kullens	169	79	58,763	11,190	53,064	1,122	230,164	13,103	243,267
15. Lunds stads och kringliggande lands	360	111	353,018	18,644	297,774	2,178	434,426	15,640	450,066
16. Onsjö härads k)	111	80	19,359	4,518	20,480	682	92,830	2,620	95,450
17. Eslöfs med kringliggande ort	185	17	33,976	1,932	24,382	565	45,472	543	46,015
18. Kattarps sockens	38	12	7,608	1,082	2,763	239	23,406	213	23,619
19. Allerums, Flenninge och Wälinge	148	22	44,908	4,405	26,086	655	92,505	1,612	94,117
20. Svalöfs m. fl. socknars	157	7	15,117	774	3,972	394	19,633	2,601	22,234
Summa	6,367	3,971	2,707,851	391,196	2,755,595	52,796	8,473,210	703,109	9,176,319
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads	249	234	97,785	14,299	64,799	2,282	321,042	31,178	352,220
2. Warbergs	242	192	61,683	10,998	47,712	2,425	243,158	42,127	285,285
3. Laholms a)	73	26	14,130	2,150	4,304	373	51,644	4,126	55,770
4. Falkenbergs i)	106	12	16,582	1,048	4,476	341	24,763	602	25,365
5. Eftra sockens	9	1	395	35	101	32	758	6	764
6. Fjäre härads i Kongsbacka	147	45	29,468	1,223	10,711	402	37,128	2,744	39,872
Summa	826	510	220,043	29,753	132,103	5,855	678,493	80,783	759,276

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	utlånat belopp.	i räkningskaperna godtgjörd ränta & delägarnas kapital.	insatt belopp.	afslutade delägarne.	tillkomne nya delägarne.	qvarstående delägarne.	inestående behållning tillhörande delägarne.	behållning öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolonnen N:o 8 och 9.
	Antal.	R.d.r. R.m.t.	Antal.	R.d.r. R.m.t.	Antal.	R.d.r. R.m.t.	Antal.	R.d.r. R.m.t.	
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads	1,101	928	712,316	112,962	698,750	11,665	2,432,031	201,865	2,633,896
2. Uddevalla	232	148	103,231	19,778	159,497	2,823	404,233	68,254	472,487
3. Marstrands stads och omgifnings	103	63	34,672	2,669	42,980	588	54,432	4,048	58,480
4. Strömstads	159	94	59,389	5,978	57,582	1,095	131,185	7,274	138,459
5. Lysekils	12	21	5,416	578	5,208	126	12,207	480	12,687
6. Carl Johans församlings	101	20	23,911	2,126	24,246	782	42,257	2,047	44,304
7. Göteborgs och Bohus läns	1,563	857	701,547	30,726	554,593	7,198	763,030	1,035	764,065
Summa	3,271	1,631	1,614,482	174,792	1,542,856	24,277	3,839,375	285,003	4,124,378
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Wenersborgs	471	276	71,334	23,312	108,574	3,652	477,822	78,664	556,486
2. Borås a)	203	104	50,445	10,407	40,145	2,006	229,090	36,018	265,108
3. Åmåls	136	135	24,219	7,685	36,654	1,115	164,090	27,874	191,964
4. Alingsås	149	94	25,885	5,328	23,422	970	115,817	12,348	128,165
5. Ulricehamus	120	34	37,415	3,547	33,654	613	115,115	20,205	135,320
6. Fuxerna församlings (Lilla Edets m)	41	27	3,163	596	4,531	215	12,299	600	12,899
7. Svenljunga a)	100	25	37,117	787	19,757	644	50,771	26,150	76,921
Summa	1,220	695	249,578	51,662	261,737	9,215	1,165,004	201,559	1,366,563

Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares a)	12	8	2,573	1,098	4,986	98	19,912	—	19,912
2. Mariestads	232	298	41,106	18,987	75,365	2,174	371,184	31,188	402,372
3. Lidköpings a)	154	200	18,527	4,184	25,375	670	83,043	14,968	98,011
4. Skaraborgs läns allmänna a)	600	642	65,110	23,957	82,259	5,710	483,828	21,973	505,801
5. Carlsborgs a)	2	1	3,009	1,046	4,064	21	25,946	2,245	28,191
6. Falköpings n)	64	23	5,048	781	2,834	270	17,448	829	18,277
7. Sköfde	98	50	8,022	2,481	9,745	671	52,056	3,203	55,259
8. Hjo	99	40	8,060	1,265	5,427	444	28,075	184	28,259
Summa	1,261	1,262	151,455	53,799	210,055	10,058	1,081,492	74,590	1,156,082
Wermlands läns sparbanker.									
1. Carlstads a) o)	703	615	168,514	47,105	186,106	4,729	988,626	82,135	1,070,761
2. Filipstads bergslags	112	154	39,528	18,378	64,054	1,386	342,575	25,873	368,448
3. Christinehamns	135	222	32,685	13,391	70,869	1,344	282,547	33,057	315,604
4. Västra Wermlands	59	97	9,319	2,022	10,274	408	43,541	3,737	47,278
5. Sunne a)	30	29	6,482	1,936	8,591	241	33,450	2,213	35,663
6. Nedre Ulleruds sockens	28	18	7,840	834	5,146	131	18,027	613	18,640
Summa	1,067	1,135	264,368	83,666	345,010	8,239	1,708,766	147,628	1,856,394
Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro	491	778	116,124	42,772	193,942	4,313	793,434	71,224	864,658
2. Wiby församlings a)	34	56	3,627	1,727	7,116	323	33,676	451	34,127
3. Nora a)	128	153	32,120	13,415	45,031	1,203	267,252	22,740	289,992
4. Askersunds	88	148	18,283	4,911	31,159	860	112,502	13,295	126,097
5. Kumla	24	25	2,385	1,095	2,867	279	21,682	419	22,101
6. Lännäs församlings	15	17	1,564	581	2,022	115	11,634	1,451	13,085
7. Sköllersta d:o a)	2	6	159	187	921	58	3,538	80	3,618

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	antagne delagare.	afgående delagare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godkänd räkna & delagares kapital.	uttaget belopp.	öfverstående delagare.	inestående behållning tillhörande delagarna. m. m.).	behållning öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolonnerna N:is 8 och 9.
	Antal.			R:dr R:mt.		Antal.		R:dr R:mt.	
8. Carlskoga härads	34	45	5,564	1,314	8,627	310	28,312	2,419	30,731
9. Stora Mellösa församlings a)	14	19	1,032	386	1,552	158	8,297	661	8,958
10. Fellingsbro d:o	40	58	5,425	3,169	5,621	459	61,931	7,229	69,160
11. Nya Kopparbergs d:o	17	38	4,612	1,820	6,065	256	41,610	6,376	47,986
12. Lindesberga	78	55	21,299	2,388	12,578	358	49,002	1,942	50,944
13. Ramsbergs församlings a)	10	14	5,052	823	2,453	140	14,901	1,581	16,482
14. Kräcklinge d:o	6	13	254	105	1,068	38	2,024	178	2,202
15. Hjulsjö sockens	18	16	4,655	970	6,602	111	17,930	297	18,227
16. Örebro folkbanks grundfond och sparkassa p)	119	18	20,381	550	3,675	292	30,358	4,125	34,483
17. Lerbäckes sockens	15	5	953	109	295	63	2,532	112	2,644
18. Grythytte d:o	46	4	2,894	96	335	42	2,656	228	2,884
Summa	1,179	1,468	246,383	76,418	331,929	9,378	1,503,571	134,808	1,638,379
Westmanlands läns sparbanker.									
1. Westerås	264	232	75,279	21,137	85,111	2,237	440,805	37,028	477,833
2. Sala a)	69	78	15,139	5,163	20,259	682	104,860	5,318	110,178
3. Köpings och Åkerbo härads	92	71	23,954	5,265	23,924	635	111,280	8,009	119,289
4. Heds församlings	6	—	480	140	—	39	3,303	567	3,870

5. Arboga	64	42	12,580	2,437	10,741	500	53,770	1,902	55,672
6. Simtuna församlings	--	53	449	612	10,582	40	9,092	1,384	10,476
7. Westmanlands län	292	99	65,870	6,884	38,232	1,702	159,100	868	159,968
Summa	787	575	193,751	41,638	188,849	5,835	882,210	55,076	937,236
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	201	184	36,610	12,929	46,879	1,838	269,494	68,679	338,173
2. Husby församlings	45	25	8,515	3,771	12,112	769	76,929	10,400	87,329
3. Kopparbergs län	171	229	25,101	7,886	41,380	1,889	163,790	8,408	172,198
4. Norrbärkes församlings	37	77	8,007	2,202	12,128	397	45,763	1,180	46,943
5. Hedemora stads och Garpenbergs sockens	73	43	10,004	2,588	5,636	613	56,469	2,201	58,670
6. Stora Schedvi	15	10	1,803	607	2,228	160	12,610	841	13,451
7. Grangärdes sockens	20	24	1,753	163	513	170	4,177	792	4,969
Summa	562	592	91,793	30,146	120,876	5,836	629,232	92,501	721,733
Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	365	234	174,433	25,988	150,016	1,913	542,710	75,638	618,348
2. Fernebo församlings	—	76	—	93	1,461	122	1,331	—	1,331
3. Hudiksvalls	91	76	22,866	4,718	19,273	736	108,848	6,481	115,329
4. Söderhamns	90	35	19,760	3,369	9,854	467	80,553	6,439	86,992
5. Forsbacka bruks	3	1	204	39	29	30	883	134	1,017
6. Enångers församlings	17	6	3,200	775	1,640	197	18,120	849	18,969
7. Ofvansjö d:o	40	42	7,503	945	4,720	365	22,505	1,199	23,704
8. Thorsåkers d:o	43	18	5,580	775	6,096	374	15,914	516	16,430
9. Woxna d:o a)	5	16	446	126	332	263	2,856	677	3,533
10. Gefleborgs län a)	400	113	203,204	15,308	142,853	2,734	346,995	3,272	350,267
Summa	1,054	617	437,196	52,136	336,274	7,201	1,140,715	95,205	1,235,920

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delägare.	afgåne delägare.	insatt belopp.	i rikenskaperna godkänd ränta & delägares kapital.	utlaget belopp.	nyanstående delägare.	innesittande behållning tillhörande delägarna.	öfver- skott (grund- och reservfond, ränteränter m. m.).	Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.
	Antal.			Rädr R.mt.		Antal.		Rädr R.mt.	
Wester-Norrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands	177	135	44,091	8,037	29,778	1,298	181,872	24,301	206,173
2. Sundavalls	128	92	35,743	9,068	41,335	897	194,473	19,322	213,795
Summa	305	227	79,534	17,105	71,113	2,195	376,345	43,623	419,968
Jemtlands läns sparbank.									
1. Jemtlands läns	134	130	40,242	15,838	51,756	1,704	330,015	41,530	371,595
Westerbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	21	17	3,513	1,985	6,774	192	38,423	1,780	40,203
2. Westerbottens läns	120	94	9,073	1,210	5,192	598	28,368	501	28,869
Summa	141	51	12,586	3,195	11,966	790	66,791	2,231	69,072
Norrbottens läns sparbanker.									
1. Norrbottens läns	65	82	11,260	6,099	25,276	640	105,983	9,095	115,078
2. Neder-Kalix sockens	49	7	2,941	522	949	146	12,131	424	12,555
3. Haparanda	28	21	2,854	504	1,957	164	11,878	424	12,302
4. Luleå stads	56	9	6,315	1,046	2,167	221	21,881	1,094	22,975
5. Öfver-Torneå	274	3	4,001	88	50	271	4,039	—	4,039
Summa	272	122	27,371	8,259	30,399	1,242	155,912	11,037	166,949
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 216) ..	38,428	25,514	11,594,459	1,991,447	11,018,456	289,557	42,723,407	3,813,158	46,536,565

Anmärkningar.

- a) Bristande öfverensstämmelse i vissa delar med föregående års uppgifter.
- b) Från och med 1868 ställas alla lån på amortering, de mot in-teckning på 20 år, alla öfriga på 10 års tid, såvida ej kortare betalningstermin begäres. Amorteringslånen kunna dock ömsesidigt uppsägas.
- c) Antalet i kol. 7 är nu riktigt, ehuru ej öfverensstämmande med förr lemnade uppgifter.
- d) De i förra redogörelsen intagna ofullständiga uppgifterna gällde egentligen detta år, och äro nu riktiga.
- e) Fliseryds sockens sparbank har utvidgat sin verksamhet till kringliggande socknar samt Stranda härad.
- f) Asarums församlings sparbank sträcker numera sin verksamhet äfven till Mörrums och Elleholms socknar.
- g) Från och med 1868 års början tillgodoräknas insättare 5½ %. Genom förluster under året har reservfonden nedgått till utsatta beloppet.
- h) Detta redogörelseår gäller endast tiden från den 29 September 1868 till och med den 30 December samma år. Hädanefter börjar räkenskapsåret med föregående kalenderårs sista dag, således med den 31 December.
- i) Enligt beslut den 15 Febr. 1868 har den ändring i utlåningssättet vidtagits, att högst ¼-del af bankens ansvarighetssumma får till amortering på 20 års tid utlånas mot in-teckning i fast egendom under halfva taxeringsvärdet. Vid årets slut voro på detta sätt utlånade 74,317: 69.
- k) Uppgifterna i kol. 7 och 8 äro nu rättade. ehuru ej öfverensstämmande med förr angifna siffror.
- l) Delägarne hafva under året åtnjutit 6 % å insatte medel.
- m) Grund- och reservfonden udsatt till 600 Rdr i enlighet med beslut å årssammankomst den 30 Juli 1868, och har återstoden af samma fond användts till hjälp åt behöfvande inom kommunen samt till beredande af arbetsförtjenst.
- n) Den bristande öfverensstämmelsen i kol. 8 nu mot föregående år beror på rättelse i räkenskaperna.
- o) Carlstads sparbank har 29 s. k. sockenkomitéer.
- p) I afseende på den rörelsegren af Örebro Folkbanks verksamhet, för hvilken här redogöres enligt samma schema som för sparbankerna, anmärkes, att räntor och vinster på *fyllda* grundfondsandelar hafva här måst afräknas, då de ej godskrivas, utan alltid efter bokslut utbetalas, hvarigenom kol. 5 synes nog obetydlig, men kol. 9 i stället desto högre; till behållningen (kol. 8) borde räknas "depositioner", mestadels af delägare, hvilka inestående belopp vid årets slut utgjorde ialles 65,079 Rdr.

I de fall, der upplysning ej vunnits rörande anmärkt bristande öfverensstämmelse mellan de särskilda uppgifterna, hafva dessa måst kvarstå, sådana de meddelats. I flera fall hafva blott revisionsberättelser, eller andra öfversigter, ej affattade enligt det fastställda formuläret, till Statistiska Central-Byrån inkommit. Af dessa hafva ej alltid med säkerhet kunnat inhentas samtliga de uppgifter, hvarom i formuläret för sparbanksredogörelserna är fråga. Så vidt anledning härtil varit bristande tillgång å **formulärblanketter**, torde särskild uppmärksamhet få fästas derpå, att enligt Kongl. Maj:ts nädiga föreskrift bearjta sparbank äger att från respektive Länsstyrelse erhålla nödigt antal formulärblanketter för de ifrågasvarande redogörelserna.

Oaktadt de anmärkta bristerna på öfverensstämmelse mellan några sparbankers uppgifter för nu i fråga varande år, jemförda med de förr lemnade, och oaktadt den störande inflytelsen deraf, att samtliga sparbankers räkenskaper ej omfatta samma tid, eller kalenderåret, torde dock dessa fel, som oftast beträffa mindre sparbanker och mindre summor, ej hindra att i det hela antaga förestående tabell såsom i det närmaste uttryck af rätta förhållandet. Af densamma upplyses bland annat:

att *sparbankernas antal*, vid 1868 års slut uppgående till 216, deraf 88 i städer och 128 å landsbygden, sedan förra året *ökats* med 13;

att de *tillkomne nya delägarnes* antal, 38,428, med 1,075 *understiger* förra årets;

att de *afgångne delägarne*, 25,514, varit 1,995 *flere* än under förra året;

att de *quarstående delägarne* vid årets slut voro 289,557, eller 14,465 *flere* än vid slutet af 1867;

att det under året 1868 *insatta beloppet* uppgått till 11,594,459 R:dr, eller 926,286 *mera* än under nästföregångna året;

att de på delägarne för deras insatser sig *belöpande räntorna* blifvit i räkenskaperna utförda med 1,991,447 R:dr, eller 115,500 R:dr *mera* än under förra året;

att de under året *uttagna beloppen*, som med 575,973 R:dr understiga insättningarna, utgjort 11,018,486 R:dr, eller 775,548 R:dr *mera* än under föregående året;

att *delägarnes behållning*, innestående vid 1868 års slut, var 42,723,407 R:dr, således icke mindre än 2,654,041 R:dr *mera* än vid 1867 års slut;

att beloppet af *sparbankernas öfverskott* (grundfond, reservfond m. m.) under året 1868 *ökats* med 242,755 R:dr till 3,813,158 R:dr, samt

att *hela det hos sparbankerna innestående kapitalet* från 43,639,769 R:dr vid 1867 års slut *ökats* under år 1868 till 46,536,565 R:dr eller med 2,896,796 R:dr.

Beträffande i öfrigt förhållandet emellan länen visar sig, att Malmöhus län fortfarande står främst i afseende på den summa (kol. 10), öfver hvilken dess sparbanker vid årets slut disponerade, utgörande 9,176,319 R:dr, eller nära 20 procent af motsvarande summa för hela Riket. Dernäst kommer Stockholms stad med 6,237,482 R:dr, vidare Göteborgs och Bohus län med 4,124,378 R:dr, Christianstads län med 3,044,637 R:dr, Östergötlands län med 2,658,344 R:dr och Blekinge län med

Tab. № 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd. 193

2,038,175 R:dr. Intet af de öfriga länen uppnår 2 millioner R:dr; 10 län gå dock öfver 1 million R:dr, men 9 län ej ens dertill, hvaraf de flesta tillhöra Norrland. Sista platsen i detta hänseende intages ännu af Westerbottens läns sparbanker med endast 69,072 R:dr såsom delägarnes både behållning och grundfond.

I afseende på sparbankernas *antal* och *fördelning* på de olika länen jemte förhållandet till *folkmängd* och *areal* lemnar följande Tabell (N:o 2) en öfversigt.

Tab. № 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal vid 1868 års slut, länsvis.

Län.	Antal.	En på nedan- stående inne- vånareantal.	En på kvadratmil.
Stockholms stad	1	131,400	} omkr. 8'8
Stockholms län	6	21,719	
Upsala d:o	4	24,720	" 10'3
Södermanlands d:o	11	12,318	" 4'6
Östergötlands d:o	32	8,026	" 2'7
Jönköpings d:o	8	23,161	" 11'0
Kronobergs d:o	3	54,516	" 24'5
Calmar d:o	12	19,709	" 7'9
Gotlands d:o	9	6,003	" 2'8
Blekinge d:o	10	12,768	" 2'5
Christianstads d:o	14	15,994	" 3'9
Malmöhus d:o	20	15,666	" 2'0
Hallands d:o	6	21,312	" 6'9
Göteborgs och Bohus d:o	7	32,865	" 6'1
Elfsborgs d:o	7	40,364	" 14'7
Skaraborgs d:o	8	30,473	" 8'9
Wermlands d:o	6	43,979	" 22'2
Örebro d:o	18	9,262	" 3'9
Westmanlands d:o	7	16,118	" 7'7
Kopparbergs d:o	7	25,196	" 36'8
Gefleborgs d:o	10	14,570	" 14'7
Wester-Norrlands d:o	2	65,510	" 95'8
Jemtlands d:o	1	70,082	" 410'9
Westerbottens d:o	2	44,619	" 238'5
Norrbottens d:o	5	15,156	" 170'8
I hela Riket	216	19,320	omkr. 16'2
Deraf belägne i städer	88		
" " å landsbygden	128		

Då af de för detta år nya sparbankerna ingen blifvit inrättad i någon af Rikets städer, förblifver *antalet* af dessa banker fortfarande 88, under det att landsbygdens sparbanksinrättningar ökats med 15, på samma gång som 2 upphört med sin verksamhet, hvadan således hela antalet å landsbygden vid 1868 års slut var 128 eller 13 flere än vid slutet af det nästföregångna året. På Gotland har det högsta antalet tillkommit, nemligen 5, hvarför ock hela antalet sparbanker derstädes blifvit detta år mer än fördubbladt.

I förhållande till de öfriga länen bibehåller Östergötlands län fortfarande det högsta antalet sparbanker, nemligen 32, d. v. s. mera än $\frac{1}{4}$ -del af hela antalet i Riket, hvarefter i ordning följa Malmöhus län med 20, Örebro län med 18, Christianstads län med 14, Calmar län med 12, Södermanlands med 11, Blekinge och Gefleborgs län hvardera med 10 o. s. v. Jemtlands län har ännu blott en sparbank. Stockholms stad har också blott en sådan, afsedd för staden, men här verkar äfven Stockholms läns sparbank, som äfvenledes har sitt säte i staden.

Då sparbankernas antal är ifrån år ökats, men folkmängden icke i samma proportion, utan år 1868 till och med minskats, har i följd häraf förhållandet dem emellan årligen ställt sig allt fördelaktigare, så att, då i medeltal för hela Riket år 1860 fanns *en* sparbank för 25,561 innevånare, år 1867 en för 20,668, denna relation år 1868 varit en sparbank för 19,320 innebyggare. Samma förhållande gäller äfven om arealen: år 1860 fanns öfverhufvud taget *en* sparbank på hvar 23·1 qv. mil fast land, år 1867 en på hvar 17·2 och nu år 1868 en på hvar 16·2 qv. mil. De Norrländska länen med sina vidsträckta obygdar hafva ett stort inflytande på sistnämnda relationer, ty då t. ex. Jemtlands län har blott en sparbank på sina 411 qv. mil, hvilket är det ogynsammaste förhållandet i hela Riket, och Westerbottnens län blott 2 på ungefär samma areal, så måste detta betydligt nedsätta slutresultatet för hela Riket, oaktadt andra trakter äro mycket bättre lottade i detta hänseende. Bäst framstår här Malmöhus län, som har *en* sparbank på hvar 2·0 kvadratmil. Dernäst följer Blekinge län med *en* bank på hvar 2·5 kvadratmil, Östergötlands län med *en* på 2·7, Gotlands län med *en* på 2·8, Christianstads och Örebro län hvartdera med *en* på 3·9 kvadratmil o. s. v.

Östergötlands län, som förra redogörelseåret stod främst i afseende på proportionen till *innevånareantalet*, har nu lemnat

platsen åt Gotlands län med *en* sparbank på 6,003 innebyggare, hvarefter ordningsföljden blir Östergötlands, Örebro, Södermanlands, Blekinge län o. s. v. Enär vid dessa beräkningar icke något afseende kan fästas vid sparbankernas filialafdelningar, hvilka i detta fall böra utöfva en med de sjelfständiga bankerna nästan fullt jemförlig verksamhet, så visa icke alltid de kalkylerade relationerna rätta förhållandet. Exempelvis kan anföras, att Carlstads sparbank uppgifves hafva 29 s. k. sockenkomitéer, och om Wester-Norrlands läns sparbank berättades förra året, att den ägde 16 s. k. sparbankskomitéer, hvilka hvar och en inom sin socken hade till uppgift att insamla gjorda besparingar, för att sedan öfverlätas till länssparbanken.

Efterföljande tabeller afse att hufvudsakligen genom relativa tal visa sparbankernas verksamhet uti olika riktningar, jemförd med förhållandet under de förutgångna år, för hvilka i denna Tidskrift redogjorts.

Öfver absoluta och relativa antalet *sparbanksdelägare* under åren 1861—1868 lemnar tabellen N:o 3 en jemförande öfversigt länsvis:

Tab. № 3. Antal vid årets slut kvarstående sparbanks-
vid samma tid under

Län.	År 1861.		År 1862.		År 1863.		År 1864.	
	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.
Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5	25,216	omkr. 5
Stockholms län	1,120	» 109	2,227	» 56	3,970	» 31	4,813	» 26
Upsala d:o	6,134	» 15	6,529	» 14	6,901	» 14	6,951	» 14
Södermanlands d:o	7,836	» 16	8,248	» 16	8,859	» 15	9,195	» 14
Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16	16,209	» 16
Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11,421	» 16	12,049	» 15
Kronobergs d:o	6,887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21	7,851	» 20
Calmar d:o	6,392	» 35	6,741	» 34	7,212	» 32	7,058	» 33
Gotlands d:o	3,012	» 17	3,456	» 15	3,900	» 13	3,985	» 13
Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13	9,581	» 13
Christianstads d:o	12,501	» 17	12,261	» 18	12,148	» 18	12,286	» 18
Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8	39,658	» 8
Hallands d:o	4,412	» 27	4,528	» 27	4,538	» 27	4,713	» 26
Göteb. o. Bohus d:o	12,903	» 17	13,630	» 16	14,379	» 16	17,087	» 13
Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38	7,513	» 37
Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9,138	» 25	8,933	» 26
Wermlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34	7,866	» 33
Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8,537	» 19	8,091	» 20
Westmanlands d:o	3,147	» 33	3,382	» 31	3,614	» 30	4,362	» 25
Kopparbergs d:o	3,988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36	5,205	» 33
Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40	4,670	» 30
Wester-Norrlands d:o	1,742	» 68	1,777	» 68	1,772	» 69	1,895	» 66
Jemtlands d:o	1,585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37	1,808	» 37
Westerbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191	456	» 193
Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88	798	» 92
I hela Riket	198,559	omkr. 20	203,343	omkr. 19	218,335	omkr. 18	228,249	omkr. 18
Medeltal delägare i hvar sparbank	1,273		1,248		1,248		1,275	

delägare och deras förhållande till folkmängden
åren 1861—1868, länsvis.

År 1865.		År 1866.		År 1867.		År 1868.		Län.
Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	Antal sparbanksdelägare.	En delägare på innevånare.	
27,043	omkr. 5	28,704	omkr. 4 ⁸	29,977	omkr. 4 ⁷	31,543	omkr. 4	Stockholms stad.
6,177	» 21	7,238	» 18	7,834	» 17	8,623	» 15	Stockholms län.
7,324	» 13	7,722	» 13	7,785	» 13	8,011	» 12	Upsala d.o.
9,631	» 14	9,570	» 14	9,875	» 14	10,014	» 14	Södermanlands d.o.
17,529	» 14	18,335	» 14	20,245	» 13	21,064	» 12	Östergötlands d.o.
12,509	» 15	12,261	» 15	13,292	» 14	14,706	» 13	Jönköpings d.o.
7,980	» 20	8,255	» 20	8,621	» 19	8,964	» 18	Kronobergs d.o.
7,258	» 32	7,428	» 32	7,738	» 31	7,769	» 30	Calmar d.o.
4,071	» 13	4,099	» 13	4,453	» 12	4,722	» 11	Gotlands d.o.
10,489	» 12	11,335	» 11	11,948	» 11	12,216	» 10	Blekinge d.o.
13,488	» 16	14,248	» 16	15,549	» 15	17,304	» 13	Christianstads d.o.
42,848	» 7	46,817	» 6 ⁶	49,265	» 6 ⁴	52,796	» 6	Malmöhus d.o.
4,856	» 26	5,005	» 25	5,538	» 23	5,855	» 22	Hallands d.o.
19,073	» 12	20,961	» 11	22,638	» 10	24,277	» 9	Göteb. o. Bohus d.o.
7,998	» 35	8,269	» 34	8,706	» 32	9,215	» 31	Elfsborgs d.o.
8,874	» 27	9,342	» 26	10,056	» 24	10,058	» 24	Skaraborgs d.o.
8,120	» 32	8,179	» 32	8,307	» 32	8,239	» 32	Wermlands d.o.
8,405	» 19	9,212	» 18	9,614	» 17	9,378	» 18	Örebro d.o.
4,861	» 22	5,338	» 21	5,623	» 20	5,836	» 19	Westmanlands d.o.
5,509	» 32	5,723	» 31	5,867	» 30	5,836	» 30	Kopparbergs d.o.
5,472	» 26	6,005	» 24	6,543	» 22	7,201	» 20	Gefleborgs d.o.
1,936	» 66	2,054	» 63	2,117	» 62	2,195	» 60	West.-Norrlands d.o.
1,805	» 38	1,724	» 40	1,700	» 41	1,704	» 41	Jemtlands d.o.
458	» 194	514	» 176	700	» 130	790	» 113	Westerbottens d.o.
1,012	» 74	1,069	» 71	1,092	» 70	1,242	» 61	Norrbottens d.o.
241,726	omkr. 17	259,407	omkr. 16	275,083	omkr. 15	289,557	omkr. 14	
1,316		1,330		1,355		1,341		

Från år 1861 har alltså delägareantalet småningom höjt sig, så att, då det år 1861 utgjorde 198,559 personer, var det vid 1868 års slut 289,557, utvisande sålunda en tillökning under dessa 8 år af 90,998 delägare eller 46 procent. Malmöhus län äger största antalet, 52,796, eller mera än 1/4-del af det hela; dernäst kommer Stockholms stad med 31,543 delägare, Göteborgs och Bohus län med 24,277, Östergötlands län med 21,064, Christianstads län med 17,304 o. s. v. Westerbottens län har under hela tiden 1861—1868 haft minsta antalet, hvilket, ehuru i fortgående stigning, likväl sista året var blott 790. I medeltal för hela Riket hade år 1868 hvar sparbank 1,341 delägare, hvilket, då år 1867 funnos 1,355 sådane, visar, att tillökningen af sjelfva bankernas antal fortgått hastigare än af delägarne. Att likväl tillväxten af dessa senare varit i jemnt stigande framgår vid jemförelse med innevånareantalet, ty då det år 1861 fanns *en* sparbanksdelägare bland 20 af Rikets bebyggare, fanns det 1868 en sådan bland 14 innevånare.

Ett dylikt allmänt fortskridande till det bättre visar sig äfven vid jemförelse mellan de olika länen. Westerbottens län t. ex. hade år 1868 visserligen blott *en* sparbanksdelägare bland 113 innevånare, men år 1867 var denna relation 1 bland 130 och år 1861 1 bland 208. Den andra ytterligheten finner man hos Stockholms stad, hvarest hvar 4:de person har en sparbanksbok.

Medelvärdet af hvar sparbankshok, d. v. s. det penningbelopp, som hvar och en af sparbanksdelägarne i medeltal hade i sparbanken innestående, framställes länsvis under de 9 åren 1860—1868 i efterföljande tabell:

Tab. № 4. Medeltal af sparbanksdelägarnes innestående behållning vid slutet af åren 1860—1868, länsvis.

Län.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	Riksdaler				Riksmünt.				
Stockholms stad	160,15	159,09	161,66	166,05	161,41	165,39	166,56	170,24	180,97
Stockholms län	81,03	92,12	78,93	87,65	101,73	111,22	121,29	129,71	144,93
Upsala d:o	147,54	155,16	163,01	167,31	173,33	183,44	190,31	195,19	196,90
Södermanlands d:o	137,18	142,56	148,20	150,76	150,56	148,65	152,41	147,49	147,96
Östergötlands d:o	105,84	105,73	108,92	109,65	112,15	109,64	111,36	110,57	114,96

Län.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	Riksdaler Riksmünt.								
Jönköpings län	87,93	91,27	94,03	90,63	83,08	77,82	81,12	83,52	85,02
Kronobergs d:o	84,01	86,61	92,46	89,58	86,55	86,21	83,69	84,03	84,57
Calmar d:o	166,15	174,74	182,41	177,29	171,26	166,86	163,36	154,94	149,77
Gotlands d:o	100,12	101,57	107,97	99,78	96,67	90,27	89,15	87,35	85,16
Blekinge d:o	160,06	171,14	177,99	176,14	168,55	158,24	148,02	145,67	151,45
Christianstads d:o	201,42	196,68	189,41	179,52	171,04	170,06	168,03	169,81	163,51
Malmöhus d:o	159,20	170,11	160,81	154,32	156,95	160,17	157,75	163,10	160,49
Hallands d:o	103,90	106,11	101,07	100,28	103,38	105,67	105,81	101,30	115,88
Göteborgs och Bohus d:o	187,01	189,23	188,13	190,83	175,42	175,68	158,98	157,39	158,14
Elfsborgs d:o	148,10	153,37	155,85	151,87	141,29	136,15	129,50	129,37	126,42
Skaraborgs d:o	85,17	89,54	94,37	101,39	103,96	107,25	109,55	108,36	107,53
Wernlands d:o	191,18	194,49	204,10	211,20	200,13	206,22	209,35	205,29	207,40
Örebro d:o	149,82	151,13	153,33	150,79	157,68	161,64	160,26	157,07	160,33
Westmanlands d:o	125,07	140,88	151,80	156,85	144,23	150,70	149,96	148,70	151,20
Kopparbergs d:o	122,25	119,48	118,97	119,55	119,13	119,43	117,34	107,07	107,82
Gefleborgs d:o	163,73	166,72	178,13	184,45	161,64	157,32	150,59	150,95	158,41
Wester-Norrlands d:o.....	138,52	143,50	147,61	156,44	158,22	166,66	165,77	165,57	171,45
Jemtlands d:o	164,39	178,11	193,81	201,90	204,61	198,21	192,97	191,58	193,67
Westerbottens d:o	119,96	131,12	158,33	171,86	163,65	161,12	134,74	89,97	84,54
Norrbottens d:o	95,33	110,48	126,43	137,65	152,82	125,63	131,74	137,99	125,53
I hela Riket	145,42	149,94	150,05	148,83	146,23	147,04	145,56	145,66	147,54

Denna tabell visar alltså, att oaktadt slutsumman af delägarnes behållning i sparbankerna år ifrån år ökats i jemn stigning, har likväl den andel häre, som tillkommer hvar och en delägare, i sjelfva verket förblifvit nästan densamma under hela tiden. Orsaken hertill är naturligtvis den, att delägarantalet ökats i ungefär samma proportion som totala kapitalbehållningen i sparbankerna, så att, då man fördelar denna senare på flere händer, hvarje särskild andel blir mindre, än om den fått delas mellan ett ringare antal personer. Tager man dessutom i betraktande, att en stor del af tillökningen i den totala behållningen uppkommit icke genom insättningarernas öfverskott öfver uttagen utan genom tillagda räntor, så vittnar ett sådant stillastående i medelbehållningen ingalunda fördelaktigt om ifvern att genom insättningar försäkra sig om ett större kapital för behofvets stund. Tänka vi oss nemligen att, efter det medelbehållningen 145,42 R:dr vid 1860 års slut var uppnådd, inga

vare sig insättningar eller uttagningar ägt rum, utan att kapitalet fått qvarstå att förräntas på vanligt sätt i sparbankerna, d. v. s. med ränta på ränta à 5 %, så borde dessa 145,42 R:dr hafva vid 1868 års slut vuxit till 214,85 R:dr, i stället för att medelbehållningen nu i sjelfva verket utgör blott 147,54 R:dr, hvilken således borde hafva varit nära 50 procent högre. Om man också häremot invänder, att de nytillkomne delägarne med sina vanligen små insatser måste verka nedsättande på totalbehållningen, så vore detta riktigt, om man i sjelfva verket finge antaga, att de, som vid 1860 års slut hade medelbehållningen 145,42 R:dr, skulle på en gång upphört att göra insättningar. Huru lågt verkligen det nuvarande medelvärdet af hvarje sparbanksbok är, kan man dessutom finna, om man gör jmförelser med t. ex. Norge och Danmark, der detta medelvärde är 3 gånger så stort, och detta oaktadt insättarnes antal visst icke är i förhållande till folkmängden mindre än hos oss.

Vid jmförelse mellan de olika länen finner man, att Werm-lands län företer högsta medelvärdet eller 207,40 R:dr, hvarefter följa Upsala län med 196,90 R:dr och Jemtlands län med 193,67 R:dr. Minsta värdet hafva sparbanksböckerna i Westerbottens län eller 84,54 R:dr, Kronobergs län 84,57, Jönköpings län 85,02 och Gotlands län 85,16 R:dr. Att det sistnämnda länet står så lågt i detta hänseende, beror väl till stor del på de många der nybildade sparbankerna.

För att bereda en fortgående lättad jmförelse mellan de särskilda åren i afseende på antalet *tillkomne* sparbanksdelägare har i följande tab. N:o 5 antalet under det första redogörelse-året, eller 1861, tillkomne delägare antagits = 100, så att kolumnerne för de följande åren i procent utvisa vexlingarna af tillkomne delägare.

Tab. № 5. Antalet tillkomne sparbanksdelägare under hvar-dera af åren 1862—1868, jmfördt med antalet tillkomne under år 1861, antaget = 100.

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	116	126	130	137	140	139	150
Stockholms län	473	815	495	775	683	580	659
Upsala d:o	99	106	93	108	112	103	106

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	%	%	%	%	%	%	%
Södermanlands län	105	132	113	121	100	101	119
Östergötlands d:o	84	95	75	113	112	174	122
Jönköpings d:o	107	79	94	91	85	135	140
Kronobergs d:o	167	153	145	120	152	181	189
Calmar d:o	128	124	77	97	99	121	103
Gotlands d:o	124	139	91	88	78	118	123
Blekinge d:o	110	109	106	190	210	173	165
Christianstads d:o	62	60	58	105	91	109	140
Malmöhus d:o	86	76	89	122	150	139	133
Hallands d:o	106	107	136	146	153	282	250
Göteborgs och Bohus d:o ..	115	119	262	237	216	217	218
Elfsborgs d:o	92	130	94	142	113	156	143
Skaraborgs d:o	106	104	151	111	155	198	149
Vernlands d:o	82	72	120	102	83	104	102
Örebro d:o	96	85	72	101	150	117	103
Westmanlands d:o	119	106	209	185	186	167	153
Kopparbergs d:o	99	162	124	115	120	83	97
Gefleborgs d:o	100	125	260	205	166	169	168
Wester-Norrlands d:o	81	83	122	111	110	134	126
Jemtlands d:o	91	65	69	68	37	60	57
Westerbottens d:o	119	81	75	73	184	432	224
Norrbottnens d:o	83	102	57	239	166	189	286
I hela Riket	102	106	115	134	137	148	144

Hvad beträffar hela Riket, utvisar denna tabell visserligen ett år från år oafbrutet stigande till och med år 1867, så att mot 100 nytillkomne år 1861 svarat 148 sådana år 1867, men härefter en nedsättning till 144 vid 1868 års slut. Endast Hallands län hade till 1867 visat en jemnt fortgående stigning, men äfven härstädes har nu en mindre tillväxt ägt rum, så att numera icke något enda bland länen företer en oafbruten stegring i delägareantalet, utan har tillväxten under den ifrågavarande tiderymden skett språngvis, med delvis stillastående eller tillbakagående, allt räknadt relativt till 1861 års tillväxt.

Till en med föregående tabell likartad jemförelse i afseende på antalet *afgångne* sparbanksdelägare erbjudes tillfälle genom följande tab. N:o 6, i hvilken likaledes antalet under år 1861 är antaget = 100.

Tab. № 6. Antalet afgångne sparbanksdelägare under hvardera af åren 1862—1868, jemfördt med antalet afgångne under år 1861, antaget = 100.

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	94	76	71	69	80	95	94
Stockholms län	99	313	385	530	617	808	737
Upsala d:o	109	126	136	129	132	172	155
Södermanlands d:o	99	109	124	129	147	140	165
Östergötlands d:o	106	123	123	138	134	158	163
Jönköpings d:o	63	50	79	99	186	67	85
Kronobergs d:o	85	135	165	120	136	152	168
Calmar d:o	165	140	168	139	152	150	181
Gotlands d:o	100	134	181	174	176	120	176
Blekinge d:o	139	185	186	164	212	211	226
Christianstads d:o	131	122	98	105	110	106	143
Malmöhus d:o	133	128	170	142	184	177	198
Hallands d:o	115	108	135	157	165	185	236
Göteborgs och Bohus d:o ..	101	104	138	160	139	155	167
Elfsborgs d:o	116	153	124	172	143	181	143
Skaraborgs d:o	120	207	247	167	156	160	210
Wermlands d:o	125	96	107	94	97	108	131
Örebro d:o	97	104	168	110	119	139	194
Westmanlands d:o	139	114	104	166	175	210	212
Kopparbergs d:o	113	237	168	174	231	240	284
Gefleborgs d:o	125	118	180	182	192	198	235
Wester-Norrlands d:o	105	134	110	147	104	169	146
Jemtlands d:o	96	127	153	205	211	209	165
Westerbottens d:o	167	244	239	244	333	478	283
Norrbottens d:o	147	129	176	271	224	349	271
I hela Riket	113	119	134	129	143	149	165

För hela Riket utvisar denna tabell, om man afser från sänkningen 1865, en ständig stegring i antalet af de afgångne delägarne, så att den år 1868 utgjorde 165 % af de under år 1861 afgångne. Sammalunda är ock förhållandet, då man betraktar hvar län för sig, nemligen att det ifrågavarande antalet var år 1868 högre än jemförelseåret 1861, om man undantager Stockholms stad och Jönköpings län, som visa lägre procenttal. Emellan dessa åren har dock i intet enda län delägarnes afgående

skett i ett allt större antal, utan framträda öfverallt flera vexlingar. Till denna högre procent afgående delägare, betraktade ensamt för sig, får man dock ej söka orsaken uti minskad sparsamhetsomtanka, då naturligtvis med den tillväxt af nya delägare, som samtidigt ägt rum, det knappast vore förenligt, att ej de afgångnes antal äfven i viss mån skulle stegas.

För att närmare och för hvarje särskildt år åskådliggöra förhållandet mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare har redogörelsen derför blifvit fortsatt i nedanstående tabell N:o 7, i hvilken de tillkomne sparbanksdelägarne för hvarje särskildt år antagits = 100, så att siffrorna i hvarje årskolumn uttrycka den procent häraf, som de afgångne delägarne utgjort.

Tab. № 7. Jemförelse mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelägare, de senare för hvart år antagne = 100.

Län.	Afgångne delägare i förhållande till 100 nytillkomne:							
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.
	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	93	75	56	51	47	53	64	59
Stockholms län	43	9	16	34	29	39	60	48
Upsala d:o	54	59	64	79	64	63	89	78
Södermanlands d:o	63	60	52	69	67	93	87	87
Östergötlands d:o	52	65	67	85	63	62	47	69
Jönköpings d:o	56	32	35	47	60	121	27	34
Kronobergs d:o	75	38	66	85	80	67	63	66
Calmar d:o	54	69	61	117	78	83	67	97
Gotlands d:o	41	33	40	83	82	93	42	59
Blekinge d:o	56	71	95	78	49	57	68	77
Christianstads d:o	53	116	108	90	53	64	52	55
Malmöhus d:o	42	64	70	80	49	51	53	62
Hallands d:o	65	71	66	65	70	71	43	62
Göteborgs och Bohus d:o	65	57	58	34	44	42	46	50
Elfsborgs d:o	58	72	68	76	70	73	66	57
Skaraborgs d:o	71	80	147	116	106	71	57	100
Wermlands d:o	83	126	110	73	76	96	86	106
Örebro d:o	66	66	81	156	73	52	79	125
Westmanlands d:o	53	62	57	30	47	50	67	73
Kopparbergs d:o	36	41	53	49	54	70	104	105
Gefleborgs d:o	42	53	40	29	37	49	49	59
Wester-Norrlands d:o	64	82	102	58	85	58	81	74
Jemtlands d:o	33	38	66	75	102	194	117	97
Westerbottens d:o	29	40	86	91	96	52	32	36
Norrbottens d:o	47	78	60	146	54	64	87	45
I hela Riket	58	64	65	67	56	60	58	66

Af denna tabell upplyses, att för hela Riket de år 1868 afgångne sparbanksdelägarne utgjorde 66 % af de nykomne, eller 8 % mera än förhållandet var 1867. Gynsammast utföll denna relation år 1865, då den belöpte sig till 56 %. De olika länen förete stora vexlingar i detta förhållande, så att då år 1868 i Jönköpings och Westerbottens län de afgångne utgjorde blott $\frac{1}{4}$ -del af antalet tillkomne, så utträdde i Örebro län icke allenast ett antal lika stort som de nytillkomne, utan dessutom $\frac{1}{4}$ -del derutöfver, i följd hvaraf vid årets slut hela beloppet delägare var mindre än nästföregående året. Dylik om ock något mindre minskning i delägarnes hela antal skedde äfven i Wernlands och Kopparbergs län.

För den tidrymd, under hvilken oafbrutna årliga uppgifter rörande i Rikets sparbanker insatt och uttaget belopp varit tillgängliga, utvisa dessa nedanstående summor:

	Insatser.	Uttagningar.	Samma.
1856	R:dr 6,026,887.	R:dr 4,254,721.	R:dr 10,281,608.
1857	» 4,977,455.	» 5,307,631.	» 10,285,066.
1858	» 4,004,234.	» 6,779,762.	» 10,783,996.
1859	» 5,213,685.	» 5,134,948.	» 10,348,633.
1860	» 5,953,793.	» 5,436,201.	» 11,389,994.
1861	» 6,778,376.	» 5,632,461.	» 12,420,837.
1862	» 6,706,324.	» 6,649,716.	» 13,356,040.
1863	» 6,810,329.	» 7,090,264.	» 13,900,593.
1864	» 7,014,643.	» 7,548,545.	» 14,563,188.
1865	» 9,577,985.	» 8,586,647.	» 18,164,632.
1866	» 9,394,427.	» 9,390,796.	» 18,785,223.
1867	» 10,670,179.	» 10,242,938.	» 20,913,117.
1868	» 11,594,459.	» 11,018,486.	» 22,612,945.

Dessa tal utvisa, att insatser och uttagningar för sista året uppgått till högre belopp än under något af de förutgångna åren, och att rörelsen i sparbankerna år 1868 varit mera än dubbelt så stor, som den var för 10 år sedan.

Efterföljande tab. N:o 8 är afsedd att för hvarje särskildt läns sparbanker bereda fortgående tillfälle till jemförelse mellan uttaget och insatt belopp på det sätt, att det sistnämnda är antaget = 100 och det uttagna beloppet i procent deraf utfördt i tabellens årskolumner.

Tab. № 8. Jemförelse mellan årligen uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje år antaget = 100.

SpARBANKERNA I	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Medeltal 1856 med 1865.	1866.	1867.	1868.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	89	151	155	108	113	117	96	82	102	82	110	92	93	77
Stockholms län	42	77	189	68	54	49	18	34	56	57	64	67	80	68
Upsala d:o	52	83	95	66	76	62	67	83	104	64	75	80	110	108
Södermanlands d:o	77	109	136	85	104	80	78	78	107	110	96	115	142	120
Östergötlands d:o	76	92	121	90	79	83	85	96	106	100	93	95	79	86
Jönköpings d:o	55	118	179	147	91	76	70	106	150	143	114	115	79	77
Kronobergs d:o	58	130	282	134	130	98	58	128	149	121	129	128	100	101
Calmar d:o	75	130	222	84	92	70	81	104	164	124	115	123	125	134
Gotlands d:o	107	132	296	212	133	64	46	104	148	183	143	140	91	107
Blekinge d:o	78	83	168	82	103	80	90	121	134	108	105	111	103	96
Christianstads d:o	66	67	252	93	109	88	194	200	168	82	132	103	79	93
Malmöhus d:o	75	93	188	102	66	69	128	127	104	85	104	92	90	118
Hallands d:o	59	72	129	128	112	126	124	125	92	99	107	107	96	60
Göteborgs och Bohus d:o	78	107	117	85	108	98	99	94	89	86	96	114	95	94
Elfsborgs d:o	73	122	220	100	96	78	99	109	158	110	117	117	99	105
Skaraborgs d:o	50	113	206	107	141	84	87	116	136	114	115	102	92	138
Wermlands d:o	42	125	219	112	84	107	120	120	146	92	117	119	135	131
Örebro d:o	56	127	237	138	94	95	93	129	68	93	113	84	113	135
Westmanlands d:o	65	107	123	87	70	47	58	76	74	64	77	81	102	97
Kopparbergs d:o	60	103	133	97	85	85	84	72	83	93	90	120	196	132
Gefleborgs d:o	71	107	150	80	66	60	59	59	66	69	79	100	89	77
Wester-Norrlands d:o	39	78	100	58	139	80	99	95	85	87	86	97	110	89
Jemtlands d:o	47	70	227	125	77	47	47	88	109	164	100	235	158	128
Westerbottens d:o	56	162	475	45	42	42	29	69	205	192	132	170	187	95
Norrbottens d:o	35	203	389	100	73	30	60	58	79	127	115	77	94	111
I hela Riket	71	107	169	99	91	83	99	104	108	90	102	100	96	95

Såsom tabellen utvisar, hade i medeltal för hela Riket under decenniet 1856—1865 det uttagna beloppet förhållit sig till det insatta som 102:100, eller med andra ord man hade uttagit mera, än man insatt. Med 1866 inträder en vändpunkt, då insättningar och uttagningar blifva lika stora, hvarefter under år 1867 de förra öfverstiga de senare med 4 % och nu 1868 med 5 %.

Om man jemför med förenämnda 10-åriga medeltal, så befinnas för år 1868 uttagningarna i förhållande till insättningar *lägre* och utvisande således ett bättre förhållande i Stockholms stad, Östergötlands län, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Christianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Elfsborgs, Gefleborgs, Westerbottens samt Norrbottens län, men *högre* och sämre i alla de öfriga länen.

Delägrarnes *innestående behållning* har uppgifvits till följande belopp:

år 1860.....	R:dr 27,291,937.				
» 1861.....	» 29,772,670	eller en tillväxt af	R:dr 2,480,733.		
» 1862.....	» 31,261,338	» » » » »	1,488,668.		
» 1863.....	» 32,494,403	» » » » »	1,233,065.		
» 1864.....	» 33,376,991	» » » » »	882,588.		
» 1865.....	» 35,983,636	» » » » »	2,606,645.		
» 1866.....	» 37,758,599	» » » » »	1,774,963.		
» 1867.....	» 40,069,366	» » » » »	2,310,767.		
» 1868.....	» 42,723,407	» » » » »	2,654,041.		

Dessa årliga tillväxter om tillsammans 15,431,470 R:dr hafva uppkommit hufvudsakligast genom de räntebelopp, som godtgjorts i räkenskaperna å delägrarnes kapital, hvartill dessutom i de flesta fall kommit ett öfverskott af insättningar utöfver uttagen. Under de 8 åren 1861—1868 hafva dock 2 år, nemligen 1863 och 1864, uttagen varit så stora, att de minskat den tillväxt, som genom blott räntorna skulle hafva uppkommit, hvilket synes af följande uppställning:

	Räntor.		Öfverskott af insättningar.		Tillväxt.
år 1861..	1,326,381 R:dr +	1,155,915 R:dr =	2,482,296 R:dr.		
» 1862..	1,443,144 » +	56,608 » =	1,499,752 »		
» 1863..	1,511,445 » -	279,935 » =	1,231,510 »		
» 1864..	1,561,486 » -	533,902 » =	1,027,584 »		
» 1865..	1,662,917 » +	991,338 » =	2,654,255 »		
» 1866..	1,786,572 » +	3,631 » =	1,790,203 »		
» 1867..	1,875,947 » +	427,241 » =	2,303,188 »		
» 1868..	1,991,447 » +	575,973 » =	2,567,420 »		

Summa 13,159,339 R:dr + 2,396,869 R:dr = 15,556,208 R:dr.

Skilnaden uti de på detta sätt kalkylerade och de här ofvan enligt inkomna redogörelser angifna tillväxterna förklaras dels genom gjorda rättelser i senare årsuppgifter, dels genom andra i redogörelserna anförda orsaker. Emellertid synes dock, att hela tillökningen efter år 1860, uppgående till 15½ mill. R:dr, till största delen uppkommit genom de samlade räntorna, utgörande ett belopp af öfver 13 millioner R:dr.

Oaktadt tillväxten under år 1868 af delägarnes behållning i Rikets samtliga sparbanker uppgått till den betydliga summan af mer än 2½ million R:dr, befinnes likväl vid jämförelse med året 1867, att delägarebehållningen sjunkit i 3 län, nemligen:

i Calmar län med R:dr 35,335.

» Skaraborgs d:o » » 8,126.

» Örebro d:o » » 6,535.

Sparbankernas egna öfverskottsmedel, uppkomna genom donationer, grund- och reservfonder, räntevinster m. m., hafva uppgifvits för hela Riket till följande belopp, nemligen:

år 1860..... R:dr 2,096,061.

» 1861..... » 2,309,290 och alltså ökats med R:dr 213,229.

» 1862..... » 2,542,241 » » » » » 232,951.

» 1863..... » 2,807,222 » » » » » 264,981.

» 1864..... » 3,038,356 » » » » » 231,134.

» 1865 » 3,132,644 » » » » » 94,288.

» 1866..... » 3,375,996 » » » » » 243,352.

» 1867 » 3,570,403 » » » » » 194,407.

» 1868..... » 3,813,158 » » » » » 242,755.

De största öfverskottsmedlen tillhörde Malmöhus läns sparbanker, då de år 1868 uppgingo till den betydliga summan af 703,109 R:dr, och dernäst Stockholms stads sparbank, som hade till sitt förfogande 529,061 R:dr.

Enligt uppgifterna skola dock 2 län, nemligen Södermanlands och Westerbottens läns sparbanker hafva vid jämförelse med 1867 lidit en minskning af dessa öfverskottsmedel under det år, som nu är närmaste föremålet för redovisning.

I afsigt att vinna upplysning, huruvida sparbankerna härstädes, såsom i några andra länder lär vara händelsen, företrädesvis eller till betydligt belopp såsom depositbanker emottaga större summor från färre händer, eller enligt sin egentliga bestämmelse samla mindre summor från stort antal delägare, ifrågasattes i formulären för uppgifterna till sparbanksstatistiken meddelandet af en detaljerad klassifikation af delägarne efter

beloppet af deras vid hvarje års slut innestående behållning. Då af de upplysningar, som i detta hänseende vunnos redan för året 1865, det tydligt visade sig, att de flesta delägarne representerade blott mindre summor och då denna klassifikation vållade vederbörande stort besvär särdeles vid de större sparbankerna, så tillkännagafs å nu gällande formulärblanketter, att

Tab. № 9. Klassifikation af sparbanks-delägarne

Sparbanker i	T. o. m. 10 R.dr.		10—25 R.dr.		25—50 R.dr.		50—100 R.dr.	
	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.
	R.dr.		R.dr.		R.dr.		R.dr.	
Stockholms stad a)	305	1,234	208	3,466	184	6,663	197	13,896
Stockholms län b)	68	306	84	1,688	113	4,513	145	10,783
Upsala d:o c)	883	3,470	652	10,998	543	18,773	591	42,914
Södermanlands d:o d)	2,026	10,341	1,219	19,668	885	30,447	727	50,835
Östergötlands d:o e)	1,611	4,240	638	10,727	403	15,016	360	24,891
Jönköpings d:o f)	3,189	10,914	1,445	23,716	982	30,761	1,282	90,238
Kronobergs d:o	1,784	6,163	977	15,688	770	26,886	812	56,153
Calmar d:o g)	1,822	9,500	779	14,769	548	20,186	496	42,258
Gotlands d:o	1,710	5,269	558	8,760	504	17,754	527	36,427
Blekinge d:o h)	2,097	8,877	1,743	28,601	1,674	55,902	1,702	116,720
Christianstads d:o i)	8,212	23,872	3,146	51,530	2,667	96,861	2,821	197,638
Malmöhus d:o k)	1,075	4,471	421	7,206	285	11,231	347	25,444
Hallands d:o l)	5,754	15,693	1,406	23,118	1,190	41,199	1,270	89,026
Göteborgs och Bohus d:o m)	130	479	25	436	16	533	14	963
Älfsborgs d:o n)	1	5	3	48	3	98	4	319
Skaraborgs d:o o)	1,640	7,391	1,284	20,454	896	32,086	1,002	70,942
Wernlands d:o p)	700	3,333	615	9,980	518	17,930	599	41,482
Örebro d:o q)	1,185	4,847	868	14,084	746	26,622	814	57,473
Westmanlands d:o r)	1,357	5,804	1,004	14,914	865	28,151	828	57,549
Kopparbergs d:o s)	1,932	6,991	875	14,387	660	24,049	793	55,776
Gefleborgs d:o t)	451	2,147	296	4,717	255	9,231	280	19,383
Wester-Norrlands d:o	324	1,688	350	5,486	257	8,949	216	15,052
Jemtlands d:o	223	1,115	198	3,150	136	4,688	81	5,691
Westerbottens d:o	117	554	108	1,646	94	3,226	74	4,878
Norrbottens d:o u)								
Hela Riket	38,596	138,704	18,902	309,237	15,194	531,755	15,952	1,126,731
Utgörande i procent 1868....	28'25	0'61	13'83	1'36	11'12	2'34	11'70	4'95
" " " 1867....	27'97	0'57	13'39	1'31	10'85	2'28	11'82	4'97
" " " 1866....	25'96	0'54	13'72	1'36	11'39	2'50	12'59	5'34
" " " 1865....	27'94	0'68	13'74	1'46	11'53	2'66	12'62	5'59
" " " 1864....	28'72	0'75	14'04	1'59	11'57	2'86	12'83	6'13

Anmärkningar.

- a) Från Stockholms stad äro delägare till belopp under 100 R.dr samfäldt uppgifne till ett antal af 20,501 med behållning af 473,635 R.dr, samt fr. o. m. 200—500 R.dr samfäldt till ett antal af 4,103 med behållning af 1,310,086 R.dr, hvilka summor här ofvan ej äro medräknade.

den ifrågavarande klassifikationen kunde inskränkas till blott hvar 5:te år.

När detta oaktadt ett stort antal sparbanksstyrelser äfven för året 1868 benäget meddelat sådan klassifikation, så har efterföljande tab. N:o 9 egnats åt en sammanställning af hit hörande uppgifter.

efter deras innestående behållning vid 1868 års slut.

100—200 R.dr.		200—300 R.dr.		300—400 R.dr.		400—500 R.dr.		500—1000 R.dr.		Öfver 1000 R.dr.	
Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.	Antal delägare.	Summa behållning.
	R.dr.		R.dr.		R.dr.		R.dr.		R.dr.		R.dr.
3,437	468,001							2,242	1,518,531	1,260	1,938,168
216	30,117	94	22,303	63	21,843	35	15,361	72	48,609	25	37,741
195	30,382	76	19,236	43	14,496	24	11,247	57	37,172	24	32,739
554	77,603	218	52,800	159	53,962	103	47,093	154	107,548	52	82,371
693	94,321	260	62,348	154	53,008	94	41,508	158	104,819	69	110,863
235	31,731	109	25,735	52	18,083	41	18,091	75	49,379	22	31,341
918	123,555	379	87,804	254	84,590	101	44,491	359	197,619	55	64,395
854	120,659	407	101,610	221	76,968	156	69,581	331	225,743	162	341,366
534	69,425	201	46,607	103	33,869	79	33,544	126	83,754	34	48,195
509	71,364	246	58,948	145	50,006	104	46,247	212	144,295	149	267,039
1,734	245,769	865	210,406	564	195,320	319	143,570	662	462,990	396	610,540
2,957	418,241	1,554	378,326	973	331,373	655	298,511	1,395	944,060	555	865,119
362	46,748	190	44,919	89	29,331	66	28,640	133	95,190	57	89,738
1,481	206,531	761	183,105	505	174,215	336	149,781	870	616,190	683	1,173,155
11	1,522	6	1,460	2	683	7	3,061	4	3,163		
2	293	2	505							6	24,678
1,060	146,724	537	128,494	297	101,365	214	95,708	484	334,358	417	727,703
549	77,371	240	57,793	119	40,999	67	30,382	130	86,943	33	46,315
914	127,031	416	99,299	244	83,494	150	66,553	334	226,056	124	167,658
818	113,109	294	69,587	164	57,403	81	40,301	184	129,754	66	90,835
838	115,823	459	110,078	250	85,799	242	108,297	363	237,304	218	348,179
361	51,790	191	47,282	107	34,846	84	37,247	119	83,544	52	86,158
201	27,868	96	23,706	54	17,049	34	15,043	81	56,385	91	158,787
64	9,148	25	5,940	22	7,527	12	5,361	19	11,923	10	12,246
70	9,576	29	7,168	20	4,754	8	3,369	8	5,568	3	5,150
19,567	2,714,702	7,655	1,845,759	4,604	1,570,983	3,012	1,343,067	8,572	5,810,897	4,563	7,360,479
14'32	11'93	5'60	8'11	3'37	6'90	2'20	5'90	6'27	25'54	3'34	32'36
14'75	12'29	5'82	8'52	3'65	7'54	2'36	6'27	6'16	25'42	3'23	30'83
15'13	12'93	6'18	9'15	3'67	7'69	2'33	6'36	6'01	25'01	3'02	29'12
13'23	11'63	6'19	9'55	3'84	8'31	2'46	6'99	5'64	24'76	2'81	28'37
13'14	12'38	6'33	10'40	3'83	8'96	2'46	7'56	4'70	22'23	2'38	27'14

b) Uppgifter härom ej meddelade för Stockholms läns sparbank.

c) Uppgifter ej meddelade för Upsala stads och läns samt Lagunda och Hagunda häraders sparbanker.

d) Uppgifter härom ej meddelade för Eskilstuna, Nyköpings stads och läns samt Siregnäs sparbanker.

- e) Uppgifter ej meddelade för Norrköpings stads, Linköpings läns, Söderköpings stads och omgifnings, Borg och Löts, Qvillinge och Simonstorps, Östra Eneby, Göstrings härads och Skeninge stads, Risinge samt för Walkebo härads sparbanker. Ofullständiga uppgifter för Ekebyborna och Asks församlingars, Häradsammars samt Westerlösa sparbanker. Från Ätvidabergs äro delägare till belopp från 10—50 R:dr samfaldt uppgifne till ett antal af 101 med behållning af 2,359 R:dr, hvilken summa här ofvan ej är medräknad.
- f) Uppgifter härom ej meddelade för Jönköpings stads och läns, Wernamo samt för Stengårdshults sparbanker. För Östra Härads sparbank är fördelningen gjord öfver det i kol. 10 (Tab. N:o 1) upptagna beloppet, hvadan detta här ofvan ej är medräknadt.
- g) Uppgifter ej meddelade för Wimmerby stads och Mönsterås sparbanker samt Calmar läns lifränteanstalts sparbanksafdelning. Ofullständiga för Misterhults sparbank (endast fördelning af delägare är uppgifven).
- h) Uppgifter ej meddelade för Carlskrona och Carlshamns stads sparbanker.
- i) Uppgifter ej meddelade för Cimbrishamns stads, Gärds och Albo häraders, Gärds härads, Willands härads samt för Engelholms sparbanker. Ofullständiga uppgifter för Ströfvels-
torps och Glimåkra sparbanker.
- k) Uppgifter härom ej meddelade för Ystads, Helsingborgs, Laggude härads, Frosta härads och Önsjö härads sparbanker, sparbanken i Lund och för Eslöfs med kringliggande ort samt för Svalöfs m. fl. socknars sparbanker.
- l) Uppgifter härom saknas för Warbergs stads, Laholms, samt för Eftra sockens sparbanker.
- m) För Göteborgs och Bohus läns sparbank saknas uppgifter härom. Ofullständiga uppgifter för Uddevalla sparbank.
- n) Uppgifter härom saknas för Weuersborgs, Borås, Åmåls, Alingsås, samt för Svenljunga sparbanker. Ofullständiga för Ulricehamns sparbank.
- o) Uppgifter saknas för Mariestads, Lidköpings, Skaraborgs läns allmänna, Falköpings, Sköfde samt för Hjo sparbanker. Ofullständiga uppgifter för Bromö Glasbruks sparbank.
- p) Uppgifter saknas för Västra Wernlands sparbank.
- q) Uppgifter saknas för Örebro och Nora sparbanker samt för Örebro folkbank.
- r) Uppgifter saknas från Simtuna sparbank.
- s) Ofullständiga uppgifter för Stora Schedvi sparbank. För Norrbärkes sparbank äro delägare till belopp från 500—750 R:dr samfaldt uppgifne till 15 med 8,916 R:dr 14 öre behållning, hvilken summa ej är medräknad.
- t) För Enångers samt för Thorsäkers sparbanker äro inga uppgifter lemnade.
- u) För Norrbottens läns samt för Öfver-Torneå sparbanker inga uppgifter.

Jemföres det här ofvan i tab. N:o 9 för år 1868 utförda procentförhållandet inom hvarje klass med förhållandet 1867 och föregående år — af hvilka något före 1864 i anseende till bristfälliga uppgifter för flere län här ej kunnat upptagas —, befinnas visserligen öfverallt växlingar med afseende på de inom hvarje klass upptagna såväl delägare som deras kapitalbehållning, men dessa höjningar eller sänkningar äro ej synnerligen betydande. Delägare af belopp intill 50 R:dr hafva till antalet och kapitalstyrkan stigit något i jemförelse med föregående år, medan ägare af belopp från 50—500 R:dr i samma hänseenden minskats och åter ägare af 500—1,000 R:dr och deröfver ökat. Mer än halfva *antalet delägare* har lotter understigande 50 R:dr och samfaldt ej $\frac{1}{10}$ -del af hela *delägarekapitalet*. Nära $\frac{3}{4}$ -delar af hela kapitalet innehafves af delägare till belopp från 500 R:dr och deröfver, hvilka delägare äro ej $\frac{1}{10}$ -del af samtliga delägare, och nära $\frac{1}{2}$ -del af kapitalet är fördeladt i lotter öfverstigande 1,000 R:dr på $\frac{1}{30}$ af hela antalet delägare.

Folkmängd, vigde, födde, döde m. m. i hvarje län och dess städer sedan Svenska tabellverkets början år 1749.

(Forts. från Stat. Tidskr., 2:dra band., häft. 11 och 12, sid. 281).

Calmar län.

1.	2.		3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äkt. par.	Hushåll.	
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.			
År 1751	45,398	50,655	96,053	17,404		
» 1754	47,987	52,474	100,461	18,630	14,334	
» 1757	48,224	53,101	101,325	18,947	13,352	
» 1760	49,958	54,804	104,762	19,292	12,665	
» 1763	50,935	56,065	107,000	19,568	15,080	
» 1766	52,831	57,916	110,747	20,147	14,337	
» 1769	54,966	59,960	114,926	21,869	15,399	
» 1772	55,850	60,574	116,424	21,934	8,858	
» 1795	61,493	68,154	129,647	23,798	18,535	
» 1800	61,827	67,721	129,548	23,832	17,772	
» 1805	65,359	70,937	136,296	25,090	26,303	
deraf å landet	62,106	67,337	129,443	23,962	25,341	
» i städerna	3,253	3,600	6,853	1,128	962	
» 1810	65,781	72,640	138,421	25,343	26,990	
deraf å landet	62,018	68,336	130,354	24,086	25,866	
» i städerna	3,763	4,304	8,067	1,257	1,124	
» 1815	67,070	73,750	140,820	25,820	27,610	
deraf å landet	63,362	69,084	132,446	24,475	25,914	
» i städerna	3,708	4,666	8,374	1,345	1,696	
» 1820	72,098	77,803	149,901	27,441	28,671	
deraf å landet	68,147	72,986	141,133	26,047	26,874	
» i städerna	3,951	4,817	8,768	1,394	1,797	
» 1825	77,328	83,392	160,720	29,780	31,363	
deraf å landet	73,200	78,158	151,358	28,326	29,354	
» i städerna	4,128	5,234	9,362	1,454	2,009	
» 1830	80,218	85,525	165,743	29,910	32,516	
deraf å landet	75,752	79,917	155,669	28,387	30,239	
» i städerna	4,466	5,608	10,074	1,523	2,277	

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äktä par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1835	84,599	89,412	174,011	31,065	33,565
deraf å landet	79,737	83,425	163,162	29,528	31,333
» i städerna	4,862	5,987	10,849	1,537	2,232
» 1840	89,780	94,777	184,557	32,185	35,671
deraf å landet	84,683	88,358	173,041	30,535	33,246
» i städerna	5,097	6,419	11,516	1,650	2,425
» 1845	95,846	100,270	196,116	33,494	37,341
deraf å landet	90,520	93,533	184,053	31,838	34,855
» i städerna	5,326	6,737	12,063	1,656	2,486
» 1850	99,096	103,082	202,178	33,677	38,678
deraf å landet	93,205	96,012	189,217	31,860	36,088
» i städerna	5,891	7,070	12,961	1,817	2,590
» 1851	100,071	103,970	204,041		
deraf å landet	94,095	96,825	190,920		
» i städerna	5,976	7,145	13,121		
» 1852	101,128	104,899	206,027		
deraf å landet	94,975	97,480	192,455		
» i städerna	6,153	7,419	13,572		
» 1853	101,436	105,544	206,980		
deraf å landet	95,079	97,952	193,031		
» i städerna	6,357	7,592	13,949		
» 1854	102,977	106,880	209,857		
deraf å landet	96,403	99,118	195,521		
» i städerna	6,574	7,762	14,336		
» 1855	104,212	108,220	212,432	35,074	40,566
deraf å landet	97,372	100,236	197,608	32,973	37,801
» i städerna	6,840	7,984	14,824	2,101	2,765
» 1856	105,281	109,137	214,418		
deraf å landet	97,152	99,985	197,137		
» i städerna	8,129	9,152	17,281		
» 1857	106,004	109,803	215,810		
deraf å landet	97,697	100,451	198,148		
» i städerna	8,307	9,355	17,662		
» 1858	106,323	110,220	216,543		
deraf å landet	98,038	100,851	198,889		
» i städerna	8,285	9,369	17,654		

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äktä par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1859	107,003	110,797	217,800		
deraf å landet ..	98,808	101,499	200,307		
» i städerna	8,195	9,298	17,493		
» 1860	108,277	112,752	221,029	37,452	53,594
deraf å landet ..	99,900	103,150	203,050	34,820	48,735
» i städerna	8,377	9,602	17,979	2,632	4,859
» 1861	110,152	114,463	224,615		
deraf å landet ..	101,482	104,682	206,164		
» i städerna	8,670	9,781	18,451		
» 1862	111,696	115,738	227,434		
deraf å landet ..	102,821	105,798	208,619		
» i städerna	8,875	9,940	18,815		
» 1863	113,112	116,829	229,941		
deraf å landet ..	104,010	106,711	210,721		
» i städerna	9,102	10,118	19,220		
» 1864	114,221	118,052	232,273		
deraf å landet ..	104,946	107,737	212,683		
» i städerna	9,275	10,315	19,590		
» 1865	114,087	119,078	233,165		
deraf å landet ..	105,127	108,559	213,686		
» i städerna	8,960	10,519	19,479		
» 1866	115,129	120,306	235,435		
deraf å landet ..	105,964	109,565	215,529		
» i städerna	9,165	10,741	19,906		
» 1867	116,096	121,357	237,453		
deraf å landet ..	106,827	110,495	217,322		
» i städerna	9,269	10,862	20,131		
» 1868	115,541	120,962	236,503		
deraf å landet ..	106,173	109,893	216,066		
» i städerna	9,368	11,069	20,437		

Anm. För åren 1774–1794 finnas endast stiftssammandrag, hvadan länsredogörelse för denna tiderymd ej kan lemnas.

Calmar län.

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Derat öfverl.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Derat	
		m.	q.	S:ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:ma.	Druck- hatis. Sj:fr. införare.	Druck- hatis. Sj:fr. införare.
År 1749	907	1,700	1,598	3,298						1,343	1,476	2,819		
» 1750	920	1,951	1,850	3,801						1,257	1,289	2,546		
» 1751	900	2,080	1,979	4,059	99	72	67	1	—	1,146	1,178	2,324	1	41
» 1752	976	2,020	1,878	3,898	85	75	39	—	—	1,265	1,284	2,549	—	25
» 1753	899	2,028	2,003	4,031	121	77	40	—	—	1,447	1,483	2,930	—	23
» 1754	916	2,214	2,114	4,328	131	73	53	2	—	1,196	1,310	2,506	5	26
» 1755	840	1,995	1,843	3,838	99	73	53	—	—	1,157	1,219	2,376	3	31
» 1756	768	1,877	1,754	3,631	81	80	47	—	—	1,283	1,286	2,569	4	43
» 1757	826	1,587	1,570	3,157	62	64	32	1	—	1,763	1,669	3,432	2	26
» 1758	860	1,810	1,665	3,475	53	43	61	—	—	1,385	1,454	2,839	1	19
» 1759	1,005	1,803	1,635	3,438	64	60	56	1	—	1,284	1,308	2,592	2	33
» 1760	976	2,046	1,905	3,951	93	46	40	—	—	1,262	1,294	2,556	3	28
» 1761	1,087	1,962	1,792	3,754	92	65	70	2	—	1,179	1,248	2,427	3	32
» 1762	998	2,026	1,866	3,892	103	88	59	—	—	1,558	1,483	3,041	4	24
» 1763	958	1,829	1,726	3,555	93	92	47	2	—	1,860	1,842	3,702	—	26
» 1764	859	2,033	1,896	3,929	83	88	64	3	—	1,407	1,500	2,907	2	34
» 1765	896	1,837	1,648	3,485	68	76	47	1	—	1,286	1,283	2,569	—	32
» 1766	946	1,877	1,827	3,704	73	90	64	—	—	1,176	1,223	2,399	1	28
» 1767	896	2,111	2,009	4,120	91	85	61	1	—	1,130	1,170	2,300	3	29
» 1768	991	1,994	1,910	3,904	100	95	62	1	—	1,124	1,155	2,279	—	22
» 1769	889	1,941	1,776	3,717	93	107	65	2	—	1,641	1,667	3,308	4	25
» 1770	871	1,999	2,004	4,003	108	75	64	1	—	1,338	1,439	2,777	—	20
» 1771	797	1,780	1,755	3,535	81	74	46	1	—	1,277	1,231	2,508	—	29
» 1772	567	930	848	1,778	42	35	28	—	—	1,098	1,133	2,231	2	12
» 1773	518	802	741	1,513	32	25	7	—	—	1,770	1,768	3,538	—	—
» 1795	1,012	1,947	1,820	3,767	169	117	62	2	—	1,540	1,690	3,230	5	29
» 1796	1,200	2,107	1,998	4,105	173	126	85	1	—	1,655	1,624	3,279	4	37
» 1797	1,241	2,291	2,200	4,491	182	115	96	1	—	1,348	1,415	2,763	2	42
» 1798	1,194	2,389	2,210	4,599	184	126	80	2	—	1,266	1,413	2,779	2	26
» 1799	1,063	2,170	2,024	4,194	191	111	58	—	—	1,364	1,451	2,815	—	18
» 1800	1,109	2,013	1,835	3,848	153	135	71	1	—	1,820	1,886	3,706	3	34
» 1801	1,119	2,102	2,058	4,160	156	119	73	1	—	1,626	1,680	3,306	4	63
» 1802	1,184	2,284	2,070	4,351	183	102	86	2	—	1,826	1,814	3,640	5	35
deraf å landet ..	1,109	2,171	1,943	4,111	155	92	79	2	—	1,733	1,713	3,446	5	35
» i städerna ..	75	113	127	240	28	10	7	—	—	93	101	194	—	—

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.		Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.	Döfödde.		Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.ma.	Stöf. mörkare.	Druck- nado.
År 1803	1,192	2,329	2,153	4,482	171	120	83	—	—	1,625	1,652	3,277	1	28
deraf å landet...	1,128	2,194	2,044	4,238	158	118	76	—	—	1,544	1,555	3,099	1	22
» i städerna	64	135	109	241	13	2	7	—	—	81	97	178	—	6
År 1804	1,125	2,278	2,129	4,407	216	90	74	1	—	1,937	1,889	3,826	2	21
deraf å landet ..	1,051	2,161	2,003	4,164	185	96	71	1	—	1,813	1,772	3,585	2	15
» i städerna	74	117	126	243	31	—	3	—	—	124	117	241	—	6
År 1805	1,187	2,208	2,087	4,295	205	103	81	—	—	1,592	1,670	3,262	4	50
deraf å landet ..	1,126	2,095	2,001	4,096	175	98	76	—	—	1,498	1,571	3,069	3	46
» i städerna	61	113	86	199	30	5	5	—	—	94	99	193	1	4
År 1806	1,155	2,361	2,235	4,596	199	127	76	1	—	1,881	1,982	3,863	1	31
deraf å landet...	1,111	2,298	2,171	4,469	186	124	74	1	—	1,843	1,925	3,768	1	31
» i städerna	44	63	64	127	13	2	2	—	—	38	57	95	—	—
År 1807	1,283	2,249	2,168	4,417	199	136	79	—	—	1,695	1,714	3,409	3	37
deraf å landet ..	1,212	2,119	2,038	4,157	157	132	70	—	—	1,577	1,592	3,169	3	33
» i städerna	71	130	130	260	42	4	9	—	—	118	122	240	—	4
År 1808	1,257	2,328	2,202	4,530	208	114	92	1	—	1,995	2,038	4,033	6	47
deraf å landet ..	1,192	2,200	2,090	4,290	181	105	83	1	—	1,853	1,901	3,754	6	40
» i städerna	65	128	112	240	27	9	9	—	—	142	137	279	—	7
År 1809	1,219	2,148	2,029	4,177	207	104	82	—	—	2,161	2,120	4,281	—	27
deraf å landet ..	1,152	2,055	1,947	4,002	169	99	78	—	—	2,002	1,953	3,955	—	25
» i städerna	67	93	82	175	38	5	4	—	—	159	167	326	—	2
År 1810	1,509	2,471	2,318	4,789	255	119	81	—	—	1,970	1,916	3,886	3	30
deraf å landet...	1,435	2,322	2,175	4,497	220	112	76	—	—	1,855	1,800	3,655	3	27
» i städerna	74	149	143	292	35	6	5	—	—	115	116	231	—	3
År 1811	1,459	2,471	2,426	4,897	266	140	90	2	—	1,982	2,113	4,095	3	53
deraf å landet ..	1,360	2,339	2,298	4,637	205	131	88	2	—	1,870	1,999	3,869	3	51
» i städerna	99	132	128	260	61	9	2	—	—	112	114	226	—	2
År 1812	1,363	2,284	2,195	4,479	238	123	78	2	—	2,176	2,276	4,452	3	36
deraf å landet ..	1,265	2,161	2,053	4,214	200	116	73	2	—	2,035	2,144	4,179	2	30
» i städerna	98	123	142	265	38	7	5	—	—	141	132	273	1	6
År 1813	1,076	2,077	1,900	3,977	178	101	74	2	—	2,060	2,029	4,089	—	50
deraf å landet...	1,010	1,947	1,791	3,738	145	91	69	2	—	1,937	1,916	3,853	—	46
» i städerna	66	130	109	239	33	10	5	—	—	123	113	236	—	4
År 1814	1,128	2,277	2,190	4,467	207	95	97	—	—	1,764	1,905	3,669	2	41
deraf å landet ..	1,036	2,138	2,058	4,196	166	89	86	—	—	1,633	1,745	3,378	2	28
» i städerna	92	139	132	271	41	6	11	—	—	131	160	291	—	13

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Stef-mödrar.	Drunk. ände.
År 1815	1,294	2,380	2,289	4,669	243	133	70	4	—	1,607	1,744	3,351	2	46
deraf å landet...	1,209	2,244	2,147	4,391	194	127	65	3	—	1,493	1,633	3,126	1	33
» i städerna	85	136	142	278	49	6	5	1	—	114	111	225	1	13
År 1816	1,273	2,501	2,380	4,881	255	107	80	—	—	1,384	1,452	2,836	3	50
deraf å landet ..	1,208	2,341	2,238	4,579	220	93	77	—	—	1,281	1,344	2,625	3	39
» i städerna	65	160	142	302	35	14	3	—	—	103	108	211	—	11
År 1817	1,276	2,598	2,453	5,051	265	136	82	2	—	1,533	1,629	3,162	3	47
deraf å landet...	1,207	2,467	2,306	4,773	226	130	80	2	—	1,414	1,525	2,939	2	40
» i städerna	69	131	147	278	39	6	2	—	—	119	104	223	1	7
År 1818	1,246	2,568	2,461	5,029	240	129	79	3	—	1,605	1,634	3,239	4	61
deraf å landet...	1,162	2,427	2,345	4,772	210	117	78	3	—	1,471	1,504	2,975	4	55
» i städerna	84	141	116	257	30	12	1	—	—	134	130	264	—	6
År 1819	1,293	2,636	2,454	5,090	301	124	85	—	—	1,690	1,691	3,381	1	45
deraf å landet...	1,225	2,500	2,325	4,825	259	115	83	—	—	1,575	1,564	3,139	1	41
» i städerna	68	136	129	265	42	9	2	—	—	115	127	242	—	4
År 1820	1,334	2,494	2,312	4,805	249	119	66	—	—	1,524	1,591	3,115	6	46
deraf å landet...	1,269	2,366	2,186	4,552	211	115	63	—	—	1,395	1,442	2,837	6	41
» i städerna	65	128	126	254	38	4	3	—	—	129	149	278	—	5
År 1821	1,347	2,645	2,590	5,235	312	135	79	3	—	1,933	1,982	3,915	4	75
deraf å landet...	1,275	2,492	2,458	4,950	264	124	73	3	—	1,784	1,815	3,599	3	66
» i städerna	72	153	132	285	48	11	6	—	—	149	167	316	1	9
År 1822	1,368	2,945	2,738	5,683	295	145	89	—	—	1,611	1,515	3,126	3	49
deraf å landet...	1,304	2,769	2,595	5,364	259	140	85	—	—	1,478	1,407	2,885	3	43
» i städerna	64	176	143	319	36	5	4	—	—	133	108	241	—	6
År 1823	1,498	2,912	2,739	5,651	316	157	94	1	—	1,553	1,576	3,129	3	72
deraf å landet...	1,418	2,768	2,601	5,369	272	143	91	1	—	1,418	1,434	2,852	3	63
» i städerna	80	144	138	282	44	14	3	—	—	135	142	277	—	9
År 1824	1,453	2,802	2,747	5,549	317	143	89	—	—	1,504	1,489	2,993	3	83
deraf å landet...	1,377	2,648	2,595	5,243	280	129	85	—	—	1,387	1,377	2,764	2	77
» i städerna	76	154	152	306	37	14	4	—	—	117	112	229	1	6
År 1825	1,459	2,878	2,830	5,708	293	148	80	—	—	1,553	1,542	3,095	3	66
deraf å landet...	1,378	2,731	2,661	5,392	247	141	78	—	—	1,417	1,433	2,850	3	56
» i städerna	81	147	169	316	46	7	2	—	—	136	109	245	—	10
År 1826	1,429	2,848	2,757	5,605	262	185	91	—	—	1,690	1,678	3,368	4	72
deraf å landet...	1,349	2,693	2,597	5,290	221	175	86	—	—	1,572	1,541	3,113	4	59
» i städerna	80	155	160	315	41	10	5	—	—	118	137	255	—	13

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf okäta.	Dödfödda.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:ma.	Stelf-morte.	Drunk-nade.
År 1827	1,233	2,596	2,416	5,012	218	132	72	—	—	1,986	2,134	4,120	6	51
deraf å landet ..	1,155	2,446	2,291	4,737	186	127	71	—	—	1,813	1,948	3,761	6	44
» i städerna	78	150	125	275	32	5	1	—	—	173	186	359	—	7
År 1828	1,338	2,610	2,569	5,179	186	138	84	2	—	2,611	2,603	5,214	8	59
deraf å landet...	1,262	2,475	2,425	4,900	158	125	84	2	—	2,333	2,350	4,653	8	48
» i städerna	76	135	144	279	28	13	—	—	—	278	253	531	—	11
År 1829 ...	1,377	2,913	2,827	5,740	256	179	114	3	—	2,707	2,616	5,323	11	66
deraf å landet...	1,296	2,774	2,679	5,453	227	170	112	3	—	2,507	2,414	4,921	10	57
» i städerna	81	139	148	287	29	9	2	—	—	200	202	402	1	9
År 1830	1,471	2,928	2,699	5,627	279	171	95	1	—	1,941	1,944	3,885	10	59
deraf å landet...	1,387	2,768	2,545	5,313	229	160	86	1	—	1,807	1,804	3,611	10	54
» i städerna	84	160	154	311	50	11	9	—	—	134	140	274	—	5
År 1831	1,319	2,798	2,616	5,414	269	185	73	1	—	1,995	2,047	4,042	3	56
deraf å landet ..	1,255	2,628	2,471	5,099	233	170	67	1	—	1,848	1,887	3,735	3	52
» i städerna	64	170	145	315	36	15	6	—	—	147	160	307	—	4
År 1832	1,366	2,671	2,571	5,242	241	182	97	1	—	2,135	2,183	4,318	4	70
deraf å landet...	1,300	2,525	2,416	4,971	199	168	91	1	—	1,993	2,051	4,044	4	63
» i städerna	66	146	125	271	42	14	6	—	—	142	132	274	—	7
År 1833	1,426	2,987	2,966	5,953	268	182	91	3	—	2,001	1,966	3,967	2	66
deraf å landet...	1,339	2,835	2,810	5,645	225	174	88	3	—	1,874	1,816	3,690	2	59
» i städerna	87	152	156	308	43	8	3	—	—	127	150	277	—	7
År 1834	1,521	3,126	3,014	6,140	306	201	115	2	—	1,988	1,823	3,811	6	114
deraf å landet...	1,449	2,944	2,835	5,779	244	190	109	2	—	1,831	1,702	3,533	5	100
» i städerna	72	182	179	361	62	11	6	—	—	157	121	278	1	14
År 1835	1,334	2,880	2,754	5,634	259	172	99	—	—	1,675	1,668	3,343	2	63
deraf å landet...	1,254	2,722	2,596	5,318	216	160	97	—	—	1,547	1,534	3,081	2	57
» i städerna	80	158	158	316	43	12	2	—	—	128	134	262	—	6
År 1836	1,399	3,025	2,768	5,793	283	175	99	3	—	1,614	1,687	3,301	4	62
deraf å landet...	1,327	2,866	2,603	5,469	223	164	93	3	—	1,470	1,559	3,029	4	57
» i städerna	72	159	165	324	60	11	6	—	—	144	128	272	—	5
År 1837	1,385	3,005	3,032	6,037	289	156	103	1	—	2,181	2,151	4,332	2	86
deraf å landet...	1,303	2,836	2,876	5,712	254	147	98	1	—	2,017	1,991	4,008	2	71
» i städerna	82	169	156	325	35	9	5	—	—	164	160	324	—	15
År 1838	1,321	2,892	2,727	5,619	269	164	90	—	—	1,846	1,829	3,675	4	59
deraf å landet...	1,233	2,716	2,555	5,271	217	155	82	—	—	1,633	1,657	3,310	3	54
» i städerna	88	176	172	348	52	9	8	—	—	193	172	365	1	5

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Välgda par.	Lefvande födde.			Deraf öfverlevande.	Dödfödda.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.m.a.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.m.a.	Kvinnor.	Drunkna.
År 1839	1,395	3,180	2,884	6,064	275	188	73	3	—	1,913	1,836	3,749	5	60
deraf å landet...	1,311	2,978	2,727	5,705	236	173	64	3	—	1,747	1,691	3,438	3	54
» i städerna	84	202	157	359	39	15	9	—	—	166	145	311	2	6
År 1840	1,483	3,234	3,206	6,440	334	217	107	—	—	1,999	1,905	3,904	5	89
deraf å landet...	1,393	3,057	3,026	6,083	284	205	103	—	—	1,827	1,753	3,580	5	83
» i städerna	90	177	180	357	50	12	4	—	—	172	152	324	—	6
År 1841	1,461	3,205	2,897	6,102	344	205	92	1	—	1,848	1,809	3,657	7	72
deraf å landet...	1,388	3,010	2,744	5,754	291	188	88	1	—	1,704	1,659	3,363	7	66
» i städerna	73	195	153	348	53	17	4	—	—	144	150	294	—	6
År 1842	1,437	3,310	3,097	6,407	378	203	85	1	—	1,855	1,829	3,684	8	74
deraf å landet...	1,362	3,083	2,943	6,026	302	187	81	1	—	1,702	1,700	3,402	4	67
» i städerna	75	227	154	381	76	16	4	—	—	153	129	282	4	7
År 1843	1,414	3,299	3,067	6,366	363	188	83	1	—	2,038	2,058	4,096	7	71
deraf å landet...	1,335	3,137	2,904	6,041	315	169	77	1	—	1,876	1,881	3,757	7	62
» i städerna	79	162	163	325	48	19	6	—	—	162	177	339	—	9
År 1844	1,439	3,285	3,081	6,366	426	209	74	3	—	2,253	2,067	4,320	11	77
deraf å landet ...	1,361	3,093	2,917	6,010	364	198	69	3	—	2,066	1,912	3,978	11	64
» i städerna	78	192	164	356	62	11	5	—	—	187	155	342	—	13
År 1845	1,502	3,272	3,048	6,320	414	226	99	2	—	1,915	1,753	3,668	8	85
deraf å landet ...	1,435	3,084	2,861	5,945	343	211	87	2	—	1,757	1,598	3,355	7	67
» i städerna	67	188	187	375	71	15	12	—	—	158	155	313	1	18
År 1846	1,310	2,960	2,899	5,769	428	196	81	1	—	2,603	2,576	5,179	8	92
deraf å landet...	1,242	2,801	2,624	5,425	368	181	75	1	—	2,421	2,375	4,796	5	83
» i städerna	68	159	185	314	60	15	6	—	—	182	201	383	3	9
År 1847	1,318	3,087	2,753	5,840	341	186	87	1	—	2,767	2,646	5,413	15	78
deraf å landet ...	1,234	2,918	2,619	5,537	293	168	78	1	—	2,572	2,439	5,011	13	72
» i städerna	84	169	134	303	48	18	9	—	—	195	207	402	2	6
År 1848	1,497	2,959	2,781	5,740	349	191	93	3	—	2,494	2,506	5,000	3	76
deraf å landet...	1,407	2,777	2,634	5,411	301	177	90	1	—	2,304	2,300	4,604	3	71
» i städerna	90	182	147	329	48	17	3	2	—	190	206	396	—	5
År 1849	1,751	3,516	3,400	6,916	485	243	107	—	—	2,110	2,063	4,173	2	80
deraf å landet...	1,650	3,321	3,235	6,556	437	225	102	—	—	1,966	1,896	3,862	—	6
» i städerna	101	195	165	360	48	18	5	—	—	144	167	311	2	74
År 1850	1,620	3,651	3,372	7,023	511	211	126	1	—	2,219	2,044	4,263	5	89
deraf å landet...	1,504	3,423	3,167	6,590	452	203	118	1	—	2,046	1,893	3,939	5	77
» i städerna	116	228	205	433	59	8	8	—	—	173	151	324	—	12

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Välgå. par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	Druk- mo- rder.
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.		
År 1851	1,553	3,280	3,082	6,362	497	216	83	2	—	2,105	1,988	4,093	3	91
deraf å landet...	1,435	3,096	2,893	5,989	427	199	78	1	—	1,952	1,845	3,797	3	81
» i städerna	118	184	189	373	70	17	5	1	—	153	143	296	—	10
År 1852	1,522	3,541	3,375	6,916	473	262	82	1	—	2,211	2,181	4,392	6	96
deraf å landet...	1,417	3,322	3,168	6,490	422	239	78	1	—	2,045	2,022	4,067	6	89
» i städerna	105	219	207	426	51	23	4	—	—	166	159	325	—	7
År 1853	1,515	3,294	3,225	6,519	453	205	90	1	—	2,750	2,533	5,283	6	66
deraf å landet...	1,426	3,076	3,014	6,090	380	189	83	1	—	2,537	2,331	4,868	5	54
» i städerna	89	218	211	429	73	16	7	—	—	213	202	415	1	12
År 1854	1,559	3,737	3,551	7,288	540	263	125	1	—	2,223	2,099	4,322	5	86
deraf å landet...	1,437	3,506	3,349	6,855	473	240	122	1	—	2,041	1,929	3,970	2	69
» i städerna	122	231	202	433	67	23	3	—	—	182	170	352	3	17
År 1855	1,632	3,523	3,339	6,862	484	292	109	2	—	2,122	2,246	4,368	8	47
deraf å landet...	1,514	3,287	3,126	6,413	420	270	101	2	—	1,958	2,065	4,023	7	41
» i städerna	118	236	213	449	64	22	8	—	—	164	181	345	1	6
År 1856	1,719	3,607	3,469	7,076	466	255	122	—	—	2,409	2,398	4,807	6	38
deraf å landet...	1,585	3,352	3,235	6,587	417	239	113	—	—	2,176	2,159	4,335	3	23
» i städerna	134	255	234	489	49	16	9	—	—	233	239	472	3	15
År 1857	1,840	3,639	3,573	7,212	454	269	125	4	—	2,629	2,555	5,184	6	90
deraf å landet...	1,684	3,374	3,278	6,652	381	246	117	4	—	2,404	2,311	4,715	6	73
» i städerna	156	265	295	560	73	29	8	—	—	225	244	469	—	17
År 1858	1,638	3,839	3,655	7,494	502	274	136	3	—	2,878	2,840	5,718	8	53
deraf å landet ..	1,533	3,563	3,386	6,949	444	244	129	3	—	2,645	2,589	5,234	7	44
» i städerna	125	276	269	545	58	30	7	—	—	233	251	484	1	9
År 1859	1,818	3,857	3,633	7,490	509	281	123	—	—	2,645	2,583	5,228	9	65
deraf å landet...	1,698	3,585	3,382	6,967	418	259	113	—	—	2,320	2,278	4,598	9	53
» i städerna	120	272	251	523	91	22	10	—	—	325	305	630	—	12
År 1860	1,804	4,062	3,896	7,958	525	280	108	1	—	1,909	1,724	3,633	11	87
deraf å landet...	1,689	3,765	3,584	7,349	454	257	100	1	—	1,734	1,591	3,325	11	68
» i städerna	115	297	312	609	71	23	8	—	—	175	133	308	—	19
År 1861	1,709	3,819	3,644	7,463	514	265	132	1	—	1,822	1,787	3,609	8	81
deraf å landet ..	1,574	3,538	3,394	6,932	447	250	122	1	—	1,664	1,596	3,260	8	66
» i städerna	135	281	250	531	67	15	10	—	—	158	191	349	—	15
År 1862	1,727	3,996	3,726	7,722	521	264	140	3	—	2,221	2,223	4,444	6	71
deraf å landet...	1,575	3,697	3,439	7,136	436	233	124	2	—	2,012	2,034	4,046	5	55
» i städerna	152	299	287	586	85	31	16	1	—	209	189	398	1	16

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S.ma.	Drunk- nado. Sjelf- mördare.	Drunk- nado.
År 1863	1,804	4,262	3,954	8,216	573	292	123	2	—	2,525	2,533	5,058	9	74
deraf å landet...	1,666	3,959	3,649	7,608	484	269	115	2	—	2,302	2,291	4,593	9	60
» i städerna	138	303	305	608	89	23	8	—	—	223	242	465	—	14
År 1864	1,669	4,096	3,980	8,076	580	287	109	1	—	2,273	2,169	4,442	11	113
deraf å landet...	1,572	3,819	3,685	7,504	509	261	105	1	—	2,053	1,970	4,023	10	97
» i städerna	97	277	295	572	71	26	4	—	—	220	199	419	1	16
År 1865	1,736	4,107	3,859	7,966	553	292	116	1	—	2,184	1,994	4,178	8	79
deraf å landet...	1,573	3,798	3,560	7,358	475	272	111	1	—	1,949	1,814	3,763	5	69
» i städerna	163	309	299	608	78	20	5	—	—	235	180	415	3	10
År 1866	1,670	4,297	3,928	8,225	567	287	121	3	—	2,454	2,214	4,668	8	72
deraf å landet...	1,532	3,953	3,630	7,533	486	259	103	3	—	2,175	1,972	4,147	5	66
» i städerna	138	344	298	642	81	28	18	—	—	279	242	521	3	6
År 1867	1,498	4,020	3,671	7,691	521	263	98	1	—	2,299	2,058	4,357	13	91
deraf å landet ..	1,389	3,724	3,373	7,097	444	240	92	1	—	2,052	1,844	3,896	10	74
» i städerna	109	296	298	594	77	23	6	—	—	247	214	461	3	17
År 1868	1,219	3,653	3,277	6,930	489	209	97	1	—	2,391	2,267	4,658	12	74
deraf å landet...	1,103	3,377	2,991	6,368	414	187	90	1	—	2,176	2,061	4,237	11	64
» i städerna	116	276	286	562	75	22	7	—	—	215	206	421	1	10

Gotlands Län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äkt. par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1751	11,633	12,929	24,562	4,623	3,553
» 1754	11,971	13,327	25,298	4,698	3,826
» 1757	13,143	13,797	26,940	4,864	3,845
» 1760	12,954	13,398	25,452	4,857	3,783
» 1763	12,595	13,896	26,491	5,154	3,938
» 1766	13,094	13,892	26,986	5,243	4,272
» 1769	13,242	14,505	27,747	5,313	4,318
» 1772	13,334	14,653	27,987	5,435	4,284
» 1775	13,845	15,150	28,995	5,739	4,265
» 1780	14,309	15,506	29,815	5,994	4,592
» 1785	14,142	15,503	29,645	5,943	7,708
» 1790	13,187	15,514	28,701	5,543	a) 4,045
» 1795	13,817	16,195	30,012	5,633	4,547
deraf å landet	12,210	14,057	26,267	5,068	3,947
» i staden	1,607	2,138	3,745	565	600
» 1800	14,596	16,695	31,291	6,329	5,027
» 1805	15,461	17,527	32,988	6,545	6,348
deraf å landet	13,884	15,285	29,169	5,912	5,375
» i staden	1,577	2,242	3,819	633	973
» 1810	15,180	17,427	32,607	6,290	6,462
deraf å landet	13,730	15,300	29,030	5,712	5,399
» i staden	1,450	2,127	3,577	578	1,063
» 1815	15,677	17,703	33,380	6,340	6,548
deraf å landet	14,108	15,659	29,767	5,731	5,682
» i staden	1,569	2,044	3,613	609	866
» 1820	16,908	18,656	35,564	6,818	6,874
deraf å landet	15,207	16,590	31,797	6,178	5,788
» i staden	1,701	2,066	3,767	640	1,086
» 1825	18,185	19,966	38,151	7,427	7,381
deraf å landet	16,371	17,696	34,067	6,743	6,384
» i staden	1,814	2,270	4,084	684	997
» 1830	18,643	20,311	38,954	7,419	7,559
deraf å landet	16,855	18,041	34,896	6,745	6,567
» i staden	1,788	2,270	4,058	674	992

a) Uppgift saknas för staden och gäller detta tal landet.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äktä par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1835	19,553	21,113	40,671	7,589	7,907
deraf å landet	17,693	18,710	36,403	6,986	6,933
» i staden	1,860	2,403	4,268	603	974
» 1840	20,013	21,562	41,575	7,639	7,904
deraf å landet	18,196	19,222	37,418	7,021	7,028
» i staden	1,817	2,340	4,157	618	876
» 1845	20,790	22,478	43,268	7,950	8,215
deraf å landet	18,808	19,989	38,797	7,363	7,327
» i staden	1,982	2,489	4,471	587	888
» 1850	21,336	23,236	44,572	8,123	8,537
deraf å landet	19,400	20,670	40,070	7,550	7,647
» i staden	1,936	2,566	4,502	573	890
» 1851	21,630	23,552	45,182		
deraf å landet	19,643	20,944	40,587		
» i staden	1,987	2,608	4,595		
» 1852	21,769	23,637	45,406		
deraf å landet	19,781	21,093	40,874		
» i staden	1,988	2,544	4,532		
» 1853	21,983	23,898	45,881		
deraf å landet	19,964	21,326	41,290		
» i staden	2,019	2,572	4,591		
» 1854	22,188	24,034	46,222		
deraf å landet	20,102	21,423	41,525		
» i staden	2,086	2,611	4,697		
» 1855	22,534	24,451	46,985	8,681	9,170
deraf å landet	20,382	21,751	42,133	8,000	8,184
» i staden	2,152	2,700	4,852	681	986
» 1856	22,974	24,743	47,717		
deraf å landet	20,715	21,962	42,677		
» i staden	2,259	2,781	5,040		
» 1857	23,272	25,055	48,327		
deraf å landet	20,968	22,232	43,200		
» i staden	2,304	2,823	5,127		
» 1858	23,743	25,450	49,193		
deraf å landet	21,365	22,549	43,914		
» i staden	2,378	2,901	5,279		

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äktä par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1859	24,030	25,757	49,787		
deraf å landet	21,583	22,820	44,403		
» i staden	2,447	2,937	5,384		
» 1860	24,228	25,909	50,137	9,518	11,419
deraf å landet	21,770	22,924	44,694	8,720	9,825
» i staden	2,458	2,985	5,443	798	1,594
» 1861	24,644	26,280	50,924		
deraf å landet	22,046	23,146	45,192		
» i staden	2,598	3,134	5,732		
» 1862	24,944	26,600	51,544		
deraf å landet	22,253	23,397	45,650		
» i staden	2,691	3,203	5,894		
» 1863	25,286	26,894	52,180		
deraf å landet	22,469	23,602	46,071		
» i staden	2,817	3,292	6,109		
» 1864	25,532	27,245	52,777		
deraf å landet	22,673	23,905	46,578		
» i staden	2,859	3,340	6,199		
» 1865	25,695	27,470	53,165		
deraf å landet	22,962	24,160	47,122		
» i staden	2,733	3,310	6,043		
» 1866	25,887	27,690	53,577		
deraf å landet	23,134	24,400	47,534		
» i staden	2,753	3,290	6,043		
» 1867	26,132	27,891	54,023		
deraf å landet	23,305	24,539	47,844		
» i staden	2,827	3,352	6,179		
» 1868	26,052	27,977	54,029		
deraf å landet	23,217	24,572	47,789		
» i staden	2,835	3,405	6,240		
» 1869	26,011	28,069	54,080		
deraf å landet	23,137	24,619	47,756		
» i staden	2,874	3,450	6,324		

Gotlands Län.

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfalta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tr.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Stift. indöfda.	Prunk. indöfda.
År 1749	191	359	363	722						301	298	599		
» 1750	204	391	368	759						335	397	732		
» 1751	239	411	419	830	17	20	28	—	—	257	262	519	—	6
» 1752	268	467	397	864	15	23	20	—	—	195	207	402	—	8
» 1753	214	431	383	814	19	36	12	2	—	222	212	434	1	1
» 1754	241	450	408	858	21	17	16	—	—	196	200	396	1	1
» 1755	221	435	444	879	26	19	24	—	—	234	265	499	—	10
» 1756	214	397	414	811	13	9	19	1	—	235	267	502	—	2
» 1757	185	364	346	710	23	20	20	—	—	336	315	651	1	16
» 1758	222	392	333	725	14	22	23	1	—	309	295	604	1	36
» 1759	235	365	346	711	10	18	17	—	—	255	322	577	—	4
» 1760	264	409	406	815	18	—	17	1	—	408	405	813	—	3
» 1761	257	455	455	910	16	23	18	—	—	569	623	1,192	—	4
» 1762	247	464	453	917	25	29	21	—	—	277	290	567	—	4
» 1763	234	411	398	809	13	28	19	—	—	280	264	544	1	3
» 1764	255	439	392	831	25	23	22	—	—	327	374	701	—	2
» 1765	270	431	425	856	15	—	—	—	—	385	385	770	—	5
» 1766	236	451	413	864	7	30	23	—	—	284	264	548	1	1
» 1767	199	450	429	879	21	14	8	1	—	279	270	549	—	10
» 1768	230	441	418	859	21	24	15	1	—	303	284	587	2	5
» 1769	196	430	451	881	14	16	14	—	—	316	354	670	1	7
» 1770	238	418	350	768	20	11	19	—	—	338	357	695	—	5
» 1771	217	450	447	897	24	6	19	2	—	297	310	607	1	6
» 1772	207	357	303	660	10	7	15	—	—	347	299	646	—	6
» 1773	219	325	293	618	16	17	16	—	—	534	572	1,106	1	6
» 1774	295	518	504	1,022	24	28	31	—	—	288	305	593	—	6
» 1775	283	436	418	851	24	45	37	—	—	265	283	548	1	7
» 1776	253	420	371	791	12	35	15	1	—	385	376	761	2	3
» 1777	241	438	424	862	19	32	16	1	—	297	297	594	2	7
» 1778	258	473	454	927	25	24	36	—	—	304	301	605	—	11
» 1779	253	507	496	1,003	24	33	22	1	—	460	514	974	—	9
» 1780	254	468	449	917	27	27	17	—	—	238	241	479	2	3
» 1781	246	392	375	767	21	20	19	—	—	259	257	516	1	10
» 1782	202	419	448	867	23	20	18	—	—	377	406	783	—	3

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Derat öfka.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Derat	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Spöle, morder.	Drunk. nade.
År 1783	234	419	376	795	7	17	14			319	294	613	1	6
» 1784	216	426	451	877	24	20	28	—	—	386	387	773	—	13
» 1785	258	440	376	816	24	18	18	—	—	351	346	697	1	4
» 1786	244	497	429	926	34	29	24	—	—	280	294	574	—	6
» 1787	201	392	388	780	23	24	17	—	—	262	296	558	—	5
» 1788	237	437	408	845	39	27	22	—	—	279	303	582	3	10
» 1789	184	413	398	811	29	37	11	—	—	666	611	1,277	1	4
» 1790	229	376	409	765	27	21	16	—	—	557	586	1,143	—	10
» 1791	350	415	354	769	24	25	21	1	—	336	345	681	—	10
» 1792	323	483	444	927	36	34	20	—	—	252	243	495	—	5
» 1793	262	464	431	895	35	37	23	1	—	241	238	479	—	3
» 1794	248	456	411	867	42	38	18	—	—	292	298	590	—	12
» 1795	227	483	419	902	44	25	23	—	—	289	286	575	—	4
deraf å landet...	202	446	376	822	28	22	21	—	—	240	234	474	—	2
» i staden...	25	37	43	80	16	3	2	—	—	49	52	101	—	2
År 1796	303	425	424	849	64	27	18	—	—	357	344	701	2	4
deraf å landet...	251	367	363	730	40	27	12	—	—	313	274	587	2	4
» i staden...	52	58	61	119	24	—	6	—	—	44	70	114	—	—
År 1797	278	500	463	963	41	34	21	1	—	336	333	669	2	13
deraf å landet...	237	455	408	863	30	30	18	1	—	291	286	577	1	12
» i staden...	41	45	55	100	11	4	3	—	—	45	47	92	1	1
År 1798	278	480	480	960	32	21	20	—	—	357	327	684	1	8
deraf å landet...	242	440	423	863	24	16	17	—	—	327	277	604	—	8
» i staden...	36	40	57	97	8	5	3	—	—	30	50	80	1	—
År 1799	231	513	488	1,001	28	32	33	—	—	338	369	767	—	3
deraf å landet...	200	442	437	879	15	29	29	—	—	339	317	656	—	2
» i staden...	31	71	51	122	13	3	4	—	—	59	52	111	—	1
År 1800	224	434	404	838	32	27	15	—	—	414	414	828	1	4
deraf å landet...	203	402	357	759	24	21	12	—	—	348	353	701	—	3
» i staden...	21	32	47	79	8	6	3	—	—	66	61	127	1	1
År 1801	209	475	457	932	49	24	19	—	—	302	349	651	1	4
deraf å landet...	178	427	409	836	36	21	18	—	—	269	296	565	—	4
» i staden...	31	48	48	96	13	3	1	—	—	33	53	86	1	—
År 1802	271	429	432	861	43	27	28	2	—	357	370	727	—	7
deraf å landet...	230	384	394	778	36	23	28	2	—	312	326	638	—	5
» i staden...	41	45	38	83	7	4	—	—	—	45	44	89	—	2

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.		Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.ma.	Spöf- märke	Drunk- marke
År 1803	290	514	469	983	55	29	20	—	—	286	318	604	—	15
deraf å landet...	250	463	412	875	42	28	20	—	—	252	268	520	—	14
» i staden...	40	51	57	108	13	1	—	—	—	34	50	84	—	1
År 1804	274	484	477	961	53	39	27	2	—	323	331	654	—	8
deraf å landet...	239	425	431	856	40	34	25	2	—	285	280	565	—	8
» i staden...	35	59	46	105	13	5	2	—	—	38	51	89	—	—
År 1805	260	459	456	915	44	23	9	—	—	280	319	599	—	9
deraf å landet...	227	411	412	823	32	17	7	—	—	252	271	523	—	9
» i staden...	33	48	44	92	12	5	2	—	—	28	48	76	—	—
År 1806	296	470	494	964	55	24	33	—	—	383	435	818	2	20
deraf å landet...	264	427	444	871	43	20	28	—	—	333	378	711	1	19
» i staden...	32	43	50	93	12	4	5	—	—	50	57	107	1	1
År 1807	262	489	476	965	63	28	20	—	—	429	433	862	2	6
deraf å landet...	242	437	433	870	44	24	16	—	—	334	315	649	2	3
» i staden...	20	52	43	95	19	4	4	—	—	95	118	213	—	3
År 1808	223	459	415	874	42	32	18	—	—	358	428	786	—	4
deraf å landet...	198	403	378	781	27	24	14	—	—	299	376	675	—	3
» i staden...	25	56	37	93	15	8	4	—	—	59	52	111	—	1
År 1809	240	386	359	745	63	27	13	—	—	352	403	755	—	8
deraf å landet...	210	333	316	649	35	20	11	—	—	309	342	651	—	8
» i staden...	30	53	43	96	28	7	2	—	—	43	61	104	—	—
År 1810	290	444	401	845	55	29	17	1	—	392	437	829	1	12
deraf å landet...	252	397	363	760	34	26	15	1	—	365	384	749	1	11
» i staden...	38	47	38	85	21	3	2	—	—	27	53	80	—	1
År 1811	276	481	424	905	52	14	16	1	—	422	408	830	1	15
deraf å landet ..	235	422	371	793	35	13	16	1	—	362	344	706	1	15
» i staden...	41	59	53	112	17	1	—	—	—	60	64	124	—	—
År 1812	249	448	416	864	63	25	14	2	—	378	433	811	2	6
deraf å landet...	217	389	375	764	46	20	11	2	—	326	382	708	2	3
» i staden...	32	59	41	100	17	5	3	—	—	52	51	103	—	3
År 1813	247	437	430	867	53	29	14	1	—	304	277	581	1	8
deraf å landet ..	213	376	385	761	38	27	12	1	—	268	243	511	1	7
» i staden...	34	61	45	106	15	2	2	—	—	36	34	70	—	1
År 1814	291	474	427	901	59	24	24	2	—	356	344	700	2	14
deraf å landet ..	255	424	379	803	47	20	21	2	—	319	304	623	2	12
» i staden...	36	50	48	98	12	4	3	—	—	37	40	77	—	2

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf okta.	Dofödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Sjof- made. mördare.	Drunk- nade.
År 1815	270	435	427	862	60	27	25	—	—	380	468	848	—	13
deraf å landet...	247	385	382	767	47	26	25	—	—	351	415	766	—	13
» i staden ..	23	50	45	95	13	1	—	—	—	29	53	82	—	—
År 1816	304	520	471	991	56	35	19	1	—	353	345	698	—	8
deraf å landet...	271	464	418	882	40	32	19	1	—	309	300	609	—	7
» i staden...	33	56	53	109	16	3	—	—	—	44	45	89	—	1
År 1817	343	516	474	990	64	39	21	—	—	343	375	718	2	4
deraf å landet...	317	458	435	893	49	31	19	—	—	299	319	618	1	3
» i staden...	26	58	39	97	15	8	2	—	—	44	56	100	1	1
År 1818	322	487	527	1,014	61	30	28	—	—	321	308	629	—	4
deraf å landet...	293	433	489	922	56	27	27	—	—	280	263	543	—	3
» i staden...	29	54	38	92	5	3	1	—	—	41	45	86	—	1
År 1819	283	554	504	1,058	76	30	24	—	—	302	324	626	3	14
deraf å landet...	254	492	452	944	57	25	19	—	—	268	287	555	2	14
» i staden...	29	62	52	114	19	5	5	—	—	34	37	71	1	—
År 1820	309	498	472	970	72	19	21	—	—	273	316	589	1	8
deraf å landet...	280	437	412	849	51	16	17	—	—	229	266	495	1	8
» i staden...	29	61	60	121	21	3	4	—	—	44	50	94	—	—
År 1821	307	596	506	1,102	70	38	22	—	—	280	268	548	3	12
deraf å landet...	277	535	463	998	50	31	21	—	—	252	223	475	3	12
» i staden...	30	61	43	104	20	7	1	—	—	28	45	73	—	—
År 1822	330	558	529	1,087	86	37	30	—	—	329	310	639	1	9
deraf å landet ..	303	502	481	983	69	34	27	—	—	285	272	557	1	8
» i staden ..	27	56	48	104	17	3	3	—	—	44	38	82	—	1
År 1823	358	576	592	1,168	86	42	26	1	—	362	318	680	—	27
deraf å landet...	322	521	530	1,051	67	39	22	1	—	319	278	597	—	23
» i staden ..	36	55	62	117	19	3	4	—	—	43	40	83	—	4
År 1824	357	557	567	1,124	63	32	19	—	—	358	360	718	1	19
deraf å landet ..	328	508	494	1,002	45	27	16	—	—	308	297	605	1	17
» i staden ..	29	49	73	122	18	5	3	—	—	50	63	113	—	2
År 1825	318	584	561	1,145	70	36	21	—	—	338	357	695	1	9
deraf å landet...	287	521	513	1,034	50	33	20	—	—	287	310	597	1	7
» i staden ..	31	63	48	111	20	3	1	—	—	51	47	98	—	2
År 1826	286	627	552	1,179	64	36	18	—	—	315	311	626	3	13
deraf å landet...	263	565	498	1,063	48	33	17	—	—	276	268	544	2	13
» i staden...	23	62	54	116	16	3	1	—	—	39	43	82	1	—

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Druck- nade, mörkna.	Druck- nade, mörkna.
År 1827	273	562	460	1,022	50	40	26	—	—	353	350	703	2	15
deraf å landet...	236	496	407	903	36	34	21	—	—	288	298	586	1	11
» i staden...	37	66	53	119	14	6	5	—	—	65	52	117	1	4
År 1828	254	556	476	1,032	72	33	21	1	—	487	432	919	5	40
deraf å landet...	228	498	423	921	51	28	19	1	—	391	329	720	2	29
» i staden...	26	58	53	111	21	5	2	—	—	96	103	199	3	11
År 1829	240	574	515	1,069	59	24	18	—	—	454	423	877	7	39
deraf å landet...	218	506	456	962	45	20	16	—	—	389	355	744	6	31
» i staden ..	22	68	59	127	14	4	2	—	—	65	68	133	1	8
År 1830	289	494	496	990	55	28	18	—	—	384	400	784	4	15
deraf å landet...	263	438	444	882	44	27	15	—	—	342	340	682	3	10
» i staden ...	26	56	52	108	11	1	3	—	—	42	60	102	1	5
År 1831	316	539	518	1,057	47	39	17	2	—	434	462	896	2	12
deraf å landet...	287	480	465	945	36	36	15	2	—	382	422	804	2	12
» i staden...	29	59	53	112	11	3	2	—	—	52	40	92	—	—
År 1832	285	532	527	1,059	56	36	30	—	—	455	555	1,010	1	9
deraf å landet...	260	475	482	957	40	32	29	—	—	417	517	934	1	9
» i staden ..	25	57	45	102	16	4	1	—	—	38	38	76	—	—
År 1833	311	649	589	1,238	98	28	21	2	—	384	395	779	1	10
deraf å landet...	283	582	531	1,113	74	22	19	2	—	336	348	684	1	7
» i staden...	28	67	58	125	24	6	2	—	—	48	47	95	—	3
År 1834	367	593	598	1,191	72	42	27	—	—	399	374	773	2	18
deraf å landet...	321	543	538	1,081	52	39	24	—	—	346	322	668	1	17
» i staden...	46	50	60	110	20	3	3	—	—	53	52	105	1	1
År 1835	309	597	545	1,142	67	34	20	—	—	332	365	697	3	25
deraf å landet...	288	529	489	1,018	57	32	18	—	—	300	319	619	3	24
» i staden ..	21	68	56	124	10	2	2	—	—	32	46	78	—	1
År 1836	299	581	578	1,159	66	50	27	—	—	305	286	591	2	20
deraf å landet...	268	516	526	1,042	49	45	26	—	—	273	245	518	2	20
» i staden...	31	65	52	117	17	5	1	—	—	32	41	73	—	—
År 1837	259	549	540	1,089	60	32	24	—	—	329	385	714	3	16
deraf å landet...	243	499	480	979	46	27	20	—	—	288	330	618	1	13
» i staden...	16	50	60	110	14	5	4	—	—	41	55	96	2	3
År 1838	218	508	474	982	69	36	22	—	—	406	427	833	1	12
deraf å landet...	202	452	428	880	49	33	19	—	—	341	375	716	1	12
» i staden...	16	56	46	102	20	3	3	—	—	65	52	117	—	—

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:ma.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S:ma.	Döfödde.	Deraf
År 1839	261	525	487	1,012	57	27	18	1	—	426	422	848	5	10
deraf å landet...	242	481	439	920	42	23	17	1	—	356	338	694	4	8
» i staden ..	19	44	48	92	15	4	1	—	—	70	84	154	1	2
År 1840	276	591	569	1,160	76	47	32	1	—	396	433	829	3	10
deraf å landet...	256	539	528	1,067	66	38	32	1	—	360	387	747	3	6
» i staden...	20	52	41	93	10	9	—	—	—	36	46	82	—	4
År 1841	285	541	543	1,084	73	31	17	1	—	341	331	672	3	16
deraf å landet...	268	491	490	981	55	29	15	1	—	298	294	592	3	12
» i staden...	17	50	53	103	18	2	2	—	—	43	37	80	—	4
År 1842	295	566	535	1,101	107	47	22	—	—	355	354	709	3	37
deraf å landet...	266	521	481	1,002	81	38	22	—	—	318	303	621	3	33
» i staden...	29	45	54	99	26	9	—	—	—	37	51	88	—	4
År 1843	322	595	544	1,139	81	43	21	1	—	383	403	786	1	13
deraf å landet...	287	539	494	1,033	63	35	18	1	—	334	338	672	1	13
» i staden...	35	56	50	106	18	8	3	—	—	49	65	114	—	—
År 1844	311	504	519	1,023	88	52	13	—	—	421	389	810	2	25
deraf å landet...	289	451	466	917	70	37	13	—	—	369	341	710	1	24
» i staden...	22	53	53	106	18	15	—	—	—	52	48	100	1	1
År 1845	299	543	559	1,102	113	44	24	—	—	402	376	778	4	16
deraf å landet...	279	474	506	960	86	36	21	—	—	340	322	662	3	13
» i staden...	20	69	53	122	27	8	3	—	—	62	54	116	1	3
År 1846	266	466	446	912	66	31	14	—	—	532	526	1,058	7	27
deraf å landet...	243	431	382	813	42	22	10	—	—	448	454	902	5	23
» i staden...	23	35	64	99	24	9	4	—	—	84	72	156	2	4
År 1847	264	427	400	827	64	28	13	—	—	536	528	1,064	5	22
deraf å landet...	248	385	352	737	42	24	10	—	—	488	457	945	5	19
» i staden...	16	42	48	90	22	4	3	—	—	48	71	119	—	3
År 1848	334	512	508	1,020	67	42	22	—	—	355	343	698	5	14
deraf å landet...	309	468	461	929	53	39	20	—	—	285	289	574	4	13
» i staden...	25	44	47	91	14	3	2	—	—	70	54	124	1	1
År 1849	360	614	643	1,257	121	43	29	—	—	384	377	761	4	19
deraf å landet...	317	572	580	1,152	98	39	28	—	—	330	314	644	3	19
» i staden...	43	42	63	105	23	4	1	—	—	54	63	117	1	—
År 1850	341	591	571	1,162	110	40	15	—	—	368	331	699	1	17
deraf å landet...	307	538	513	1,051	90	32	12	—	—	322	287	609	1	12
» i staden...	34	53	58	111	20	8	3	—	—	46	44	90	—	5

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Välgd. par.	Lefvande födde.			Deraf orkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Stelf. indrätt.	Druck. unde.
År 1851	344	583	553	1,136	102	47	22	—	—	333	274	607	5	21
deraf å landet...	310	525	490	1,015	76	40	22	—	—	293	224	517	5	19
» i staden...	34	58	63	121	26	7	—	—	—	40	50	90	—	2
År 1852	342	578	569	1,147	101	41	23	—	—	338	581	1,119	4	15
deraf å landet...	309	523	508	1,031	78	37	22	—	—	451	444	895	3	14
» i staden...	33	55	61	116	23	4	1	—	—	87	137	224	1	1
År 1853	354	593	577	1,170	86	47	22	1	—	453	380	833	6	16
deraf å landet...	320	538	519	1,057	70	42	21	1	—	405	341	746	4	16
» i staden...	34	55	58	113	16	5	1	—	—	48	39	87	2	—
År 1854	343	586	586	1,172	92	33	22	—	—	402	396	798	7	25
deraf å landet...	315	530	524	1,054	73	29	20	—	—	353	348	701	7	18
» i staden...	28	56	62	118	19	4	2	—	—	49	48	97	—	7
År 1855	406	632	558	1,210	105	46	17	—	—	402	444	846	2	23
deraf å landet...	363	585	490	1,075	76	38	16	—	—	347	369	716	2	23
» i staden...	43	67	68	135	29	8	1	—	—	55	75	130	—	—
År 1856	390	650	653	1,303	94	29	31	—	—	408	442	850	2	13
deraf å landet...	348	569	573	1,142	67	24	28	—	—	341	376	717	2	10
» i staden...	42	81	80	161	27	5	3	—	—	67	66	133	—	3
År 1857	395	666	642	1,308	82	53	32	1	—	411	364	775	4	14
deraf å landet...	356	605	580	1,185	65	46	30	1	—	358	319	677	4	14
» i staden...	39	61	62	123	17	7	2	—	—	53	45	98	—	—
År 1858	404	755	694	1,449	99	53	30	1	—	381	363	744	4	21
deraf å landet...	363	662	617	1,279	74	46	28	1	—	333	314	647	4	15
» i staden...	41	93	77	170	25	7	2	—	—	48	49	97	—	6
År 1859	373	700	647	1,347	118	46	30	1	—	335	320	655	1	21
deraf å landet...	324	619	571	1,190	89	38	30	1	—	296	267	563	—	19
» i staden...	49	81	76	157	29	8	—	—	—	39	53	92	1	2
År 1860	388	693	627	1,320	86	48	27	—	—	351	298	649	2	21
deraf å landet...	341	599	538	1,137	63	42	22	—	—	296	260	556	2	20
» i staden...	47	94	89	153	23	6	5	—	—	55	38	93	—	1
År 1861	349	734	711	1,445	108	42	26	—	—	374	377	751	5	25
deraf å landet...	316	647	624	1,271	77	37	22	—	—	325	314	639	3	24
» i staden...	33	87	87	174	31	5	4	—	—	49	63	112	2	1
År 1862	340	683	629	1,312	78	45	29	—	—	448	378	826	3	34
deraf å landet...	299	591	541	1,132	57	37	28	—	—	375	325	700	2	30
» i staden...	41	92	88	180	21	8	1	—	—	73	53	126	1	4

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf okta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S.ma.	Spöc- modare.	Druck- nado.
År 1863	420	744	694	1,438	102	60	20	—	—	472	460	932	4	18
deraf å landet...	362	650	609	1,259	87	54	19	—	—	405	393	798	4	15
» i staden...	58	94	85	179	15	6	1	—	—	67	67	134	—	3
År 1864	382	763	712	1,475	99	58	27	—	—	481	422	903	4	28
deraf å landet...	345	653	628	1,281	77	49	23	—	—	430	359	789	4	28
» i staden...	37	110	84	194	22	9	4	—	—	51	63	114	—	—
År 1865	334	721	660	1,381	99	50	21	—	—	381	346	727	5	20
deraf å landet...	301	616	577	1,193	77	38	19	—	—	315	298	613	3	13
» i staden...	33	105	83	188	22	12	2	—	—	66	48	114	2	7
År 1866	361	736	672	1,408	96	60	26	1	—	380	358	738	—	16
deraf å landet...	331	642	600	1,242	77	55	24	—	—	323	295	618	—	15
» i staden...	30	94	72	166	19	5	2	1	—	57	63	120	—	1
År 1867	305	626	604	1,230	79	47	31	1	—	443	441	884	6	17
deraf å landet...	274	553	534	1,087	65	37	28	—	—	384	380	764	6	15
» i staden...	31	73	70	143	14	10	3	1	—	59	61	120	—	2
År 1868	294	596	603	1,199	87	42	19	—	—	517	453	970	8	16
deraf å landet...	274	533	532	1,065	73	36	14	—	—	444	380	824	6	11
» i staden...	20	63	71	134	14	6	5	—	—	73	73	146	2	5
År 1869	312	581	526	1,107	79	35	17	—	—	438	402	840	11	21
deraf å landet...	284	510	457	967	60	31	15	—	—	390	332	722	7	19
» i staden...	28	71	69	140	19	4	2	—	—	48	70	118	4	2

Blekinge Län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf ähta par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1751	17,158	18,536	35,694	6,375	4,607
» 1754	18,524	19,868	38,392	6,799	
» 1757	18,995	20,242	39,237	6,841	4,813
» 1760	19,141	20,471	39,612	6,687	4,906
» 1763	19,454	21,005	40,459	5,162	5,060
» 1766	19,765	21,384	41,149	7,284	
» 1769	20,075	21,764	41,839	7,406	
» 1772	26,086	28,166	54,252		
» 1795	24,304	25,720	50,024	8,912	6,925
» 1800	30,296	32,106	62,402	11,528	8,941
» 1805	32,599	34,601	67,200	11,701	13,009
deraf å landet	25,513	26,939	52,452	9,151	9,992
» i städerna	7,086	7,662	14,748	2,550	3,017
» 1810	33,348	35,847	69,195	12,142	14,026
deraf å landet	26,332	27,876	54,208	9,511	9,974
» i städerna	7,016	7,971	14,987	2,631	4,052
» 1815	35,367	37,600	72,967	12,568	15,071
deraf å landet	27,407	28,967	56,374	9,808	10,813
» i städerna	7,960	8,633	16,593	2,760	4,258
» 1820	38,317	40,634	78,951	13,288	15,257
deraf å landet	30,669	32,289	62,958	10,744	11,786
» i städerna	7,648	8,345	15,993	2,544	3,471
» 1825	41,406	43,908	85,314	14,342	16,279
deraf å landet	33,388	35,030	68,418	11,730	12,755
» i städerna	8,018	8,878	16,896	2,612	3,524
» 1830	41,502	44,232	85,734	13,403	16,184
deraf å landet	33,619	35,369	68,988	11,152	13,184
» i städerna	7,883	8,863	16,746	2,251	3,000
» 1835	44,116	46,685	90,801	13,963	16,576
deraf å landet	35,659	37,521	73,180	11,646	13,430
» i städerna	8,457	9,164	17,621	2,317	3,146
» 1840	46,337	49,470	95,807	14,778	17,719
deraf å landet	37,739	39,920	77,659	12,375	14,612
» i städerna	8,598	9,550	18,148	2,403	3,107
» 1845	49,638	52,704	102,342	15,606	19,003
deraf å landet	40,410	42,604	83,014	13,088	15,926
» i städerna	9,228	10,100	19,328	2,518	3,077

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Folkmängd.			Deraf äktä par.	Hushåll.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
År 1850	52,298	55,529	107,827	16,233	20,228
deraf å landet	42,479	44,716	87,195	13,494	16,825
» i städerna	9,819	10,813	20,632	2,739	3,403
» 1855	54,098	57,157	111,255	16,835	20,726
deraf å landet	43,821	46,184	90,005	14,037	17,191
» i städerna	10,277	10,973	21,250	2,798	3,535
» 1860	57,501	60,374	117,875	18,326	30,440
deraf å landet	46,514	48,825	95,339	15,296	23,175
» i städerna	10,987	11,549	22,536	3,030	7,265
» 1861	58,384	61,116	119,500		
deraf å landet	47,218	49,426	96,644		
» i städerna	11,166	11,690	22,856		
» 1862	58,920	61,575	120,495		
deraf å landet	47,603	49,872	97,475		
» i städerna	11,317	11,703	23,020		
» 1863	59,931	62,653	122,584		
deraf å landet	48,450	50,724	99,174		
» i städerna	11,481	11,929	23,410		
» 1864	60,377	63,382	123,759		
deraf å landet	49,009	51,319	100,328		
» i städerna	11,368	12,063	23,431		
» 1865	61,095	64,341	125,436		
deraf å landet	49,782	52,206	101,988		
» i städerna	11,313	12,135	23,448		
» 1866	61,705	64,952	126,657		
deraf å landet	50,317	52,689	103,006		
» i städerna	11,388	12,263	23,651		
» 1867	62,144	65,564	127,708		
deraf å landet	50,485	53,014	103,499		
» i städerna	11,659	12,550	24,209		
» 1868	62,087	65,594	127,681		
deraf å landet	50,234	52,809	103,043		
» i städerna	11,853	12,785	24,638		
» 1869	61,476	65,185	126,661		
deraf å landet	49,616	52,339	101,955		
» i städerna	11,860	12,846	24,706		

Blekinge Län.

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf oäkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.m.a.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.m.a.	Stof-märkade.	Druk-nade.
År 1749	432	979	903	1,852						646	585	1,231		
» 1750	475	961	915	1,876						613	647	1,260		
» 1751	333	850	785	1,635	56	45	33	—	—	485	484	969	—	21
» 1752	382	792	803	1,595	74	41	12	1	—	339	385	724	—	17
» 1753	385	970	941	1,911	74	18	29	1	—	689	626	1,315	2	17
» 1754	454	1,079	1,046	2,125	77	72	33	—	—	877	879	1,756	—	7
» 1755	432	1,038	1,061	2,099	80	57	33	2	1	749	745	1,494	—	18
» 1756	432	920	941	1,861	73	60	35	—	—	808	802	1,610	—	17
» 1757	388	957	920	1,877	66	60	25	2	—	845	885	1,730	—	10
» 1758	376	838	811	1,649	68	52	29	2	—	1,062	1,043	2,105	—	16
» 1759	501	859	822	1,681	53	46	33	—	—	644	683	1,327	1	14
» 1760	457	947	953	1,900	93	52	31	—	—	585	630	1,215	—	17
» 1761	534	930	898	1,828	94	58	30	—	—	618	637	1,255	—	14
» 1762	525	1,130	1,054	2,184	113	—	32	1	—	822	961	1,783	—	12
» 1763	358	906	885	1,791	56	24	35	1	—	763	723	1,486	—	12
» 1764	441	928	918	1,816	85	46	29	—	—	637	600	1,237	—	30
» 1765	359	864	778	1,642	61	50	38	1	—	734	715	1,449	2	14
» 1766	336	739	672	1,411	45	51	29	—	—	434	411	845	1	13
» 1767	420	914	913	1,827	66	77	25	—	—	558	560	1,118	—	23
» 1768	303	1,024	1,037	2,061	60	42	12	1	—	945	968	1,913	—	12
» 1769	372	1,052	1,063	2,115	58	42	15	—	—	971	988	1,959	—	14
» 1770	361	851	756	1,607	59	44	26	1	—	482	446	928	—	9
» 1771	316	993	938	1,931	63	38	14	1	—	812	841	1,653	—	12
» 1772	314	925	886	1,811	62	45	12	—	—	1,021	1,054	2,075	—	14
» 1773	290	537	550	1,087	35	41	10	—	—	682	669	1,351	—	15
» 1795	457	1,030	964	1,994	119	71	45	1	—	857	931	1,788	1	30
» 1796	614	1,097	1,089	2,186	116	73	40	1	—	776	765	1,541	—	29
» 1797	606	1,274	1,194	2,468	153	110	50	—	—	881	843	1,724	1	29
» 1798	563	1,205	1,174	2,379	128	85	44	—	—	870	811	1,681	1	34
» 1799	473	1,113	1,076	2,159	127	60	36	1	—	895	886	1,781	1	12
» 1800	524	1,113	1,087	2,200	110	73	62	—	—	785	873	1,658	—	17
» 1801	508	1,060	1,033	2,093	101	52	32	—	—	917	890	1,807	—	34
» 1802	481	1,164	1,152	2,316	149	60	44	—	—	832	866	1,698	2	22
deraf & landet...	368	898	900	1,798	96	51	37	—	—	615	672	1,287	2	19
» i städerna	113	266	252	518	53	9	7	—	—	217	194	411	—	3

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf önkta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.ma.	Stift- mordare.	Drunk- ande.
År 1803	572	1,180	1,124	2,304	190	53	33	1	—	859	849	1,708	1	29
deraf å landet ...	434	915	885	1,800	127	43	27	—	—	649	663	1,312	1	19
» i städerna	138	265	239	504	63	12	6	1	—	210	186	396	—	10
År 1804	568	1,234	1,157	2,391	156	88	49	—	—	935	903	1,838	2	29
deraf å landet...	423	955	900	1,855	99	58	30	—	—	688	662	1,350	1	18
» i städerna	145	279	257	536	57	30	19	—	—	247	241	488	1	11
År 1805	671	1,252	1,207	2,459	159	77	45	2	—	795	846	1,641	3	25
deraf å landet...	496	979	959	1,938	111	50	32	2	—	600	630	1,230	2	16
» i städerna	175	273	248	521	48	27	13	—	—	195	216	411	1	9
År 1806	583	1,297	1,247	2,544	155	71	45	1	—	977	1,003	1,980	4	16
deraf å landet...	463	1,033	1,001	2,034	114	50	31	1	—	739	785	1,524	4	10
» i städerna	120	264	246	510	41	21	14	—	—	238	218	456	—	6
År 1807	576	1,325	1,215	2,540	178	56	45	3	—	963	945	1,909	3	37
deraf å landet...	437	1,062	979	2,041	130	41	36	3	—	709	739	1,448	2	24
» i städerna	139	263	236	499	48	15	9	—	—	254	206	460	1	13
År 1808	549	1,266	1,203	2,469	190	79	44	—	—	1,597	1,625	3,222	1	27
deraf å landet...	431	1,004	923	1,927	130	58	34	—	—	1,036	1,070	2,106	—	22
» i städerna	118	262	280	542	60	21	10	—	—	561	555	1,116	1	5
År 1809	683	1,032	1,021	2,053	158	77	51	—	—	1,449	1,425	2,874	4	23
deraf å landet...	506	834	827	1,661	113	61	38	—	—	1,047	1,029	2,076	3	16
» i städerna	177	198	194	392	45	16	13	—	—	402	396	798	1	7
År 1810	859	1,450	1,406	2,856	212	87	49	3	—	1,209	1,089	2,298	—	34
deraf å landet...	650	1,125	1,119	2,244	130	61	38	2	—	887	904	1,791	—	14
» i städerna	209	325	287	612	82	26	11	1	—	322	185	507	—	20
År 1811	839	1,424	1,379	2,803	243	77	42	2	—	1,304	1,201	2,505	3	38
deraf å landet...	633	1,117	1,107	2,224	167	57	29	1	—	935	948	1,883	3	23
» i städerna	206	307	272	579	76	20	13	1	—	369	253	622	—	15
År 1812	638	1,368	1,316	2,684	213	85	52	—	—	1,312	1,090	2,402	2	37
deraf å landet...	466	1,063	1,032	2,095	141	66	37	—	—	839	838	1,677	1	26
» i städerna	172	305	284	589	72	19	15	—	—	473	252	725	1	11
År 1813	603	1,199	1,180	2,379	177	113	48	—	—	940	855	1,795	1	42
deraf å landet...	428	926	904	1,830	103	81	40	—	—	601	647	1,248	1	28
» i städerna	175	273	276	549	74	32	8	—	—	339	208	547	—	14
År 1814	634	1,377	1,336	2,713	210	79	55	—	—	1,234	1,065	2,299	4	25
deraf å landet...	445	1,081	1,046	2,127	151	54	40	—	—	824	808	1,632	3	15
» i städerna	189	296	290	586	59	25	15	—	—	410	257	667	1	10

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfödde.	Qvinno, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.ma.	Staf. iortfödd.	Drunk. nade.
År 1815	688	1,441	1,424	2,865	208	88	50	—	—	958	889	1,847	3	34
deraf å landet...	529	1,131	1,136	2,267	153	69	39	—	—	674	692	1,366	3	20
» i städerna	159	310	288	598	55	19	11	—	—	284	197	481	—	14
År 1816	712	1,468	1,351	2,819	220	102	41	3	—	931	796	1,727	5	31
deraf å landet...	545	1,165	1,073	2,238	165	79	29	2	—	696	605	1,301	4	18
» i städerna	167	303	278	581	55	23	12	1	—	235	191	426	1	13
År 1817	675	1,456	1,393	2,849	202	87	42	—	—	926	945	1,871	2	31
deraf å landet...	566	1,186	1,131	2,317	150	74	31	—	—	697	739	1,436	2	23
» i städerna	109	270	262	532	52	13	11	—	—	229	206	435	—	8
År 1818	678	1,560	1,445	3,005	212	86	28	—	—	1,058	1,016	2,074	—	48
deraf å landet...	549	1,285	1,184	2,469	166	71	22	—	—	801	802	1,603	—	40
» i städerna	129	275	261	536	46	15	6	—	—	257	214	471	—	8
År 1819	669	1,506	1,481	2,987	246	93	46	—	—	997	1,032	2,029	6	34
deraf å landet...	535	1,237	1,220	2,457	182	75	37	—	—	777	806	1,583	5	29
» i städerna	134	269	261	530	64	18	9	—	—	220	226	446	1	5
År 1820	662	1,488	1,439	2,927	203	99	32	—	—	878	762	1,640	3	43
deraf å landet...	531	1,253	1,221	2,474	158	83	25	—	—	664	570	1,234	1	34
» i städerna	131	235	218	453	45	16	7	—	—	214	192	406	2	9
År 1821	659	1,580	1,532	3,112	210	95	35	1	—	1,226	1,253	2,479	5	35
deraf å landet...	537	1,292	1,267	2,559	162	81	28	1	—	935	979	1,914	3	28
» i städerna	122	288	265	553	48	14	7	—	—	291	274	565	2	7
År 1822	692	1,653	1,523	3,176	238	110	35	—	—	972	861	1,833	3	83
deraf å landet...	560	1,382	1,276	2,658	178	92	29	—	—	733	685	1,418	2	60
» i städerna	132	271	247	518	60	18	6	—	—	239	176	415	1	23
År 1823	696	1,613	1,603	3,216	237	98	55	1	—	904	847	1,751	3	42
deraf å landet...	559	1,362	1,330	2,692	190	78	47	1	—	734	676	1,410	2	33
» i städerna	137	251	273	524	47	20	8	—	—	170	171	341	1	9
År 1824	709	1,570	1,556	3,126	210	95	46	—	—	886	744	1,630	1	57
deraf å landet...	579	1,306	1,304	2,610	176	75	33	—	—	653	588	1,241	1	39
» i städerna	130	264	252	516	34	20	13	—	—	233	156	389	—	18
År 1825	714	1,678	1,673	3,351	249	122	40	3	—	995	939	1,934	1	52
deraf å landet...	590	1,399	1,399	2,798	193	103	33	3	—	770	721	1,491	—	41
» i städerna	124	279	274	553	56	19	7	—	—	225	218	443	1	11
År 1826	639	1,560	1,515	3,075	236	95	42	2	—	1,109	1,119	2,228	3	45
deraf å landet...	512	1,313	1,291	2,604	187	81	37	2	—	877	885	1,762	3	35
» i städerna	127	247	224	471	49	14	5	—	—	232	234	466	—	10

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf öfka.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	F.r.	m.	q.	S.ma.	Prunk- nate, Stof- mätare	
År 1827	539	1,426	1,240	2,666	199	74	32	—	—	1,333	1,287	2,620	2	36
deraf å landet...	417	1,184	1,024	2,208	147	60	27	—	—	1,081	1,004	2,085	—	34
» i städerna	122	242	216	458	52	14	5	—	—	252	283	535	2	2
År 1828	551	1,419	1,368	2,787	168	84	43	—	—	1,662	1,608	3,270	6	55
deraf å landet...	459	1,168	1,136	2,304	123	69	34	—	—	1,266	1,247	2,513	4	36
» i städerna	92	251	232	483	45	15	9	—	—	396	361	757	2	19
År 1829	683	1,509	1,418	2,927	190	112	58	1	—	1,544	1,471	3,015	4	42
deraf å landet...	567	1,287	1,211	2,498	157	86	47	—	—	1,180	1,165	2,345	2	29
» i städerna	116	222	207	429	33	26	11	1	—	364	306	670	2	13
År 1830	691	1,504	1,475	2,979	228	107	54	3	—	1,203	1,057	2,260	3	28
deraf å landet...	564	1,259	1,248	2,507	180	93	45	2	—	958	864	1,822	3	23
» i städerna	127	245	227	472	48	14	9	1	—	245	193	438	—	5
År 1831	607	1,568	1,449	3,017	250	103	49	—	—	1,202	1,071	2,273	8	43
deraf å landet...	506	1,363	1,206	2,569	211	82	42	—	—	950	856	1,806	5	32
» i städerna	101	205	243	448	39	21	7	—	—	252	215	467	3	11
År 1832	616	1,365	1,419	2,784	229	80	48	1	—	1,111	1,135	2,246	5	38
deraf å landet...	508	1,165	1,192	2,357	173	76	41	1	—	880	897	1,777	1	20
» i städerna	108	200	227	427	56	4	7	—	—	231	238	469	4	18
År 1833	638	1,651	1,614	3,265	271	98	50	2	—	1,108	1,056	2,164	2	54
deraf å landet...	529	1,389	1,359	2,748	199	82	42	2	—	858	842	1,700	2	43
» i städerna	109	262	255	517	72	16	8	—	—	250	214	464	—	11
År 1834	754	1,657	1,635	3,292	312	104	49	1	—	1,161	1,113	2,274	8	64
deraf å landet...	636	1,410	1,375	2,785	241	89	43	1	—	855	799	1,654	4	58
» i städerna	118	247	260	507	71	15	6	—	—	306	314	620	4	6
År 1835	625	1,560	1,498	3,058	278	87	44	1	—	894	846	1,740	5	35
deraf å landet...	492	1,331	1,264	2,595	215	71	35	1	—	696	677	1,373	3	19
» i städerna	133	229	234	463	63	16	9	—	—	198	169	367	2	16
År 1836	617	1,499	1,512	3,011	248	95	41	—	—	1,111	1,035	2,146	3	68
deraf å landet...	509	1,283	1,269	2,552	177	79	36	—	—	858	814	1,672	2	53
» i städerna	108	216	243	459	71	16	5	—	—	253	221	474	1	15
År 1837	661	1,595	1,581	3,176	298	114	43	2	—	1,166	1,105	2,271	5	34
deraf å landet...	555	1,359	1,361	2,720	241	95	35	2	—	906	869	1,775	1	23
» i städerna	106	236	220	456	57	19	8	—	—	260	236	496	4	11
År 1838	577	1,539	1,580	3,119	274	108	41	—	—	1,121	1,080	2,201	7	32
deraf å landet ..	472	1,321	1,350	2,671	210	97	34	—	—	876	849	1,725	3	22
» i städerna	105	218	230	448	64	11	7	—	—	245	231	476	4	10

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf önkla.	Döfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:ma.	Sjule-mödrare.	Drunk-male.
År 1839	716	1,603	1,634	3,237	281	96	41	2	—	1,056	952	2,008	3	72
deraf å landet...	576	1,364	1,374	2,738	215	79	33	1	—	813	758	1,571	—	46
» i städerna	140	239	260	499	66	17	8	1	—	243	194	437	3	26
År 1840	720	1,746	1,654	3,400	366	112	51	—	—	989	983	1,972	7	33
deraf å landet...	619	1,486	1,418	2,899	283	94	43	—	—	789	804	1,593	4	21
» i städerna	101	260	241	501	83	18	8	—	—	200	179	379	3	12
År 1841	738	1,718	1,646	3,364	341	113	56	—	—	1,066	975	2,041	4	49
deraf å landet...	633	1,477	1,412	2,889	273	91	49	—	—	851	802	1,653	2	38
» i städerna	105	241	234	475	68	22	7	—	—	215	173	388	2	11
År 1842	683	1,648	1,647	3,295	322	116	41	—	—	1,072	1,057	2,129	5	84
deraf å landet...	562	1,400	1,415	2,815	250	96	39	—	—	863	840	1,703	4	55
» i städerna	121	248	232	480	72	20	2	—	—	209	217	426	1	29
År 1843	637	1,639	1,538	3,197	345	101	45	—	—	1,076	1,092	2,168	2	68
deraf å landet...	531	1,392	1,291	2,683	256	87	35	—	—	844	882	1,726	1	60
» i städerna	106	267	247	514	89	14	10	—	—	232	210	442	1	8
År 1844	772	1,880	1,747	3,627	412	117	59	—	—	1,147	1,002	2,149	2	56
deraf å landet...	633	1,654	1,483	3,137	323	93	50	—	—	919	792	1,711	1	43
» i städerna	139	226	264	490	89	24	9	—	—	228	210	438	1	13
År 1845	770	1,821	1,814	3,635	435	129	50	1	—	1,097	967	2,061	3	71
deraf å landet...	629	1,564	1,543	3,107	349	110	47	1	—	874	765	1,639	—	56
» i städerna	141	257	271	528	86	19	3	—	—	223	202	425	3	15
År 1846	734	1,690	1,533	3,223	359	125	37	1	—	1,475	1,260	2,735	6	151
deraf å landet...	609	1,460	1,308	2,768	289	103	27	1	—	1,137	1,016	2,153	4	92
» i städerna	125	230	225	455	70	22	10	—	—	338	244	582	2	59
År 1847	683	1,546	1,570	3,116	349	95	28	—	—	1,467	1,368	2,835	5	47
deraf å landet...	568	1,296	1,361	2,657	279	86	24	—	—	1,207	1,108	2,315	2	44
» i städerna	115	250	209	459	70	9	4	—	—	260	260	520	3	3
År 1848	771	1,653	1,635	3,285	326	104	43	—	—	1,313	1,298	2,611	11	43
deraf å landet...	619	1,407	1,364	2,771	251	85	35	—	—	1,029	1,055	2,084	2	38
» i städerna	152	246	271	517	75	19	8	—	—	284	243	527	9	5
År 1849	870	1,975	1,911	3,886	487	129	57	1	—	1,111	1,092	2,203	1	43
deraf å landet...	698	1,674	1,649	3,323	393	104	47	1	—	867	859	1,726	1	23
» i städerna	172	301	262	563	94	25	10	—	—	244	233	477	—	20
År 1850	787	1,997	1,849	3,846	469	142	67	—	—	1,188	1,130	2,318	5	47
deraf å landet...	647	1,701	1,577	3,278	384	122	62	—	—	955	934	1,889	—	32
» i städerna	140	296	272	568	85	20	5	—	—	233	196	429	5	15

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigla par.	Lefvande födde.			Deraf öftra.	Do döfde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	Druck
		m.	q.	S.ma.			Tv.	Tr.	Fr.	m.	q.	S.ma.	Städ.	hufvud.
År 1851	781	1,939	1,886	3,825	492	147	50	1	—	1,273	1,230	2,503	9	40
deraf å landet ..	639	1,656	1,602	3,258	390	120	40	1	—	1,033	981	2,014	4	31
» i städerna	142	283	284	567	102	27	10	—	—	240	249	489	5	9
År 1852	772	1,986	1,884	3,870	445	123	48	—	—	1,378	1,337	2,715	4	83
deraf å landet ..	641	1,714	1,609	3,323	362	101	43	—	—	1,088	1,081	2,169	2	72
» i städerna	131	272	275	547	83	22	5	—	—	290	256	546	2	11
År 1853	730	1,840	1,715	3,555	417	131	46	2	—	1,986	1,839	3,825	7	58
deraf å landet...	585	1,587	1,480	3,067	354	107	37	2	—	1,239	1,155	2,394	2	44
» i städerna	145	253	235	488	63	24	9	—	—	747	684	1,431	5	14
År 1854	809	1,880	1,780	3,660	394	123	52	1	—	1,178	1,016	2,194	4	85
deraf å landet...	608	1,587	1,508	3,095	300	101	42	1	—	937	827	1,764	3	78
» i städerna	201	293	272	565	94	22	10	—	—	241	189	430	1	7
År 1855	858	1,933	1,824	3,757	424	132	59	—	—	1,543	1,634	3,177	3	22
deraf å landet...	671	1,619	1,534	3,153	331	108	46	—	—	1,265	1,344	2,609	1	13
» i städerna	187	314	290	604	93	24	13	—	—	278	290	568	2	9
År 1856	837	1,984	1,889	3,873	444	129	63	—	—	1,228	1,330	2,558	5	44
deraf å landet...	664	1,654	1,605	3,259	351	100	52	—	—	1,029	1,113	2,142	3	34
» i städerna	173	300	284	584	93	29	11	—	—	199	217	416	2	10
År 1857	921	2,019	1,961	3,980	406	137	47	—	—	1,417	1,515	2,932	1	35
deraf å landet...	750	1,714	1,672	3,386	331	115	40	—	—	1,137	1,187	2,324	1	28
» i städerna	171	305	289	594	75	22	7	—	—	280	328	608	—	7
År 1858	887	2,050	2,173	4,223	431	141	66	1	—	1,341	1,453	2,794	4	49
deraf å landet...	715	1,757	1,854	3,611	353	109	52	—	—	1,082	1,170	2,252	2	38
» i städerna	172	293	319	612	78	32	14	1	—	259	283	542	2	11
År 1859	914	2,156	1,952	4,108	491	152	56	1	—	1,408	1,313	2,721	5	34
deraf å landet...	737	1,813	1,664	3,477	400	127	52	1	—	1,112	1,059	2,171	3	21
» i städerna	177	343	288	631	91	25	4	—	—	296	254	550	2	13
År 1860	935	2,154	2,140	4,294	448	142	51	—	—	1,054	1,061	2,115	4	35
deraf å landet...	742	1,820	1,805	3,625	363	128	41	—	—	841	873	1,714	2	34
» i städerna	193	334	335	669	85	14	10	—	—	213	188	401	2	11
År 1861	829	2,022	2,028	4,050	465	158	42	1	—	1,132	1,169	2,301	4	43
deraf å landet...	644	1,709	1,711	3,420	374	122	31	1	—	869	941	1,810	4	32
» i städerna	185	313	317	630	91	36	11	—	—	263	228	491	—	11
År 1862	966	2,094	1,930	4,024	430	161	45	—	—	1,564	1,400	3,024	2	50
deraf å landet...	788	1,745	1,636	3,381	354	128	40	—	—	1,277	1,191	2,468	1	44
» i städerna	178	349	294	643	76	33	5	—	—	287	209	556	1	6

1.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	Vigda par.	Lefvande födde.			Deraf oskta.	Dödfödde.	Qvinnor, nedkomna med			Döde.			Deraf	
		m.	q.	S:ma.			Tv.	Tr.	F:r.	m.	q.	S:ma.	Stofv. i kyrkhus.	Drunkna.
År 1863	975	2,319	2,189	4,508	487	207	47	1	—	1,070	1,046	2,116	5	49
deraf å landet...	784	1,968	1,856	3,824	402	171	40	1	—	893	853	1,746	5	39
» i städerna	191	351	333	684	85	36	7	—	—	177	193	370	—	10
År 1864	884	2,176	2,135	4,311	472	137	46	1	—	1,280	1,225	2,505	7	49
deraf å landet...	711	1,820	1,840	3,660	402	115	37	1	—	1,044	1,030	2,074	5	35
» i städerna	173	356	295	651	70	22	9	—	—	236	195	431	2	14
År 1865	941	2,305	2,186	4,491	478	159	66	—	—	1,124	1,079	2,203	3	41
deraf å landet ..	804	1,922	1,881	3,803	384	128	53	—	—	910	884	1,793	2	35
» i städerna	137	383	305	688	94	31	13	—	—	214	195	409	1	6
År 1866	856	2,226	2,140	4,366	472	185	52	2	—	1,304	1,355	2,659	4	71
deraf å landet...	708	1,897	1,813	3,710	383	151	41	1	—	1,039	1,094	2,133	3	61
» i städerna	148	329	327	656	89	34	11	1	—	265	261	526	1	10
År 1867	805	2,134	2,142	4,276	456	133	56	—	—	1,524	1,472	2,996	2	63
deraf å landet ..	681	1,798	1,801	3,599	369	111	44	—	—	1,275	1,240	2,515	2	48
» i städerna	124	336	341	677	87	22	12	—	—	249	232	481	—	15
År 1868	716	2,016	1,787	3,803	404	124	45	3	—	1,563	1,522	3,085	11	44
deraf å landet...	577	1,689	1,501	3,190	311	98	40	1	—	1,297	1,250	2,547	9	39
» i städerna	139	327	286	613	93	26	5	2	—	266	272	538	2	5
År 1869	722	1,832	1,750	3,582	377	124	52	—	—	1,925	1,891	3,816	4	59
deraf å landet...	586	1,515	1,455	2,970	311	102	39	—	—	1,595	1,590	3,185	3	55
» i städerna	136	317	295	612	66	22	13	—	—	330	301	631	1	4